

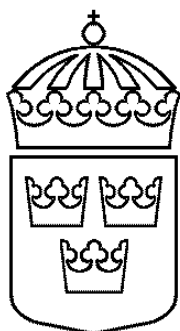
Regeringens proposition 2001/02:100

2002 års ekonomiska vårproposition

Förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och
budgetpolitiken samt tilläggsbudget m.m.

Regeringens proposition 2001/02:100

2002 års ekonomiska vårproposition

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 4 april 2002

Göran Persson

Bosse Ringholm
(Finansdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken samt förslag till tilläggsbudget för år 2002. Regeringen redovisar även en bedömning av kommunsektorns ekonomiska utveckling. I bilaga 1 presenterar regeringen sin bedömning av hur den svenska ekonomin kommer att utvecklas under de närmaste åren.

Innehållsförteckning

1	Finansplan	13
1.1	Uthållig tillväxt och rättvisa	13
1.1.1	Fortsatt ordning och reda i svensk ekonomi.....	14
1.1.2	Jobben först	14
1.1.3	Reformer för rättvisa och trygghet	15
1.1.4	En politik för fortsatt samarbete.....	15
1.2	Det ekonomiska läget.....	15
1.2.1	Internationell ekonomisk utveckling.....	15
1.2.2	Svensk ekonomisk utveckling.....	16
1.2.3	Tre scenarier	18
1.3	Den ekonomiska politiken.....	18
1.3.1	Sunda offentliga finanser	18
1.3.2	Stabila priser.....	20
1.3.3	En väl fungerande lönebildning.....	22
1.4	Reformer och resultat	22
1.4.1	Barnen främst	23
1.4.2	De äldre.....	24
1.4.3	Ökade resurser till vården och omsorgen.....	24
1.4.4	Ökad hälsa i arbetslivet	25
1.4.5	Sverige – ett kunskapssamhälle.....	26
1.4.6	Kulturen.....	27
1.4.7	Boendet	28
1.4.8	Biståndet	28
1.4.9	Rättsväsendet.....	29
1.5	En politik för full sysselsättning.....	29
1.6	Rättvisa skatter	32
1.7	Ekologisk hållbar utveckling	34
1.8	Ett Sverige för alla	37
2	Förslag till riksdagsbeslut.....	43
3	Lagförslag.....	51
3.1	Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen	51
3.2	Förslag till lag om rätt för kommuner att ge stöd till åtgärder i vissa investeringsprogram	52
4	Budgetpolitiska mål och statsbudgeten.....	55
4.1	Budgetpolitiska mål.....	55
4.1.1	Utgiftstak för staten.....	57
4.1.2	Överskott i offentliga sektorns finanser.....	58
4.2	Makroekonomiska förutsättningar	59
4.3	Politiska prioriteringar	60

4.3.1	Ökad hälsa i arbetslivet.....	64
4.4	Statsbudgetens utveckling 2002–2004	66
4.4.1	Statsbudgetens utfall 2001.....	66
4.4.2	Statsbudgetens inkomster	67
4.4.3	Statsbudgetens utgifter	68
4.4.4	Statsbudgetens saldo, statens finansiella sparande och statskulden.....	70
4.5	Kommunsektorns finanser.....	74
4.6	Ålderspensionssystemet	74
4.7	Den offentliga sektorns finanser.....	75
5	Inkomster	79
5.1	Inledning.....	79
5.1.1	Makroekonomiska förutsättningar	80
5.1.2	Regeländringar	81
5.1.3	Osäkerheten i skatteberäkningarna	81
5.2	Offentliga sektorns skatter – periodiserad redovisning	81
5.2.1	Inkomstskatt hushåll	81
5.2.2	Inkomstskatt företag	86
5.2.3	Socialavgifter och allmän pensionsavgift.....	87
5.2.4	Egendomsskatter.....	87
5.2.5	Skatt på varor och tjänster.....	88
5.2.6	Restförda skatter m.m.	92
5.3	Offentliga sektorns inkomster enligt nationalräkenskaperna.....	92
5.4	Statsbudgetens inkomster – kassamässig redovisning.....	93
5.4.1	Skatter	93
5.4.2	Övriga inkomster	96
5.5	Kommunskatter	97
5.6	Skattekvoten.....	98
5.7	Aktuella skatteregler	99
6	Utgifter	107
6.1	Utgiftsprognos 2002.....	107
6.1.1	Takbegränsade utgifter jämfört med statsbudgeten för 2002	107
6.2	Konsekvensberäkning av utgifternas fördelning på utgiftsområden 2003–2004	111
6.2.1	De takbegränsade utgifternas förändring jämfört med budgetpropositionen för 2002	113
6.3	Takbegränsade utgifter 1997–2004	115
6.4	Ändrat namn på utgiftsområde	120
6.5	Utgiftsområde 1–27 samt ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten.....	120
7	Tilläggsbudget.....	133
7.1	Förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för 2002	133
7.2	Tilläggsbudget per utgiftsområde	133
7.2.1	Utgiftsområde 1 Rikets styrelse.....	133
7.2.2	Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning.....	134
7.2.3	Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution.....	136
7.2.4	Utgiftsområde 4 Rättsväsendet.....	136
7.2.5	Utgiftsområde 6 Totalförsvaret	137
7.2.6	Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	139

7.2.7	Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar.....	140
7.2.8	Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.....	142
7.2.9	Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp.....	144
7.2.10	Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad	144
7.2.11	Utgiftsområde 14 Arbetsliv	145
7.2.12	Utgiftsområde 15 Studiestöd.....	146
7.2.13	Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.....	147
7.2.14	Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.....	148
7.2.15	Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande	148
7.2.16	Utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling.....	152
7.2.17	Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.....	152
7.2.18	Utgiftsområde 21 Energipolitik	154
7.2.19	Utgiftsområde 22 Kommunikationer	154
7.2.20	Utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar	156
7.2.21	Utgiftsområde 24 Näringsliv.....	159
7.2.22	Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.....	159
8	Kommunal ekonomi.....	163
8.1	Beslutade och aviserade reformer.....	163
8.2	Utvecklingen i den kommunala sektorn.....	164
8.2.1	Den kommunala ekonomin	165
8.2.2	De kommunala verksamheterna	165
8.3	Utvecklingen de närmaste åren	166
8.3.1	Den finansiella utvecklingen i kommunsektorn.....	166
8.3.2	Utvecklingen i enskilda kommuner och landsting.....	167
8.3.3	Sammanfattande bedömning	167
8.4	Statsbidragen till kommuner och landsting.....	168
8.4.1	Beräkning av ramen för utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner	168
8.5	Övrigt.....	169

Bilagor

Bilaga 1	Svensk ekonomi
Bilaga 2	Redovisning av skatteavvikelser
Bilaga 3	Fördelningspolitisk redogörelse

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 4 april 2002

Tabellförteckning

1.1	BNP-tillväxt i Förenta staterna, EU och Japan	16
1.2	Försörjningsbalans 2001–2003	16
1.3	Nyckeltal 2001–2003.....	16
1.4	Sysselsättning, arbetslöshet och löneutveckling	17
1.5	De tre scenarierna.....	18
1.7	Offentligt finansiellt sparande i Sverige och andra länder	19
1.6	Offentliga finanser 1994-2003.....	19
1.8	Reformer för barnen 2000–2004	23
1.9	Tillskott till kommuner och landsting efter 1998	24
1.10	Mer pengar till vården	25
1.11	Mer pengar till skolan	27
1.12	Biståndet	28
1.13	Ökade resurser till rättsväsendet.....	29
1.14	Ekologisk uthållighet – resurstilldelning för några olika områden 1998–2004	35
1.15	Gröna nyckeltal	36
1.16	Genomsnittliga marginaleffekter i olika hushåll, 1999–2002	37
2.1	Specifikation av ändrade ramar för utgiftsområden samt ändrade och nya anslag för budgetåret 2002	46
4.1	Utgiftstak för staten.....	56
4.2	Den offentliga sektorns finansiella sparande.....	56
4.3	Av riksdagen beslutade budgetpolitiska mål.....	56
4.4	Saldoutrymme och budgeteringsmarginal	57
4.5	Utgiftstak för staten.....	58
4.6	Makroekonomiska förutsättningar	59
4.7	Tidigare beslutade och aviserade utgifts- och inkomstförändringar samt nu föreslagna utgifts- och inkomstförändringar	62
4.8	Statsbudgetens utfall 2001	67
4.9	Statsbudgetens inkomster.....	67
4.10	Statsbudgetens utgifter 2001–2004	68
4.11	Utgifter som omfattas av utgiftstaket för staten 2001–2004.....	68
4.12	Förändring av takbegränsade utgifter jämfört med föregående år	69
4.13	Statsbudgetens saldo och statskulden	71
4.14	Statsbudgetens saldo samt justering för större engångseffekter	72
4.15	Statsbudgetens saldo och statens finansiella sparande	73
4.16	Kommunsektorns finanser	74
4.17	Ålderspensionsystemet	75
4.18	Den offentliga sektorns finansiella sparande.....	75
4.19	Den offentliga sektorns finanser	76
5.1	Offentliga sektorns periodiserade skatter, offentliga sektorns inkomster enligt NR och statsbudgetens inkomster	79

5.2	Offentliga sektorns periodiserade skatter, offentliga sektorns inkomster enligt NR och statsbudgetens inkomster. Differenser jämfört med budgetpropositionen	80
5.3	Antaganden och förändringar jämfört med budgetpropositionen	80
5.4	Årlig förändring av kommunalskatt 2002–2004 inklusive och exklusive regeländringar	81
5.5	Bruttoeffekter av regeländringar 1999–2004.....	82
5.6	Offentliga sektorns skatteintäkter 1999–2004.....	84
5.7	Fastighetsskatt fördelad på fastighetstyp.....	88
5.8	Införskottupptrappning 2002–2004.....	90
5.9	Skatt på energi.....	91
5.10	Periodiserade skatter och skatter enligt NR	93
5.11	Offentliga sektorns inkomster.....	93
5.12	Statsbudgetens skatter	94
5.13	Statsbudgetens inkomster 2001–2004	95
5.14	Utvecklingen av skatteunderlaget 2000–2004.....	97
5.15	Skattekvoten 1999, förändring av skattekvoten 1990–1999 samt skattepliktiga transfereringars inverkan på skattekvoten för ett urval av OECD-länder	99
5.16	Skattekvot enligt nationalräkenskaperna (NR) och periodiserad skattekvot.....	99
5.17	Inkomstskatt för olika årslöner 2002	100
5.18	Skattesatser för olika slag av fastigheter.....	101
5.19	Arvsskatt för olika skatteklasser.....	102
5.20	Skattesatser för olika tobaksslag.....	103
5.21	Skattesatser för olika alkoholslag.....	103
5.22	Några av de vanligaste skattesatserna på energi.....	103
5.23	Vissa fordonsskattesatser	104
6.1	Statsbudgetens utgifter 2002.....	107
6.2	Takbegränsade utgifter 2002	108
6.3	Takbegränsade utgifter 2001 och 2002 per utgiftsområde	110
6.4	Konsekvensberäkning av utgifterna på utgiftsområden för åren 2003–2004.....	112
6.5	Förändring av takbegränsade utgifter mellan budgetpropositionen för 2002 och 2002 års ekonomiska vårproposition.....	113
6.6 a	Utgifter 1997–2004, utfall 1997–2001, prognos 2002, beräknat 2003–2004 (miljarder kronor).....	116
6.6 b	Utgifternas procentuella andel av takbegränsade utgifter 1997–2004. Utfall 1997–2001, prognos 2002 och beräknat 2003–2004	117
7.1	Investeringsplan för Statens fastighetsverk.....	135
7.2	Ökningar och minskningar av anslag	139
7.3	Ökningar och minskningar av anslag	148
8.1	Tillskott 1997–2004	163
8.2	Resultat före extraordinära poster i kommuner och landsting 1996–2001.....	165
8.3	Kommunsektorns finanser	166
8.4	Årets resultat i kommuner och landsting.....	167
8.5	Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner 2002-200.....	168

Diagramförteckning

1.1	Utgiftstaken som andel av BNP 1997–2004.....	20
1.2	Utgiftstaket i miljarder kronor 1997–2004.....	20
1.3	Styrräntan för svenska riksbanken, amerikanska centralbanken och ECB 1994–2002	21
1.4	Investeringar i kunskap.....	26
1.5	Antalet sysselsatta 1994–2002	29
1.6	Antalet öppet arbetslösa 1994–2002	29
1.7	Förändring av justerad disponibel inkomst vid en halvering av arbetslösheten i olika inkomstgrupper.....	38
1.8	Helårsekvivalenter och totala socialbidragskostnader–prognos fram till 2002.....	39
4.1	Andel sjukskrivna längre än 30 dagar och förtidspensionärer.....	64
4.2	Statsbudgetens saldo 1990-2004.....	66
4.3	Statsskulden i miljarder kronor och som andel av BNP	74
5.1	Beskattningsbara kapitalvinster	85
5.2	Kapitalvinster.....	85
5.3	Mervärdesskatt uppdelad efter användning	89
5.4	Hushållens konsumtionsutgifter för bilar och sällanköpsvaror samt för dagligvaror 1980-2001	89
5.5	Kommun- och landstingsskatter	97
6.1	Större utgiftsförändringar mellan statsbudgeten för 2002 och konsekvensberäkningen för 2004.....	120

1

Finansplan

1 Finansplan

1.1 Uthållig tillväxt och rättvisa

Mandatperioden 1998 till 2002 går mot sitt slut. Stora reformer har kunnat genomföras inom uppsatta budgetmål. Sparandet i de offentliga finanserna har överstigit uppsatta mål. Utgiftstaken har hållits. Målet om en halverad öppen arbetslöshet har uppnåtts. Givna löften har infriats.

Sysselsättningen har ökat och mer resurser satsats på utbildning. Jämfört med 1998 bedöms 240 000 fler personer vara sysselsatta 2002. Högskolan expanderar med omkring 100 000 platser mellan 1997 och 2003.

Den öppna arbetslösheten har halverats. Målet att halvera den öppna arbetslösheten klarades i november 2000. Samtidigt har antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program minskat kraftigt.

Fler har anställts i skolan, vården och omsorgen. Den kommunala sektorn beräknas 2002 omsluta 84 miljarder kronor mer än vad den gjorde 1998. Antalet anställda i kommuner och landsting ökar under samma tid med 40 000 personer. Därtill har tiotusentals jobb tillkommit i den privata sektorn vilka finansieras med offentliga medel.

Barnbidraget har höjts till 950 kronor, studiebidraget likaså. Flerbarnstilläggen har höjts i motsvarande mån.

Maxtaxa har införts på dagis och fritids. Nästan samtliga Sveriges kommuner har valt att införa maxtaxan. Med maxtaxan betalar ingen mer än 1 140 kronor i månaden för en plats i barnomsorgen. Barn till arbetslösa och till föräldralediga har numera rätt till plats i förskolan.

Pensionerna har höjts och bostadstillägget har ökat. Pensionen räknas numera upp med det

fulla prisbasbeloppet. Bostadstillägget för pensionärer har under mandatperioden höjts från 83 procent till 91 procent av bostadskostnaden.

Stora avbetalningar har gjorts på statsskulden. Under mandatperioden beräknas statsskulden minska med 320 miljarder kronor. Den offentliga sektorns nettoskuld har eliminerats och istället blivit en nettoförmögenhet.

Därutöver har det under mandatperioden varit möjligt att genomföra en rad andra reformer.

Stora satsningar har gjorts för att skapa ett ekologiskt hållbart samhälle. Det sker genom satsningar på t.ex. miljöforskning, miljöövervakning samt skydd av biotoper och biologisk mångfald. Den gröna skatteväxlingen fortsätter.

Biståndet har höjts. Jämfört med 1998 har biståndet höjts från 12 till 16 miljarder kronor.

Studenterna har fått bättre villkor. Studiestödssystemet har förbättrats.

Arbetslöshetsförsäkringen har förstärkts. Golvet och taket i a-kassan har höjts.

Arbetskadeförsäkringen reformeras. Bevisreglerna för att få arbetsskadeersättning reformeras.

De äldre har prioriterats. Förbehållsbelopp och maxtaxa inom äldreomsorgen har införts. Högkostnadsskydd i tandvården införs.

Skatten har sänkts. Skattesänkningar riktade mot lag- och medelinkomsttagare har genomförts. Företagsskatterna och fastighetsskatten har sänkts.

Den ekonomiska utvecklingen under mandatperioden har varit förhållandevis god. Den genomsnittliga ekonomiska tillväxten under de två första åren blev ca 4 procent. Förra året kom däremot att präglas av en kraftig nedgång i den internationella konjunkturen. Saneringspolitiken

under 1994 till 1998 hade dock skapat ett utrymme för att möta nedgången med en expansiv politik. Trots att tillväxten 2001 endast blev 1,2 procent är arbetslösheten fortsatt låg samtidigt som de offentliga finanserna visar överskott. I år beräknas tillväxten öka till 1,4 procent för att 2003 stiga till 2,8 procent.

Tillväxten gynnar hela Sverige. Det kommunala utjämningsystemet bidrar till att alla kommuner och landsting i Sverige får del av den ekonomiska utvecklingen. Den regionala klyvningen motverkas.

Men, detta är inte tillräckligt. Fortfarande är Sverige ett land som präglas av allt för stora klyftor och av otrygghet. Reformagendan för framtiden ligger fast. Sverige skall präglas av uthållig tillväxt och rättvisa. Klyftorna skall minskas. Nu krävs såväl ekonomisk som politisk uthållighet.

Den ekonomiska politiken är fortsatt inriktad på att motverka konsekvenserna av den svaga internationella utvecklingen och att stärka Sveriges långsiktiga tillväxtförmåga. Tre uppdrag står i fokus:

1.1.1 Fortsatt ordning och reda i svensk ekonomi

Sverige är en liten och öppen ekonomi. Svensk ekonomi påverkas därför i betydande grad av omvärlden. Förra året kom att präglas av den kraftiga nedgången i den internationella konjunkturen som förstärktes av terrordåden i Förenta Staterna. Saneringspolitiken under 1994 till 1998 hade dock skapat ett utrymme för att möta nedgången med en expansiv finanspolitik. Trots att tillväxten 2001 stannade vid drygt 1 procent är arbetslösheten fortsatt låg samtidigt som de offentliga finanserna visar överskott.

Under de senaste månaderna har positiva ekonomiska tecken börjat synas i Förenta staterna och delar av Europa. Återhämtningen i den internationella konjunkturen förväntas ta fart under andra halvan av 2002 vilket även påverkar den svenska ekonomin. I år beräknas Sveriges tillväxt öka till 1,4 procent för att 2003 stiga till 2,8 procent. Fortfarande är dock osäkerheten om den internationella ekonomiska utvecklingen stor.

Med ordning och reda i svensk ekonomi står Sverige starkt. Den ansvarsfulla ekonomiska politiken har skapat en stabil makroekonomisk

grund i form av låg inflation och sunda offentliga finanser. Sverige kan därför möta den svaga internationella konjunkturen med offensiva insatser för att värna tillväxt och sysselsättning.

De budgetpolitiska målen ligger fast. Utgiftstaken skall klaras. Överskottet i de offentliga finanserna skall vara 2 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Sverige skall aldrig mer halka ner i det budgetmoras som landet befann sig i 1994.

1.1.2 Jobben först

Högst upp på dagordningen står kampen för jobben. Uthållig tillväxt, hög sysselsättning och låg arbetslöshet är grunden för välfärden.

Trots den svaga internationella ekonomiska utvecklingen förra året har sysselsättningen utvecklats relativt väl och arbetslösheten hållits nere. Antalet varsel om uppsägningar ökade dock under hösten 2001, men minskar nu. Antalet nyanmälda lediga platser har minskat något. För att hålla tillbaka en ökning av arbetslösheten görs därför stora insatser genom såväl skattesänkningar som ökade resurser för att kunna anställa fler inom vården, skolan och omsorgen.

Samtidigt som insatser görs för att hålla nere arbetslöshetsnivån måste stor kraft också ägnas åt målet att 80 procent av befolkningen mellan 20 och 64 år skall vara sysselsatta på den reguljära arbetsmarknaden 2004. Det långsiktiga målet är full sysselsättning. Med en ökad sysselsättning läggs grunden för uppfyllande av rättvisemålet att antalet socialbidragsberoende skall halveras mellan 1999 och 2004.

Arbetslöshetsmålet klarades. De budgetpolitiska målen klarades. Regeringen är fast besluten att klara även de övriga uppsatta målen.

I år genomförs ett antal reformer som stärker såväl utbudet som efterfrågan på arbetskraft. Ytterligare insatser kommer dock att krävas för att regeringens och riksdagens sysselsättningsmål skall nås. En central uppgift är också att bryta den utveckling som innebär att allt fler människor slås ut från arbetsmarknaden genom sjukdom eller förtidspension.

Satsningar på det ekologiskt hållbara samhället skapar nya jobb och ökar det svenska näringslivets konkurrenskraft.

1.1.3 Reformerna för rättvisa och trygghet

Välfärden skall fortsätta att byggas ut. Maxtaxa har införts i barnomsorgen, föräldraförsäkringen är förlängd och ett ytterligare steg i den särskilda satsningen på personalförstärkningar i skola och fritidshem tas i år. Senare i år kommer reformeringen av arbetsskadeförsäkringen att träda i kraft, liksom högkostnadskydd i tandvården för de äldre samt förbehållsbelopp och maxtaxa i äldreomsorgen. Regeringen avser att även höja ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen 2002 under förutsättning att det statsfinansiella läget så tillåter.

Efter valet kommer en rad reformer att genomföras. År 2003 utökas studiebidraget och biståndet höjs. Taken höjs i socialförsäkringarna under förutsättning att det statsfinansiella läget så medger. Det sker satsningar på infrastruktur och ökat bostadsbyggande samtidigt som hälso- och sjukvården, rättsväsendet och skolan tillförs ökade resurser. Ett system för individuell kompetensutveckling införs. Inkomstprövningen av änkepensionerna slopas. Sammantaget handlar det om reformer på ca 17 miljarder kronor.

År 2004 tillförs ytterligare resurser till vården, förskolan och skolan. Biståndet höjs ytterligare. Rättsväsendet får ökade resurser. Nya satsningar görs på infrastruktur, miljö och bostäder. Sammantaget handlar det om ytterligare reformer på 12 miljarder kronor. Samtidigt fortsätter den offentliga skulden att minska.

Under de senaste åren har sjukfrånvaron ökat dramatiskt. Denna utveckling måste vändas. Regeringen har i budgetpropositionen för 2002 presenterat ett elvapunksprogram för ökad hälsa. Detta följs löpande upp. Individen skall ställas i centrum. Ingen skall passivt behöva gå sjukskriven i månader. Arbetsvillkoren måste förbättras och ohälsan i arbetslivet måste minskas. Särskilt kvinnors villkor skall uppmärksammas.

1.1.4 En politik för fortsatt samarbete

Regeringen har under hela mandatperioden arbetat för att skapa största möjliga parlamentariska uppslutning för en politik för full sysselsättning.

I och med riksdagens beslut om en ny ordning för hur de ekonomiska värpropositionerna skall

utformas innehåller denna proposition riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Finansplanen är regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken.

Den ekonomiska värpropositionen bygger på budgetproposition för 2002 om vilken det finns en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen, vänsterpartiet och miljöpartiet. Därmed finns en politisk majoritet för riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som är inriktade på full sysselsättning, ett offentligt överskott om 2 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel och prisstabilitet.

Samarbetet under mandatperioden har berört fem områden – ekonomi, sysselsättning, rättvisa, jämställdhet samt miljö – och innefattat både konkreta förslag och långsiktiga åtaganden inför framtiden. Dessa överenskommelser bekräftas med denna värproposition. Träffade uppgörelser fullföljs.

1.2 Det ekonomiska läget

År 2001 präglades av en kraftig internationell konjunkturedgång. Trots en kontracyklisk finanspolitik i Sverige medförde den internationella nedgången att den svenska tillväxten stannade på låga 1,2 procent. Den svaga utvecklingen under senare delen av förra året och början av innevarande år gör att tillväxten hamnar på 1,4 procent i år för att nästa år stiga till 2,8 procent.

1.2.1 Internationell ekonomisk utveckling

Den internationella konjunkturen var mycket svag 2001. I OECD-området noterades den svagaste utvecklingen sedan början av 1980-talet. Djupet i nedgången påverkades bl.a. av ett markant globalt bakslag för den tidigare snabbväxande sektorn för informations- och kommunikationsteknik (IKT). Den snabba avmattningen i världsekonomin under förra året kom att förlängas av terrorattackerna i Förenta staterna. Nu finns det dock allt fler tecken på en vändning i världskonjunkturen, även om det kvarstår risker för motgångar.

Sammanlagt förutses den globala tillväxten uppgå till drygt 2,5 procent i år och till ca 4

procent nästa år. En avgörande faktor för återhämtningen i världsekonomin är den kraftfulla omläggningen, framför allt i Förenta staterna, av den ekonomiska politiken i expansiv riktning.

I Förenta staterna förutses BNP-tillväxten uppgå till 1,8 procent i år med hushållens konsumtion som den främsta drivkraften. Under nästa år förutses tillväxten tillta och uppgå till nära 4 procent då både inhemsk efterfrågan och export bedöms utvecklas starkt.

I EU fortsatte konjunkturavmattningen mot slutet av förra året. Särskilt påtaglig var den i Tyskland. BNP-tillväxten i EU bedöms i år uppgå till 1,3 procent. Under nästa år förutses BNP-tillväxten uppgå till 2,7 procent, då även konsumtion och investeringar blir viktiga drivkrafter. Såväl i år som nästa år bedöms därmed tillväxten i EU bli något lägre än den svenska.

De underliggande problemen i Japan blir alltmer akuta. Ekonomin befinner sig i recession och prisdeflationen tilltar. Arbetslösheten ligger på en historiskt hög nivå. Skuldkvoten fortsätter att öka i snabb takt. Mot bakgrund av dessa problem bedöms BNP falla med 1,4 procent i år. Läget är allvarligt. En kombination av budgetsanering, mer expansiv penningpolitik och ekonomiska reformer behövs om utvecklingen skall kunna vändas.

Tabell 1.1 BNP-tillväxt i Förenta staterna, EU och Japan

	2001	2002	2003
Förenta staterna	1,2	1,8	3,9
EU	1,6	1,3	2,7
Japan	-0,4	-1,4	1,2

1.2.2 Svensk ekonomisk utveckling

Tillväxten i Sverige förutses ta fart under andra halvåret i år. De senaste månadernas indikatorer stöder en sådan prognos. På grund av den svaga utvecklingen i början av året väntas BNP-tillväxten i Sverige hamna på 1,4 procent i år för att nästa år fördubblas till 2,8 procent.

Tabell 1.2 Försörjningsbalans 2001–2003

	Miljarder kronor		Procentuell volymförändring	
	2001	2001	2002	2003
Hushållens konsumtionsutgifter	1 080	0,2	1,7	2,9
Offentliga konsumtionsutgifter	578	1,4	0,8	0,3
Fasta bruttoinvesteringar	379	1,5	1,1	5,0
Lager ¹	3	-0,5	-0,2	0,2
Export	1 007	-1,4	1,3	7,5
Import	879	-3,9	0,7	8,1
BNP	2 167	1,2	1,4	2,8

¹ Bidrag till BNP-tillväxten.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Under 2001 var efterfrågan svag på varor och tjänster relaterade till informations- och kommunikationsteknik (IKT). Den svenska exporten av dessa varor minskade med en tredjedel, vilket förklarar merparten av nedgången i exporten förra året. Även i år beräknas IKT-sektorn vara svag. Nästa år förutses en betydligt starkare utveckling för den totala exporten. Osäkerheten om IKT-exportens utveckling är dock betydande.

Tabell 1.3 Nyckeltal 2001–2003

Förändring från föregående år i procent, om ej annat anges

	2001	2002	2003
KPI ¹	2,6	2,1	2,2
Timplön	4,2	3,5	3,5
Öppen arbetslöshet ²	4,0	4,3	4,0
Arbetsmarknadspolitiska program ²	2,5	2,5	2,2
Antal sysselsatta	1,9	-0,4	0,4
Real disponibel inkomst ¹	3,0	4,6	1,9
Hushållens nettosparkvot, nivå ³	4,8	7,4	6,7
Bytesbalans ⁴	3,2	3,4	3,7
Tysk ränta 10-års statsobligation ¹	4,8	5,0	5,1
Svensk ränta 10-års statsobligation ¹	5,1	5,4	5,3
TCW-index ¹	136	132	125

¹ Årsgenomsnitt.

² Andel av arbetskraften.

³ Procent av disponibel inkomst inkl. sparande i avtalspensioner.

Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsmarknadsstyrelsen, Riksbanken och Finansdepartementet.

⁴ Procent av BNP.

Hushållens konsumtion ökade endast måttligt förra året trots en kraftig ökning av den disponibla inkomsten. Det beror på att hushållen ökade sitt sparande, troligen till följd av ökad osäkerhet om den svenska ekonomin och den dämpade utvecklingen på arbetsmarknaden. I år beräknas den disponibla inkomsten fortsätta att öka kraftigt. Därtill har hushållens tillförsikt om

den svenska ekonomin stärkts under inledningen av 2002. I takt med att den internationella konjunkturen bedöms vända uppåt förstärks förtroendet ytterligare. Därmed tar hushållens konsumtion fart under senare delen av 2002 och 2003.

Mycket tyder på att det finns ledig produktionskapacitet i många branscher. Industrins investeringar väntas därför fortsätta att minska i år, för att åter öka nästa år. Bostadsinvesteringarna väntas däremot öka båda åren. Statliga investeringar i infrastruktur och utbyggnaden av tredje generationens mobiltelefonnät bidrar till att hålla uppe investeringstillväxten. Industriproduktionen föll med nästan 1 procent under 2001 men väntas åter öka under 2002.

I år ökar den kommunala konsumtionen med ca 1 procent. År 2003 beräknas den öka med ca 0,5 procent. Den statliga konsumtionen förutses utvecklas svagt de närmaste åren.

Arbetsmarknaden

Trots den svaga ekonomiska utvecklingen sjönk arbetslösheten, mätt som årsgenomsnitt, 2001. Den öppna arbetslösheten ligger runt 4 procent. Under 2002 väntas arbetslösheten öka något. Med en viss eftersläpning väntas det starkare

konjunkturläget medföra att arbetslösheten därefter åter börjar minska.

Utvecklingen på arbetsmarknaden under 2002 är osäker. Regeringens ekonomiska politik syftar till att förhindra en ökning av arbetslösheten genom en expansiv finanspolitik och en aktiv arbetsmarknadspolitik. Trots detta väntas arbetslösheten öka något till följd av efterverkningar från konjunkturedgången under 2001. Regeringen följer noga utvecklingen på arbetsmarknaden och kommer att vidta åtgärder om arbetslösheten skulle öka.

Sysselsättningen ökade svagt under loppet av 2001. Konjunkturavmattningen avspeglades tydligt i den kraftiga ökningen av antalet varsel om uppsägning och i minskningen av antalet nyanmälda lediga platser. Sysselsättningen väntas därför minska något under innevarande år.

De löneavtal som slutits för 2001 till 2003 har varit relativt måttliga. Löneglidningen i bygg- och tjänstesektorerna har dock stigit. Enligt preliminär statistik ökade lönerna med 4,2 procent 2001, vilket är högre än vad som kan bedömas som långsiktigt samhällsekonomiskt hållbart.

Tabell 1.4 Sysselsättning, arbetslöshet och löneutveckling

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Antal sysselsatta ¹	3 927	3 986	3 963	3 922	3 979	4 068	4 159	4 239	4 220	4 237
varav näringslivet ¹	2 633	2 697	2 698	2 695	2 735	2 805	2 888	2 969		
varav offentliga myndigheter ¹	1 290	1 287	1 263	1 223	1 240	1 260	1 264	1 262		
Andelen reguljärt sysselsatta mellan 20 och 64 år ²	74,2	74,8	74,7	73,9	74,6	75,9	77,2	78,2	77,7	77,9
Öppen arbetslöshet ³	8,0	7,7	8,1	8,0	6,5	5,6	4,7	4,0	4,3	4,0
Konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program ³	5,4	4,6	4,7	4,5	4,1	3,3	2,6	2,5	2,5	2,2
Timlön ⁴	2,4	3,3	6,0	4,5	3,8	3,4	3,7	4,2	3,5	3,5
Produktivitetsutveckling i näringslivet ⁴	3,8	2,5	1,3	3,9	2,9	2,2	2,4	0,4	2,6	2,7

Anm. I AKU fördes anställda i kyrkan över från kommunala myndigheter till näringslivets tjänstesektor först 2001. Till följd av detta är antalet sysselsatta i offentlig sektor överskattat med ca 22 000 personer 2000.

1. Tusental personer.

2. Reguljärt sysselsatta i åldern 20–64 år i procent av befolkningen i den åldersgruppen.

3. I procent av arbetskraften.

4. Årlig procentuell förändring.

Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsmarknadsstyrelsen och Finansdepartementet.

1.2.3 Tre scenarier

För 2004 görs ingen prognos över den ekonomiska utvecklingen, utan en kalkyl. För att belysa olika utvecklingar t.o.m. 2004 görs tre scenarier.

I basscenariot bedöms konjunkturedgången leda till att BNP fortfarande ligger under den potentiella BNP-nivån 2003. Återhämtningen fortsätter därmed efter 2003 och ekonomin antas kunna växa med 2,5 procent 2004.

Det av regering och riksdag uppsatta sysselsättningsmålet om 80 procent nås inte 2004. Den reguljära sysselsättningen för personer mellan 20 och 64 år stannar på 78 procent. Målet ligger dock inom räckhåll.

Osäkerheten i bedömningen av den framtida konjunkturutvecklingen är dock stor. Därför kompletteras basscenariot med två sidoscenarier.

Tabell 1.5 De tre scenarierna

	2001	2002	2003	2004
<i>BNP, procentuell förändring</i>				
Bas	1,2	1,4	2,8	2,5
Lågtillväxt	1,2	1,6	1,1	2,1
Högtillväxt	1,2	2,1	3,8	3,5
<i>Reguljär sysselsättningsgrad</i>				
Bas	78,2	77,7	77,9	78,0
Lågtillväxt	78,2	78,0	77,0	77,0
Högtillväxt	78,2	78,2	79,2	80,0
<i>Offentligt finansiellt sparande, procent av BNP</i>				
Bas	4,8	1,8	1,8	1,8
Lågtillväxt	4,8	2,0	1,2	1,1
Högtillväxt	4,8	2,2	2,6	3,0

I lågtillväxtscenariot antas den svenska arbetsmarknaden och särskilt lönebildningen fungera sämre än vad som antagits i basscenariot. Penningpolitiken stramas åt kraftigt. Sysselsättningsnivån blir betydligt lägre än i basalternativet och den öppna arbetslösheten stabiliseras på ca 4,5 procent. Alternativet visar tydligt konsekvenserna för sysselsättning och välfärd av en dåligt fungerande lönebildning.

I högtillväxtscenariot antas svensk arbetsmarknad fungera bättre än vad som tidigare antagits. Därmed fortsätter sysselsättningen att stiga och det av regering och riksdag uppsatta

sysselsättningsmålet på 80 procent nås 2004. Regeringen avser att fortlöpande vidta åtgärder så att denna utveckling blir möjlig.

1.3 Den ekonomiska politiken

Målet för den ekonomiska politiken är full sysselsättning och ökat välstånd genom en hög och uthållig ekonomisk tillväxt. Sunda offentliga finanser, stabila priser och en väl fungerande lönebildning är grundläggande förutsättningar för att målet skall kunna nås.

1.3.1 Sunda offentliga finanser

Två övergripande mål styr finans- och budgetpolitiken. De offentliga finanserna skall uppvisa ett överskott på 2 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel och de statliga utgifterna får ej överskrida de uppsatta utgiftstaken.

Saldomålen

En god välfärd kräver starka offentliga finanser. Regering och riksdag har därför lagt fast ett överskottsmål för de offentliga finanserna om 2 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Det finns en rad skäl för detta:

- Den demografiska utvecklingen är sådan att andelen äldre kommer att öka kraftigt i framtiden. Därmed ökar utgifterna för pensioner, vård och omsorg, samtidigt som inkomsterna ökar långsammare till följd av att andelen personer i arbetsför ålder minskar. För att bereda ekonomiskt utrymme för de utgiftsökningar som följer av den demografiska utvecklingen byggs fonder upp i pensionssystemet och den offentliga skuldsättningen minskar.
- Budgetkrisen i början av 1990-talet visar med all tänkbar tydlighet hur utsatt välfärden blir när den offentliga sektorn är beroende av stor upplåning på kapitalmarknaden för att finansiera löpande underskott.
- För att kunna bedriva en aktiv stabiliseringspolitik utan att underskotten blir för stora behövs en säkerhetsmarginal så att

finanspolitiken kan bidra till att dämpa konjunktursvängningarna. Utan saneringspolitiken mellan 1994 och 1998 hade den expansiva finanspolitiken under 2001 och 2002 inte varit möjlig.

Utifrån målet om 2 procents överskott i genomsnitt över en konjunkturcykel fastställs preciserade mål för varje år beroende på konjunkturläge och resursutnyttjande i svensk ekonomi. Målen har sedan de infördes efter regeringsskiftet 1994 klarats och överträffats samtliga år. Under innevarande mandatperiod beräknas överskotten som andel av BNP uppgå till i genomsnitt ca 3 procent. De överskjutande beloppen har minskat den offentliga skuldsättningen i snabbare takt än planerat.

Överskottsmålet för de offentliga finanserna innevarande år är 2,0 procent av BNP. I budgetpropositionen för 2002 angavs att ett lägre överskott skulle accepteras om konjunkturen utvecklades sämre än väntat.

Överskottet beräknas i år uppgå till 1,8 procent av BNP, dvs. 0,2 procentenheter lägre än målet. Mot bakgrund av den kraftiga nedrevideringen av den svenska tillväxten bedöms avvikelserna från målet vara acceptabel och väl i linje med målet om 2 procents överskott över en konjunkturcykel.

År 2003 beräknas de offentliga finanserna uppvisa ett överskott på 1,8 procent av BNP. Överskottsmålet för 2003 är 2,0 procent av BNP. Regeringen kommer i samband med höstens budgetproposition att i sedvanlig ordning göra en bedömning av huruvida detta mål skall ligga fast.

Sverige har i ett internationellt perspektiv starka offentliga finanser. År 2001 hade Sverige ett av de största överskotten i offentligt sparande inom EU, medan däremot ett antal stora EU-länder uppvisade betydande underskott. Sverige

bedöms även 2002 och 2003 ha fortsatt stora överskott.

Tabell 1.7 Offentligt finansiellt sparande i Sverige och andra länder

Procent av BNP

	2001	2002	2003
Sverige	4,8	1,8	1,8
EU	-0,6	-1,0	-0,8
Euroområdet	-1,3	-1,3	-0,9
Tyskland	-2,7	-2,5	-1,8
Frankrike	-1,4	-1,8	-1,4
Italien	-1,4	-1,1	-1,1
Finland	4,9	1,9	2,1
Storbritannien	1,1	0,0	-0,7
Danmark	2,5	1,4	1,7
USA	0,6	-1,1	-0,6
Japan	-6,4	-6,7	-6,6

Källa: Eurostat; OECD Economic Outlook 70, dec. 2001 och Finansdepartementet.

Den offentliga sektorns finansiella skuld

Under mandatperioden har den offentliga nettoskulden som var ca 390 miljarder kronor i slutet av 1998 övergått till en nettotillgång på runt 50 miljarder kronor. De kommande årens överskott kommer ytterligare att öka den offentliga sektorns förmögenhet.

Förmögenhetsökningen ligger de närmaste åren i pensionssystemet. Detta är önskvärt då ett av syftena med överskotten är att de skall användas för att klara den ökade andelen äldre utan att det skall behövas göras nedskärningar i den offentligt finansierade välfärden.

Sverige uppfyller även det s.k. Maastricht-kriteriet avseende den offentliga sektorns bruttoskuld. Den beräknas i slutet av året hamna på 53 procent av BNP, vilket är klart under det referensvärde på 60 procent som EU har satt upp.

Tabell 1.6 Offentliga finanser 1994-2003

Procent av BNP

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Utgiftskvot	67,3	64,3	62,3	60,5	58,0	57,5	54,7	54,4	54,5	54,1
Inkomstkvot	56,4	56,7	59,3	58,9	60,1	58,8	58,4	59,2	56,3	55,9
Skattekvot ¹	47,3	48,3	51,3	51,7	52,9	52,5	52,5	54,2	51,1	50,6
Finansiellt sparande	-10,8	-7,7	-3,1	-1,6	2,1	1,3	3,7	4,8	1,8	1,8
Överskottsmål				-3,0	0,0	0,5	2,0	2,5	2,0	2,0
Nettoskuld	21,0	26,1	26,6	24,0	20,6	10,3	2,1	-0,2	-2,1	-4,5
Konsoliderad bruttoskuld	76,2	76,2	76,0	74,5	71,8	64,9	55,3	55,9	53,0	50,3

¹ Inklusive skatt till EU.

Utgiftstaken

Utgiftstaken förhindrar att tillfälligt högre inkomster används för att bekosta varaktigt högre utgifter. Därigenom undviks smärtsamma besparingar när konjunkturen försämras. Genom en stram budgetpolitik under de goda åren har utlovade reformer kunnat genomföras under den internationella konjunkturavmattningen, vilket medverkat till att dämpa dess effekter på den svenska ekonomin.

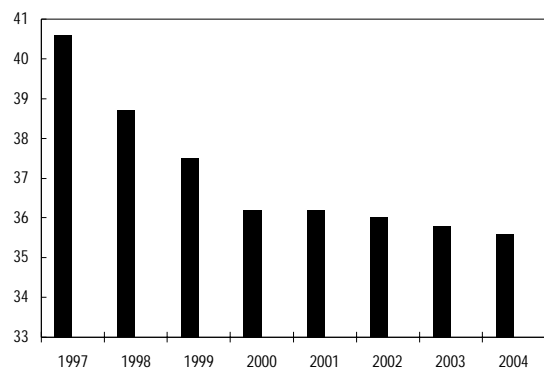
Regeringen och riksdagen har sedan budgetprocessen reformerades från och med budgetåret 1997 arbetat med utgiftstak för de statliga utgifterna. Systemet har på det hela taget fungerat väl och har bidragit till saneringen av de offentliga finanserna och därmed till den goda ekonomiska utvecklingen.

Utgiftstaken bestäms tre år i förväg. De statliga utgifterna får sedan inte överskrida taken. Sedan utgiftstaken infördes har de klarats varje år.

Regeringens bedömning är att även utgiftstaket 2002 kommer att klaras. Regeringen följer dock noga utvecklingen och avser att återkomma med förslag om så skulle krävas.

Diagram 1.1 Utgiftstaken som andel av BNP 1997–2004

Procent av BNP

Mellan 2001 och 2002 höjdes utgiftstaket enligt tidigare beslut med 18 miljarder kronor. Utrymmet har använts för bl.a. maxtaxa och förbehållsbelopp inom äldreomsorgen, maxtaxa inom barnomsorgen, miljösatningar, en studiemedelsreform, utbyggnad av högskolan, ökade resurser till skolan, vården och omsorgen och satsningar på rättsväsendet.

Mellan 2002 och 2003 höjs utgiftstaket enligt tidigare beslut med 35 miljarder kronor. Utrymmet används bl.a. för höjda pensioner, ökat bistånd, miljösatningar, allmän förskola, en

utbyggd föräldraförsäkring och ytterligare satsningar på skolan, vården och omsorgen.

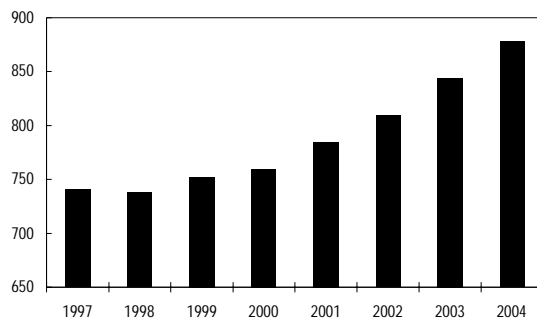
Mellan 2003 och 2004 höjs utgiftstaket enligt tidigare beslut med ytterligare 34 miljarder kronor. Utrymmet används bl.a. för att ytterligare öka biståndet, för ytterligare satsningar på skolan, för insatser för vård och hälsa samt för kraftiga satsningar på miljö och infrastruktur.

För 2003 och 2004 är budgeteringsmarginalerna mycket små. Regeringen följer löpande utvecklingen och kommer att vidta åtgärder om utgiftstaken skulle hotas.

Regeringen har tidigare i samband med den ekonomiska värpropositionen lagt förslag om ett utgiftstak för det tredje budgetåret. Därmed skulle regeringen nu ha föreslagit ett utgiftstak för 2005. Riksdagen har dock beslutat om att detta istället skall göras i budgetpropositionen. Regeringen avser därför att återkomma till riksdagen med ett förslag på utgiftstak för 2005 i höstens budgetproposition.

Diagram 1.2 Utgiftstaket i miljarder kronor 1997–2004

Miljarder kronor

Källa: Finansdepartementet

Det statliga utgiftstaket (rensat från tekniska justeringar) ökar med ca 137 miljarder kronor mellan 1997 och 2004. Samtidigt minskar det som andel av BNP under samma tidsperiod med 5 procentenheter. Stora reformer har varit möjliga inom ramen för utgiftstaken samtidigt som stora avbetalningar har gjorts på den offentliga sektorns finansiella skuld. Reformen som syftar till tillväxt och rättvisa har prioriterats.

1.3.2 Stabila priser

Stabila priser är en grundläggande förutsättning för en framgångsrik ekonomisk politik. En hög och svåröversäglig inflation har negativa

fördelningseffekter. Dessutom försämrar hög inflation förutsättningarna för en uthålligt hög tillväxt och därmed också för en stabilt hög sysselsättning.

Den av riksdagen fastlagda övergripande uppgiften för penningpolitiken är prisstabilitet. Riksbanken bedriver penningpolitiken självständigt. Riksbanken har definierat prisstabilitet som att ökningen av konsumentprisindex skall begränsas till 2 procent med en tolerans på 1 procentenhet uppåt och nedåt.

Regeringen stöder penningpolitikens inriktning och står bakom inflationsmålet.

Inflationen har ökat under 2001. Till en viss del kan ökningen hänföras till tillfälliga pris-höjningar. Därutöver kan löneökningar i tjänstesektorerna vara en delförklaring till att priserna på tjänster och inhemska varor ökade relativt mycket. Inflationen väntas sjunka till ca 2 procent i år då effekterna av de tillfälliga prisökningarna faller bort under våren.

Riksbanken har förtydligat att penningpolitiken normalt bortser från faktorer som tillfälligt påverkar inflationen. Under de senaste åren har penningpolitiken baserats på bedömning av UNDI_X för de närmaste två åren. UNDI_X är ett inflationsmått där de direkta effekterna av förändrade räntor, skatter och subventioner har exkluderats från KPI. I år beräknas inflationen mätt med UNDI_X uppgå till 2,3 procent som årsgenomsnitt. Nästa år väntas UNDI_X-inflationen uppgå till 1,9 procent.

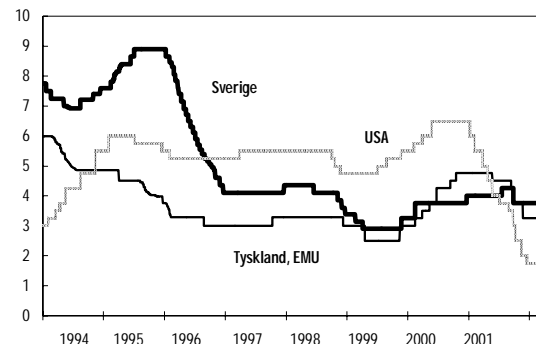
Det finns dock risker för att det inhemska pristrycket kan blir något högre än beräknat. Om det skulle ske kan inflationen sjunka något långsammare. Fallande importpriser till följd av en starkare krona, samt konjunkturläget, bör dock verka dämpande på inflationen.

Räntan

De internationella räntorna föll under 2001 till följd av den internationella konjunkturedgången. I takt med att allt fler tecken på en återhämtning har kommit har räntorna stigit. Räntorna ligger dock fortfarande på en relativt låg nivå, särskilt i Förenta staterna där konjunkturedgången har varit särskilt påtaglig. Under 2001 sänkte Förenta staternas centralbank styrräntan från över 6 procent till under 2 procent.

I samband med terrordåden den 11 september 2001 sänkte världens ledande centralbanker styrräntorna för att bemöta den risk för nedgång i den internationella konjunkturen som terrorist-attackerna innebar. Sveriges Riksbank medverkade genom att sänka styrräntan med 0,5 procentenheter till 3,75 procent.

Diagram 1.3 Styrräntan för svenska riksbanken, amerikanska centralbanken och ECB 1994–2002

Källa: EcoWin

Anm.: 1994-1998 avses Tyskland därefter EMU.

De svenska räntorna har stigit den senaste tiden. Det sammanhänger bl.a. med att prisutvecklingen har varit något högre än förväntat men också med att det inkommit tecken på att konjunkturen nu utvecklas gynnsammare. Riksbanken har under mars höjt styrräntan.

Kronan

Kronan har stärkts under slutet av 2001 och under årets första månader. Kronan har troligen stärkts av ett mindre negativt börs klimat samt av att de tillfälliga omflyttningarna i pensions-systemet har avtagit. Positiva tecken på en uppgång i den internationella konjunkturen och effekter av detta på den svenska exporten kan också ha bidragit till kronans förstärkning.

EMU

Införandet av sedlar och mynt i euro den 1 januari i år var ett historiskt och betydelsefullt steg i den europeiska integrationen. Övergången fungerade väl.

Sverige har valt att inte delta i valutaunionen från starten. Sverige håller dock dörren öppen för ett senare inträde. Ett beslut om deltagande måste ha ett brett folkligt stöd och skall

underställas svenska folket för prövning i en folkomröstning.

I mars presenterades en utredning om finanspolitikens förutsättningar vid ett eventuellt svenskt deltagande i valutaunionen. Utredningen har analyserat bl.a. om finanspolitiken behöver ytterligare instrument för att klara stabiliseringen av ekonomin om den svenska konjunkturen skulle avvika från unionens. Utredningen föreslog ett antal åtgärder för att stärka den svenska finanspolitiken inför ett eventuellt införande av euron i Sverige. Utredningen är för närvarande på remiss.

Det är för närvarande inte aktuellt att delta i det europeiska växelkurssarbetet ERM2.

1.3.3 En väl fungerande lönebildning

En väl fungerande lönebildning är av avgörande betydelse för en fortsatt god samhällsekonomisk utveckling. Det långsiktiga målet är full sysselsättning. Regering och riksdag har satt upp delmålet att sysselsättningsgraden bland personer i åldrarna 20 till 64 år skall öka till 80 procent 2004. Måttliga nominella löneökningar är en förutsättning för att målen skall uppnås.

Under perioden 1994 till 2000 har reallönerna i genomsnitt ökat med 3,0 procent per år. Det kan jämföras med 1980-talet då de genomsnittliga årliga reallöneökningarna endast uppgick till mindre än 0,5 procent. Samtidigt har den nominella löneökningstakten under den senare delen av 1990-talet endast varit ungefär hälften så stor som på 1980-talet. Lägre nominella löneökningar har därmed lett till högre reala löneökningar.

År 2001 steg dock nominallönerna snabbare och inflationen var högre än de senaste åren. Denna utveckling är oroande. Enligt Medlingsinstitutet ökade lönerna preliminärt med 4,2 procent 2001 vilket delvis kan förklaras av en ökad löneglidning. Arbetskraftkostnadsutvecklingen i Sverige har under perioden 1999 till 2001 överstigit den i EU med ungefär 1 procentenhet per år.

En stor del av arbetsmarknaden omfattas av de avtal som slöts under 2001, där flertalet avtal är treåriga. Regeringen utgår i sina beräkningar från att den nominella löneökningstakten 2002 kommer att vara 3,5 procent vilket kommer att skapa goda förutsättningar för att uppnå sysselsättningsmålet och en fortsatt god

samhällsekonomisk utveckling. Arbetsmarknadens parter har ett särskilt ansvar för att löneökningarna inte överskrider vad som är samhällsekonomiskt försvarbart.

Jämställdhet

Det är ett viktigt mål att bryta den könsrelaterade lönediskrimineringen. Den officiella lönestatistiken visar att kvinnor tjänar 82 procent av mäns inkomster. Orsakerna till dessa skillnader är komplexa. Det handlar om värderingar av olika arbeten, effekter av den segregerade arbetsmarknaden men även direkt lönediskriminering.

Den nya jämställdhetslagen från 1 januari 2001 är ett redskap för att utjämna inkomstskillnader mellan kvinnor och män. Lönebildningen är en fråga för parterna och osakliga löneskillnader som beror på kön strider mot lag.

Enligt den nya jämställdhetslagen har parterna tre år på sig att åtgärda osakliga löneskillnader. Regeringen följer detta arbete via JämO och Medlingsinstitutet. Utfallet 1 januari 2004 av parternas arbete på detta område kommer att vara vägledande för behovet av ytterligare åtgärder, bl.a. skärpt lagstiftning.

Kvinnor har i högre grad än män anställningskontrakt som visstids- och deltidsanställningar. Det skapar en rad problem för såväl kvinnor i arbetslivet som i samhället i övrigt. För att stärka kvinnors ställning på arbetsmarknaden har en rad åtgärder genomförts. Dock krävs ytterligare åtgärder för att säkerställa att grunden även för kvinnors deltagande på arbetsmarknaden skall vara tillsvidareanställning på heltid

Regeringen kommer att göra det möjligt för arbetsgivare att få anställningsstöd när deltidsarbetslöshet omvandlas till heltidsarbete. Regeringen avser att återkomma med ytterligare beskrivning av förslaget i budgetpropositionen 2003.

1.4 Reformen och resultat

Mandatperioden 1998 till 2002 har präglats av en ekonomisk politik syftande till uthållig tillväxt och rättvisa. Inom de flesta områden har det skett reformer. Nedan presenteras några av de reformer som har genomförts inom nio centrala

välårsområden. Samtidigt lyfts reformer fram för kommande mandatperiod. Trygghet, utveckling och rättvisa skall präglade nästa mandatperiod.

1.4.1 Barnen främst

Situationen för dagens unga och barnfamiljer har stor betydelse för det framtida Sverige. Under mandatperioden har det därför gjorts betydande jämlikhets- och jämställdhetsåtgärder för barnen och deras familjer.

Barnbidraget har höjts från 750 till 950 kronor per barn och månad under mandatperioden. Flerbarnstillägget har höjts i motsvarande mån. Motsvarande höjning har också skett för studiebidraget vilket lämnas till studerande i gymnasieskolan.

Förra året gavs barn till arbetssökande rätt till förskoleverksamhet. Samtidigt återinfördes kontaktdagar i den tillfälliga föräldrapenningen. I år gavs barn till föräldralediga rätt till förskoleplats. Det innebär att inget syskon tvingas lämna förskolan bara för att pappan eller mamman är hemma med ett mindre syskon.

I år har maxtaxa införts på dagis och fritids. Den innebär att familjer betalar högst 1 140 kronor per månad för första barnet i förskolan, 760 kronor för andra och 380 kronor för tredje. För det fjärde barnet tas ingen avgift ut. Samtidigt infördes en spärregel som innebär att ingen betalar mer än 3 procent av sin inkomst i barnomsorgsavgift för första barnet, 2 procent för andra och 1 procent för tredje barnet.

Kommunerna ansvarar för barnomsorgen, och det är frivilligt för dem att införa maxtaxan. De kommuner som har infört den får ersättning av staten för reformen. För att kvalitetssäkra barnomsorgen får dessa kommuner dessutom dela på 500 miljoner kronor. Pengarna skall användas till utbildning och nyanställningar inom barnomsorgen. Samtliga Sveriges kommuner utom två har valt att införa maxtaxa. Regeringen har tidigare lagt en första utvärdering av reformen till hösten 2002.

Under 1998 togs 10,4 procent av föräldraledigheten ut av pappor. År 2001 var andelen 13,8 procent. För att ytterligare öka andelen infördes från och med i år en ny s.k. mamma-/pappamånad i föräldraförsäkringen. Det betyder att mamma-/pappamånaden nu omfattar 60 dagar istället för 30 dagar och att föräldraförsäkringen med 80 procentig ersätt-

ningsnivå förlängdes till totalt 13 månader. Samtidigt höjdes den lägsta dagpenningen för den som är hemma med barn från 60 kronor till 120 kronor per dag. Förra året höjdes det s.k. adoptionsbidraget från 24 000 kronor till 40 000 kronor.

Tabell 1.8 Reformerna för barnen 2000-2004

Miljoner kronor, nivåer

	2000	2001	2002	2003	2004
Barnbidrags höjningar	2 500	5 000	5 000	5 000	5 000
Maxtaxa m.m.		150	4 400	5 600	5 600
Mamma-/Pappamånad				500	1 000
Höjd grundnivå i för- äldraförsäkringen			200	300	400
Höjt tak i föräldra- försäkringen				280	620
Kontaktdagar		60	160	280	280
Höjt adoptionsbidrag		16	16	16	16
Studiebidrag	300	600	600	900	900
Särskilt utsatta barn		50	25	25	
Summa reformer	2 500	5 276	9 801	12 301	13 216

För att hjälpa barn till missbrukare och barn i familjer där det förekommer våld och övergrepp har ett stöd på 100 miljoner kronor införts under perioden 2001 till 2003. Medlen är en del av regeringens program för att minska alkoholskadorna.

Regeringen avser att även efter valet 2002 fortsätta att bedriva en politik som sätter barnen främst. På dagordningen för nästa mandatperiod står redan ett antal reformer:

- Maxtaxereformens sista steg tas 2003 genom att allmän förskola införs för 4-5-åringar. Det innebär att alla barn får rätt till gratis förskola tre timmar om dagen.
- Föräldraförsäkringen förstärks ytterligare. Den lägsta dagpenningen i föräldraförsäkringen höjs till 150 kronor per dag 2003 och till 180 kronor per dag 2004.
- Inkomsttaket i föräldraförsäkringen höjs från 7,5 till 10 prisbasbelopp fr.o.m. 1 juli 2003 om det statsfinansiella läget så tillåter.
- Studiebidraget utökas 2003 från 9 till 10 månader. Det innebär att barnfamiljer med en tonåring på gymnasiet får 950 kronor mer per år.

1.4.2 De äldre

Sverige skall vara ett land som kännetecknas av solidaritet mellan individer, grupper och generationer. De senaste åren har därför en rad reformer genomförts för pensionärer.

Pensionerna har höjts. Sedan 1999 räknas pensionen åter upp med det fulla prisbasbeloppet. Samtidigt har utbetalningen av pensionerna tidigare lagts till den 18–19:e varje månad. Vidare har pensionärerna fått sänkt skatt. Pensionärer med inkomst under 135 000 kronor har fått en särskild skattesänkning på upp till 1 320 kronor per år.

Grundavdraget, det belopp med vilket inkomsten minskas vid beräkning av inkomstskatt, har sedan 1998 höjts med 2 500 kronor både för löntagare och för pensionärer. Det innebär ytterligare sänkt skatt med mellan 700 och 1 400 kronor om året.

För att särskilt gynna de pensionärer som har de lägsta inkomsterna har bostadstillägget till pensionärer (BTP) höjts i flera omgångar, från 83 till 91 procent av bostadskostnaden upp till taket. Samtidigt har golvet i systemet slopats och taket höjts till 4 500 kronor per månad. För pensionärer som har hemmavarande barn har reglerna för bostadstillägget ändrats. Fram till att barnet fyller 20 år får hela hyran räknas in i bostadstillägget. Gränsen var tidigare 18 år.

Under 1999 till 2001 satsades 300 miljoner kronor årligen utifrån den nationella handlingsplanen för äldre. Resurser har satsats på anhörigstöd, forskning, fortbildning, förstärkt tillsyn, telefonjour för äldre och anhöriga, försöksverksamhet i hemtjänsten och andra utvecklingsinsatser. Därutöver tillfördes totalt 400 miljoner kronor till fler platser och högre standard i äldreboendet.

Från den 1 juli 2002 gäller ett nytt högkostnadsskydd för stora delar av tandvården för äldre på 7 700 kronor. Stödet inträder det kalenderår då man fyller 65 år. Samtidigt förbättras stödet för bastandvård för de äldre.

Från den 1 juli 2002 ändras reglerna beträffande avgifter inom äldre- och handikappomsorgen. Ändringarna avser högkostnads-skydd, förbehållsbelopp, beräkning av avgifts-underlag samt överklagande av avgiftsbeslut. Syftet med ändringarna är att garantera alla som betalar avgift för vård och omsorg till kommunerna rimliga avgifter och en trygg levnadsstandard.

Regeringen avser att även efter valet 2002 fortsätta att bedriva en politik som kännetecknas av solidaritet mellan individer, grupper och generationer. På dagordningen för nästa mandatperiod står redan ett antal reformer:

- Som ett led i det förbättrade tandvårdsstödet för de äldre förstärks resurserna med ytterligare 300 miljoner kronor 2003.
- Ett nytt äldreförsörjningsstöd införs 2003 för personer som inte har rätt till folkpension. Idag är dessa hänvisade till socialbidrag.

1.4.3 Ökade resurser till vården och omsorgen

Vården, skolan och omsorgen är välfärdens kärna. Vården, skolan och omsorgen skall vara generell och hålla hög kvalitet. Det skall inte spela någon roll var någonstans i landet man bor, eller vilken inkomst man har.

Den senaste mandatperioden har kommunerna och landstingen fått ökade resurser. Åren 1997 och 1998 höjdes statsbidragen med 12 miljarder kronor. Efter 1998 har kommuner och landsting tillförts ytterligare närmare 18 miljarder kronor. Jämfört med 1996 uppgår tillskotten därmed till 30 miljarder kronor.

Tabell 1.9 Tillskott till kommuner och landsting efter 1998

Miljarder kronor	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ökade statsbidrag m.m.	5,3	9,3	13,8	17,9	18,2	20,2
Ökade skatteintäkter	16	48	70	92	105	122

Den ekonomiska politiken har lett till att sysselsättningen har stigit och arbetslösheten fallit. Jämfört med 1998 är kommunsektorns skatteintäkter i dag drygt 90 miljarder kronor högre.

Regeringen avser att även efter valet 2002 fortsätta att bedriva en politik som sätter skolan, vården och omsorgen i centrum. På dagordningen för nästa mandatperiod står redan ett antal reformer:

- Den särskilda vårdsatsning som riksdagen tidigare beslutat om fullföljs under de kommande åren. Totalt handlar det om ett extratillskott på 9 miljarder kronor under perioden 2001 till 2004. Dessa resurser har i

huvudsak frigjorts genom ominriktningen av totalförsvaret.

- Under åren 2003 till 2004 satsas det ytterligare 1,25 miljarder kronor per år för att minska väntetiderna i vården.

Dessa insatser ökar tillgängligheten i vården. Regeringen kommer att inom kort att inleda en försöksverksamhet för att underlätta en tidigare-läggning av rekrytering av personal till vård och omsorg. Anställningsstödet kommer att utgå för anställning av arbetslösa inom vård och omsorg. I anställningen bereds för tillfälle att genomgå vårdutbildning som motsvarar längst nio månaders vårdutbildning.

Tabell 1.10 Mer pengar till vården

Miljarder kronor

	2001	2002	2003	2004
Vårdsatsning	1	1	3	4
Kortare köer		1,25	1,25	1,25

1.4.4 Ökad hälsa i arbetslivet

De senaste åren har ohälsan ökat dramatiskt i Sverige. Regeringen ser mycket allvarligt på utvecklingen. Det innebär välfärdsluster för såväl enskilda människor som för samhället. Möjligheterna att klara tillväxt och välfärd på både kort och lång sikt begränsas. Därför är det angeläget att ohälsoutvecklingen minskar och andelen människor i arbete ökar.

I dag visar mönstret för sjukskrivningar betydande skillnader mellan könen. Kvinnor är i högre grad än män frånvarande från arbetslivet på grund av sjukskrivning.

För att möta den kraftiga ökningen av antalet sjukskrivna och förtidspensionerade presenterade regeringen i budgetpropositionen för 2002 ett åtgärdsprogram i 11 punkter för ökad hälsa i arbetslivet. Programmet följs löpande upp. Regeringen har för avsikt att lämna förslag till riksdagen i höst. Kvinnors situation skall då särskilt behandlas.

1. Mål för ökad hälsa i arbetslivet

För att understryka vikten av att utvecklingen vänds och för att öka kraften i genomförandet av åtgärder anser regeringen att det behövs ett mål för ökad hälsa i arbetslivet. Ett sådant mål skall utgöra grunden för de olika aktörernas insatser för att öka hälsan i arbetslivet.

2. Trepårtssamtal mellan regeringen och arbetsmarknadens parter

Trepårtssamtalen mellan regeringen och arbetsmarknadens parter inleddes i november 2001. En första avstämning av arbetet skall göras i slutet av juni 2002.

3. Ekonomiska drivkrafter för arbetsgivare för att förebygga ohälsa

Regeringen avser att ge arbetsgivare starkare ekonomiska drivkrafter att ta ett större ansvar för arbetsvillkoren och för att integrera det förebyggande och rehabiliterande arbetet i verksamheten. Tanken är att det främst är de långa sjukskrivningarna som skall minskas med hjälp av ekonomiska drivkrafter. De avsedda förändringarna förutsätter bl.a. att arbetsgivar-kollektivet sammantaget inte får högre kostnader.

För närvarande analyseras de mindre företagens förutsättningar i en situation med ett förändrat finansieringsansvar. Det är regeringens uppfattning att arbetsgivaransvaret skall vara utformat med särskilt beaktande av de mindre företagens villkor och förutsättningar.

Det analyseras även hur detta ansvar påverkar arbetsmarknaden för personer som tidigare varit sjukskrivna under längre perioder eller som på annat sätt kan uppfattas ha en ökad risk att bli sjukskrivna i framtiden. Det är regeringens uppfattning att ett förtydligt arbetsgivaransvar inte får utformas så att dessa grupper missgynnas på arbetsmarknaden.

4. Utveckling av arbetsmiljöarbetet

Ett uppdrag har lämnats till Arbetsmiljöverket att utreda hur arbetsmiljöcertifiering av privata och offentliga arbetsgivares verksamheter kan utvecklas till att bli en faktor som bidrar till att ökad hälsa i arbetslivet.

5. Hälsobokslut

Ökad uppmärksamhet behöver riktas mot de enskilda arbetsplatserna. En förbättrad information om detta bör vara till nytta för bl.a. arbetsgivare, ägare och anställda. Regeringen återkommer senast i budgetpropositionen för 2003 i denna fråga.

6. Försök att minska ohälsan inom den offentliga sektorn

Särskilda försök genomförs hos några av de stora offentliga arbetsgivarna i syfte att förebygga och minska sjukfrånvaron. Det har avsatts 50 miljoner kronor för 2001 och 20 miljoner kronor för 2002.

7. Förnyelse av rehabilitering – individen i centrum

I december 2001 fick Riksförsäkringsverket och Arbetsmarknadsstyrelsen i uppdrag att inleda en förnyelse av den arbetslivsinriktade rehabiliteringen. För 2002 har 70 miljoner kronor avsatts.

8. Justeringar av den gällande lagstiftningen för att höja kvaliteten i rehabiliteringsarbetet

Riksdagen har beslutat om att försäkringskassorna skall koncentrera rehabiliteringsarbetet på mer komplicerade ärenden.

9. Former för sjukskrivningsprocessen

Mönstret för sjukskrivningar visar betydande geografiska variationer. Kunskapen om detta behöver förbättras. Riksförsäkringsverket har fått i uppdrag att i samråd med Socialstyrelsen närmare klargöra omfattningen av problemen och följderna för försäkringskostnaderna.

10. Förbättrad statistik och forskning på ohälsområdet

Kunskaperna om sjukskrivningens orsaker, samband och konsekvenser behöver förbättras. Det finns därför ett behov av mer utvecklad forskning och bättre statistik. Regeringen beslutade i januari om direktiv till en särskild utredare som skall granska detta.

11. Förbättrad tillgänglighet till behandling i hälso- och sjukvården

Den nationella handlingsplanen för utveckling av hälso- och sjukvården innebär att 9 miljarder kronor tillförs vården under 2001–2004. Dessutom tillförs under den perioden 2001–2004 totalt 3,75 miljarder kronor för att öka tillgängligheten till behandlingar i vården. Avtal mellan staten och Landstingsförbundet träffades 3 oktober 2001.

I december 2001 gav riksdagen regeringen tillkänna att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om finansiell samordning som omfattar socialförsäkringen, hälso- och

sjukvården, socialtjänsten och arbetsmarknadsmyndigheterna. Frågan bereds för närvarande och kommer att utgöra en integrerad del av den politik mot ohälsa som regeringen återkommer med till riksdagen i höst.

1.4.5 Sverige – ett kunskapssamhälle

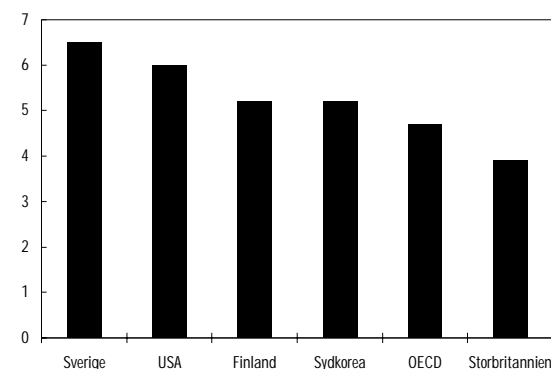
Kunskap är ett kraftfullt och nödvändigt verktyg för tillväxt och rättvisa. Kunskapssamhället skall stå öppet för alla. Utbildning är nödvändigt för jämlikhet och utveckling.

Sverige är enligt OECD det land i världen som investerar mest resurser i kunskap i förhållande till den samlade produktionen, ca 6,5 procent av BNP. Tätt efter kommer Förenta Staterna med knappt 6 procent, medan EU enbart satsar ca 3 procent av BNP. Med investering i kunskap avser OECD de samlade offentliga och privata utgifterna för forskning och utbildning (FoU), högre utbildning och programvara i procent av BNP.

Sverige skall behålla tätpositionen. Kommande år satsar Sverige stora resurser på ökad kvalitet både i grundskolan, gymnasieskolan och högskolan.

Diagram 1.4 Investeringar i kunskap

Procent av BNP

Källa: OECD Science, Technology and Industry Scoreboard, 2001

Skolan har fått ökade resurser under den gångna mandatperioden. Resurserna används till att anställa mer personal i skolorna, t.ex. lärare, studievägledare, skolsköterskor och skolpsykologer. År 2002 är det extra stödet 1,5 miljarder kronor, en upptrappning med en miljard kronor från året innan. Enligt Skolverkets beräkningar räcker årets nytillskott till att anställa ytterligare 3 000 lärare och andra yrkesgrupper i skolan.

Även under nästa mandatperiod krävs stora satsningar. Enligt regeringens tidigare förslag

skall skolan och fritidshemmen de kommande åren tillföras en miljard kronor i nivåhöjning varje år fram till 2005 i syfte att öka antalet vuxna i skolan. För 2006 och framåt skall skolsatsningen uppgå till 5 miljarder kronor.

Tabell 1.11 Mer pengar till skolan

Miljarder kronor

2001	2002	2003	2004	2005	2006
0,5	1,5	2,5	3,5	4,5	5,0

Den nationella satsningen på IT i skolan, (ITiS), är en av de största kompetensutvecklingsinsatserna i svensk skola genom tiderna. ITiS pågår t.o.m. 2002. Då har ca 70 000 lärare fått förbättrade kunskaper om hur man kan använda IT som ett verktyg i undervisningen.

Utöver satsningen på skolan görs en särskild satsning för att stärka högskolan. Regeringens långsiktiga mål är att hälften av en årskull skall ha börjat högskolan vid 25 års ålder. Högskolan expanderar med omkring 100 000 platser mellan 1997 och 2003. Från och med i år tillförs också högskolans humanistiska, samhällsvetenskapliga, teologiska och juridiska utbildningar ökade resurser för att höja kvaliteten på grundutbildningen. I år tillförs 100 miljoner kronor och 2003 utökas tillskottet till 200 miljoner kronor.

Studiestödet har reformerats och studiebidragets andel av studiemedlen har från och med 1 juli 2001 höjts från 27,8 procent till 34,5 procent av totalbeloppet. Dessutom höjdes fribeloppet och bidragsdelen blev pensionsgrundande. Från och med 2003 införs ett nytt vuxenstudiestöd som ersätter det särskilda utbildningsbidraget. Detta rekryteringsstöd beräknas kosta 2 miljarder kronor per år och riktas till personer som är över 25 år som har en kort tidigare utbildning och som är eller riskerar att bli arbetslösa eller som har något funktionshinder.

Under det senaste decenniet har examinationen i forskarutbildningen fördubblats. Efterfrågan på forskarutbildade ökar och snart väntar ett generationsskifte inom svensk forskning. Under perioden 2001 till 2003 kommer lärosäten att tillföras sammanlagt 214 miljoner kronor för sexton nya forskarskolor. Tillskottet 2002 uppgår till 80 miljoner kronor.

För att ge högskolorna möjlighet att bedriva forskning som rymmer både bredd och specialisering höjs de statliga anslagen till forskning och forskarutbildning med 1,5

miljarder kronor mellan 2000 och 2004. Ett arbete inleds också för stärkta insatser för att omställa forskningsresultat i praktiska tillämpningar.

För att utveckla det livslånga lärandet och stärka kompetensutvecklingen i arbetslivet behövs ett system för individuell kompetensutveckling. För den enskilde har kunskap och tillgång till kompetensutveckling en stor betydelse för chanserna att etablera sig på arbetsmarknaden och för att kunna utvecklas i arbetslivet.

Som en del i den gröna skatteväxlingen föreslog regeringen i budgetpropositionen för 2000 att särskilda medel årligen skulle avsättas för att stimulera individuell kompetensutveckling. Avsikten är att utveckla det livslånga lärandet och stärka individens förutsättningar i arbetslivet genom förbättrade möjligheter att förena arbete och studier. Regeringen har under våren presenterat ett förslag om ett sådant system så att det kan träda i kraft 2003. Systemet bygger på individens eget sparande på kompetenssparkonton. Även arbetsgivaren stimuleras att medverka. Huvuddelen av stimulans effekterna i systemet ges genom en kompetenspremie som utformas så att den individuella kompetensutvecklingen blir attraktiv även för de grupper som har begränsade möjligheter att spara.

1.4.6 Kulturen

Kultur är en viktig del av demokratin och välfärden. Under mandatperioden har stödet till både statliga och regionala kulturverksamheter och institutioner stärkts. Ett antal nya scener, konsertlokaler och museer har öppnats. Under de närmaste åren tillkommer bl.a. Forum för levande historia. Stora satsningar har även gjorts på museer och kulturarvet, bl.a. genom en förnyelse av kulturmiljövården genom projektet Agenda kulturarv och genom en särskild satsning på museipedagogik.

Ett nytt filmavtal har träffats mellan staten, filmbranschen och TV-företagen. Avtalet innebär en ökning av filmstödet. Genom stödet till regionala filmpooler har samtidigt produktionen av film spridits till olika delar av landet.

Kulturarbetarnas villkor har förbättrats, bl.a. genom nya upphovsrättsliga ersättningar liksom

insatserna för att stimulera läsandet bland framför allt barn och unga.

Momsen på böcker och tidskrifter sänktes i år från 25 till 6 procent. Regeringen följer löpande utvecklingen av försäljningspriserna. Målet med sänkningen är att öka läsandet.

Riktlinjer för radio och TV i allmänhetens tjänst har lagts fast för perioden 2002 till 2005. Public service-uppdraget har förtydligats och resurserna stärkts. Auktionsförfarandet för fördelning av kommersiella lokalradiotillstånd har upphört och ersatts av kvalitets- och mångfaldskriterier medan den årliga avgiften satts till endast 40 000 kronor.

1.4.7 Boendet

Boendet är en grundläggande del av välfärden. Med en mångfald upplåtelseformer och en blandad bebyggelse skall man kunna välja det boende som passar den egna situationen bäst.

Under mandatperioden har en rad åtgärder genomförts. Kommunernas ansvar för bostadsförsörjningen har förtydligats genom en ny lagstiftning. De kommunala bostadsföretagens roll och betydelse för den lokala boendepolitiken har särskilt uppmärksammats.

En tillfällig sanktionslagstiftning mot utförsäljning av kommunala bostadsföretag och deras bostäder har varit i kraft under 1999 till 2002. Den har nu ersatts av en särskild lag om kommunala bostadsföretag. Från den 1 april 2002 gäller en tillståndsplikt vid avyttring av kommunala bostadsföretag och deras fastigheter. Boendeinflytandet i samband med ombyggnad har stärkts. Regler har införts som tillvaratar hyresgästernas erfarenheter och inflytande. En ny lag om kooperativ hyresrätt har införts.

Särskilda insatser har gjorts för att stimulera bostadsbyggandet. Ett investeringsbidrag har funnits för att stimulera ekologiskt byggande. Investeringsbidrag har införts för byggande av studentbostäder och hyresbostäder. Totalt 2,5 miljarder kronor satsas under perioden 2002 till 2006 för att stimulera byggande av bra och billiga hyresbostäder. Ca 12 600 nya studentbostäder beräknas bli uppförda under 2001 till 2002. För 2003 tillförs ytterligare 125 miljoner kronor för studentbostäder.

Regionala skillnader och en fortsatt strukturomvandling har medfört att många kommuner haft stora svårigheter med tomma

lägenheter. Genom Bostads- och Kommun-delegationerna har ca 4 miljarder kronor satsats för att stödja dessa kommuner. Under perioden 2002 till 2004 bedöms preliminärt ytterligare ca 3 miljarder kronor satsas för att stödja en omstrukturering av kommunala bostadsföretag i kommuner med tomma lägenheter och stor utflyttning. En särskild bostadsmyndighet inrättas för detta ändamål från den 1 juli 2002.

1.4.8 Biståndet

Sverige är en av världens största biståndsgivare mätt som andel av bruttonationalinkomsten (BNI). År 1998 utgjorde biståndsutbetalningarna 0,72 procent av BNI. Under mandatperioden har biståndet höjts både genom ökade anslag och genom att reservationer utnyttjats. Utbetalningarna uppgick 2001 till 0,83 procent av BNI och beräknas för 2002 uppgå till 0,8 procent av BNI. Under perioden 1998 till 2004 beräknas biståndet öka från 12 till 21 miljarder kronor.

FN har satt upp som mål att 0,7 procent av BNI skall gå till bistånd. Endast 5 länder i världen ger ett bistånd som överstiger detta mål, varav Sverige är ett. Regeringen har som ambition att det svenska biståndet åter skall uppgå till 1 procent av BNI när det statsfinansiella läget så tillåter.

Tabell 1.12 Biståndet

Miljarder kronor

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Anslaget ¹	0,70	0,70	0,72	0,73	0,74	0,81	0,86 ²
Utbetalt ¹	0,70	0,70	0,80	0,83			
Biståndsramen	12	13	14	16	16	19	21

¹ Procent av BNI.

² 0,86 procent av BNI+ 200 miljoner kronor.

1.4.9 Rättsväsendet

Sverige skall vara ett land med låg brottslighet. Orsakerna till brott måste bekämpas genom bra social och ekonomisk välfärd och goda möjligheter till utbildning och utveckling. Samtidigt måste befintlig brottslighet bekämpas med kraft. Alla har rätt att känna trygghet mot brott.

Regeringen har under mandatperioden fortsatt att reformera och utveckla rättsväsendet. Reformarbetet har gällt bl.a. polisväsendet, domstolsväsendet, kriminalvården och åklagarväsendet inom vilken Ekobrottsmyndigheten inrättats. Förändringarna skall leda till ett rationellt strukturerat rättsväsende som uppfyller medborgarnas berättigade krav på snabbhet, rättssäkerhet och hög kvalitet. För att skapa förutsättningar för detta har regeringen beslutat om den största satsningen på rättsväsendet någonsin.

Rättsväsendet har under mandatperioden tillförts ytterligare drygt 5 miljarder kronor, inklusive belopp om sammanlagt 1 miljard av engångskaraktär. En stor del av de nya resurserna har gått till polisen för att förstärka och förnygra poliskåren i syfte att säkerställa närpolisreformen. Vidare anställs fler specialister för att utveckla det kunskapsbaserade polisarbetet, höja kvaliteten i brottsutredningarna och korta handläggningstiderna. Under mandatperioden har polisutbildningar på ytterligare två orter startats.

Tillskotten har möjliggjort att samhällets stöd till brottsoffer har utvecklats. Det brottsförebyggande arbetet har stärkts och i över 200 av landets kommuner har lokala brottsförebyggande råd etablerats.

Tabell 1.13 Ökade resurser till rättsväsendet

Miljoner kronor

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Rättsväsendet	400	400	2050	2100	2050	2650

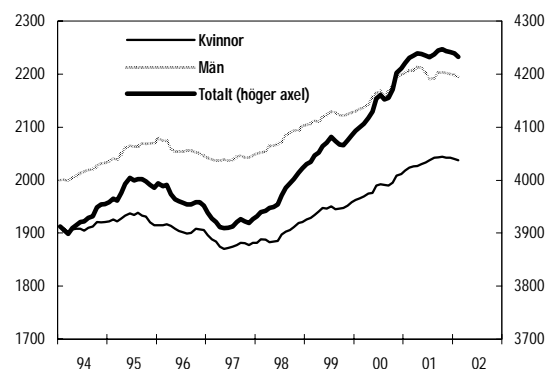
1.5 En politik för full sysselsättning

Full sysselsättning är regeringens övergripande mål. Som ett delmål satte regeringen 1996 upp målet att den öppna arbetslösheten skulle halveras till 4 procent 2000. Det målet nåddes i slutet av 2000. Nu står regeringens sysselsättningsmål i fokus. År 2004 skall 80 procent av

befolkningen mellan 20 och 64 år vara sysselsatta på den reguljära arbetsmarknaden.

Diagram 1.5 Antalet sysselsatta 1994–2002

Tusental personer

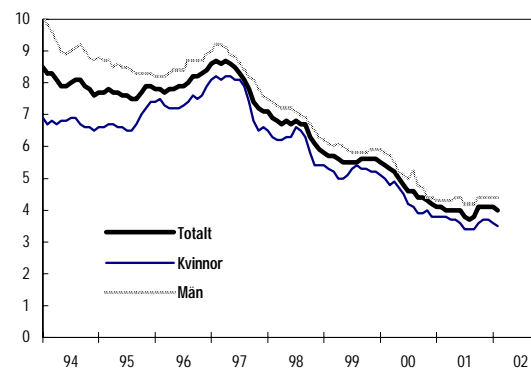

Källa: Statistiska centralbyrån (AKU).

Den bästa politiken för en ökad välfärd går genom ökad sysselsättning. Den ekonomiska politiken är fortsatt inriktad mot full sysselsättning. De statliga utgifterna ökar i år med ca 25 miljarder kronor, varav ca 20 miljarder kronor utgörs av reformer. Samtidigt sänks skatterna med ca 23 miljarder kronor. Därmed stärks köpkraften. Detta förstärks av reformernas rättviseprofil.

Diagram 1.6 Antalet öppet arbetslösa 1994–2002

Procent av arbetskraften

Källa: Statistiska centralbyrån (AKU).

Skattesänkningar riktade mot låg- och medelinkomsttagare i kombination med maxtaxereformen inom barnomsorgen innebär sänkta marginaeffekter och stimulerar arbetskraftsutbudet. Parallellt sker stora satsningar på utbildning och arbetsmarknadspolitik i syfte att förbättra kompetensen och öka utbudet av kvalificerad arbetskraft. Möjligheten att fortsätta arbeta efter 65 år kan också på sikt öka sysselsättningen.

En väl fungerande arbetsmarknadspolitik bidrar till en hög sysselsättningsnivå. Den senaste mandatperioden har en rad genomgripande förändringar skett i takt med att arbetslösheten har minskat.

Arbetsmarknadspolitiken inriktas i dag på att motverka flaskhalsar och intensifiera insatser för dem som har det allra svårast att få arbete, som långtidsarbetslösa, arbetshandikappade och invandrare. Arbetsmarknadsverket har under en rad år tilldelats resurser för tillfälliga personalförstärkningar vid arbetsförmedlingarna. Förstärkningarna har från och med i år permanentats.

En aktivitetsgaranti har införts som innebär att arbetslösa senast inom två år skall erbjudas heltidsaktiviteter till dess att de får ett arbete eller utbildning. Rundgången mellan öppen arbetslöshet och deltagande i arbetsmarknadspolitiska program har brutits genom aktivitetsgarantins intensifierade jobbsökarprogram och att deltagande i arbetsmarknadspolitiska program inte längre återkvalificerar för en ny ersättningsperiod i arbetslöshetsförsäkringen. Regeringen följer noga utvecklingen av aktivitetsgarantin bl.a. genom de utvärderingar som görs av programmet. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i frågan, bl.a. mot bakgrund av vad arbetsmarknadsutskottet anfört angående aktivitetsgarantin.

Arbetslöshetsförsäkringens roll som en omställningsförsäkring har stärkts liksom rättssäkerheten för dem som uppbär ersättning. De individuella handlingsplanerna för arbetsökande har vidareutvecklats för att åstadkomma en mera strukturerad sökprocess som syftar till att förkorta arbetslöshetstiderna. För att effektivisera arbetsmarknadspolitiken har Arbetsmarknadsstyrelsens roll som chefsmyndighet förstärkts.

Arbetsmarknadspolitiken har genom dessa insatser kunnat bidra till att målet om en halvering av den öppna arbetslösheten till 4 procent uppnåtts och att sysselsättningsmålet är inom räckhåll. Resultatet av politiken syns tydligast i form av att arbetskraftsutbudet hållits uppe.

Den kompetens och vilja till arbete som finns hos de människor som idag står utanför arbetsmarknaden måste tillvaratas. Det är en stor möjlighet, men också en stor utmaning. Rätten till meningsfullt arbete med goda arbetsvillkor

för alla är grunden för regeringens tillväxtpolitik. För att det skall skapas fler jobb krävs utbildning av hög kvalitet, ökad konkurrens och goda villkor för företagen.

Utgångspunkten för regeringens arbete i arbetstidsfrågan är att det är angeläget att korta arbetstiderna och att öka individernas inflytande över arbetstidens förläggning. Inom kort lämnar den parlamentariska utredningen förslag i dessa frågor.

Full sysselsättning i hela Sverige

För att Sverige skall fortsätta att utvecklas i positiv riktning är det viktigt att tillväxtförutsättningarna i alla regioner stärks.

Tillväxtavtalen, som introducerades 1998, var ett sätt att anpassa politikens och statens verktyg på regional nivå till de lokala och regionala förutsättningarna. Nu vidareutvecklas tillväxtavtalen till regionala tillväxtprogram. Roll- och ansvarsfördelningen på regional nivå mellan stat och kommun blir tydligare. Medel från EU:s strukturfonder är en viktig resurs för finansieringen av dessa program.

För att säkerställa att kommuner och landsting med kraftig befolkningsminskning har ekonomiska förutsättningar att ge sina medborgare en fullgod service införs ett särskilt statsbidrag under 2003 och 2004 om sammanlagt 400 miljoner kronor. Stödet skall gå till de län som har haft störst befolkningsminskning de senaste tio åren. Under 2002 inrättas en statlig myndighet med uppgift att ge fortsatt stöd till omstrukturering av kommunala bostadsföretag i kommuner med en stor befolkningsminskning. Staten kommer att avsätta ca 3 miljarder kronor för att ta över en del av kommunernas kostnader för detta.

Erfarenheterna från arbetet med utvecklingsprogram, vars syfte är att stärka förmågan att arbeta långsiktigt med näringslivsutveckling i främst de orter som drabbades mest av försvarsomställningen tas till vara. Två särskilda delegationer skall arbeta med att stärka utvecklingen av Norrlands inland respektive delar av Bergslagen, Värmland och Dalsland.

Vidare kommer 50 miljoner kronor per år att avsättas för perioden 2002 till 2004 för att stimulera samarbete mellan universitet, högskolor och kommuner i samverkan i syfte att öka

rekryteringen till högskolan samt skapa hållbar tillväxt i regionerna.

För att stärka småföretagandet i Norrlands inland höjs den generella nedsättningen av socialavgifter till 15 procent för företag med fast driftställe i stödområde A. En motsvarande nedsättning görs för enskilda näringsidkare i stödområdet. Ett särskilt program inrättas under 2002 till 2004 för att öka användningen av IT i företag lokaliserade i stödområde A.

Ett nationellt program för utveckling av innovationssystem och s.k. kluster inrättas under 2002 till 2004. Särskilda delprogram inrättas för att stärka utvecklingen av vissa kluster. Ett annat program inrättas för att stärka turismnäringen. Konsumentverket och länsstyrelserna har fått i uppdrag att utarbeta lokala utvecklingsprogram för kommersiell service i glesbygd. Konsumentverket har getts i uppdrag att utveckla och testa nya lösningar inom det kommersiella serviceområdet. För att stimulera anläggande av IT-infrastruktur med hög överföringshastighet i icke kommersiellt intressanta områden har ett stöd till kommuner utformats.

Aktiva, kunniga konsumenter är en förutsättning för en väl fungerande marknad och för god tillväxt. År 2001 presenterades en femårig konsumentpolitisk handlingsplan som riksdagen ställt sig bakom. Planen innebär bl.a. stöd till utveckling av den kommunala konsumentvägledningen, konsumentforskning samt en satsning för att öka konsumentinformationens tillgänglighet och effektivitet genom användandet av den nya informationsteknologin.

En viktig del i tillväxtpolitiken är väl fungerande kommunikationer. Regeringen presenterade under hösten 2001 en infrastrukturproposition som innebär kraftigt ökade satsningar på järnvägar och vägar under perioden 2004 till 2015. Propositionen innebär att regeringen avsätter 364 miljarder kronor för en förbättrad infrastruktur fram till 2015.

I jämförelse med förra infrastrukturpropositionen från 1997 satsas betydligt mer på att bevara och säkerställa systemen. Ramen medger framförallt en avsevärd ökning av järnvägsinvesteringarna. Ramen för regionala planer utökas kraftigt.

Regeringen har lämnat förslag till inriktning och prioriteringar för konkurrenspolitiken på 2000-talet. Arbetet med att stärka konkurrensen och marknadernas funktionssätt är långsiktigt

och pågår kontinuerligt. Det inbegriper bl.a. avreglering av marknader, främjandet av en fungerande inre marknad inom EU och åtgärder för att skapa förutsättningar för nyetablering. Regeringen har i mars 2002 lagt fram en proposition med förslag till effektivare konkurrensregler som skall öka möjligheterna för Konkurrensverket att upptäcka karteller och underlätta för verket att få fram bevisning i sådana ärenden.

Regeringen har avsatt medel under tre år för ett nationellt program för entreprenörskap. Syftet är att skapa ett bättre entreprenörsklimat, bidra till positiva attityder till entreprenörskap och företagande samt öka företagandet.

En särskild funktion, SimpLex, inrättades år 2000 för att samordna regelförenklaringsarbetet i Regeringskansliet. SimpLex arbete syftar till att minska regelverkets administrativa börda för små företag. Alla regelförslag som har effekter på små företags villkor granskas genom konsekvensanalyser.

Regeringen lanserade 2001 "Företagsguiden", en Internetportal med myndighetsinformation riktad till företag och blivande företagare.

En effektiv och serviceinriktad offentlig förvaltning bidrar till att skapa goda tillväxtbetingelser i samhället. Målet är "24 timmarsmyndigheten" dvs. att all service som, med bibehållen eller ökad ekonomisk effektivitet, kan tillhandahållas elektroniskt också skall tillhandahållas så.

En europeisk strategi för full sysselsättning

Sverige deltar i det ekonomisk-politiska samarbetet i EU. En del i detta samarbete är den s.k. Lissabonstrategin. Strategin syftar till att nå det mål som sattes upp vid EU-toppmötet i Lissabon våren 2000: "Fram till 2010 skall EU bli världens mest dynamiska och konkurrenskraftiga kunskapsdrivna ekonomi med hållbar ekonomisk tillväxt, fler och bättre jobb samt ökad social sammanhållning."

Full sysselsättningen är kärnan i Lissabonstrategin. Målet är att sysselsättningsgraden i EU skall vara 67 procent 2005 och 70 procent 2010. Bland kvinnor skall sysselsättningsgraden vara 57 procent 2005 och 60 procent 2010. För att målet skall uppnås krävs 20 miljoner nya jobb i EU.

Strategin följs regelbundet upp genom olika indikatorer. Första gången detta gjordes var på

EU:s toppmöte i Stockholm i mars 2001. Vid en jämförelse med övriga EU-länder låg då Sverige bäst till i fem av tolv indikatorer.

Under det svenska ordförandeskapet i EU våren 2001 utvidgades de ekonomiska och sociala aspekterna av Lissabonstrategin till att även omfatta miljöaspekten. Vid toppmötet i Göteborg i juni etablerades en strategi för hållbar utveckling så att målen uppnås även ur ett ekologiskt perspektiv.

Vid Göteborgstoppmötet fastställdes också ett första datum för utvidgningen av EU. År 2004 skall de första kandidatländerna kunna bli medlemmar i EU. För regeringen har det varit av hög prioritet att snarast möjligt involvera kandidatländerna i Lissabonstrategin.

Vid årets toppmöte i Barcelona skedde en andra uppföljning av Lissabonstrategin. Sverige låg då bäst till i fyra av de tretton viktigaste indikatorerna.

1.6 Rättvisa skatter

Skatternas främsta syfte är att finansiera välfärden. Skatterna skall samtidigt stimulera till arbete och investeringar, till en uthållig utveckling och till minskade ekonomiska och sociala klyftor.

Under mandatperioden har det skett betydande skatteförändringar inom framför allt fyra områden.

Sänkta skatter för låg- och medelinkomsttagare

Under mandatperioden har tre fjärdedelar av en skattereform inriktad mot låg- och medelinkomsttagare genomförts. Reformen består av en stegvis kompensation för de allmänna egenavgifterna och en successiv minskning av andelen skattebetalare som betalar statlig inkomstskatt. Därigenom minskar marginalskatterna för låg- och medelinkomsttagare samtidigt som köpkraften stärks så att både utbudet och efterfrågan på arbetskraft ökar.

I dag betalar alla löntagare under 65 år allmänna egenavgifter till pensionssystemet. Egenavgifterna utgår på inkomster upp till ca 312 000 kronor. På inkomster över detta belopp utgår inga allmänna egenavgifter. Egenavgifterna är 7 procent och bidrar till högre marginal-

effekter för framför allt låg- och medelinkomsttagare. De allmänna egenavgifterna är en central del i det reformerade pensionssystemet, som socialdemokraterna och de fyra borgerliga oppositionspartierna står bakom.

För att minska marginaleffekterna och stärka köpkraften har en kompensation för effekterna av de allmänna egenavgifterna påbörjats. Detta har skett genom att en skattereduktion har införts i tre steg under mandatperioden. I år kompenseras löntagarna för tre fjärdedelar av egenavgifterna. För en inkomsttagare med 20 000 kronor i månaden medför det en skattesänkning med ca 700 kronor i månaden. Reformen har en god fördelningspolitisk profil då de allmänna egenavgifterna utgör en tyngre börda för låg- och medelinkomsttagarna.

I samband med skattereformen 1990/91 formulerades ambitionen att högst 15 procent av inkomsttagarna skulle betala statsskatt. Gränsen för statlig skatt höjs automatiskt varje år med två procentenheter utöver inflationen.

Den goda reallöneutvecklingen och saneringen av de offentliga finanserna har dock medfört att fler har kommit över gränsen för statlig skatt. Som mest var det 20 procent av inkomsttagarna som 1999 betalade statlig skatt. För att minska andelen har gränsen höjts utöver den automatiska uppräknningen såväl 2000, 2001 som 2002. I år ligger gränsen för statlig skatt vid ca 24 000 kronor i månaden. Det skall jämföras med att den 1999 låg på ca 20 000 kronor i månaden.

Regeringen avser att hösten 2002 göra en bedömning av det samhällsekonomiska utrymmet för ett slutförande av inkomstskattereformen 2003.

Kompensationen för de allmänna egenavgifterna är riktad till löntagarna då det är dessa som betalar egenavgifter. Pensionärer betalar inte allmänna egenavgifter. För att kompensera pensionärerna för de besparingar som genomfördes under 1990-talet har istället en särskild skattesänkning för pensionärerna införts från och med i år.

Skattesänkningen medför att så gott som alla pensionärer får cirka 100 kronor mer i månaden från och med den 1 januari i år. Även folkpensionärer med så låga inkomster att de idag inte betalar någon skatt omfattas då genom att deras skattekonton krediteras. Skattesänkningen för dessa pensionärer sker då i form

av en utbetalning av hela årsbeloppet, för flertalet i augusti.

Skattelättnad för del av fackföreningsavgifter infördes 1 januari i år. Det är en viktig reform ur ett rättviseperspektiv. År 1993 avskaffades avdragsrätten för fackföreningsavgifter. Därmed missgynnades löntagarnas bidrag till den fackliga verksamheten jämfört med arbetsgivarnas bidrag till sina organisationer. Med reformens ikraftträdande har denna orättvisa tagits bort.

För att underlätta för medborgarna kommer löntagare med förenklad deklaration i år att för första gången kunna lämna självdeklarationen elektroniskt.

Sänkta fastighetsskatter

Fastighetsskatten är en del av kapitalinkomstbeskattningen och en viktig inkomstkälla för att finansiera den offentliga välfärden. Den beräknas i år ge intäkter till staten på mer än 20 miljarder kronor.

De senaste årens prisökningar på fastigheter till följd av den goda ekonomiska utvecklingen har dock medfört att skatten på fastigheter skulle ha ökat kraftigt om inga åtgärder hade vidtagits. Under mandatperioden har därför fastighetsskatten sänkts från 1,5 procent till 1,0 procent av taxeringsvärdet för småhus. För hyreshus har fastighetsskatten sänkts från 1,5 procent till 0,5 procent.

Samtidigt har en begränsningsregel i fastighetsskatten införts. Begränsningsregeln innebär att hushåll med normala inkomst- och förmögenhetsförhållanden maximalt skall betala 5 procent av sin inkomst i fastighetsskatt. Därmed har fastighetsskattens fördelningspolitiska profil förbättrats.

Omräkningsförfarandet vid fastighetstaxeringen skall ersättas med en förenklad fastighetstaxering mitt emellan de allmänna fastighetstaxeringarna. Regler som innebär att höjda taxeringsvärden inte får omedelbart genomslag på uttaget av fastighetsskatt införs också.

Samtidigt har fribeloppen i förmögenhets-skatten höjts från 900 000 kronor till 1,5 miljoner kronor för ensamstående och 2 miljoner kronor för sambeskattade par.

En ny utredning om fastighetsskatt skall tillsättas för att pröva lösningar som kan innebära vissa avsteg från nu gällande principer

för fastighetsbeskattningen under förutsättning att de fördelningsmässiga konsekvenserna är acceptabla. Regeringen skall dessutom tillsätta en särskild utredning för att se över utformningen av förmögenhetsbeskattningen i ett längre perspektiv. En översyn av arvs- och gåvobeskattningen skall också genomföras.

Sänkta företagsskatter

Starka och livskraftiga företag är av avgörande betydelse för att Sverige skall vara en nation som präglas av uthållig tillväxt och rättvisa. Grunden för ett gott företagsklimat är en sund makroekonomi. Samtliga skattesänkningar har därför varit fullt ut finansierade inom ramen för de budgetpolitiska målen. Under mandatperioden har en rad skattesänkningar genomförts för att ytterligare förbättra företagsklimatet.

År 2000 förlängdes tiden för avsättning till periodiseringsfond från 5 till 6 år. Avsättningar till periodiseringsfonder är till för att företagen skall kunna utjämna resultatet mellan bättre och sämre år. I stort sett alla stoppregler för fåmansbolag slopades 2000. Stoppreglerna är de särskilda skatteregler som gäller vid transaktioner mellan fåmansägda företag och deras ägare.

År 2000 infördes ett schablonavdrag för ökade levnadskostnader vid resor för enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag. Därmed får företagare och löntagare samma förmånliga regler. Vidare infördes generösare avdragsregler för utgifter vid ombyggnad av lokaler i samband med byte av hyresgäst.

År 2001 höjdes den maximala avsättningen till periodiseringsfonder från 20 till 25 procent för aktiebolag m.fl. och från 25 till 30 procent för enskilda näringsidkare m.fl. i syfte att förbättra villkoren för företagens egenfinansierade investeringar. För att villkoren för investmentbolag skall jämföras med de som gäller för värdepappersfonder sänks schablonintäkten för investmentbolag från 2,0 till 1,5 procent från och med 2002.

För att förenkla administrationen för företagen kommer alla fysiska personer som redovisar intäkter av näringsverksamhet att få en förtryckt självdeklaration. En gemensam

deklarationstidpunkt (2 maj) för alla deklarationsskyldiga införs också fr.o.m. 2003.

Förseningsavgiften har sänkts för den som inte lämnar in sin skattedeclaration i tid från 1 000 till 500 kronor utom i fall då den deklarationsskyldige inte följt en uppmaning om att deklarerat eller tidigare har slarvat med att lämna deklARATION.

Mervärdesskatten på persontransporter halverades från 12 till 6 procent från den 1 januari 2001.

Det är viktigt att småföretagandet är spritt över hela landet. För att stimulera det lokala småföretagandet infördes i år en regional stimulans i Norrlands inland, delar av Värmland och Dalarna (stödområde A). Åtgärden innebär att den generella nedsättning av arbetsgivaravgifterna med 5 procent av lönesumma upp till 852 000 kronor som finns idag utvidgas till 15 procent för företag i stödområde A.

Grön skatteväxling

Grön skatteväxling innebär att skatt på miljöskadliga aktiviteter höjs och skatten på arbete sänks. Syftet med en grön skatteväxling är bland annat att minska koldioxidutsläppen, som bidrar till växthuseffekten. Den kan också bidra till att stimulera innovationer och användandet av ren och mer resurseffektiv teknik. Genom att bidra till en effektivare energianvändning kan skatteväxlingen också underlätta en avveckling av kärnkraften.

I samband med skattereformen 1990/1991 togs de första stegen i en grön skatteväxling. Under innevarande mandatperiod har ytterligare steg tagits.

Under 2000 omfattade den gröna skatteväxlingen ca 1,7 miljarder kronor. Dieselskatten höjdes med 25 öre, elskatten med 1 öre och kärnkraftsskatten med 0,5 öre. Dessa ökade resurser avsattes för reducerad skatt i samband med individuell kompetensutveckling och för att skattemässigt likställa jordbruket med industrin. Regeringen har nyligen presenterat ett förslag till ett system för individuell kompetensutveckling.

Under 2001 omfattade den gröna skatteväxlingen drygt 3 miljarder kronor. Koldioxidskatten gavs en ökad tyngd i förhållande till energiskatten genom att koldioxidskatten höjdes med 25 procent medan energiskatten på el och bränslen sänktes med 8 procent. Samtidigt

höjdes koldioxidskatten med ytterligare 15 procent och energiskatten på el höjdes med 1,8 öre/kWh. För bensin, diesel och industrin neutraliserades dessa skatteförändringar. Skatten på dieselolja höjdes därutöver med 10 öre per liter. Dessa intäkter användes för att finansiera en sänkning av arbetsgivaravgiften med 0,1 procentenhet samt en höjning av grundavdraget med 1 200 kronor.

Under 2002 omfattar den gröna skatteväxlingen ca 2 miljarder kronor. Energiskatten på el höjdes med 1,2 öre per kWh den första januari i år. Samtidigt höjdes koldioxidskatten med 15 procent. Industrin undantas från höjningar medan effekter för bensin och diesel neutraliseras genom lika stora sänkningar av energiskatten. Dessutom höjdes avfallsskatten med 15 procent. Intäkterna användes för att finansiera en höjning av grundavdragen i inkomstskatten med 900 kronor.

Regeringen har aviserat att ett kvotbaserat elcertifikatssystem bör införas för att främja elproduktion från förnyelsebara energikällor. Den s.k. miljöbonusen för vindkraft bibehålls under sju år samtidigt som en successiv avtrappning sker.

1.7 Ekologisk hållbar utveckling

Sverige skall fortsätta att vara ett föregångsland i omställningen till hållbar utveckling. Regeringens övergripande mål för miljöpolitiken är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta.

De 15 miljö kvalitetsmål, som riksdagen antagit, tydliggör den ekologiska dimensionen i begreppet hållbar utveckling. Målen är formulerade utifrån den miljöpåverkan naturen tål och definierar det tillstånd för den svenska miljön som skall nås inom en generation. Miljö kvalitetsmålen med delmål skall vara vägledande för statens och andra samhällsaktörers åtgärder på miljöområdet.

Riksdagen beslutade under hösten 2001 om nya mätbara delmål och åtgärdsstrategier för att uppnå de femton miljö kvalitetsmålen. En framgångsrik miljöpolitik måste bygga på en kombination av lagstiftning, ekonomiska styrmedel och frivilliga överenskommelser.

Ett sätt att öka miljöstyrningen i ekonomin är grön skatteväxling. Under mandatperioden har det dessutom skett stora satsningar på lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet (LIP) och klimatåtgärder (KLIMP). För perioden 1999 och framåt har det avsatts 7,3 miljarder kronor. Programmen har i många delar av Sverige inneburit en framgång i det lokala arbetet och på så sätt bidragit till arbetet med att bygga om Sverige och skapa ekologisk uthållighet.

Dessutom har stora satsningar gjorts på en rad andra miljöområden. Under mandatperioden har avsatts resurser för bland annat bevarandet av biologisk mångfald, sanering av förorenade områden, miljöforskning, information om klimatfrågor och miljöövervakning. I år och nästa år avsätts 140 miljoner kronor vardera år för forskning om biologisk mångfald och ekologiskt hållbar utveckling. För 2004 avsätts 160 miljoner kronor för detta ändamål. Miljöåtgärder görs inom många olika områden, exempelvis avsätts ca 11 miljarder kronor till

jordbruket i svensk medfinansiering till miljöåtgärder inom EU:s miljö- och landsbygdsprogram 2000–2006 och ca 180 miljoner kronor till biotopskydd inom skogspolitiken i år.

Utgiftsområdet Allmän miljö- och naturvård har ökat från 1,2 miljarder kronor 1998 till 3,1 miljarder kronor för 2002. Satsningarna fortsätter och för 2004 beräknas anslagen uppgå till 4,2 miljarder kronor.

Regeringen avser att även efter valet 2002 fortsätta att bedriva en politik som sätter miljön i fokus. På dagordningen för nästa mandatperiod står redan ett antal reformer. I tabellen nedan redovisas en del av dessa.

Regeringen kommer också att ytterligare utveckla och stärka samverkan och möjligheten till gemensamma åtaganden med frivilligorganisationer, arbetsmarknadens parter, näringslivet och universitet/högskolor för att främja en hållbar utveckling.

Tabell 1.14 Ekologisk uthållighet – resurstilldelning för några olika områden 1998–2004

miljoner kronor

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Bevarande av biologisk mångfald	480	600	640	820	960	1 000	1 520
Sanering av förorenade områden		40	60	150	420	460	590
Miljöforskning Naturvårdsverket			50	60	60	80	80
Forskning, biologisk mångfald och ekologisk uthållighet					80	80	90
Information om klimatfrågor					30	30	30
Miljöövervakning	100	130	130	200	200	210	240
KLIMP					200	300	400
Övrigt	600	780	840	970	1 170	1 200	1 230
Totalt Allmän miljö- och naturvård	1 180	1 550	1 720	2 200	3 120	3 360	4 180
Resurser till myndigheternas miljömålsarbete					140	140	230
LIP	800	1 380	1 760	1 360	790	360	
Forskning, biologisk mångfald och ekologisk uthållighet					60	60	90
Biotopskydd	20	40	70	140	180	180	150
Miljöåtgärder inom miljö- och landsbygdsprogrammet	1 300	1 350	Ca 11 miljarder kronor under perioden 2000–2006				

Gröna nyckeltal

Sedan 1999 års ekonomiska vårproposition redovisas gröna nyckeltal som ett komplement till de ekonomiska nyckeltalen. Syftet med gröna nyckeltal är att spegla den nationella utvecklingen för viktiga miljöproblem på ett enkelt och informativt sätt. Gröna nyckeltal utgör därmed ett instrument för att nå det övergripande målet att till nästa generation lämna över ett samhälle då de stora miljöproblemen är lösta.

Energianvändningen har ökat de senaste åren, men över tiden har det skett en successiv energieffektivisering uttryckt i termer av energianvändning relaterad till BNP. Till stor del beror variationer i energianvändningen mellan enstaka år på konjunktursvängningar, temperaturskillnader och andra väderleksvariationer.

Till skillnad mot i många andra länder minskade utsläppen av koldioxid kraftigt i Sverige under 1970- och 1980-talen. Framförallt är detta ett resultat av den energipolitik som bedrevs under perioden med syftet att minska oljeberoendet. Under 1990-talet ökade åter koldioxidutsläppen något, bl.a. till följd av ökade transporter. Enligt senast tillgängliga statistik ligger utsläppen 2000 inklusive bunkring, dvs. utsläpp som kan hänföras till internationell luft- och sjöfart, strax över 1990 års nivå. Om bunkring exkluderas ligger dock utsläppen under 1990 års nivå.

I mars 2002 antog riksdagen regeringens klimatproposition med förslag till klimatstrategi och mätbara mål för de klimatpåverkande utsläppen. Riksdagen antog i mars 2002 regeringens förslag till klimatmål.

Sedan 1980 har de svenska utsläppen av svaveldioxid minskat kraftigt och under 1990-talet nästan halverats. Framförallt beror detta på ökad användning av olja med låg svavelhalt och ny reningsteknik. De svenska utsläppen av kväveoxider har också minskat, men inte i samma omfattning. Förbättrade förbrännings- och reningstekniker är främsta orsaken till utsläppsminskningen av kväveoxider. Denna utveckling bedöms leda till att de svenska förslutande utsläppen fortsätter att minska.

Fram till mitten av 1990-talet minskade belastningen på haven av fosfor och kväve. Därefter har den totala belastningen ökat något, även om utsläppen från punktkällor har fortsatt att minska. Att den totala belastningen ändå ökat förklaras huvudsakligen av ökad nederbörd.

Under 1990-talet har luftkvaliteten i tätorter förbättrats markant. Tack vare katalytisk avgasrening och minskad bensenhalt i bensin har stadsluftens genomsnittliga bensenhalt sjunkit sedan början av 1990-talet. Under vinterhalvåret ligger den dock fortfarande över lågrisknivån i alla tätorter där mätningar genomförs.

Tabell 1.15 Gröna nyckeltal

Energianvändning (TWh respektive Wh/kr)

	1980	1985	1990	1995	2000
Total användning ¹	436	439	442	462	474

Energi effektivitet ²	325	298	266	270	238
----------------------------------	-----	-----	-----	-----	-----

Utsläpp till luft (tusentals ton)³

	1980	1985	1990	1995	2000
--	------	------	------	------	------

Klimatpåverkan

Koldioxid	82 438	67 587	60 054	63 817	62 396
-----------	--------	--------	--------	--------	--------

Försurning

Svaveldioxid	508	266	128	90	71
--------------	-----	-----	-----	----	----

Kväveoxider	448	426	401	333	355
-------------	-----	-----	-----	-----	-----

Belastning på haven (tusentals ton)

	1987	1990	1995	1998	2000
--	------	------	------	------	------

Övergödning

Fosfor	5,8	4,6	4,8	4,9	5,2
--------	-----	-----	-----	-----	-----

Kväve	148,2	122,9	134,5	152,6	158,1
-------	-------	-------	-------	-------	-------

Påverkan på luftkvalitet (mikrogram per kubikmeter)

	1992/93	1994/95	1996/97	1998/99	2000/01
--	---------	---------	---------	---------	---------

Bensen ⁴	4,3-10,4	2,4-6,2	1,9-5,1	1,9-4,9	1,5-4,0
---------------------	----------	---------	---------	---------	---------

¹ Total energianvändning exklusive energiomvandlingsförluster i kärnkraftsverk.

² Energieffektiviteten mäts som total energianvändning i relation till BNP. BNP är från reviderade Nationalräkenskaper, 1995 års priser.

³ Inkluderar bunkring för internationell luft- och sjöfart och skiljer sig därför i förhållande till redovisningen inom ramen för den internationella klimatkonventionen och konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar.

⁴ Bensenhalt i luften, vinterhalvårsmedelvärden i olika tätorter (11, 24, 25, 31 respektive 36 orter).

Källor: Statens energimyndighet, Naturvårdsverket och Statistiska centralbyrån

1.8 Ett Sverige för alla

En uthålligt god ekonomisk tillväxt är en förutsättning för ökad rättvisa och minskade klyftor. Tillväxten skapar ökade resurser och fler arbetstillfällen. Men tillväxt är i sig ingen garanti för ökad rättvisa. Förutom en tillväxtfrämjande ekonomisk politik krävs därför en aktiv rättvisepolitik.

Rättvisepolitiken behövs eftersom klyftorna i samhället fortfarande är stora. Social bakgrund, kön, etnisk tillhörighet, sexuell läggning eller funktionshinder får inte avgöra människors möjligheter att påverka sina livsvillkor. Många människor har inte tillgång till utveckling, jobb och utbildning på samma villkor som andra. Många människor lever idag också på marginalen och har svårt att få vardagen att gå ihop. Barnfamiljer och ensamstående föräldrar, ungdomar och invandrare är ofta speciellt utsatta.

En central rättvisefråga är att de som invandrar till Sverige måste ha möjligheten att komma in i det svenska samhället. Därför har resurser satsats på reformer inom bland annat utbildnings- och arbetsmarknadsområdet för att underlätta och skapa förutsättningar för invandrare att delta i arbetslivet. Resurser satsas också på ett rättssäkert och gott mottagande av asylsökande och på att motverka diskriminering. Det antirasistiska arbetet förstärks. Skillnaden i levnadsvillkor är stora mellan olika bostadsområden i storstäderna. Genom storstadspolitiken fördelas resurser till de mest utsatta områdena. Inom storstadspolitiken pågår ett avstämnings- och utvärderingsarbete som skall ligga till grund för politikens fortsatta utveckling.

Ett annat viktigt område är den sociala snedrekryteringen till den högre utbildningen. Det är fortfarande betydligt vanligare att barn till föräldrar med högre utbildning studerar vidare. De senaste årens utbyggnad av högskolan och det reformerade studiestödssystemet syftar till att bryta det mönstret. Under perioden 2002 till 2004 satsas 40 miljoner kronor per år för att stimulera till särskilda rekryteringsåtgärder.

Reformer för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män är en annan central del av rättvisepolitiken. Därför skall alla regeringens beslut analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv.

Minskade margineffekter

Höga margineffekter leder till att drivkrafterna att arbeta mer, studera, byta arbete eller att gå från bidrag till arbete försvagas. Med margineffekter menas hur mycket som försvinner i skatter, avgifter och minskade bidrag när inkomsten stiger. I tabell 1.16 framgår att 1999 hade en ensamstående med två barn en margineffekt på 65 procent. Det innebär att av en ökning av inkomsten med 100 kronor försvann 65 kronor till skatter, avgifter och minskade bidrag och endast 35 kronor gick till den egna plånboken.

Margineffekterna påverkas dels av regelförändringar i skatte- och bidragssystemet och dels av ekonomiska och demografiska förändringar.

För att minska klyftorna i samhället måste dessa hinder motverkas. Regeringen har därför fört en politik som minskar margineffekterna för framför allt låg- och medelinkomsttagarna. År 2002 har samma typ av familj en margineffekt på 58,6 procent. Regeringen avser att fortsätta att bedriva en politik som minskar margineffekterna.

Margineffekterna varierar kraftigt mellan olika typer av hushåll. Av tabellen nedan framgår att barnfamiljer generellt sett har högre margineffekter än övriga hushåll och att ensamhushåll har högre margineffekter än hushåll med flera vuxna. De högsta margineffekterna finns i ensamhushåll med ett eller flera barn och speciellt bland dem med låga inkomster. Samtliga grupper har fått minskade margineffekter under mandatperioden. Mest påtaglig har minskningen varit bland ensamhushåll med barn där margineffekterna har minskat med ca 6-8 procentenheter.

Tabell 1.16 Genomsnittliga margineffekter i olika hushåll, 1999-2002

	1999	2000	2001	2002
Ensamstående utan barn	49,0	46,8	45,2	44,7
Ensamstående med 1 barn	62,0	58,6	55,3	54,0
Ensamstående med 2 barn eller mer	65,0	61,3	60,1	58,6
Sammanboende utan barn	47,3	45,0	43,3	42,6
Sammanboende med 1 barn	49,5	47,3	45,6	44,3
Sammanboende med 2 barn	49,8	47,6	45,8	44,6
Sammanboende med 3 barn eller mer	51,5	49,1	47,3	46,1
Total	50,2	47,9	46,1	45,1

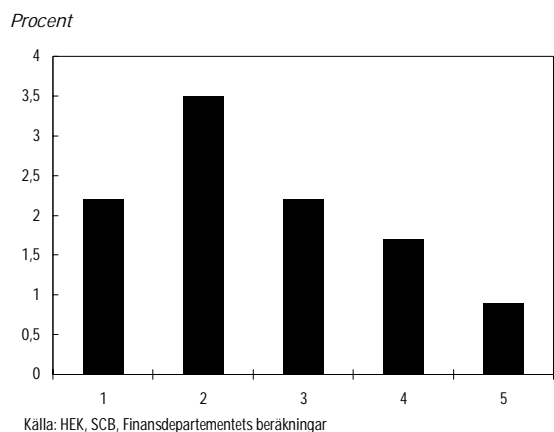
Källa: Finansdepartementet.

Fördelningseffekter av en halverad arbetslöshet

Regeringens politik för minskad arbetslöshet och ökad sysselsättning har varit inriktad på att stärka arbets- och kompetenslinjen. En rad reformer för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt har genomförts i syfte att öka sysselsättningen och minska arbetslösheten. Vidare har ett antal åtgärder i form av utbildning och kompetensutveckling genomförts i syfte att stärka individens ställning på arbetsmarknaden. Ekonomiskt svaga grupper har ägnats särskild uppmärksamhet. Politiken har utformats utifrån den långsiktiga ambitionen att sänka marginal-effekter, få bort fattigdomsfällor och öka möjligheterna till egen försörjning.

Regering och riksdag satte under 1996 upp målet om att den öppna arbetslösheten skulle pressas ned till 4 procent. I november 2000 nåddes målet. De fördelningspolitiska konsekvenserna av halveringen av arbetslösheten är mycket goda. Detta illustreras i diagram 1.7 som är en beräkning av hur den justerade disponibla inkomsten har ökat till följd av den halverade arbetslösheten. Diagrammet visar hushållen sorterade i grupper efter stigande ekonomisk standard, dvs. disponibel inkomst korrigerad för familjestorlek.

Diagram 1.7 Förändring av justerad disponibel inkomst vid en halvering av arbetslösheten i olika inkomstgrupper

Fördelningseffekter av resurser till vård, skola och omsorg

Resurserna till vård, skola och omsorg har stärkts genom medelstillskott, men även genom ökade skatteintäkter till följd av högre sysselsättning. På lång sikt är stigande skatteintäkter

den bästa garanten för god kvalitet inom vård, skola, och omsorg.

Resurstillskotten till den kommunala sektorn har gynnat hushåll med svagare ekonomisk ställning. I årets fördelningspolitiska redogörelse (bilaga 3) undersöks fördelningen av offentlig konsumtion inklusive vård, skola och omsorg för 1999. Konsumtionsmönstret visar tydligt att offentliga tjänster utjämnar den ekonomiska standarden mellan hushållen. Kvinnor som grupp gynnas av utbyggda offentliga tjänster.

Fördelningseffekter av ett minskat antal socialbidragsberoende

Som ett led i det fortsatta arbetet för ökad rättvisa och välfärd formulerade regeringen i 2001 års ekonomiska vårproposition ett mål om att halvera socialbidragsberoendet mellan åren 1999 och 2004.

Rättvisemålet formulerades för att bryta 1990-talets oroväckande utveckling mot ett ökat antal socialbidragsberoende och tendens till större ekonomiska och sociala klyftor i samhället. Socialbidragsberoende skapar utanförskap och resignation, gör människor mer ofria och ökar klyftorna i samhället.

Den viktigaste vägen för att uppnå målet om en halvering av socialbidragsberoendet och minska de ekonomiska och sociala klyftorna i samhället är en ökad sysselsättningsgrad, låg arbetslöshet, och en minskad andel personer som ofrivilligt arbetar deltid. När fler människor har arbete, kan också fler leva på sin lön. En egen försörjning är grundläggande, både för att komma ur socialbidragsberoendet och för möjligheten att leva ett självständigt liv.

Insatser för ökad sysselsättning är avgörande för att bryta bidragsberoendet och ge utsatta grupper möjlighet att försörja sig själva. Socialbidragsberoendet uppgick 1999 till ca 115 000 helårsekvivalenter. År 2000 minskade det med drygt 12 procent, till omkring 101 000 helårsekvivalenter. Helårsekvivalenter är ett sätt att räkna antalet socialbidragstagare för att kunna göra jämförelser mellan olika år. Exempelvis räknas en person som får fullt socialbidrag under ett halvår, men sedan inte uppbär socialbidrag under andra halvan av året, som en halv helårsekvivalent.

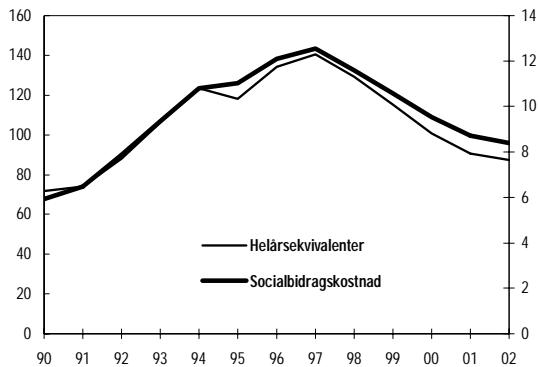
Den ekonomiska politiken har medfört en minskning av socialbidragsberoendet. Socialstyrelsens senaste statistik för 2001 visar att de

totala kostnaderna för socialbidrag minskade med 11 procent mellan 2000 och 2001. I diagram 1.8 framgår att antalet socialbidragstagare, liksom kostnaderna för socialbidragen, minskat stadigt sedan 1997. Andelen nya socialbidragshushåll var 2000 den lägsta noteringen sedan 1981. Prognosen för åren 2001 och 2002 pekar på ytterligare minskningar.

Diagram 1.8 Helårsekvivalenter och totala socialbidragskostnader—prognos fram till 2002.

Helårsekvivalenter, tusental

Mdkr, 2000 års priser

Källa: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

2

Förslag till riksdagsbeslut

2 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

såvitt avser den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

1. godkänner det förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken som regeringen förordar (kapitel 1),
2. godkänner det förslag till riktlinjer för budgetpolitiken som regeringen förordar (avsnitt 4.1 och 4.3),
3. antar regeringens förslag till lag om ändring i riksdagsordningen (avsnitt 3.1 och 6.4),

såvitt avser tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 2002

4. antar regeringens förslag till lag om rätt för kommuner att ge stöd till åtgärder i vissa investeringsprogram (avsnitt 3.2 och 7.2.17),
5. godkänner att staten förvärvar fastigheten Proserpina 4 i Stockholms kommun och godkänner en ny investeringsplan för Statens fastighetsverk i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 7.2.2),
6. godkänner att det bolag som har i uppgift att utveckla försvarsfastigheter även skall få förvärva och utveckla kommunala bostadsfastigheter i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 7.2.2),
7. bemyndigar regeringen att under 2002, för det under utgiftsområde 6 Totalförsvaret uppförda ramanslaget 6:21 *Civilt försvar*, besluta om avtal och beställningar avseende beredskapsåtgärder och andra

åtgärder som syftar till motstå svåra påfrestningar på samhället i fred, vilka inklusive tidiga gjorda åtaganden medför utgifter på högst 445 000 000 kronor efter 2002 (avsnitt 7.2.5),

8. bemyndigar regeringen att under 2002, för det under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd uppförda reservationsanslaget 8:1 *Bistandsverksamhet*, göra utfästelser och åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 26 148 000 000 kronor efter 2002 (avsnitt 7.2.6),
9. bemyndigar regeringen att under 2002, för det under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd uppförda reservationsanslaget 9:2 *Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier*, ställa ut garantier för finansiellt stöd till länder i Central- och Östeuropa som inklusive tidigare ställda garantier uppgår till ett belopp om högst 950 000 000 kronor (avsnitt 7.2.6),
10. bemyndigar regeringen att under 2002, för det under utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar uppförda ramanslaget 12:7 *Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar*, ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 15 000 000 kronor under 2003 (avsnitt 7.2.7),
11. godkänner att från det under utgiftsområde 13 Arbetsmarknad uppförda

- ramanslaget 22:6 *Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2000-2006* förskottsutbetalningar får göras i de fall som regeringen förordar (avsnitt 7.2.10),
12. bemyndigar regeringen att under 2002 till ett belopp om högst 500 000 000 kronor ställa ut kreditgarantier för bostadsföretag i samband med obeståndshantering i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 7.2.15),
  13. bemyndigar regeringen att under 2002, för det under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande uppförda ramanslaget 31:7 *Investeringsbidrag för anordnande av bostäder för studenter*, besluta om stöd som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 125 000 000 kronor under 2003 (avsnitt 7.2.15),
  14. bemyndigar regeringen att under 2002, för det under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande uppförda ramanslaget 31:12 *Investeringsbidrag för nybyggnad av hyresbostäder*, besluta om stöd som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 2 500 000 000 kronor under 2003-2006 (avsnitt 7.2.15),
  15. bemyndigar regeringen att under 2002 vidta de åtgärder i fråga om omstrukturering av kommunala bostadsföretag som regeringen förordar (avsnitt 7.2.15),
  16. godkänner att från det under utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling uppförda ramanslaget 33:6 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000-2006* förskottsutbetalningar får göras i de fall som regeringen förordar (avsnitt (7.2.16),
  17. bemyndigar regeringen att under 2002, för det under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård uppförda ramanslaget 26:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning*, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med planering, upphandling och genomförande av forskningsprojekt som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 110 000 000 kronor under 2003, högst 90 000 000 kronor under 2004, högst 75 000 000 kronor under 2005, högst 45 000 000 kronor under 2006 och högst 40 000 000 under 2007 (avsnitt 7.2.17),
  18. yrkandet utgår,
  19. godkänner den föreslagna användningen av det under utgiftsområde 21 Energi-politik uppförda ramanslaget 35:4 *Åtgärder för effektivare energianvändning* (avsnitt 7.2.18),
  20. bemyndigar regeringen att låta Riksgäldskontoret ställa ut en kreditgaranti på högst 170 000 000 kronor för Green Cargo AB:s åtagande gentemot Nordisk Renting AB (avsnitt 7.2.19),
  21. bemyndigar regeringen att för 2002 ge Luftfartsverket finansiella befogenheter i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 7.2.19),
  22. bemyndigar regeringen att under 2002, för det under utgiftsområde 22 Kommunikationer uppförda ramanslaget 36:13 *Rikstrafiken: Trafikupphandling*, ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 3 700 000 000 kronor under 2003-2008 (avsnitt 7.2.19),
  23. bemyndigar regeringen att under 2002, för det under utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar uppförda ramanslaget 42:3 *Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder*, fatta beslut som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 12 100 000 kronor efter 2002, varav 8 200 000 kronor under 2003 och 3 900 000 kronor under 2004 (avsnitt 7.2.20),
  24. godkänner att från det under utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar uppförda ramanslaget 43:10 *Från EG-budgeten finansierade strukturstöd till fisket m.m.* förskottsutbetalningar får göras i de fall som regeringen förordar (avsnitt 7.2.20),
  25. godkänner att från det under utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar uppförda ramanslaget 44:2 *Från EG-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* förskottsutbetalningar

får göras i de fall som regeringen förordar (avsnitt 7.2.20),

26. godkänner den föreslagna användningen av det under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner uppförda reservationsanslaget 91:2 *Bidrag för särskilda insatser i vissa kommuner och landsting* (avsnitt 7.2.22),
27. godkänner ändrade ramar för utgiftsområden samt anvisar ändrade och nya anslag i enlighet med specifikation i tabell 2.1.

Tabell 2.1 Specifikation av ändrade ramar för utgiftsområden samt ändrade och nya anslag för budgetåret 2002

Tusental kronor

Utgiftsområde	Anslags- nummer	Belopp enligt statsbudget 2002	Förändring av ram/ anslag	Ny ram/ Ny anslagsnivå
1	Rikets styrelse	7 284 122	126 600	7 410 722
	46:1 Allmänna val	215 000	55 000	270 000
	90:5 Regeringskansliet m.m.	4 998 149	75 400	5 073 549
	90:6 Stöd till politiska partier	145 200	-3 800	141 400
2	Samhällsekonomi och finansförvaltning	8 754 408	0	8 754 408
	1:1 Konjunkturinstitutet	45 683	-2 825	42 858
	1:6 Statistiska centralbyrån	394 439	2 825	397 264
	2:1 Finansinspektionen	141 853	540	142 393
	2:2 Insättningsgarantinämnden	8 224	-540	7 684
3	Skatt, tull och exekution	8 057 645	1 652	8 059 297
	3:2 Skattemyndigheterna	4 966 115	1 652	4 967 767
4	Rättsväsendet	23 640 823	161 300	23 802 123
	4:5 Domstolsväsendet m.m.	3 617 192	1 300	3 618 492
	4:6 Kriminalvården	4 122 603	160 000	4 282 603
6	Totalförsvaret	45 810 094	-3 750	45 806 344
	6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.	20 338 658	-3 750	20 334 908
	6:3 Funktionen Civil ledning	536 317	-258 367	277 950
	6:4 Funktionen Försörjning med industrivaror	66 682	-35 341	31 341
	6:5 Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst	570 547	-285 274	285 273
	6:6 Funktionen Psykologiskt försvar	22 330	-10 665	11 665
	6:7 Funktionen Ordning och säkerhet	24 484	-12 242	12 242
	6:8 Funktionen Hälso- och sjukvård m.m.	153 599	-92 065	61 534
	6:9 Funktionen Telekommunikationer m.m.	205 970	-102 985	102 985
	6:10 Funktionen Postbefordran	1 239	-239	1 000
	6:11 Funktionen Transporter	157 994	-78 997	78 997
	6:12 Funktionen Energiförsörjning	291 924	-145 962	145 962
	6:19 Krisberedskapsmyndigheten	0	59 000	59 000
	6:20 Styrelsen för psykologiskt försvar	0	5 400	5 400
	6:21 Civilt försvar	0	957 737	957 737
7	Internationellt bistånd	15 043 822	-200 000	14 843 822
	8:1 Bistandsverksamhet	13 796 752	-200 000	13 596 752
8	Invandrare och flyktingar	5 238 643	672 000	5 910 643
	10:4 Hemutrustningslån	12 451	-10 000	2 451
	10:5 Ombudsmannen mot etnisk diskriminering	13 908	2 000	15 908
	12:1 Migrationsverket	490 079	60 000	550 079
	12:2 Mottagande av asylsökande	1 652 364	560 000	2 212 364
	12:4 Utlänningsnämnden	75 854	20 000	95 854
	12:5 Offentligt biträde i utlänningsärenden	77 028	20 000	97 028
	12:6 Utresor för avvisade och utvisade	70 043	20 000	90 043
9	Hälsovård, sjukvård och social omsorg	31 128 910	282 950	31 411 860
	13:2 Bidrag för läkemedelsförmånen	17 624 000	219 000	17 843 000
	13:3 Bidrag till hälso- och sjukvård	310 224	-4 700	305 524

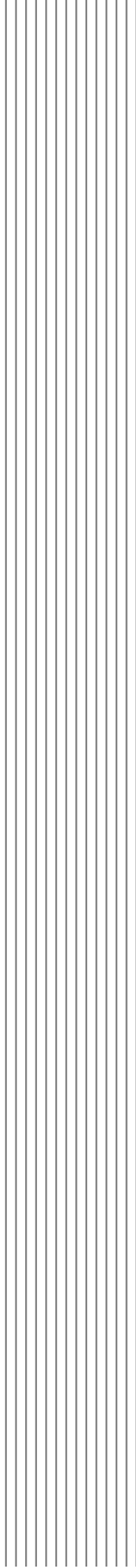
	13:5	Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd	24 980	-1 250	23 730
	13:6	Socialstyrelsen	460 736	-5 100	455 636
	14:2	Bidrag till WHO	39 371	650	40 021
	14:5	Smittskyddsinstitutet	161 034	-650	160 384
	14:7	Folkhälsopolitiska åtgärder	86 554	15 000	101 554
	16:7	Bilstöd till handikappade	164 000	50 000	214 000
	18:1	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	80 378	10 000	90 378
10		Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	108 357 018	2 503 750	110 860 768
	19:1	Sjukpenning och rehabilitering m.m.	45 705 022	2 500 000	48 205 022
	19:6	Ersättning för kroppsskador	58 900	3 750	62 650
13		Arbetsmarknad	58 915 236	266 000	59 181 236
	22:4	Särskilda insatser för arbetshandikappade	7 139 492	-704 000	6 435 492
	22:11	Bidrag till lönegarantiersättning	388 000	970 000	1 358 000
14		Arbetsliv	1 047 542	4 500	1 052 042
	23:1	Arbetsmiljöverket	566 611	-5 150	561 461
	23:2	Arbetslivsinstitutet	310 085	9 150	319 235
	23:7	Ombudsmannen mot diskriminering pga sexuell läggning	4 394	500	4 894
15		Studiestöd	22 567 335	-222 000	22 345 335
	25:2	Studiemedel m.m.	11 604 520	-276 000	11 328 520
	25:4	Vuxenstudiestöd m.m.	3 378 664	54 000	3 432 664
16		Utbildning och universitetsforskning	41 446 670	-54 000	41 392 670
	25:17	Bidrag till den särskilda vuxenutbildningsinsatsen	2 951 656	108 000	3 059 656
	25:19	Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning	664 082	-162 000	502 082
	25:20	Uppsala universitet: Grundutbildning	994 037	10 290	1 004 327
	25:22	Lunds universitet: Grundutbildning	1 270 187	17 600	1 287 787
	25:24	Göteborgs universitet: Grundutbildning	1 219 897	11 910	1 231 807
	25:26	Stockholms universitet: Grundutbildning	779 616	5 604	785 220
	25:30	Linköpings universitet: Grundutbildning	944 429	26 784	971 213
	25:34	Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning	823 050	-33 600	789 450
	25:40	Växjö universitet: Grundutbildning	352 712	-13 400	339 312
	25:42	Örebro universitet: Grundutbildning	451 121	14 380	465 501
	25:44	Mitthögskolan: Grundutbildning	501 251	-54 175	447 076
	25:46	Blekinge tekniska högskola: Grundutbildning	223 878	-3 400	220 478
	25:50	Högskolan i Kalmar: Grundutbildning	324 203	-13 400	310 803
	25:52	Mälardalens högskola: Grundutbildning	437 916	27 280	465 196
	25:56	Högskolan i Borås: Grundutbildning	273 760	18 627	292 387
	25:57	Högskolan Dalarna: Grundutbildning	302 014	-17 000	285 014
	25:58	Högskolan på Gotland: Grundutbildning	83 947	-7 945	76 002
	25:59	Högskolan i Gävle: Grundutbildning	289 781	6 750	296 531
	25:70	Södertörns högskola: Grundutbildning	224 211	-9 000	215 211
	25:72	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.	1 755 175	4 750	1 759 925
	25:73	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	592 045	7 945	599 990
17		Kultur, medier, trossamfund och fritid	8 106 670	-1 652	8 105 018
	28:39	Stöd till trossamfund	50 750	-1 652	49 098
18		Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande	9 529 248	170 000	9 699 248
	31:11	Bidrag till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet	185 000	-80 000	105 000

	31:13	Statens bostadsnämnd	0	10 000	10 000
	31:14	Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	0	240 000	240 000
20		Allmän miljö- och naturvård	3 124 563	2 638	3 127 201
	26:1	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	38 924	638	39 562
	34:1	Naturvårdsverket	311 035	2 000	313 035
21		Energi	2 132 055	0	2 132 055
	35:2	Bidrag för att minska elanvändning	251 000	-75 000	176 000
	35:9	Skydd för småskalig elproduktion	210 000	75 000	285 000
22		Kommunikationer	24 468 615	4 100	24 472 715
	36:8	Ersättning till viss kanaltrafik m.m.	62 660	4 100	66 760
	36:9	Bidrag till sjöfarten	212 500	-300	212 200
	36:10	Rederinämnden: Administration	2 500	300	2 800
	37:4	Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal	144 000	6 000	150 000
	37:5	Informationsteknik: Telekommunikation m.m.	25 000	-6 000	19 000
23		Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar	10 838 984	-81 500	10 757 484
	42:5	Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar	107 100	3 000	110 100
	42:6	Ersättningar för viltskador m.m.	84 000	3 500	87 500
	42:7	Djurskyddsmyndigheten	13 000	15 000	28 000
	43:1	Statens jordbruksverk	310 104	15 000	325 104
	43:16	Åtgärder inom livsmedelsområdet	17 000	-7 500	9 500
	43:17	Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	37 089	4 500	41 589
	44:1	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	2 203 000	-115 000	2 088 000
24		Näringsliv	3 410 185	-20 000	3 390 185
	38:20	Kostnader för omstrukturering av vissa statligt ägda företag m.m.	25 000	-20 000	5 000
25		Allmänna bidrag till kommuner	98 898 914	2 838 000	101 736 914
	91:2	Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting	487 000	-60 000	427 000
	91:3	Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting	20 861 414	2 898 000	23 759 414
		Summa anslagsförändring på tilläggsbudget		6 450 588	

3

Lagförslag

3 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

3.1 Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs att tilläggsbestämmelserna 4.6.7 och 5.12.1 riksdagsordningen¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4.6.7

Försvarsutskottet skall bereda ärenden om den militära och – i den mån sådana ärenden inte tillhör något annat utskotts beredning – den civila delen av totalförsvaret samt ärenden om samordningen inom totalförsvaret. Det skall även bereda ärenden om freds räddningstjänst och kustbevakningen.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 6. *Totalförsvaret* tillhör försvarsutskottets beredning.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 6. *Försvaret samt beredskap mot sårbarhet* tillhör försvarsutskottets beredning.

5.12.1²

Statsutgifterna skall hänföras till följande utgiftsområden: 1. Rikets styrelse 2. Samhällsekonomi och finansförvaltning, 3. Skatt, tull och exekution, 4. Rättsväsendet, 5. Internationell samverkan, 6. *Totalförsvaret*, 7. Internationellt bistånd, 8. Invandrare och flyktingar, 9. Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 10. Ekonomisk trygghet vid sjukdom

Statsutgifterna skall hänföras till följande utgiftsområden: 1. Rikets styrelse, 2. Samhällsekonomi och finansförvaltning, 3. Skatt, tull och exekution, 4. Rättsväsendet, 5. Internationell samverkan, 6. *Försvaret samt beredskap mot sårbarhet*, 7. Internationellt bistånd, 8. Invandrare och flyktingar, 9. Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 10. Ekonomisk

---

¹ Riksdagsordningen omtryckt 1998:1450.

² Senaste lydelse 2001:581.

och handikapp, 11. Ekonomisk trygghet vid ålderdom, 12. Ekonomisk trygghet för familjer och barn, 13. Arbetsmarknad, 14. Arbetsliv, 15. Studiestöd, 16. Utbildning och universitetsforskning, 17. Kultur, medier, trossamfund och fritid, 18. Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande, 19. Regional utjämning och utveckling, 20. Allmän miljö- och naturvård, 21. Energi, 22. Kommunikationer, 23. Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar, 24. Näringsliv, 25. Allmänna bidrag till kommuner, 26. Statsskuldräntor m.m. och 27. Avgiften till Europeiska gemenskaperna.

trygghet vid sjukdom och handikapp, 11. Ekonomisk trygghet vid ålderdom, 12. Ekonomisk trygghet för familjer och barn, 13. Arbetsmarknad, 14. Arbetsliv, 15. Studiestöd, 16. Utbildning och universitetsforskning, 17. Kultur, medier, trossamfund och fritid, 18. Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande, 19. Regional utjämning och utveckling, 20. Allmän miljö- och naturvård, 21. Energi, 22. Kommunikationer, 23. Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar, 24. Näringsliv, 25. Allmänna bidrag till kommuner, 26. Statsskuldräntor m.m. och 27. Avgiften till Europeiska gemenskaperna.

Beslut i fråga om vilka ändamål och verksamheter som skall innefattas i ett utgiftsområde fattas i samband med beslut med anledning av den ekonomiska värpropositionen.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2002 och tillämpas första gången i fråga om statsbudgeten för 2003.

3.2 Förslag till lag om rätt för kommuner att ge stöd till åtgärder i vissa investeringsprogram

Härigenom föreskrivs följande.

En kommun som fått statligt bidrag för åtgärder i lokala investeringsprogram som ökar den ekologiska hållbarheten i samhället eller för klimatinvesteringsåtgärder får, trots bestämmelserna i kommunallagen (1991:900), använda det för att ge ekonomiskt och annat stöd till enskilda i enlighet med de föreskrifter som gäller för bidraget.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2002, då lagen (1997:1323) om rätt för kommuner att ge stöd till åtgärder i lokala investeringsprogram som ökar den ekologiska hållbarheten i samhället skall upphöra att gälla.

4

Budgetpolitiska mål och statsbudgeten

4 Budgetpolitiska mål och statsbudgeten

I detta kapitel redovisas de av riksdagen beslutade budgetpolitiska målen för staten för åren 2002–2004. Därefter redovisas centrala förutsättningar för budgetberäkningarna, såsom makroekonomiska antaganden samt förslag till nya beslut och tidigare fattade beslut med budgetmässiga konsekvenser.

Vidare redogörs översiktligt för statsbudgetens utveckling och för kommunsektorns och ålderspensionssystemets finanser. Slutligen redovisas beräkningen över hela den offentliga sektorns finanser. Beräkningarna baseras på gällande regler och konsekvensberäkningar av fattade eller aviserade beslut. En detaljerad redovisning av statsbudgetens inkomster och utgifter återfinns i kapitel 5 och 6. Beräkningar för de delar av statsbudgeten som varken klassificeras som inkomster eller utgifter (exempelvis myndigheters in- och utlåning i Riksgäldskontoret) redovisas i detta kapitel.

Avsnitt 4.1 och 4.3 innehåller regeringens förslag till riktlinjer för budgetpolitiken.

4.1 Budgetpolitiska mål

Budgetpolitiken är sedan 1997 inriktad på två övergripande och fleråriga mål, dels utgiftstaket för staten, dels den offentliga sektorns finansiella sparande (saldomålet). De uppsatta målen har klarats samtliga år. De budgetpolitiska mål som riksdagen har beslutat ligger fast:

1. De takbegränsade utgifterna skall rymmas inom beslutade utgiftstak för staten.
2. Den offentliga sektorns finansiella sparande skall uppgå till 2 procent av bruttonational-

produkten (BNP) i genomsnitt över en konjunkturcykel.

Riksdagen fastställer tre år i förväg ett utgiftstak som sätter en övre gräns för statens utgifter. Regeringen har tidigare lämnat förslag om utgiftstak och saldomål i den ekonomiska värpropositionen. Med anledning av riksdagens beslut (förslag 2000/01:RS1, bet. 2000/01:KU23, rskr. 2000/01:274 och 275) kommer utgiftstak och saldomål för det tredje året från och med i år i stället att föreslås i budgetpropositionen. I budgetpropositionen för 2003 avser regeringen således att lämna förslag om utgiftstak och saldomål för 2005.

Regeringen har också tidigare lämnat förslag om en beräkning av utgiftstaket för den offentliga sektorn i den ekonomiska värpropositionen. Nivån på utgiftstaket för den offentliga sektorn är på sikt avgörande för skatteuttaget. Utgiftstaket för den offentliga sektorn utgörs av utgiftstaket för staten samt beräknade utgifter i kommunsektorn. Regeringen avser att lämna förslag om beräkning av utgiftstak för den offentliga sektorn i budgetpropositionen för 2003.

Utgiftstaket för staten omfattar dels utgifterna på statsbudgeten exklusive statskuldsräntor (utgiftsområde 1–25 samt 27), dels utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten samt en budgeteringsmarginal. De utgifter som utgiftstaket omfattar benämns takbegränsade utgifter och utgörs av faktiskt förbrukade anslagsmedel, vilket innebär att även myndigheternas utnyttjande av anslagssparande och anslagskredit ingår. Skillnaden mellan utgiftstaket och de takbegränsade utgifterna utgör budgeteringsmarginalen. Budgeterings-

marginalen utgör en buffert mot såväl makroekonomisk osäkerhet som den osäkerhet som finns kring redan fattade ekonomiska beslut.

Utgiftstaket för staten är ett mycket viktigt budgetpolitiskt åtagande för riksdagen och regeringen och främjar trovärdigheten i den ekonomiska politiken. Budgetpolitiken blir mer långsiktig och mer förutsägbar genom att ramen för statens utgifter bestäms för tre år framåt i tiden. Därigenom kan utgiftstaken bl.a. förhindra att tillfälligt högre inkomster används för att finansiera varaktigt högre utgifter. Genom utgiftstaket ges riksdagen och regeringen förbättrade möjligheter till kontroll och styrning över anvisade medel och utgiftsutvecklingen. Utgiftstaket för staten leder även till att behovet av prioriteringar mellan utgiftsområden tydliggörs, att en utveckling där skatteuttaget måste höjas till följd av bristfällig utgiftskontroll förebyggs och att Regeringskansliets interna budgetarbete kan styras mer effektivt. Dessutom stärks omvärldens tilltro till den svenska budgetpolitiken.

Ett tak för statens utgifter infördes i samband med förändringarna av budgetprocessen 1997. Utgiftstaket har klarats under samtliga år. Under åren 1998–2001 var vissa utgiftsbegränsande åtgärder nödvändiga för att undvika överskridanden. I tabell 4.1 redovisas fastställda utgiftstak för åren 1998–2001 och utfallet för de takbegränsade utgifterna. År 2001 blev utgifterna 4,7 miljarder kronor lägre än det fastställda utgiftstaket.

Tabell 4.1 Utgiftstak för staten

Miljarder kronor

	1998	1999	2000	2001
Utgiftstak för staten	720,0	753,0	765,0	791,0
Takbegränsade utgifter (utfall)	718,0	751,5	760,0	786,3

Det andra budgetpolitiska målet, som avser den offentliga sektorns finansiella sparande, omfattar hela den offentliga sektorn som den definieras i nationalräkenskaperna. Förutom staten ingår även ålderspensionssystemet och kommunsektorn. Den offentliga sektorns finansiella sparande visar den förändring i den offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet som beror på reala transaktioner. Finansiella transaktioner, såsom köp och försäljning av aktier och andra finansiella tillgångar, påverkar således inte det finansiella sparandet. Detsamma gäller

värdeförändringar på finansiella tillgångar och skulder.

Den demografiska utvecklingen kommer att leda till ökade resurskrav på den offentliga sektorn, främst efter 2010. Med ett överskott på 2 procent av BNP ökar den offentliga nettoförmögenheten vilket förbättrar möjligheterna att möta sådana krav.

Tabell 4.2 Den offentliga sektorns finansiella sparande

Procent av BNP

	1998	1999	2000	2001
Målet för den offentliga sektorns finansiella sparande	0,0	0,5	2,0	2,5
Utfall	2,1	1,7	3,7	4,8

Målen för den offentliga sektorns finansiella sparande har hittills överträffats med god marginal. En förklaring till det gynnsamma utfallet är att svensk ekonomisk potentiella produktionsnivå och därmed BNP-tillväxten har blivit högre än väntat utan att det hotat inflationsmålet. Dessutom har skatteintäkterna blivit högre än förväntat. År 2001 uppgick överskottet för den offentliga sektorns finanser preliminärt till ca 105 miljarder kronor eller till 4,8 procent av BNP, vilket var betydligt högre än målet på 2,5 procent. Det höga sparandet förra året beror delvis på periodiseringar och tillfälligt höga skatteinkomster från realisationsvinster till följd av höga aktie- och fastighetspriser.

Erfarenheterna av de preciserade budgetpolitiska målen är mycket goda. De utgiftstak för staten och de årsvisa mål för den offentliga sektorns finansiella sparande som riksdagen har fastställt för åren 2002–2004 ligger fast och redovisas i tabell 4.3.

Tabell 4.3 Av riksdagen beslutade budgetpolitiska mål

	2002	2003	2004
Utgiftstak för staten, miljarder kronor	809	844	878
Finansiellt sparande i offentlig sektor, procent av BNP	2,0	2,0	2,0

Budgeteringsmarginalerna för åren 1998–2001 har varit små och är knappa även för åren 2002–2004 då de beräknas uppgå till 0,9 miljarder kronor 2002, 2,8 miljarder kronor 2003 respektive 7,5 miljarder kronor 2004. Budgeteringsmarginalen för 2002 har därmed minskat med 1 miljard kronor i förhållande till beräkningen i budgetpropositionen för 2002.

För åren 2003 och 2004 är marginalen i stort oförändrad. Beräkningen förutsätter att kraftfulla och offensiva insatser föreslås för att hejda kostnadsutvecklingen inom utgiftsområde 10 (Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp) i budgetpropositionen för 2003. Mot bakgrund av den stora osäkerhet som råder om såväl konjunkturläge som de ekonomiska konsekvenserna av fattade beslut, kommer regeringen att följa utgiftsutvecklingen under åren 2002–2004 mycket noga. Finns det risk för att ett beslutat tak för statens utgifter kommer att överskridas, kommer regeringen att vidta sådana åtgärder som den har befogenhet till eller föreslå riksdagen nödvändiga åtgärder. Utgiftstaken skall klaras.

Den konsekvensberäkning som redovisas innebär att den offentliga sektorns finansiella sparande blir något lägre än 2 procent under åren 2003 och 2004. Överskottet i de offentliga finanserna beräknas också bli något lägre än 2 procent 2002. I tabell 4.4 jämförs saldotrymme, dvs. skillnaden mellan det beräknade överskottet i de offentliga finanserna och överskottsmalet, med den budgeteringsmarginal som finns för respektive år. Ett negativt saldotrymme redovisas för 2003 och 2004. Enligt beräkningen i budgetpropositionen för 2002 uppgick saldotrymme dessa år till 4 respektive 8 miljarder kronor. Saldoförsämringen beror framför allt på att den offentliga sektorns kapitalinkomster nu förväntas bli lägre. I budgetpropositionen för 2002 angavs att även ett lägre överskott än 2 procent kan tolereras om konjunkturen skulle bli sämre än väntat. BNP-tillväxten har blivit väsentligt svagare än förväntat. Mot bakgrund av nedrevideringen av den ekonomiska tillväxten bedöms denna avvikelse vara förenlig med riksdagens beslut om överskottsmalet. Såväl konjunkturutveckling som bedömningen av de offentliga finanserna är osäkra. Regeringen avser att i budgetpropositionen för 2003 återkomma till frågan om överskottsmalet för 2003 liksom med förslag om överskottsmål för 2005.

Tabell 4.4 Saldotrymme och budgeteringsmarginal

Miljarder kronor

	2003	2004
Saldotrymme	-4	-5
Budgeteringsmarginal	2,8	7,5

4.1.1 Utgiftstak för staten

Betydande förändringar i förutsättningarna sedan ett utgiftstak fastställts, kan föranleda tekniska justeringar av taket. I samband med budgetpropositionen för 2002 genomfördes flera tekniska justeringar av utgiftstaket för åren 2002–2004. Tidigare tekniska justeringar av utgiftstaket har orsakats av förändringar som inte har någon effekt på utgifterna för den offentliga sektorn eller som inte påverkar den offentliga sektorns finansiella sparande, men som ändå påverkar storleken på de takbegränsade utgifterna.

Regeringen har föreslagit (prop. 2001/02:112) att kommunkontosystemet skall redovisas på statsbudgetens inkomstsida från och med 2003. Från systemet erhåller kommuner och landsting återbetalning av ingående mervärdesskatt i icke-skattepliktig verksamhet. Den avgift som kommuner och landsting i dag betalar till systemet avskaffas. Finansieringen av systemet tas i stället över av staten. Förändringen skall vara kostnadsneutral, vilket sker genom att en nivåsenkning görs av det generella statsbidraget. En teknisk justering av utgiftstaket kommer att göras med motsvarande belopp. Regeringen avser att i budgetpropositionen för 2003 föreslå en preliminär nivåsenkning av de generella statsbidragen 2003 baserad på avgiften 2002. En definitiv reglering sker i budgetpropositionen för 2004.

Höjningen av utjämningsbidraget i år motiverar en beräkningsteknisk justering av utgiftstaket, enligt den princip som aviserades i 2001 års ekonomiska vårproposition och tillämpades i budgetpropositionen för 2002. Den beräkningstekniska justeringen skulle innebära en uppräkning med 2,9 miljarder kronor innevarande år och motsvarande uppräkning av den angivna budgeteringsmarginalen. Regeringen vill behandla eventuella tekniska justeringar i ett sammanhang och återkommer därför med en samlad bedömning i budgetpropositionen för 2003.

Under perioden 1997–2004 beräknas utgiftstakets andel av BNP minska från 40,6 procent till 35,6 procent när hänsyn tas till tidigare tekniska justeringar. Under perioden har utrymme skapats för redan beslutade eller aviserade utgiftsreformer och skattesänkningar samtidigt som den offentliga sektorns nettoskuld har kunnat minskas. Att utgiftstaket

minskar i relation till BNP bidrar till en successivt minskande utgiftskvot i den offentliga sektorn. Den offentliga sektorns utgifter som andel av BNP beräknas minska från 60,5 procent 1997 till 53,8 procent 2004. Detta är mycket betydelsefullt eftersom konsekvensberäkningar av den offentliga sektorns utgifter visar att den demografiska utvecklingen med en ökande andel äldre, kan komma att leda till en stigande utgiftskvot främst efter innevarande decennium.

Tabell 4.5 Utgiftstak för staten

Miljarder kronor

	2000	2001	2002	2003	2004
Utgiftstak för staten	765	791	809	844	878
Procent av BNP	36,5	36,5	36,0	35,8	35,6
Procent av BNP efter tekniska justeringar ¹	36,2	36,2	36,0	35,8	35,6

¹ För att skapa jämförbarhet över tiden har korrigeringar av utgiftstaken för åren 2000 och 2001 gjorts för de tekniska justeringar som tidigare beslutats om för åren 2001–2004. De korrigerade utgiftstaken uppgår till 760 och 785 miljarder kronor för respektive år 2000–2001.

Jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2002 är utgiftstakets andel av BNP i stort sett oförändrad trots den lägre BNP-tillväxt som nu förutses för perioden fram till 2004. Detta beror på att BNP i löpande priser ökar ungefär som tidigare förutsetts.

Budgeteringsmarginalen skall utgöra en buffert mot såväl makroekonomisk osäkerhet som den osäkerhet som finns kring redan fattade beslut. I betänkandet Utvärdering och vidareutveckling av budgetprocessen (SOU 2000:61) framhålls att systemet med utgiftstak på det hela taget fungerat väl. Enligt utredningen har dock budgeteringsmarginalen varit för liten i stort sett varje år, vilket medfört extra budgetberedningar i syfte att genomföra utgiftsbegränsande åtgärder.

Regeringen anser att systemet med utgiftstak och budgeteringsmarginal på ett väsentligt sätt har bidragit till en förbättrad utgiftskontroll. De utgiftsbegränsande åtgärder som har vidtagits har inneburit att ett överskridande av utgiftstaken har kunnat undvikas, vilket har stärkt förtroendet för budgetpolitiken. Samtidigt har utgiftsbegränsningar som vidtagits i ett sent skede i vissa fall försämrat myndigheternas planeringsförutsättningar. Även det interna långsiktiga arbetet inom Regeringskansliet har ibland fått ge vika för mer kortsiktiga insatser som syftat till att klara utgiftstaket. Risken för att utgifterna skall överstiga utgiftstaket skulle kunna reduceras kraftigt om budgeteringsmarginalen tilläts vara tillräckligt stor. Å andra

sidan skulle en allt för stor budgeteringsmarginal kunna leda till att utgiftstaket blev en mjukare budgetrestriktion med mindre styrande effekt på utgiftsutvecklingen.

I samband med att förslaget om utgiftstak för 2005 läggs fram i budgetpropositionen för 2003 avser regeringen att föreslå riktlinjer för budgeteringsmarginalens storlek.

Motiven för riktlinjer för budgeteringsmarginalens storlek skiljer sig åt med hänsyn till tidsavståndet till det aktuella budgetåret. För det närmast kommande budgetåret motiveras behovet av att antalet möjliga utgiftsbegränsande åtgärder minskar med tidsavståndet till det aktuella budgetåret. För åren därefter motiveras en minst lika stor budgeteringsmarginal av en ökande makroekonomisk osäkerhet och av osäkerheten om budgeteffekter av redan fattade beslut, främst inom socialförsäkringssystemen.

4.1.2 Överskott i offentliga sektorns finanser

Riksdagen har beslutat att de offentliga finanserna skall visa ett överskott på 2 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Överskottsmalet är av central betydelse för att minska den offentliga räntebördan. Därigenom ökar möjligheterna att bibehålla de offentliga välfärdssystemen, trots de ökade resurskrav som följer av den förväntade demografiska utvecklingen under de närmaste decennierna med allt fler äldre och allt färre i yrkesverksamma åldrar. Dessutom krävs en säkerhetsmarginal för att de offentliga budgetarnas stabiliserande effekter skall kunna verka fullt ut i en lågkonjunktur, utan att det uppkommer alltför stora underskott inom ramen för de regelverk som gäller inom EU.

Vilka överskott som är lämpliga varje enskilt år beror framför allt av konjunkturläget. I en högkonjunktur, när BNP överstiger den långsiktigt hållbara produktionsnivån, bör överskotten överstiga 2 procent av BNP. Det motsatta bör kunna tolereras i en lågkonjunktur.

I budgetpropositionen för 2002 gjorde regeringen bedömningen att överskottsmalet skulle behållas på 2 procent av BNP. Ett överskott i linje med det medelfristiga målet bedömdes ge en stimulans till ekonomin utan risk för överhettning, samtidigt som finanspolitikens långsiktiga hållbarhet bedömdes

kunna vidmakthållas. I budgetpropositionen angavs även att ett lägre överskott skulle accepteras om konjunkturen utvecklades sämre än väntat. Den ekonomiska tillväxten har blivit väsentligt svagare än vad som förutsågs i budgetpropositionen. BNP-tillväxten för 2002 har reviderats ner från 2,4 procent till 1,4 procent. Överskottet i den offentliga sektorns finanser beräknas uppgå till 1,8 procent av BNP, dvs. 0,2 procentenheter lägre än målet. Mot bakgrund av den kraftiga nedrevideringen av tillväxten bedöms denna avvikelse från målet vara acceptabel.

Såväl 2003 som 2004 beräknas överskottet i de offentliga finanserna uppgå till 1,8 procent av BNP. Under 2003 bedöms tillväxten bli god och överstiga den långsiktigt hållbara tillväxten. Outnyttjade resurser bedöms tas i anspråk i allt högre grad. En fortsatt minskning av överskottet skulle innebära ytterligare stimulanser av den privata sektorns inkomster, vilket skulle kunna framtvinga åtstramningar av penningpolitiken med räntehöjningar som följd. Om hänsyn tas till periodiseringseffekter i skatteuppbörden förstärks de offentliga finanserna mellan 2002 och 2003. Därmed dämpas risken för en alltför snabb tillväxt av den privata sektorns efterfrågan.

Riksdagen har tidigare beslutat om ett överskottsmål på 2 procent av BNP för 2003 och 2004. Såväl konjunkturutvecklingen som bedömningen av de offentliga finanserna är osäkra. Regeringen avser därför att i sedvanlig ordning återkomma till frågan om överskottsmålet för 2003 i budgetpropositionen för 2003.

4.2 Makroekonomiska förutsättningar

De offentliga finanserna påverkas i hög grad av hur ekonomin utvecklas i Sverige och i utlandet. En högre BNP leder normalt till ökade skatteinkomster, eftersom viktiga skattebaser såsom löner och hushållens konsumtionsutgifter är relaterade till BNP. De totala utgifterna reduceras vanligen av en högre BNP, eftersom exempelvis utgifterna för arbetslöshetsförsäkring minskar vid en högre aktivitet i ekonomin.

Om BNP-nivån däremot blir lägre minskar normalt skatteinkomsterna samtidigt som

transfereringsutgifterna tenderar att öka. En tumregel är att 1 procent högre BNP medför att den offentliga sektorns finansiella sparande som andel av BNP förbättras med 0,7 procentenheter eller med omkring 16 miljarder kronor. Det motsatta gäller vid en motsvarande minskning av BNP. Känsligheten varierar mellan åren beroende på hur olika BNP-komponenter utvecklas i förhållande till varandra. Den lägre BNP-nivån 2001 jämfört med beräkningen i budgetpropositionen avspeglas exempelvis inte i lägre skatteintäkter, bl.a. till följd av att sysselsättningsutvecklingen inte har förändrats i någon större utsträckning.

Tabell 4.6 Makroekonomiska förutsättningar

Prognoser från budgetpropositionen för 2002 anges inom parentes

	2001	2002	2003	2004
BNP	1,2	1,4	2,8	2,5
förändring % ¹	(1,7)	(2,4)	(2,6)	(2,3)
BNP nivå mdkr ²	2167	2245	2356	2466
	(2151)	(2248)	(2357)	(2465)
BNI enligt ENS95	2133	2222	2334	2447
nivå mdkr ²	(2124)	(2228)	(2337)	(2448)
Inflation enligt KPI	2,6	2,1	2,2	2,1
förändring % ³	(2,6)	(1,7)	(2,0)	(2,0)
Prisbasbelopp	36,9	37,9	38,4	39,2
nivå tkr	(36,9)	(37,9)	(38,4)	(39,1)
Inkomstindex	103,2	106,2	110,8	115,7
nivå ⁴	(103,2)	(106,2)	(111,3)	(116,2)
Hushållens konsumtionsutg. förändring % ¹	0,2	1,7	2,9	2,2
	(1,6)	(2,7)	(2,1)	(2,1)
Öppen arbetslöshet	4,0	4,3	4,0	3,9
nivå % ⁵	(3,9)	(3,8)	(3,9)	(4,0)
Arbetsmarknadspolitiska	2,5	2,5	2,2	2,0
program nivå % ³	(2,4)	(2,2)	(2,0)	(1,7)
Arbetade timmar i	1,1	-0,5	0,6	0,5
lönesum. förändring %	(1,4)	(0,4)	(0,5)	(0,3)
Timlön	4,2	3,5	3,5	3,5
förändring %	(3,5)	(3,5)	(3,5)	(3,5)
Utbetald lönesumma	5,6	3,0	4,1	4,0
förändring % ²	(5,4)	(3,9)	(4,0)	(3,9)
Ränta statsobligation	4,7	5,1	5,1	5,0
5 år nivå % ³	(4,8)	(5,0)	(5,0)	(5,0)
Ränta statsskuldsväxel	4,1	4,3	4,7	4,6
6 månader nivå % ³	(4,2)	(4,5)	(4,6)	(4,6)
Euro, slutkurs	9,44	8,80	8,60	8,60
nivå kr	(9,10)	(8,80)	(8,70)	(8,60)

¹ Fasta priser.

² Löpande priser.

³ Årsgenomsnitt.

⁴ Inkomstindexet visar den reala förändringen av genomsnittliga pensionsgrundande inkomster och inkomster över intjänandetaket för de tre senaste åren samt prisförändringen för det senaste året. Inkomstindex 1999=100.

⁵ Procent av arbetskraften.

De statliga utgifterna är känsliga för förändringar av arbetslöshet och priser. En höjning av den öppna arbetslösheten med 1 procentenhet ökar de takbegränsade utgifterna med knappt 7 miljarder kronor. Utgifterna för transfereringar och förvaltningsändamål är också känsliga för förändrade priser och löner. En ökning av pris- och lönenivån med 1 procent medför att utgifterna under utgiftstaket ökar med minst 5 miljarder kronor. Den fulla effekten av förändrade priser och löner inträffar med två års eftersläpning.

I tabell 4.6 redovisas de centrala makroekonomiska förutsättningarna för budgetberäkningarna. De makroekonomiska förutsättningarna finns i sin helhet återgivna i bilaga 1 Svensk ekonomi. Nationalräkenskapernas preliminära utfall visar att BNP-tillväxten 2001 uppgick till 1,2 procent. Den svaga tillväxten beror framför allt på den internationella konjunkturvattningen. I år bedöms BNP-tillväxten stiga till 1,4 procent. Hushållens konsumtionsutgifter utvecklades svagt 2001, vilket medförde lägre mervärdesskatteinkomster jämfört med prognosen i budgetpropositionen. Även i år beräknas hushållens konsumtionsutgifter bli lägre än vad som antagits i budgetpropositionen. År 2003 väntas dock den privata konsumtionen öka med nästan 3 procent.

Inflationen 2002 och 2003 beräknas bli högre än vad som förutsågs i budgetpropositionen. Upprevideringen medför högre prisbasbelopp 2004, vilket innebär ökade transfereringsutgifter. Lönesumman beräknas i år bli lägre än beräkningen i budgetpropositionen till följd av färre arbetade timmar. Inkomstindex beräknas bli lägre till följd av lägre genomsnittliga pensionsgrundande inkomster, vilket sänker utgifterna för ålderspensioner 2003 och 2004 jämfört med budgetpropositionen. Såväl arbetslöshet som antagandet om antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program har, i synnerhet för innevarande år, reviderats upp sedan budgetpropositionen.

4.3 Politiska prioriteringar

Under de senaste åren har en rad reformer för ökad tillväxt och rättvisa beslutats och föreslagits för åren 2002–2004. I detta avsnitt redovisas översiktligt de satsningar samt förslag till finansiering som tidigare beslutats eller aviserats. I denna proposition föreslås med två undantag inga nya reformer som påverkar utgifterna för de kommande åren. På tilläggsbudget föreslås emellertid vissa förändringar för innevarande år.

Den första januari 2003 genomförs vissa förändringar av förmåner för pensionärer. En förändring är att folkpension och det särskilda grundavdraget (SGA) försvinner och ersätts av en garantipension som beskattas som vanlig inkomst. I samband med detta kan inte dagens regler för inkomstprövning av änkepension (som gällt sedan 1997) längre tillämpas. Om nya regler för inkomstprövning införs kommer det att medföra att många änkor får minskade inkomster i och med att SGA tas bort. Regeringen avser därför att avstå från att föreslå regler för fortsatt inkomstprövning. Därmed upphör inkomstprövningen från och med 2003. Kostnaden för reformen är beräknad till cirka 0,8 miljarder kronor brutto och till 0,46 miljarder kronor netto.

Särskilda insatser har gjorts för att stimulera bostadsbyggandet. Investeringsbidrag har tidigare införts för byggande av studentbostäder och hyresbostäder. Nu föreslås att ytterligare 125 miljoner kronor tillförs investeringsbidraget för studentbostäder 2003.

I tabell 4.7 redovisas budgeteffekterna i förhållande till föregående budgetår av större beslutade eller tidigare aviserade reformer, samt också de nu föreslagna reformerna. Med hänsyn tagen till föreslagen finansiering innebär förändringarna en utgiftsökning på 35 miljarder kronor perioden 2001–2004.

Regeringen genomför stora satsningar som riktar sig till framför allt låg- och medelinkomsttagare. Det sker inom områdena vård, skola och omsorg samt för pensionärer och barnfamiljer.

Under perioden 2002–2004 genomförs också utgiftsminskningar på totalt ca 16 miljarder kronor som finansiering av vissa utgiftsreformer och som en följd av att vissa temporära program upphör. Inkomsterna beräknas under samma period minska med cirka 24 miljarder kronor till följd av nya skatteregler och andra beslut.

Under 2002 ökar de statliga utgifterna till följd av reformer med netto omkring 14 miljarder kronor. Bland större utgiftsreformer som genomförs innevarande år kan nämnas maxtaxan inom barnomsorgen och maxtaxan inom äldreomsorgen. Vidare reformeras arbetsskadeförsäkringen och ökade resurser ges till skola och högskola samt till hälso- och sjukvård. Föräldraförsäkringen utökas med en månad. Vissa andra program fasas ut och besparingar genomförs inom försvaret.

Statsbudgetens inkomster minskar med ca 27 miljarder kronor under 2002 till följd av redan beslutade skatteförändringar. För att stimulera arbetskraftsutbud och utbildning anser regeringen att det är angeläget att sänka såväl marginal- som genomsnittsskatter. Ytterligare en fjärdedel av den inkomstskattereform som inleddes inkomståret 2000 genomförs därför innevarande år. Ett andra steg i den gröna skatteväxlingen genomförs också.

Strategin syftar till att växla höjda skatter på energi- och miljöområdet mot sänkta skatter på arbete. I anslutning till årets ekonomiska vårproposition lämnar regeringen också förslag om sänkt energiskatt på alkylatbensin såsom aviserats i budgetpropositionen för 2002. Vidare läggs ett förslag om sänkt expansionsskatt från

28 till 25 procent i syfte att förbättra villkoren för de allra minsta företagen.

Skatteinkomsterna beräknas varaktigt minska med 3,5 miljarder kronor per år till följd av skattereduktion för fackföreningsavgifter. De beslutade förändringarna av regler för beskattning av fastigheter beräknas minska skatteinkomsterna varaktigt med drygt 3 miljarder kronor. Det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting beräknas minska statens inkomster med 3 miljarder kronor under 2002.

År 2003 höjs ambitionerna inom hälsoområdet liksom inom familjepolitiken. Inkomsttaket inom sjuk- och föräldraförsäkringen föreslås höjas till 10 prisbasbelopp från den 1 juli 2003 om det statsfinansiella läget så tillåter. Biståndsramen höjs samtidigt som både skolan och högskolan tillförs mer resurser. En allmän förskola för 4 och 5-åringar introduceras. Reformerna medför att de statliga utgifterna efter föreslagen finansiering ökar med ca 12 miljarder kronor 2003 i förhållande till 2002.

Under 2004 sker omfattande satsningar på miljöområdet och på infrastrukturen samtidigt som biståndet höjs ytterligare. Vården tillförs också ytterligare resurser. Sammantaget ökar de statliga utgifterna med nära 10 miljarder kronor ytterligare 2004 till följd av de aviserade förändringarna.

Totalt innebär tidigare beslutade eller aviserade utgifts- och inkomstreformer samt de nu föreslagna reformerna efter finansiering, en försvagning av de offentliga finanserna med ca 60 miljarder kronor 2004 i förhållande till 2001.

Tabell 4.7 Tidigare beslutade och aviserade utgifts- och inkomstförändringar samt nu föreslagna utgifts- och inkomstförändringar*Budgeteffekter i förhållande till föregående år. Fullständigt periodiserad redovisning för skatter.*

Miljarder kronor.	2002	2003	2004
Utgiftsreformer			
UO 1 Regeringskansliet	0,16	0,08	0,1
UO 3 Skatteförvaltning	0,19		
UO 4 Rättsväsendet	0,50	0,10	0,60
UO 7 Internationellt bistånd	0,22	1,94	1,60
Varav höjt bistånd	0,22	1,64	1,60
UO 9 Hälso- och sjukvård	2,18	1,06	0,90
Varav läkemedelsreform	1,81	0,75	0,90
Varav tandvård	0,30	0,30	
UO 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	0,12	0,87	0,86
Varav arbetskadeförsäkring		0,08	0,10
Varav höjt tak i sjukförsäkring (10 prisbasbelopp)		0,77	0,77
UO 11 Pensioner m.m.	0,16	2,80	
Varav höjd garantipension		1,28	
Varav änkepension		0,80	
UO 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	0,30	1,00	0,94
Varav mamma/pappamånad		0,50	0,50
Varav höjt tak i föräldraförsäkring (10 prisbasbelopp)		0,28	0,34
Varav höjd grundnivå i föräldraförsäkring	0,20	0,10	0,10
UO 13 Arbetsmarknad	0,66		
UO 15 Studiestöd	3,49	0,90	
UO 16 Utbildning och forskning	6,26	2,10	1,00
Varav maxtaxa	3,90		
Varav skola	1,00	1,00	1,00
Varav högskola/forskning	1,36	1,10	
UO 17 Kultur	0,17	0,03	
UO 18 Bostäder	0,11	0,51	
UO 19 IT-infrastruktur		0,20	
UO 20 Miljöåtgärder	0,68	0,05	1,27
UO 22 Infrastrukturstruktursåtgärder		0,50	2,60
Lånefinansierade infrastrukturåtgärder	2,00	1,00	
UO 23 Jord- och skogsbruk	0,46	0,12	0,02
UO 24 Ekologi/företagande	0,02	0,08	0,01
UO 25 Allmänna bidrag till kommuner	3,83	3,73	2,01
Varav vårdåtgärder	1,00	2,00	1,00
Varav maxtaxa inom äldre- och handikappomsorgen	0,65	0,12	
Varav ökad tillgänglighet i vården	1,25		
Varav allmän förskola		1,20	
Summa utgiftsreformer	21,51	17,07	12,22

Miljarder kronor.	2002	2003	2004
Inkomstreformer			
Sjöfartsstöd	1,30		
¼ inkomstskattereform inklusive höjd skiktgräns	13,20		
Skattelättnad för pensionärer	1,60		
Skattereduktion, fackföreningsavgifter	3,50		
Fastighetsskatt småhus, 1,0% fr.o.m. 2001 (2,2 mdkr 2001)			
Fastighetsskatt hyreshus, 0,5% fr.o.m. 2001 (1,1 mdkr 2001)			
Nytt taxeringsförfarande		0,30	0,20
Förmögenhetsskatteåtgärder	1,80		
Bokmoms, 6 procent	1,30		
Höjd energiskatt på el (+1,2 öre /kWh)	-0,90		
Höjd koldioxidskatt (+15%)	-0,90		
Höjd avfallsskatt	-0,20		
Skattestrategi, biodrivmedel och alkylatbensin		1,00	
Höjda grundavdrag (+900 kr)	2,00		
Nedsatta socialavgifter 15% stömdråde A	0,60 ¹		
Alkoholskatter	0,60		
Övrigt	0,40		
Tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting	3,00	-3,00	
Fast belopp 200 kronor till kommunerna		-1,30	
Summa inkomstreformer	27,30²	-3,00	0,20
Summa utgifts- och inkomstreformer	48,81	14,07	12,42
Finansiering m.m.			
UO 1 Regeringskansliet, minskning efter ordförandeskap	-0,47		
UO 6 Försvarsmållningen	-1,00	-2,00	-1,00
UO 6 Fredsfrämjande insatser	-0,25		
UO 7 Samarbete med Central – och Östeuropa			-0,35
UO 8 Storstadspolitiken inkl. minskningar på UO 16	-0,48	-0,18	-0,23
UO 9 Bidrag hälso- och sjukvård till bl.a UO 25	-0,58	-0,12	
UO 16 IT i skolan	-0,50	-0,20	
UO 18 Investeringsbidrag för studentbostäder	-0,15		-0,12
UO 18 Lokala investeringsprogram för ek. hållbarhet	-0,60	-0,43	-0,36
UO 19 Tillfälliga medel för försvarsmållning upphör	-0,10		
UO 19 Nedsättning av sociala avgifter i vissa områden upphör	-0,20		
UO 21 Vissa energipolitiska åtgärder upphör		-0,74	
UO 22 Bidrag till sjöfarten	-0,40		
UO 23 Biotopskydd			-0,10
UO 24 Utfasning Östersjösatsning			-0,20
UO 25 Delfinansiering av äldreförsörjningsstöd		-0,30	
UO 25 Särskilda insatser, finansiering av bl.a. vård	-1,56	-0,48	0,61
Övrigt	-1,41	-1,16	-0,22
Summa finansiering m.m.	-7,71	-5,44	-2,59
Utgiftsreformer inkl. finansiering m.m.	13,80	11,62	9,64
Reformer inkl. finansiering m.m.	41,10	8,62	9,84

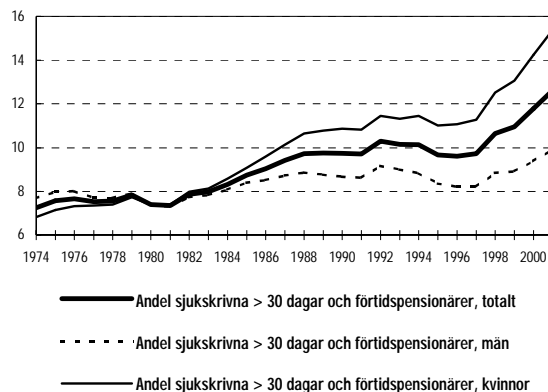
¹ Bruttoeffekt 0,8 miljarder kronor.² Med hänsyn till periodiseringseffekter blir effekten på den offentliga sektorns finansiella sparande ca 26 miljarder kronor.

4.3.1 Ökad hälsa i arbetslivet

Andelen människor i arbetsför ålder som varit sjukskrivna längre än 30 dagar eller som är förtidspensionerade har ökat under senare år, vilket framgår av diagrammet nedan. Andelen kvinnor har ökat mer än andelen män.

Diagram 4.1 Andel sjukskrivna längre än 30 dagar och förtidspensionärer

Procent av befolkningen, 16–64 år

Källa: Riksförsäkringsverket.

För att motverka utvecklingen presenterade regeringen i budgetpropositionen för 2002 ett brett åtgärdsprogram i 11 punkter för ökad hälsa i arbetslivet. De åtgärder som initieras inom ramen för programmet har effekter både på kort och på lång sikt. Regeringen är övertygad om att det huvudsakligen är på de i programmet utpekade områdena som insatser måste ske. Vidare har utredningen om en handlingsplan för ökad hälsa i arbetslivet, överlämnat sitt slutbetänkande Handlingsplan för ökad hälsa i arbetslivet (SOU 2002:5) i januari 2002. Betänkandet visar att ökningen av antalet sjukskrivna, och därmed i förlängningen antalet förtidspensionerade, har flera förklaringar och att orsakssambanden är komplexa.

Arbetet med 11-punktsprogrammet fortsätter och programmet kommer vid behov att förändras. Regeringen har för avsikt att lämna förslag till riksdagen i höst.

Sedan regeringen överlämnade budgetpropositionen för 2002 har bl.a. ett antal utredningar eller uppdrag påbörjats inom ramen för 11-punktsprogrammet.

- Ett uppdrag har lämnats till Arbetsmiljöverket att utreda hur arbetsmiljöcertifiering av privata och offentliga arbetsgivares verksamheter kan utvecklas till att bli en faktor som bidrar till att öka hälsan i arbetslivet.
- Riksförsäkringsverket och Arbetsmarknadsstyrelsen har fått i uppdrag att inleda en förnyelse av den arbetslivsinriktade rehabiliteringen. För uppdraget har 70 miljoner kronor avsatts för 2002.
- Mönstret för sjukskrivningar visar betydande geografiska variationer. Riksförsäkringsverket har fått i uppdrag att i samråd med Socialstyrelsen närmare klargöra omfattningen av variationerna och följderna för försäkringskostnaderna.
- En utredning har tillsatts med uppgift att lämna förslag om förbättrad statistik och forskning på ohälsområdet.

I det följande kommenteras några av de 11 punkterna särskilt.

Mål för ökad hälsa i arbetslivet

För att understryka vikten av att den negativa utvecklingen vänds och för att öka kraften och intensiteten i genomförandet av åtgärder anser regeringen att ett mål för ökad hälsa i arbetslivet skall formuleras. Regeringen avser att återkomma med ett sådant mål i samband med budgetpropositionen för 2003.

Dessutom skall delmål formuleras och resultatindikatorer för att mäta måluppfyllelsen identifieras. I det arbetet kan t.ex. kvinnors och mäns skilda villkor beaktas.

Trepartssamtal

Trepartssamtalen mellan regeringen och arbetsmarknadens parter inleddes i november 2001. En första redovisning av arbetet skall göras i slutet av juni 2002. Inriktningen är att komma fram till ett åtagande från parterna i en utvidgad handlingsplan.

Ekonomiska drivkrafter för arbetsgivare

Regeringen överväger olika sätt att med hjälp av ekonomiska drivkrafter få arbetsgivare att ta ett större ansvar för arbetsvillkoren och att integrera det förebyggande och rehabiliterande arbetet i verksamheten. Tanken är att det främst är de långa sjukskrivningarna som skall minskas med hjälp av dessa ekonomiska drivkrafter. De avsedda förändringarna förutsätter att ökade kostnader för arbetsgivarkollektivet balanseras av minskade avgifter till sjukförsäkringen samt att en samsyn om förändringarnas inriktning uppnås med arbetsmarknadens parter.

Enligt regeringens uppfattning finns det stora möjligheter för arbetsgivarna att vidta åtgärder som på olika sätt minskar risken för långtids-sjukskrivning och förbättrar möjligheterna att återgå till arbete efter sjukskrivning. Sådana åtgärder är dessutom i många fall lönsamma för den enskilde arbetsgivaren. Ekonomiska drivkrafter kan spela en roll för att uppmärksamma arbetsgivarna på de kostnader som är kopplade till sjukfrånvaro. Ekonomiska drivkrafter kan också användas för att ge en bättre avspeglning av samhällets kostnader för frånvaron.

För närvarande analyseras de mindre företagens förutsättningar i en situation med ett förändrat finansieringsansvar. Det är regeringens uppfattning att arbetsgivaransvaret skall vara utformat med särskilt beaktande av de mindre företagens villkor och förutsättningar.

Det analyseras även hur detta ansvar påverkar arbetsmarknaden för personer som tidigare varit sjukskrivna under längre perioder eller som på annat sätt kan uppfattas ha en ökad risk att bli sjukskrivna i framtiden. Det är regeringens uppfattning att ett förtydligt arbetsgivaransvar inte får utformas så att dessa grupper missgynnas på arbetsmarknaden.

Hälsobokslut

Ökad uppmärksamhet behöver riktas mot de enskilda arbetsplatserna. För arbetsgivarna är kunskap om hälsoläget viktigt för att de skall kunna genomföra effektiva förebyggande insatser. För arbetsplatser med goda resultat kan sådan kunskap vara en tillgång för att öka attraktionskraften som arbetsgivare. Även de anställda gynnas av att dessa frågor lyfts fram. Möjligheterna att införa vissa former av ekonomiska drivkrafter för arbetsgivarna kan också förutsätta att dessa redovisar uppgifter om hälsoläget.

Det kan finnas skäl att införa en skyldighet för statliga, kommunala och privata arbetsgivare att redovisa hälsoläget och regeringen återkommer till denna fråga senast i budgetpropositionen för 2003. Utgångspunkten är att arbetsgivarnas redovisningsskyldighet skall begränsas till ett fåtal indikatorer som sammanlagda kan ge en bild av hälsoläget hos arbetsgivaren.

Finansiell samordning

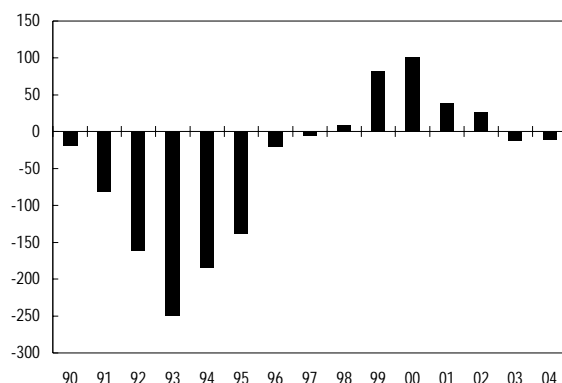
I december 2001 gav riksdagen (bet. 2001/02:SfU1) regeringen tillkänna att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om finansiell samordning som omfattar socialförsäkringen, hälso- och sjukvården, socialtjänsten och arbetsmarknadsmyndigheterna. Frågan bereds för närvarande och kommer att utgöra en integrerad del av den politik mot ohälsa som regeringen återkommer med till riksdagen i höst.

4.4 Statsbudgetens utveckling 2002–2004

Statsbudgetens saldo överensstämmer sedan 1997 per definition med statens lånebehov. Ett budgetöverskott innebär följaktligen ett lika stort negativt lånebehov och att staten har möjlighet att amortera på statsskulden.

Diagram 4.2 Statsbudgetens saldo 1990-2004

Miljarder kronor

Anm. Statens lånebehov med omvänt tecken för åren 1989–1996.

Under perioden 1990–1997 var utfallet för statsbudgeten oavbrutet negativt. Från 1990 växte budgetunderskottet kraftigt fram till 1993, då lånebehovet uppgick till 250 miljarder kronor. Konsolideringsprogrammet och den ekonomiska återhämtningen innebar att underskotten reducerades markant de följande åren. År 1998 uppvisade statsbudgeten ett överskott och staten amorterade nära 10 miljarder kronor på statsskulden. Statsbudgetens saldo förbättrades ytterligare 1999 till 82 miljarder kronor, främst till följd av engångseffekter i form av överföringar från AP-fonden och inbetalningar av premiepensionsmedel (se vidare avsnitt 4.4.4). År 2000 uppgick budgetöverskottet till 102 miljarder kronor. Det höga utfallet förklaras främst av överföringen av medel från AP-fonden samt försäljning av statligt aktieinnehav. Att fjolårets överskott minskade till 39 miljarder kronor är också en följd av lägre positiva engångseffekter. För innevarande år prognostiseras ett överskott på 27 miljarder kronor. För åren 2003 och 2004 beräknas ett underskott på 13 respektive 11 miljarder kronor.

4.4.1 Statsbudgetens utfall 2001

Uppföljningen av budgetåret 2001 sker i regeringens skrivelse Årsredovisning för staten 2001 (Skr. 2001/2002:101). Denna uppföljning visar sammanfattningsvis följande.

Statsbudgetens saldo 2001 uppvisade ett överskott på 38,7 miljarder kronor och möjliggjorde därmed en amortering av statsskulden. Utfallet är 1,8 miljarder kronor lägre än i statsbudgeten.

Budgetöverskottet för 2001 beror till stor del på engångseffekter på sammantaget ca 40 miljarder kronor, bl.a. i form av överföringar från AP-fonden (46,3 miljarder kronor). Justerat för dessa extraordinära inkomster uppvisade det underliggande saldot på statsbudgeten i stort sett balans mellan inkomster och utgifter förra året.

Inkomsterna beräknades i statsbudgeten till 717,1 miljarder kronor. Utfallet blev 755,1 miljarder kronor, vilket är 38 miljarder kronor högre än beräknat. Skillnaden förklaras främst av att skatteinkomsterna blev 33,4 miljarder kronor högre än beräknat. Riksbankens inlevererade överskott blev högre än budgeterat på grund av en extra inleverans om 20 miljarder kronor medan inkomster av försäld egendom blev 14,8 miljarder kronor lägre än beräknat. De högre skatteinkomsterna beror främst på högre realisationsvinster och löner samt på återbetalningar av pensionsmedel från försäkringsbolaget Alecta.

Utgiftstaket för staten klarades 2001. Riksdagen fastställde våren 1998 utgiftstaket för 2001 till 770 miljarder kronor. Budgeteringsmarginalen beräknades till 27,5 miljarder kronor. Med anledning av olika tekniska justeringar av utgiftstaket och förslaget om sänkt fastighets-skatt våren 1998, höjdes utgiftstaket till 789 miljarder kronor i budgetpropositionen för 2001. Utgiftstaket fastställdes av riksdagen hösten 2001 till 791 miljarder kronor i enlighet med förslag i budgetpropositionen för 2002. Beslutet innebar att utgiftstaket höjdes med 2 miljarder kronor till följd av att den slutliga beräkningen av utjämningsbidraget till kommuner och landsting 2001 blev högre än den preliminära.

I budgetpropositionen för 2001 beräknades de takbegränsade utgifterna till 787,8 miljarder kronor. Statsbudgetens utfall visar att de takbegränsade utgifterna uppgick till 786,3 miljarder kronor. Därmed underskreds utgiftstaket med 4,7 miljarder kronor. Statens utgifter, exklusive statsskuldräntor, blev 2,4 miljarder kronor lägre än vad som beräknades i statsbudgeten för 2001. Avvikelsen förklaras framför allt av lägre utgifter inom utgiftsområdena Arbetsmarknad, Studiestöd, Totalförsvaret samt Utbildning och universitetsforskning. Utgifterna blev högre än budgeterat för anslagen *Sjukpenning och rehabilitering m.m.*, *Arealersättning och djurbidrag m.m.*, *Biståndsverksamhet* samt *Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting*. Utfallet för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten uppgick till 145,5 miljarder kronor, vilket är 0,9 miljarder kronor högre än beräkningen i budgetpropositionen för 2001.

Statsbudgetens utgifter m.m., inklusive Riksgäldskontorets nettoutlåning och den kassamässiga korrigeringsposten (inkl. överföring från AP-fonden), blev förra året knappt 40 miljarder kronor högre än vad som beräknades i statsbudgeten. Avvikelsen beror bl.a. på högre utgifter än budgeterat för statsskuldräntor och på större utlåning till statliga bolag och affärsverk. Den kassamässiga korrigeringsposten blev också högre än beräknat, främst till följd av den ovan nämnda extrautdelningen från Riksbanken.

Tabell 4.8 Statsbudgetens utfall 2001

Miljarder kronor

	SB	TB	SB+TB ¹⁾	Utfall	Skilnad mot SB
Inkomster	717,1		717,1	755,1	38,0
Varav skatteinkomster	651,2		651,2	684,6	33,4
Utgifter m.m.	676,6	12,2	688,8	716,4	39,7
Varav utgifter exkl. statskuldräntor	643,2 ²⁾	12,2	655,4	640,8	-2,4
Varav statskuldräntor	70,9		70,9	81,3	10,3
Varav RKG:s nettoutlåning m.m. ³⁾	-37,5		-37,5	-5,6	31,8
Budgetsaldo	40,5		28,3	38,7	-1,8

¹⁾ SB = Statsbudget, TB = Tilläggsbudget.²⁾ Inkl. posten Minskning av anslagsbehållningar med 3 miljarder kronor.³⁾ Inkl. kassamässig korrigeringspost och finansiell överföring från AP-fonden till Riksgäldskontoret.

4.4.2 Statsbudgetens inkomster

Statsbudgetens inkomster utgörs av skatter och övriga inkomster. Av statsbudgetens totala inkomster utgör skatteinkomster normalt ca 90 procent och övriga inkomster ca 10 procent. Statsbudgetens skatteinkomster redovisas huvudsakligen kassamässigt, vilket innebär att det är de skatter och avgifter som under budgetåret betalas in till staten som redovisas. Skatteinbetalningarna avser i viss utsträckning skatter på inkomster som intjänats föregående år eller flera år tillbaka i tiden.

Skatteinkomsterna beräknas öka med 15 miljarder kronor under perioden 2001–2004. År 2002 minskar skatteinkomsterna med 35 miljarder kronor vilket till stor del förklaras av det tredje steget av den påbörjade inkomstskattereformen och andra skattesänkningar som genomförs i år (se tabell 4.7).

De övriga inkomsterna beräknas minska med 5 miljarder kronor under prognosperioden. Försäljningsinkomsterna beräknas öka med 15 miljarder kronor mellan 2001 och 2002. Därefter antas försäljningsinkomsterna uppgå till 15 miljarder kronor per år. Riksbanken ger en extrautdelning på 20 miljarder kronor 2001 och 2002 vilket gör att nivån på övriga inkomster minskar mellan 2002 och 2003.

Tabell 4.9 Statsbudgetens inkomster

Miljarder kronor

	2001	2002	2003	2004
Skatteinkomster	684,6	648,5	666,8	698,5
Övriga inkomster	70,5	86,0	64,6	64,2
Totala inkomster	755,1	734,5	731,4	762,6
<i>Procent av BNP</i>				
Skatteinkomster ¹⁾	31,6	28,9	28,3	28,3
Totala inkomster	34,8	32,7	31,0	30,9
<i>Differens mot budgetproposition 2002 (miljarder kronor)</i>				
Skatteinkomster	1,5	0,3	-1,4	-1,3
Övriga inkomster	0,0	1,5	0,0	-0,7
Totala inkomster	1,6	1,8	-1,4	-2,0

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

¹⁾ Denna kvot skall inte förväxlas med skattekvoten för hela offentliga sektorn.

I förhållande till BNP minskar skatteinkomsterna 2002 för att sedan ligga kvar på en relativt konstant nivå. Skattesänkningar under 2002 motsvarar ungefär 1 procent av BNP.

Jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2002 har statsbudgetens totala inkomster reviderats upp något i år, medan inkomsterna har reviderats ned något 2003 och 2004.

En utförlig redovisning av statsbudgetens och den offentliga sektorns inkomster ges i kapitel 5.

4.4.3 Statsbudgetens utgifter

Statsbudgetens utgifter indelas i 27 utgiftsområden, minskning av anslagsbehållningar³, myndigheters m.fl. in- och utlåning i Riksgäldskontoret, kassamässig korrigering (inklusive överföring från AP-fonden).

Tabell 4.10 Statsbudgetens utgifter 2001–2004

Miljarder kronor

	2001	2002	2003	2004
Utgifter exkl. statsskuldsräntor ¹	640,8	655,0	687,1	707,7
Statsskuldsräntor ²	81,3	60,7	57,9	55,4
Summa utgifter	722,0	715,7	744,9	763,0
Riksgäldskontorets nettoutlåning m.m. ³	-5,7	-7,9	-0,2	10,9
Summa utgifter m.m.	716,4	707,8	744,7	774,0
Procent av BNP				
Utgifter exkl. statsskuldsräntor	29,6	29,2	29,2	28,7
Statsskuldsräntor ²	3,7	2,7	2,5	2,2
Summa utgifter	33,3	31,9	31,6	30,9

¹ Inklusive minskning av anslagsbehållningar.

² Avser utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m.

³ Inklusive kassamässig korrigering och finansiell överföring från AP-fonden till Riksgäldskontoret.

De primära utgifterna på statsbudgeten, dvs. utgifterna exklusive statsskuldsräntor, beräknas öka med 67 miljarder kronor under perioden 2001–2004. I relation till BNP minskar de primära utgifterna från 30 till 29 procent. Ränteutgifterna minskar med 21 miljarder kronor mellan 2001 och 2002. Från och med 2002 stabiliseras statsskuld räntorna på nivån 55–60 miljarder kronor. De totala utgifterna för statsbudgetens samtliga 27 utgiftsområden (summa utgifter) ökar därmed med drygt 41 miljarder kronor mellan 2001 och 2004. I

³ Skillnaden mellan förväntade förbrukade medel och anvisade medel återspeglas i det budgeterade beloppet för minskning av anslagsbehållningar.

relation till BNP beräknas de totala utgifterna minska från 33 procent 2001 till 31 procent 2004. På statsbudgetens utgiftssida redovisas även myndigheters m.fl. in- och utlåning i Riksgäldskontoret och överföring från AP-fonden. Under dessa poster redovisas bl.a. CSN:s nettoutlåning till studerande samt de extraordinära effekter på statsbudgeten som sammanhänger med infasningen av det reformerade ålderspensionssystemet.

Tabkbegränsade utgifter 2001–2004

I tabell 4.11 redovisas utfallet för 2001 och de beräknade utgifterna för 2002–2004. Ålderspensionssystemets utgifter beräknas öka med ca 17 miljarder kronor under perioden 2001–2004. Tillsammans med ökningen av statsbudgetens primära utgifter på 67 miljarder kronor uppgår den beräknade ökningen av de takbegränsade utgifterna till 84 miljarder kronor, vilket motsvarar en årlig genomsnittlig ökning på 3,2 procent. Utgiftsprognoserna tar hänsyn till budgeteffekter av de i avsnitt 4.3 redovisade utgiftsreformerna och utgiftsminskningarna samt effekter av de makroekonomiska förutsättningar som redovisas i avsnitt 4.2.

Tabell 4.11 Utgifter som omfattas av utgiftstaket för staten 2001–2004

Miljarder kronor

	2001 Utfall	2002	2003 ¹	2004 ¹
Summa utgifter exkl. statsskuldsräntor ¹	641	655	687	708
Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	146	153	154	163
Tabkbegränsade utgifter	786	808	841	870
Budgeteringsmarginal	5	1	3	8
Utgiftstak för staten ²	791	809	844	878

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

¹ Inklusive beräknad förbrukning av anslagsbehållningar och utnyttjande av anslagskredit.

² För åren 2001–2004 är utgiftstaket fastställt av riksdagen.

Dessutom förutsätter beräkningen att åtgärder presenteras i budgetpropositionen för 2003 som förmår bryta den hittillsvarande kraftiga ökningen av antalet sjukskrivna.

De takbegränsade utgifterna beräknas 2002 bli ca 22 miljarder kronor högre än 2001. Större delen av denna ökning förklaras av utgiftsreformer inom vård, skola och omsorg som träder i kraft i år. Eftersom de takbegränsade utgifterna ökar något mer än utgiftstaket mellan

2001 och 2002 beräknas budgeteringsmarginalen i år bli mindre än den marginal på ca 5 miljarder kronor som erhöles 2001. Utgifterna under taket beräknas öka med 33 miljarder kronor 2003 och med 29 miljarder kronor 2004. Utgiftstaket höjs med 35 miljarder kronor mellan 2002 och 2003 och med 34 miljarder kronor mellan 2003 och 2004. Eftersom utgifterna ökar nästan lika snabbt som utgiftstaket 2003–2004 beräknas budgeteringsmarginalen bli liten även för åren 2003 och 2004, vilket föranleder regeringen att noga följa utgiftsutvecklingen.

I tabell 4.12 redovisas en uppskattning av de huvudsakliga faktorerna bakom utgiftsutvecklingen från 2002.

Pris- och löneomräkning av berörda anslag höjer anslagen med omkring 9 miljarder kronor under perioden 2003–2004. Makroekonomiska effekter på statsbudgetens utgifter såsom högre prisbasbelopp, högre timlön och högre bruttonationalinkomst (BNI) förklarar ca 6 miljarder kronor av ökningen av utgifterna på statsbudgeten under perioden.

Beslutade och aviserade reformer höjer utgifterna med omkring 28 miljarder kronor under perioden (de enskilda reformernas budgeteffekter redovisas i tabell 4.7, avsnitt 4.3). Besparingar inom bl.a. totalförsvaret och utfasning av olika tidsbegränsade program innebär

en utgiftsminskning på omkring 7 miljarder kronor under samma period.

Utgifterna har också förändrats mellan åren till följd av de förändringar som föranlett tekniska justeringar av utgiftstaken 2003–2004. De förändringar som redovisas i tabell 4.12 har tidigare beslutats av riksdagen.

I denna proposition föreslås inga ytterligare tekniska justeringar av utgiftstaken.

Utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten ökar under perioden 2002 till 2004 med ca 10 miljarder kronor. Överföringen av bosättningsbaserade folkpensioner från ålderspensionssystemet till statsbudgeten uppgår till ca 7 miljarder kronor 2003. Justerat för denna överföring uppgår ökningen under perioden till 17 miljarder kronor.

Denna utgiftsökning kan till största delen förklaras av indexeringen av pensionerna och till resterande del av tillväxten i pensionärernas genomsnittliga ATP-poäng. Under perioden övergår indexeringen successivt från att pensionerna räknas upp med prisutvecklingen till att de följsamhetsindexeras. Följsamhetsindexeringen innebär att pensionerna följer den genomsnittliga inkomstutvecklingen i samhället med avdrag för en norm om 1,6 procent.

Tabell 4.12 Förändring av takbegränsade utgifter jämfört med föregående år

Miljarder kronor

	2003	2004	2002–2004
Förändring av utgiftstak	35	34	69
Förändring av takbegränsade utgifter	33	29	63
Varav			
Pris- och löneomräkning (PLO)	5	4	9
Effekter av övriga makroekonomiska förutsättningar på statsbudgetens utgifter	2	4	6
Reformer	16	12	28
Finansiering/utfasning av tidsbegränsade program	-5	-3	-7
Förändringar som motiverat tekniska justeringar av utgiftstaket	5	1	6
Övrigt (volym, förändring av förbrukning av anslagsbehållningar m.m.)	2	3	4
Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	8	9	17

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid exakt.

4.4.4 Statsbudgetens saldo, statens finansiella sparande och statsskulden

Statsbudgetens saldo

Enligt lagen (1996:1059) om statsbudgeten skall statsbudgeten omfatta alla inkomster och utgifter samt andra betalningar som påverkar statens lånebehov.

Statsbudgeten visade ett överskott på 39 miljarder kronor 2001. I år beräknas statsbudgetens saldo uppgå till 27 miljarder kronor.

Reformer som aviserats med ikraftträdande 2003–2004, tillsammans med lägre positiva engångseffekter, minskar statsbudgetens saldo 2003 och 2004. Enligt konsekvensberäkningen, dvs. vid oförändrad politik, beräknas statsbudgeten uppvisa ett underskott på 13 respektive 11 miljarder kronor åren 2003 och 2004.

Det pensionsavtal som parterna slöt på det statliga avtalsområdet den 1 februari kommer att få statsfinansiella effekter. Avtalet har från Arbetsgivarverkets sida därför slutits med förbehåll om regeringens godkännande. Initialt kommer statsbudgetens saldo att försvagas men på sikt förväntas förändringarna vara saldo-neutrala. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i höstens budgetproposition och då föreslå riksdagen att fatta erforderliga beslut så att avtalet kan träda i kraft 2003. Beräkningar av de statsfinansiella effekterna kommer då också att redovisas. I konsekvensberäkningarna för 2003 och 2004 har avtalet inte beaktats.

För att statsbudgetens saldo skall överensstämma med statens lånebehov redovisas Riksgäldskontorets nettoutlåning och en kassamässig korrigerings på statsbudgeten.

Riksgäldskontorets nettoutlåning

Riksgäldskontorets (RGK) nettoutlåning utgörs av förändringen av kontorets ut- och inlåning till myndigheter, affärsverk, vissa statliga bolag och fonder.

De största delposterna utgörs av förändringar av myndigheternas räntekontobehållningar, in- och utbetalningar av premiepensionsmedel, samt Centrala studiestödsnämndens (CSN) netto-upplåning för finansiering av studielån.

Sedan 1995 har medel för premiepensionen tillfälligt placerats i RGK. För åren 2002–2004 beräknas de årliga inbetalningarna till knappt 25 miljarder kronor. Inbetalningarna inklusive ränta överförs till Premiépensionsmyndigheten (PPM) med två års fördröjning. Utbetalningen under 2000 avsåg dock premiepensionsmedel för åren 1995–1998. Från och med 2001 beräknas utbetalningar av premiepensionsmedel uppgå till ungefär samma nivå som de årliga inbetalningarna. RGK:s nettoutlåning till CSN beräknas uppgå till omkring 11 miljarder kronor per år under perioden 2002–2004.

En stor tillfällig utlåning på 12 miljarder kronor skedde i december 2001 då staten via Sveaskog AB köpte AssiDomän AB. Sveaskog AB betalade tillbaka lånet redan i januari 2002 vilket förstärker budgetsaldot innevarande år.

Finansiering av kommande infrastruktur-satsningar kommer att innebära en ökad utlåning till framför allt Banverket, Botniabanan AB och Vägverket.

Kassamässig korrigerings och överförings från AP-fonden

En kassamässig korrigerings kan dels uppstå om betalningen respektive anslagsavräkningen sker olika budgetår, dels kan det förekomma transaktioner över statsverkets checkräkning som inte har sin motsvarighet på anslag eller inkomstitlar eller vice versa. Ett exempel på det senare är överföringarna från AP-fonden.

Pensionsreformen innebär att statsfinanserna försvagas med ca 60 miljarder kronor per år. För att delvis motverka denna försvagning överfördes 45 miljarder kronor per år från AP-fonden till statsbudgeten under åren 1999 och 2000.

Tabell 4.13 Statsbudgetens saldo och statsskulden

Miljarder kronor

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Inkomster	706,3	725,1	800,0	755,1	734,5	731,4	762,6
Utgifter exkl. statsskuld räntor¹	585,7	615,3	619,4	640,8	655,0	687,1	707,7
Statsskuld räntor m.m.²	113,4	89,9	90,2	81,3	60,7	57,9	55,4
Riksgäldskontorets nettoutlåning	-2,8	-17,9	23,9	28,8	0,8	13,5	14,8
Varav In-/utlåning från myndigheter (räntekonto) ³	2,7	-3,0	-5,4	-1,3			
Inbetalning av premiepensionsmedel inkl. ränta	-13,7	-26,1	-24,9	-20,3	-22,8	-24,0	-24,7
Utbetalning av premiepensionsmedel			56,0	18,2	19,9	21,6	22,6
CSN, studielån	10,1	11,0	11,3	10,0	10,7	10,7	10,7
Tillfällig kredit till Sveaskog AB				12,0	-12,0		
Jordbruksverkets EU-konto ⁴	0,0	-0,4	-3,2	4,2			
Infrastrukturinvesteringar				1,0	3,2	4,6	5,2
Övrigt, netto ⁵	-2,0	0,5	-9,9	4,9	1,9	0,6	1,0
Kassamässig korrigerig	0,4	-44,1	-35,4	-34,4	-8,7	-13,7	-3,9
varav Överföring från AP-fonden		-45,0	-45,0	-46,3	-8,7	-13,7	-3,9
Statsbudgetens saldo	9,7	82,0	101,9	38,7	26,7	-13,2	-11,3
Skulddispositioner m.m. ⁶	26,4	7,3	8,4	-85,0	41,4	-16,3	-3,1
Eliminering av statliga myndigheters innehav av statspapper ⁷	3,9	4,0	2,7	2,4	46,2	47,4	48,6
Statsskuld förändring ⁸	18,0	-74,8	-92,3	-123,5	-29,1	-4,3	7,0
Statsskuld vid årets slut	1 445	1 370	1 278	1 154	1 125	1 121	1 128
<i>Procent av BNP</i>	75,8	68,3	60,9	53,3	50,1	47,6	45,7

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

¹ Inklusive minskning av anslagsbehållningar.² Avser hela utgiftsområde 26 Statsskuld räntor m.m.³ Normalt görs inga prognoser på in-/utlåning från myndigheter (räntekonto) – här redovisas endast utfallet.⁴ Behållningen på Jordbruksverkets EU-konto minskade 2001 till följd av den av riksdagen beslutade tidigareläggningen av arealersättningen.⁵ Varav individuellt kompetenssparande -1,35 mdkr 2000 och -1,15 mdkr 2001 och 2002.⁶ Utgörs normalt av orealiserade värdeförändringar på valutaskulden. År 2001 var skulddispositionerna osedvanligt stora. Statsskulden skrevs ner till följd av AP-fondsöverföringen och Riksbankens extraordinära utdelning till de delar som dessa bestod av statspapper. Skulden skrevs ner med obligationernas nominella belopp (68,8 resp. 18,6 mdkr). För 2002 kommer nya obligationer att emitteras till följd av att vissa statliga myndigheter ges möjligheten att placera i statspapper som komplement till nuvarande inlåning i Riksgäldskontoret. Då ett skuldslag byts mot ett annat sker ingen kassamässig transaktion och lånebehovet påverkas således inte.⁷ Posten "eliminering av statliga myndigheters innehav av statspapper" beräknas öka kraftigt 2002 till följd av att vissa myndigheter ges möjlighet att aktivt placera i statspapper.⁸ Utgörs av skulddispositioner minus budgetsaldot minus förändringen av elimineringsposten.

Under 2001 ägde ytterligare en överföring rum bestående av stats- och bostadsobligationer till ett marknadsvärde av 155 miljarder kronor. Effekten på statsbudgetens saldo av överföringen 2001 var dock endast 46 miljarder kronor. Förklaringen är att den del av överföringen som utgjordes av statsobligationer skrevs av direkt mot statsskulden med obligationernas nominella värde (69 miljarder kronor). Därigenom påverkar inte överföringen av statsobligationerna lånebehovet mer än indirekt via de lägre ränteutgifter som följer av den lägre statsskulden.

Den del av överföringen som utgjordes av bostadsobligationer kommer att påverka lånebehovet under hela beräkningsperioden, dels genom att de olika obligationslånen genererar

ränteavkastning, dels genom att obligationerna förfaller till betalning vid olika tillfällen. Av tabell 4.13 och 4.14 framgår att budgetsaldot förstärks med 9 miljarder kronor 2002, 14 miljarder kronor 2003 och 4 miljarder kronor 2004 till följd av överföringen av bostadsobligationer. Till skillnad från statsbudgetens saldo påverkades statens finansiella sparande fullt ut av hela överföringen på 155 miljarder kronor 2001. Statsbudgetens saldo och statens finansiella sparande uppvisar därför en stor diskrepans 2001. Enligt pensionsöverenskommelsen skall det slutliga överföringsbeloppet fastställas vid en kontrollstation 2004 och den slutliga överföringen äga rum 2005.

Ytterligare en stor kassamässig korrigerig uppstod 2001 till följd av Riksbankens extra-

ordinära utdelning som bestod av statspapper till ett marknadsvärde av 19,6 miljarder kronor och likvida medel till ett värde av 0,4 miljarder kronor. Statsbudgetens inkomstsida avräknades med 20 miljarder kronor. Då budgetsaldot per definition enbart skall påverkas av kassaflöden uppkommer en kassamässig korrigering på 19,6 miljarder kronor.

Statsbudgetens saldo justerat för större engångseffekter

Av tabell 4.14 framgår att det för större extraordinära inkomster och utgifter justerade budgetsaldot för 2001 i stort sett uppvisade balans. För innevarande år och åren framöver väntas det justerade budgetsaldot bli negativt. Det betyder att utan extraordinära tillskott i form av inkomster från företagsförsäljningar, extraordinära utdelningar och överföringar från AP-fonden skulle statsbudgeten under 2002 uppvisa ett underskott och underskotten för 2003 och 2004 skulle bli större. Större engångseffekter under perioden 2002–2004 som påverkar statsbudgetens saldo uppgår sammanlagt till knappt 110 miljarder kronor.

Tabell 4.14 Statsbudgetens saldo samt justering för större engångseffekter

Miljarder kronor

	2000	2001	2002	2003	2004
Statsbudgetens saldo	102	39	27	-13	-11
Större engångseffekter	88	40	60	29	19
varav					
Försäljning av statligt aktieinnehav ¹	74		15	15	15
Överföring från AP-fonden ²	45	46	9	14	4
Överkonsolidering Alecta		10			
Sveaskog AB		-12	12		
Extrautdelning Riksbanken ³			20		
Arealersättning		-4	4		
Premiepensionsmedel, nettoinbetalningar	-31				
Statsbudgetens saldo justerat för större engångseffekter	14	-1	-33	-42	-30

¹ Beloppet 2000 inkluderar aktieutdelning och inbetalning av reavinestskatt från Stattums försäljning av Pharmacia & Upjohn samt aktieförsäljning av Celsius AB och Telia AB.

² Överföringen 2001 bestod av stats- och bostadsobligationer till ett marknadsvärde om 155 mdkr. Statsobligationerna skrevs av mot statsskulden (68,8 mdkr, nominellt värde). Bostadsobligationerna påverkar däremot lånebehovet under hela perioden, vilket framgår av tabellen. Efter 2004 återstår 1,9 mdkr i bostadsobligationer som förfaller under 2005.

³ Riksbankens extraordinära utdelning 2001 på 20 mdkr påverkade enbart saldot med 0,4 mdkr, resterande del reducerar statsskulden och ränteutgifterna.

Med undantag för effekten avseende försäkringsbolaget Alectas (f.d. SPP) utdelade överskottsmedel påverkar inte engångseffekterna överskotten i de offentliga finanserna och därmed inte heller möjligheterna att uppnå det målsatta överskottet. Med undantag för tidigare-läggningen av arealersättningen påverkas inte heller de takbegränsade utgifterna av dessa engångseffekter.

Statsbudgetens saldo och statens finansiella sparande

Statsbudgetens saldo omfattar alla transaktioner som påverkar statens lånebehov. Det finansiella sparandet definieras till skillnad från statsbudgetens saldo av ett internationellt regelverk för nationalräkenskaper och utgörs av nettot av transaktioner som påverkar en sektors finansiella förmögenhet. Den principiella skillnaden för svenska förhållanden mellan statsbudgetens saldo och statens finansiella sparande är att statsbudgetens saldo endast avspeglar lånebehovet, medan det finansiella sparandet tar hänsyn till förändringar av både finansiella tillgångar och skulder. Det innebär att förändringar av statsbudgetens saldo inte nödvändigtvis leder till en motsvarande förändring av statens finansiella sparande. Ett exempel på en transaktion som påverkar statsbudgetens saldo, men inte statens finansiella sparande, är försäljning av statligt aktieinnehav. Försäljning av statligt aktieinnehav förbättrar statsbudgetens saldo, medan statens finansiella sparande förblir oförändrat eftersom statens förmögenhet inte förändras av att en tillgång (värdepapper) byts mot en annan tillgång (likvida medel).

I tabell 4.15 redovisas de viktigaste skillnaderna mellan statsbudgetens saldo och statens finansiella sparande. Den stora skillnaden 2001 beror på att överföringen från AP-fonden ökar statens finansiella sparande med 155 miljarder kronor, medan statsbudgetens saldo endast förbättras med 46 miljarder kronor. En mer permanent skillnad mellan statsbudgetens saldo och statens finansiella sparande utgörs av den årliga nettoutlåning som Riksgäldskontoret förmedlar till studerande via CSN. Denna utlåning belastar statsbudgetens saldo med ca 11 miljarder kronor varje år medan statens finansiella sparande inte påverkas eftersom varje nytt lån motsvarar en lika stor fordran. Ytterligare en post som påverkar statsbudgetens saldo och statens finansiella sparande olika, är

räntor på statsskulden. De kassamässiga stats-
skuldsräntorna påverkar statsbudgetens saldo
medan de kostnadsmässiga statskuldsräntorna
påverkar statens finansiella sparande.

**Tabell 4.15 Statsbudgetens saldo och statens finansiella
sparande**

Miljarder kronor

	2000	2001	2002	2003	2004
Statsbudgetens saldo	102	39	27	-13	-11
Effekt av överföring från AP-fonden	0	109	-9	-14	-4
CSN studielån	11	10	11	11	11
Amortering, gamla studielån (t.o.m. 1988)	-2	-3	-3	-2	-2
Försäljning av aktiebolag m.m.	-72	-2	-15	-15	-15
Periodiseringseffekter, räntor	16	20	5	4	1
Periodiseringseffekter, skatter	-5	20	5	14	5
Riksbanken, extra utdelning	0	0	-20	0	0
Sveaskog AB	0	12	-12	0	0
Arealersättning	-4	4	-4	0	0
Övrigt	-22	-4	1	-1	-2
Finansiellt sparande i staten	24	205	-14	-16	-18
<i>Procent av BNP</i>	1,1	9,5	-0,6	-0,7	-0,7
Differens mot BP 2002	-3	13	-2	4	1

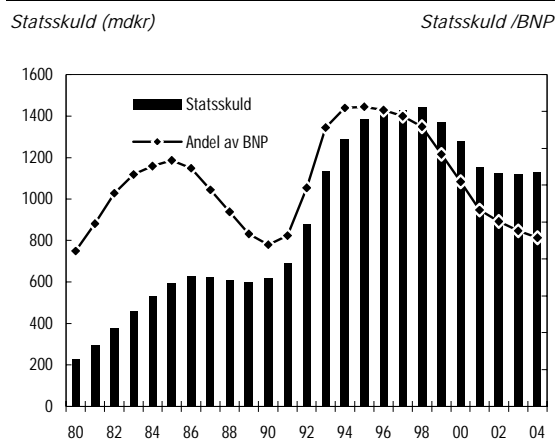
Av tabell 4.15 framgår att statens finansiella
sparande åren 2002 till 2004 förväntas uppvisa ett
underskott på mellan 14 och 18 miljarder
kronor. Överskottet i de offentliga finanserna
uppkommer i stället främst i ålderspensions-
systemet vid sidan av statsbudgeten (se tabell
4.17). Detta är en konsekvens av att ålders-
pensionsreformen omfördelar det offentliga
sparandet från staten till ålderspensionssystemet.
Det finansiella sparandet i kommunsektorn
kommer sannolikt att vara nära noll (se tabell
4.16).

Statsskulden

Statsskulden uppkommer genom statens upp-
låning för att täcka underskott i den löpande
verksamheten eller för att finansiera
investeringar och kreditgivning. Statsskuldens
utveckling bestäms framför allt av stats-
budgetens saldo. Skulden påverkas emellertid
också av valutakursförändringar eftersom ca 20
procent av skulden är upptagen i utländsk
valuta.⁴ Denna del av skulden värderas till
aktuella valutakurser. Även andra faktorer som
inte påverkar lånebehovet kan påverka stats-
skulden. Aktuella exempel på detta redovisas i
tabell 4.14. Riksbankens extraordinära utdelning
2001 liksom överföringen från AP-fonden
samma år minskade skulden med sammanlagt
87,3 miljarder kronor utan att påverka låne-
behovet. För innevarande år beräknas vissa
statliga myndigheters rätt att få placera sina
tillgångar i statspapper öka den okonsoliderade
statsskulden med drygt 40 miljarder kronor.
Denna förändring får emellertid ingen effekt på
den redovisade statsskulden eftersom statliga
myndigheters innehav av statspapper elimineras i
redovisningen.

Som framgår av diagram 4.2 har statsskulden
under de senaste decennierna framför allt ökat
under två olika längre sammanhängande
perioder. Den första perioden varade från 1977
till 1986 då statsskulden ökade från ca 100 till
drygt 600 miljarder kronor. Den andra perioden
av kraftig statsskuldökning varade från 1990 till
1996 då statsskulden steg från ca 600 till drygt
1 400 miljarder kronor eller från ca 44 procent av
BNP till drygt 80 procent av BNP. Under
perioden 1994–1997 stabiliserades skuldkvoten
på en nivå kring 80 procent av BNP. Från och
med 1997 har skuldkvoten reducerats markant
framför allt som en följd av den goda tillväxten i
svensk ekonomi fram till 2001. Andra
bidragande faktorer är statsbudgetens saldo, som
uppsvisat kontinuerliga överskott alltsedan 1998,
och fjolårets överföring av statspapper som
kraftigt reducerade statsskulden.

⁴ Om skuldskötselåtgärder (olika derivatinstrument och swappar)
inkluderas ökar valutaexponeringen till ca 35 procent.
Skuldskötselåtgärder ingår inte i statsskuldsmåttet.

Diagram 4.3 Statsskulden i miljarder kronor och som andel av BNP

Vid slutet av 2001 uppgick statsskulden till 1 154 miljarder kronor. Nominellt beräknas statsskulden stabiliseras fram till 2004.

Som andel av BNP beräknas skulden fort-löpande minska från ca 53 procent vid årsskiftet 2001/2002 till knappt 46 procent vid slutet av beräkningsperioden.

4.5 Kommunsektorns finanser

Enligt kommunallagen omfattas kommuner och landsting sedan år 2000 av ett balanskrav. Om kostnaderna överstiger intäkterna ett år skall underskottet regleras inom två år. Bedömningen av den kommunala sektorns finanser har gjorts med beaktande av balanskravet. Kalkylerna bygger på oförändrade skattesatser fr.o.m. i år.

Tillfälligt höga inkomstökningar 2000 och 2001 har gjort det möjligt för kommuner och landsting att öka konsumtionsutgifterna i en takt som inte bedöms vara långsiktigt hållbar. Även i år väntas inkomsterna stiga relativt snabbt. Kommuner och landsting antas dock anpassa sin konsumtionsutveckling till en långsiktigt hållbar nivå, vilket leder till ett tillfälligt högt sparande i sektorn som helhet innevarande år. Konsumtionen väntas i år stiga med 0,7 procent i fasta priser. Vårdhögskolorna byter 2002 huvudman från landstingskommunal till statlig sektor. Den underliggande utvecklingen av kommunal konsumtion är ca 1,0 procent. År 2003 och 2004 väntas konsumtionen stiga med ca 0,5 procent per år. Sektorn som helhet beräknas uppfylla balanskravet samtliga prognosår.

Tabell 4.16 Kommunsektorns finanser

Miljarder kronor, löpande priser

	2001	2002	2003	2004
Inkomster	489	519	529	547
Skatter	360	382	395	412
Statsbidrag ¹	82	88	83	83
<i>Skatter och statsbidrag, % av BNP</i>	<i>20,4</i>	<i>20,9</i>	<i>20,3</i>	<i>20,1</i>
Övrigt	48	49	51	52
Utgifter	487	511	527	546
Konsumtion	415	434	449	465
Volymförändring ²	1,9	0,7	0,5	0,5
Övrigt	73	76	78	81
Finansiellt sparande	2	8	2	1

¹ Statsbidrag redovisas netto efter avdrag för kommunernas och landstingens avgifter till det kommunala momssystemet.

² Årlig procentuell förändring av konsumtionsutgifter i fasta priser. År 2002 byter vårdhögskolorna huvudman från landstingskommunal till statlig sektor vilket påverkar konsumtionsutvecklingen i dessa sektorer. Den underliggande ökningen av kommunal konsumtion är ca 1,0 procent.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

4.6 Ålderspensionssystemet

Ålderspensionssystemet består av en fördelningsdel och en premiepensionsdel. Fördelningsdelen finansieras genom AP-fonderna, som fungerar som buffertfonder i det nya systemet. Vid sidan av AP-fonderna sker en förmögenhetsuppbyggnad inom premiepensionssystemet. De medel som sedan 1995 avsätts motsvarar intjänad premiepensionsrätt och placeras först i Riksgäldskontoret (RGK) och därefter hos den fondförvaltare som den enskilde själv väljer. Genom att den statliga myndigheten Premiepensionsmyndigheten (PPM) formellt är ägare av fondandelarna inräknas sparandet i premiepensionssystemet i den offentliga sektorn. Under den tillfälliga förvaltningen i RGK ingår avsättningarna till premiepensionssystemet i statens sparande och reducerar därmed statsskulden. Medel motsvarande premiepensionsrätten överförs till PPM andra året efter inkomståret. Det sparande som sker inom premiepensionssystemet motsvaras således av ett minskat sparande i staten.

Den finansiella infasningen av det reformerade ålderspensionssystemet reducerade AP-fondernas finansiella sparande med 155 miljarder kronor 2001 till följd av överföringar till staten. Överföringar har tidigare skett med 45 miljarder kronor per år under 1999 och 2000. Enligt pensionsöverenskommelsen kommer ett slutligt

överföringsbelopp att bestämmas vid en kontrollstation 2004. När effekten av de hittillsvarande överföringarna är över beräknas sparandet i pensionssystemet, dvs. AP-fonderna och premiepensionssystemet, uppgå till 2,1 procent av BNP 2002. År 2003 stiger sparandet till 2,5 procent av BNP till följd av att staten övertar pensionsutgifter på 7 miljarder kronor. Mer än hela målet på ett överskott om 2 procent av BNP för de samlade offentliga finanserna kommer således att ligga i pensionssystemet och användas för att bygga upp pensionsfonderna.

Jämfört med budgetpropositionen för 2002 beräknas nu sparandet bli något lägre under perioden 2002–2004. Det beror dels på något lägre avgiftsinkomster, dels på lägre inkomster av räntor och utdelningar. AP-fondernas oväntat snabba byte från statsobligationer till aktier sänker direktavkastningen. Värdeförändringar påverkar inte det finansiella sparandet.

Tabell 4.17 Ålderspensionssystemet

Miljarder kronor

	2001	2002	2003	2004
Inkomster	199	201	212	224
Avgifter	157	159	166	174
Premiepensionsmedel	22	20	22	23
Räntor, utdelningar m.m.	20	22	25	28
Utgifter	301	153	154	163
Pensioner	144	151	152	161
Överföring till staten	155			
Övriga utgifter	2	2	2	2
Finansiellt sparande	-102	48	58	61
Procent av BNP	-4,7	2,1	2,5	2,5
AP-fonderna ¹	-126	25	33	34
Premiepensionsmyndigheten	24	23	25	27

¹ Med AP-fonderna avses fördelningsdelen av ålderspensionssystemet.

4.7 Den offentliga sektorns finanser

År 2001 uppgick, enligt nationalräkenskapernas redovisning, den offentliga sektorns finansiella sparande till 105 miljarder kronor eller 4,8 procent av BNP. Det höga sparandet förra året beror delvis på periodiseringar och tillfälligt höga skatteinkomster, som förstärkte det redovisade sparandet med 42 miljarder kronor.

Periodiseringseffekten uppkommer huvudsakligen till följd av variationer i bolagsvinster och reavinster. Skatten på dessa redovisas i nationalräkenskaperna med ett års eftersläpning. Den exceptionellt höga nivån av skatt på bolagsvinster och reavinster 2000 redovisas således 2001. Justerat för skatteperiodiseringen uppgick sparandet till 62 miljarder kronor eller 2,9 procent av BNP. Sparandet med periodiserade skatter avspeglar bättre den underliggande utvecklingen av de offentliga finanserna och ligger i linje med vad man kan vänta sig som resultat av den ekonomiska utvecklingen i kombination med skattesänkningar och andra reformer.

Tabell 4.18 Den offentliga sektorns finansiella sparande

Korrigerat för skatteperiodisering, miljarder kronor

	2001	2002	2003	2004
Finansiellt sparande enligt NR/ENS95	105	41	44	45
Procent av BNP	4,8	1,8	1,8	1,8
Skatteperiodisering	-42	-6	5	3
Sparande med periodiserade skatter	62	35	48	48
Procent av BNP	2,9	1,6	2,0	1,9

Skatteinkomsterna som andel av BNP minskar kraftigt 2002. Det beror delvis på skattesänkningarna men framförallt på den stora periodiseringseffekten 2001. Utgifterna som andel av BNP är i det närmaste oförändrade.

Det finansiella sparandet beräknas uppgå till 41 miljarder kronor eller 1,8 procent av BNP. Det redovisade sparandet sjunker med 64 miljarder kronor. Med beaktande av skatteperiodiseringen minskar sparandet med 27 miljarder kronor. Denna underliggande nedgång motsvaras huvudsakligen av skattesänkningar.

År 2003 sjunker både inkomster och utgifter som andel av BNP, trots att en omläggning till beskattade garantipensioner medför att både skatter och utgifter stiger med 0,5 procent av BNP. Det finansiella sparandet beräknas uppgå till 1,8 procent av BNP. År 2004 fortsätter nedgången av inkomster och utgifter som andel av BNP. Den offentliga sektorns skatteinkomster väntas motsvara knappt 50 procent av BNP. Inkluderas den del av mervärdesskatten och tullarna som betalas till EU blir skattekvoten drygt 50 procent av BNP (se kapitel 5). Det finansiella sparandet beräknas till 1,8 procent av BNP.

Tabell 4.19 Den offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor

	2001	2002	2003	2004
Inkomster	1284	1265	1318	1370
procent av BNP	59,2	56,3	55,9	55,6
Skatter och avgifter ¹	1160	1139	1184	1231
procent av BNP	53,5	50,7	50,2	49,9
Kapitalinkomster	49	51	56	59
Övriga inkomster	74	76	77	80
Utgifter	1179	1224	1274	1326
procent av BNP	54,4	54,5	54,1	53,8
Utgifter exkl. räntor	1105	1156	1205	1255
procent av BNP	51,0	51,5	51,1	50,9
Ränteutgifter	74	68	70	71
procent av BNP	3,4	3,0	3,0	2,9
Finansiellt sparande	105	41	44	45
procent av BNP	4,8	1,8	1,8	1,8
Finansiell ställning				
Nettoskuld	-4	-47	-107	-155
procent av BNP	-0,2	-2,1	-4,5	-6,3
Konsoliderad bruttoskuld	1213	1191	1185	1192
procent av BNP	55,9	53,0	50,3	48,4

¹ Exkluderat skatt till EU.

Överskotten i den offentliga sektorn medför en stadig förbättring av den finansiella ställningen. Nettoskulden vändes förra året till en positiv förmögenhet. Denna förmögenhet växer i takt med de finansiella överskotten. Genom att överskotten från och med 2002 ligger i ålderspensionssystemet kommer förmögenheten att växa genom ackumulering av finansiella tillgångar både i fördelningssystemet (AP-fonderna) och i premiepensionssystemet (PPM).

Den konsoliderade bruttoskulden uppgick vid utgången av 2001 till 1 213 miljarder kronor eller 56 procent av BNP. Det innebär att skulden som andel av BNP steg förra året efter att ha minskat varje år sedan 1995. Ökningen är dock tillfällig och beror huvudsakligen på omfördelningen av AP-fondernas portföljer från statsobligationer till aktier, som inte elimineras i beräkningen av den konsoliderade skulden. Det underskott som uppstår i statens finansiella sparande innebär att skuldsidan i den offentliga sektorns balansräkning ökar 2004. Skuldökningen är dock inte större än att den konsoliderade bruttoskulden fortsätter att minska som andel av BNP.

Jämfört med budgetpropositionen har den offentliga sektorns finansiella sparande höjts med 6 miljarder kronor 2001. Det beror på att skatteinkomsterna blev högre än väntat, trots att den ekonomiska tillväxten reviderats ned. För perioden 2002–2004 beräknas det finansiella sparandet bli 6–12 miljarder kronor lägre än vad som beräknades i budgetpropositionen. Det beror främst på lägre direktavkastning på AP-fondens placeringar, högre kommunala konsumtionsutgifter samt mindre skatteinkomster i slutet av prognosperioden.

5

Inkomster

5 Inkomster

5.1 Inledning

Den offentliga sektorns inkomster utgörs av skatter och övriga inkomster. Skatterna består till ca 66 procent av skatt på löner, dvs. statlig och kommunal inkomstskatt, arbetsgivaravgifter och allmän pensionsavgift, 24 procent av skatt på varor och tjänster och 11 procent av kapital-skatter. Nedsatta och restförda skatter uppgår till knappt 1 procent. Den stora andelen löneskatter innebär att utvecklingen av skatterna till stor del beror på hur sysselsättning och timlön utvecklas. Utvecklingen av skatterna och övriga inkomster under prognosperioden, 2001–2004, framgår av tabell 5.1.

De periodiserade skatterna ökar under prognosperioden med 114 miljarder kronor. Den årliga ökningen varierar mellan 13 och 57 miljarder kronor. Den svaga utvecklingen 2002 förklaras till största delen av det tredje steget i den skattereform regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2000 samt andra skattesänkningar. Korrigerat för dessa effekter uppgår förändringen mellan 2001 och 2002 till knappt 40 miljarder kronor. Den stora ökningen 2003 förklaras av införandet av garantipensioner, vilket ökar skatteintäkterna med nära 13 miljarder kronor. Dessa intäkter innebär dock ingen budgetförstärkning eftersom de motsvaras av ökade pensionsutbetalningar på budgetens utgiftssida.

Den offentliga sektorns finansiella sparande – vilket är ett av regeringens budgetpolitiska mål – baseras på den redovisning av skatter som nationalräkenskaperna (NR) tillämpar. Denna redovisningsmetod skiljer sig från den periodiserade framför allt genom att vissa skatter

redovisas det år de debiteras istället för det år de avser.

Tabell 5.1 Offentliga sektorns periodiserade skatter, offentliga sektorns inkomster enligt NR och statsbudgetens inkomster

Miljarder kronor och procent

	2000	2001	2002	2003	2004
Offentlig sektor, periodiserade skatter	1 155	1 153	1 167	1 224	1 268
Årlig förändring		-2	13	57	43
Procent		-0,2	1,2	4,9	3,5
Offentlig sektor enligt NR					
Skatter	1 088	1 160	1 139	1 184	1 231
Övriga inkomster	137	124	126	134	139
Totalt	1 225	1 284	1 265	1 318	1 370
Årlig förändring					
Skatter		72	-21	45	47
Procent		6,6	-1,8	4,0	3,9
Statsbudgetens inkomster					
Skatter	673	685	648	667	698
Övriga inkomster	127	71	86	65	64
Totalt	800	755	735	731	763
Årlig förändring					
Skatter		12	-36	18	32
Procent		1,7	-5,3	2,8	4,7
Övriga inkomster		-57	16	-21	0
Procent		-44,5	22,0	-24,9	-0,7
Skattekvot					
enligt NR	52,5	54,2	51,1	50,6	50,2
periodiserat	54,0	52,1	50,8	50,8	50,3

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid. I skattekvoten enligt NR ingår även skatter till EU.

Under prognosperioden ökar skatterna enligt NR endast med 71 miljarder kronor, vilket är 44 miljarder kronor mindre än för de periodiserade skatterna. Denna skillnad förklaras av de periodiseringseffekter som uppkommer genom den redovisningsmetod NR tillämpar. Särskilt tydlig

är skillnaden 2001. Då medför periodiserings-effekten avseende skatt på kapitalvinster (realisationsvinster) och bolagens inkomstskatt inklusive skatt på utdelade medel från Alecta avseende inkomståret 2000 en ökning av NR-skatterna med ca 40 miljarder kronor.

Statsbudgetens skatteinkomster ökar under prognosperioden med 14 miljarder kronor. De minskade inkomsterna 2002 förklaras dels av beslutade skatteändringar, dels av de ovan nämnda periodiseringseffekterna avseende skatt på kapitalvinster och bolagsskatt. De stora ökningarna av dessa skatter 2000 påverkar statsbudgeten med ett års eftersläpning.

Övriga inkomster på statsbudgeten minskar under prognosperioden med 6 miljarder kronor. Exklusive inlevererat överskott från Riksbanken och försäljningsinkomster är inkomsterna stabila.

Skattekvoten definierad enligt nationalräkenskaperna är som högst år 2001. Den höga skattekvoten 2001 beror till viss del på bolagsskatter och skatt på kapitalvinster som avser inkomståret 2000. Den periodiserade skattekvoten är som högst 2000. Därefter faller skattekvoten bl.a. som en följd av de skattesänkningar som beslutats. I avsnitt 5.4 redovisas även skattekvoten för ett flertal OECD-länder samt transfereringarnas inverkan på skattekvotens nivå.

Tabell 5.2 Offentliga sektorns periodiserade skatter, offentliga sektorns inkomster enligt NR och statsbudgetens inkomster. Differenser jämfört med budgetpropositionen

Miljarder kronor

	2001	2002	2003	2004
Offentlig sektor, periodiserade skatter	11	4	3	2
varav skatt på löner	9	2	0	1
skatt på kapital	4	2	3	5
konsumtionsskatter	-3	-3	-2	-3
restförda skatter m.m.	2	3	1	0
Offentlig sektor enligt NR				
Skatter	18	6	1	-3
Övriga inkomster	-5	0	0	0
Statsbudgetens inkomster				
Skatter	2	0	-1	-1
Övriga inkomster	-0	1	0	-1

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen för 2002 (BP2002) har skatteintäkterna räknats upp med 11 respektive 4 miljarder kronor 2001 och 2002 och med 3 respektive 2 miljarder kronor 2003 och 2004, se tabell 5.2. Ökningen 2001 förklaras dels av att taxerings-

utfallet avseende inkomståret 2000 blev något högre än beräknat, dels av att utfallet för utbetalda löner 2001 blev något högre än vad som antogs i budgetpropositionen. Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen har prognosen för statsbudgetens skatter och statsbudgetens övriga inkomster endast justerats marginellt.

5.1.1 Makroekonomiska förutsättningar

Prognosen över skatteintäkterna baseras på de makroekonomiska förutsättningar som finns redovisade i bilaga 1, Svensk ekonomi. I tabell 5.3 redovisas de antaganden som har störst inverkan på skatteintäkterna samt förändringar i förhållande till budgetpropositionen.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen har antalet arbetade timmar reviderats ned för 2002. Det preliminära utfallet för lönesummans utvecklingstakt 2001 uppgår till 5,6 procent, vilket är något högre än i beräkningen till budgetpropositionen.

Tabell 5.3 Antaganden och förändringar jämfört med budgetpropositionen

Timlön, arbetade timmar, utbetald lönesumma, hushållens konsumtionsutgifter och KPI: årlig procentuell förändring. Prisbasbelopp och skiktgräns: kronor.

	2001	2002	2003	2004
Timlön	4,2	3,5	3,5	3,5
Differens BP2002	0,7	0,0	0,0	0,0
Arbetade timmar	0,5	-0,5	0,6	0,5
Differens BP2002	-0,4	-0,9	0,1	0,2
Utbet. lönesumma	5,6	3,0	4,1	4,0
Differens BP2002	0,2	-0,9	0,1	0,1
Hushållens konsumtionsutgifter i löpande priser	-1,6	-0,8	0,8	0,2
Differens BP2002				
KPI juni-juni	2,7	1,3	2,1	2,0
Differens BP2002	0	0,2	0,2	0,1
Prisbasbelopp	36 900	37 900	38 400	39 200
Differens BP2002	0	0	0	100
Skiktgräns	252 000	273 800	282 900	294 400
Differens BP2002	0	0	700	1 200
Övre skiktgräns	390 400	414 200	427 900	445 300
Differens BP2002	0	0	900	1 700

Den högre inflationen medför att de beräknade skiktgränserna för 2003 och 2004 och prisbasbeloppet för 2004 är högre än i beräkningen till budgetpropositionen.

5.1.2 Regeländringar

Utvecklingen mellan åren för de olika skatteslagen beror dels på de underliggande skattebasernas förändring, dels på beslutade eller föreslagna regeländringar. Den kommunala inkomstskatten beräknas öka med mellan 15 och 21 miljarder kronor per år mellan 2001 och 2004 (se tabell 5.4). Förändringen 2002 påverkas emellertid av en ytterligare begränsning av avdraget för den allmänna pensionsavgiften samt av en höjning av det allmänna grundavdraget. Förändringen 2003 påverkas av pensionsomläggningen samt av att skattereduktionen för låg- och medelinkomsttagare ersätts med ett högre grundavdrag. Med beaktande av dessa regeländringar beräknas den underliggande förändringen av inkomstskatten uppgå till mellan 12 och 17 miljarder kronor per år.

Tabell 5.4 Årlig förändring av kommunalskatt 2002–2004 inklusive och exklusive regeländringar

Miljarder kronor.

	2002	2003	2004
Kommunal inkomstskatt	374,0	395,3	412,2
Årlig förändring	15,6	21,3	16,9
Effekt av regeländringar	3,4	7,0	0,0
Underliggande årlig förändring	12,2	14,3	16,9

För att enklare kunna följa den underliggande utvecklingen av de olika skatteslagen redovisas därför i tabell 5.5 bruttoeffekterna av de viktigaste regeländringarna under prognosperioden. Beloppen visar den årligt tillkommande intäktsförändringen till följd av ändrade skatteregler. Det är viktigt att understryka att redovisade belopp avser periodiserade bruttoeffekter, dvs. storleken på den initiala skatteändringen. Nettoeffekter beaktar även indirekta effekter på offentliga utgifter och andra skattebaser via förändringar i löner, priser och vinster. Effekterna på de kassamässiga inkomsterna och NR-inkomsterna är i regel mindre införandeåret eftersom bl.a. uppbördsförskjutningar och jämkningar måste beaktas.

5.1.3 Osäkerheten i skatteberäkningarna

Osäkerheten i bedömningen av olika skattebasers utveckling varierar kraftigt mellan olika skatter. Prognoser på lönebaserade skatter och konsumtionsskatter är beroende av hur väl

antaganden om sysselsättning, timlön, konsumtion m.m. stämmer överens med den faktiska utvecklingen. I grova drag innebär en procents förändring av lönesumman att basen förändras med 10 miljarder kronor och skatteintäkterna med knappt 7 miljarder kronor. Om hushållens konsumtionsutgifter förändras med 1 procent leder det till förändrade momsintäkter om ca 1,2 miljarder kronor.

För de kapitalbaserade skatterna är osäkerheten betydligt större. Särskilt hushållens kapitalvinster och bolagens inkomstskatt är svårbedömda. Mellan 1998 och 2000 ökade kapitalvinsterna från 64 till 133 miljarder kronor. År 2001 beräknas kapitalvinsterna uppgå till 89 miljarder kronor, vilket motsvarar 4,1 procent av BNP. Detta är betydligt över genomsnittet för de senaste 10–15 åren, då kapitalvinsterna uppgått till 2,5–3,0 procent av BNP. För prognosåren 2003 och 2004 sker en successiv neddragning till den långsiktiga nivån. Även prognosen för bolagens inkomstskatter är osäker. På kort sikt finns inget starkt samband mellan bolagens inkomstskatter och dess rörelseintäkter eller den makroekonomiska utvecklingen.

5.2 Offentliga sektorns skatter – periodiserad redovisning

Den periodiserade redovisningen visar de skatter som avser ett visst inkomstår. Dessa skatter har en direkt koppling till det aktuella årets skatteregler och de makroekonomiska förutsättningarna i form av timlön, sysselsättning, inflation m.m. I tabell 5.6 redovisas den offentliga sektorns skatteintäkter.

5.2.1 Inkomstskatt hushåll

Med början inkomståret 2000 inleddes en reform som innebär att löntagare och övriga personer med pensionsgrundande inkomst genom en skattereduktion kompenseras för effekterna av den allmänna pensionsavgiften. Skattereduktionen kombineras med en slopad avdragsrätt för avgiften vid beräkningen av kommunal och statlig inkomstskatt. För att inte den begränsade avdragsrätten skall öka andelarna inkomsttagare som betalar statlig skatt med 20 respektive 25 procent höjs både den lägre och den högre skikt-

Tabell 5.5 Bruttoeffekter av regeländringar 1999–2004

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Statlig inkomstskatt	-5,7	-0,8	-2,4	-1,3	1,3	
Sänkt skatt från 25 till 20 % på inkomster upp till övre skiktgräns	-4,2					
Fast belopp 200 kr	-1,3				1,3	
Begränsat avdrag för allmän pensionsavgift		1,4	1,4	1,3		
Höjd övre (25 %) och nedre (20 %) skiktgräns		-2,2	-3,3	-2,4		
Höjt grundavdrag från 0,24 till 0,27 och från 0,27 till 0,293 basbelopp			-0,4	-0,2		
Övrigt	-0,2		-0,1			
Kommunal inkomstskatt	-0,7	5,9	4,7	3,4	7,0	
Förändrad medelutdebitering	-1,7	1,0	1,7			
Fast belopp 200 kr	1,3				-1,3	
Begränsat avdrag för allmän pensionsavgift		5,0	5,2	5,2		
Höjt grundavdrag från 0,24 till 0,27 till 0,293 till 0,403 basbelopp			-2,0	-1,8	-4,3	
Pensionsomläggning 2003					12,6	
Övrigt	-0,3	-0,1	-0,2			
Kapitalskatt och skattereduktioner	-3,2	-15,8	-15,4	-22,4	4,3	
Skattereduktion för låg- och medelinkomsttagare (1320 kr)	-3,2		-0,3	-1,6	4,3	
Skattereduktion för allmän pensionsavgift		-15,8	-16,6	-17,3		
Skattereduktion för fackföreningsavgift				-3,5		
Höjd reavinstskatt för privatbostäder från 15 till 20 %			1,5			
Inkomstskatt företag	-2,5	2,0	-3,1	0,0		
Återföring från periodiseringsfond		2,5	1,5			
Återföring från skatteutjämningsreserv upphör			-2,1			
Förlängd periodiseringsfond från 5 till 6 år	-2,5					
Höjd avsättning till periodiseringsfond från 20 till 25 %			-2,5			
Återköp egna aktier/sänkt skatt investm.bolag		-0,5				
Socialavgifter och allmän pensionsavgift	0,9	-0,7	-0,9	-0,8		
Höjt tak för allmän pensionsavgift från 7,5 till 8,06 basbelopp	0,9					
Höjd allmän pensionsavgift från 6,95 till 7,00 %		0,5				
Sänkta socialavgifter från 33,06 till 32,92 % och från 32,92 till 32,82 %		-1,2	-0,9			
Nedsättning stödområde A				-0,8		
Egendomsskatter	-2,0	-0,6	-5,5	-1,8	-0,3	-0,2
Sänkt skattesats, markvärde för vattenkraft från 2,21 till 0,5 %	-1,2					
Sänkt skattesats för hyreshus, bostadsdel 1989/90 från 1,2 till 0,6 %		-0,2	0,2			
Hyreshus-bostadsdel, återinförd omräkning			3,0			
Hyreshus-bostadsdel, sänkt skattesats från 1,5 till 1,3 till 1,2 till 0,5 %	-0,8	-0,4	-4,0			
Småhus återinförd omräkning			3,5			
Småhus, sänkt skattesats från 1,5 till 1,0 %			-5,8			
Begränsningsregel fastighetsskatt 2001, nytt taxeringsförfarande			-0,2		-0,3	-0,2
Höjda fribelopp för förmögenhetsskatt			-2,2	-1,8		
Energiskatter		1,7	3,3	1,8	-1,0	
Höjda energiskatter		1,8				
Sänkta energiskatter jordbruk		-0,1	-0,3			
Höjd CO ₂ -skatt med 15 %			1,0	0,9		
Höjd el-skatt med 1,8 resp. 1,2 öre/kWh			2,3	0,9		
Höjd dieselskatt med 10 öre/liter			0,3			
Biodrivmedel, alkylatbensin					-1,0	
Övrigt		0,0	-3,9	-4,0		
Avfallsskatt		1,3		0,1		
Anställningsstöd för långtidsarbetslösa		-1,3	-0,5			
Kompetensutveckling			-1,2			
Bredbandsanslutning			-0,8			
Sjöfartsstöd				-1,3		
Sänkt mervärdesskattesats för personbefordran från 12 till 6 %			-1,0			
Sänkt mervärdesskattesats på böcker och tidskrifter från 25 till 6 %				-1,3		
Sänkt skatt på vin				-0,6		
Slopad försäljningskatt på lätta lastbilar m.m.			-0,3			
Vägtrafikskatt			0,2	-0,1		
Totalt	-13,2	-8,3	-22,9	-24,3	-1,3	-0,2

Anm: Beloppen avseende periodiseringsfond inkluderar även egenföretagare. Avfallsskatten inkluderar även en teknisk justering om -0,06 miljarder kronor.

gränsen. Samtidigt påbörjades en förändring som minskar antalet skattskyldiga som betalar statlig inkomstskatt med inriktning på att andelen skall sjunka till 15 procent av de skattskyldiga med förvärvsinkomster.

År 2002 genomförs det tredje steget i inkomstskattereformen genom att skatte-reduktionen höjs till 75 procent av den påförda pensionsavgiften. I samband med detta sänks avdraget till 25 procent av avgiften och skiktgränserna justeras för att minska andelen skattskyldiga med förvärvsinkomster som betalar statlig inkomstskatt till ca 17 procent.

Kommunal inkomstskatt

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos			
	2000	2001	2002	2003	2004
Aktuell beräkning	336,3	358,4	374,0	395,3	412,2
Diff. BP2002	1,1	3,0	0,8	-0,9	-0,6

Den kommunala inkomstskatten är framför allt beroende av hur löner, sysselsättning och beskattade transfereringar utvecklas.

De kommunala skatteintäkterna beräknas öka med drygt 22 miljarder kronor mellan 2000 och 2001. Av denna ökning förklaras ca 3 miljarder kronor av den samlade effekten av den reducerade avdragsrätten för allmän pensionsavgift, en högre medelutdebitering och ett högre grundavdrag. År 2002 ökar den kommunala inkomstskatten med 16 miljarder kronor. Av denna ökning förklaras 3 miljarder kronor av nettot av höjt grundavdrag och reducerad avdragsrätt för allmän pensionsavgift. År 2003 beräknas intäkterna öka med 21 miljarder kronor varav pensionsomläggningen beräknas öka den kommunala inkomstskatten med knappt 13 miljarder kronor.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen är prognosen för 2001 uppreviderad med 3,0 miljarder kronor främst beroende på en högre lönesumma. Åren 2003 till 2004 har skatteintäkterna justerats ned som en följd av minskade utbetalningar av bl.a. arbetsmarknadsersättningar, vilket innebär att underlaget för kommunalskatterna minskar.

Statlig inkomstskatt

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos			
	2000	2001	2002	2003	2004
Aktuell beräkning	33,5	35,0	34,0	36,8	37,9
Diff. BP2002	1,4	2,5	2,3	2,2	2,1

Trots de senaste årens höjningar av skiktgränserna beräknas inkomsterna från den statliga inkomstskatten att öka under prognosperioden. Den huvudsakliga förklaringen till denna utveckling är att dagens prognos på löneutvecklingen är högre än den prognos som användes när skiktgränserna fastställdes.

Ökningen mellan 2000 och 2001 förklaras främst av en hög timlöneutveckling. Nedgången 2002 beror framförallt på att skiktgränserna höjs och att färre individer därmed hamnar över skiktgränsen för statlig inkomstskatt. Ökningen 2003 och 2004 förklaras dels av att löneökningar höjer andelen inkomster som är föremål för statlig beskattning, dels av att det fasta beloppet om 200 kronor åter blir en statlig inkomstskatt. Under 1999–2002 tillförs det fasta beloppet kommunerna.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen är prognosen i genomsnitt 2,3 miljarder kronor högre alla prognosåren beroende på den högre timlöneutvecklingen 2001.

Skatt på kapitalinkomster

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos			
	2000	2001	2002	2003	2004
Aktuell beräkning	34,1	21,2	20,7	19,4	18,5
Diff. BP2002	2,9	0,6	0,3	0,1	0,1

Den statliga skatten på kapitalinkomster utgörs av nettot av skatt på inkomsträntor, utdelningar och kapitalvinster, och skattereduktion för utgiftsräntor m.m.

Skatteintäkterna 2001 beräknas sjunka med 13 miljarder kronor jämfört med 2000, främst på grund av att kapitalvinsterna beräknas minska från 133 till 89 miljarder kronor. Utvecklingen av kapitalskatteinkomsterna förklaras i huvudsak av att kapitalvinsterna förutses anpassas till en långsiktig nivå på 3 procent av BNP.

Tabell 5.6 Offentliga sektorns skatteintäkter 1999–2004

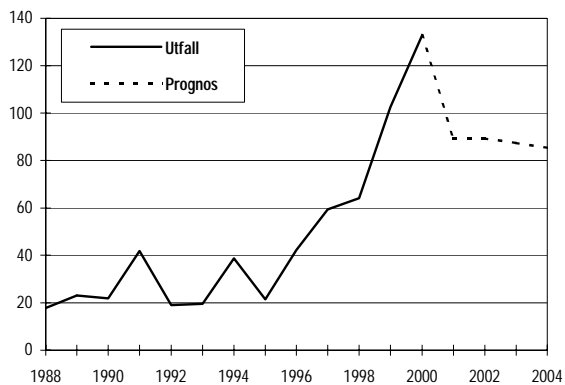
Miljarder kronor

Inkomstär	Utfall 1999	Utfall 2000	Prognos			
			2001	2002	2003	2004
Inkomstskatter	441,5	476,8	453,5	444,2	477,5	497,5
<i>Hushåll</i>	<i>375,3</i>	<i>386,7</i>	<i>379,6</i>	<i>371,3</i>	<i>397,2</i>	<i>412,3</i>
Kommunal skatt	323,2	336,3	358,4	374,0	395,3	412,2
Statlig skatt	29,6	33,5	35,0	34,0	36,8	37,9
Skatt på kapital	25,2	34,1	21,2	20,7	19,4	18,5
Skattereduktioner m.m.	-2,6	-17,1	-35,1	-57,4	-54,3	-56,3
<i>Företag</i>	<i>62,2</i>	<i>85,8</i>	<i>69,1</i>	<i>68,5</i>	<i>75,8</i>	<i>80,6</i>
Inkomstskatt	53,5	72,5	54,2	55,0	60,4	64,4
Avkastningsskatt	9,1	13,0	14,7	13,3	15,1	16,0
Skattereduktioner m.m.	-0,4	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
<i>Övriga inkomstskatter</i>	<i>4,0</i>	<i>4,3</i>	<i>4,8</i>	<i>4,5</i>	<i>4,5</i>	<i>4,6</i>
Socialavgifter och allmän pensionsavg.	351,6	375,9	394,7	405,6	420,8	437,5
Arbetsgivaravgifter	271,5	288,3	303,7	312,7	325,6	338,6
Egenavgifter	7,4	8,1	8,3	8,6	8,9	9,3
Allmän pensionsavgift	60,0	63,1	65,8	67,7	69,8	72,4
Särskild löneskatt	18,7	22,3	22,9	23,6	23,7	24,6
Nedsättningar	-6,0	-5,9	-6,0	-7,1	-7,3	-7,5
Skatt på egendom	38,6	38,9	34,6	35,9	36,6	37,2
Fastighetsskatt	23,3	23,3	20,3	23,0	23,5	23,8
Förmögenhetsskatt	8,6	8,2	6,4	5,1	5,2	5,4
Arvs- och gåvoskatt	2,1	2,5	2,6	2,7	2,7	2,8
Stämpelskatt	4,5	4,9	5,4	5,2	5,3	5,3
Skatt på varor och tjänster	255,1	265,8	276,9	287,8	297,2	304,3
Mervärdesskatt	173,2	181,6	188,5	197,0	207,1	214,7
Tobaksskatt	7,4	7,7	8,1	8,2	8,4	8,3
Skatt på etylalkohol	4,7	4,9	4,9	4,0	3,4	2,9
Skatt på vin m.m.	3,5	3,6	3,7	3,2	3,1	3,0
Skatt på öl	2,5	2,4	2,4	2,6	2,3	2,2
Skatt på energi	50,4	50,4	53,6	56,8	56,5	56,8
Skatt på vägtrafik	6,6	7,0	7,7	7,8	7,9	8,1
Skatt på import	3,6	3,8	3,6	3,6	3,9	3,7
Övrigt	3,3	4,4	4,4	4,5	4,6	4,5
Restförda skatter m.m.	3,2	-2,5	-6,5	-6,9	-8,0	-8,9
Offentliga sektorns skatteintäkter	1 089,9	1 155,0	1 153,2	1 166,7	1 224,1	1 267,6
Kommunalskatt	323,2	336,3	358,4	374,0	395,3	412,2
Avgifter till pensionssystemet m.m.	110,3	147,0	153,4	157,6	163,3	169,7
Statens skatteintäkter	656,5	671,7	641,4	635,1	665,5	685,7

Diagram 5.1 visar de beskattningsbara kapitalvinsterna under senare år samt den beräknade utvecklingen 2001–2004.

Diagram 5.1 Beskattningsbara kapitalvinster

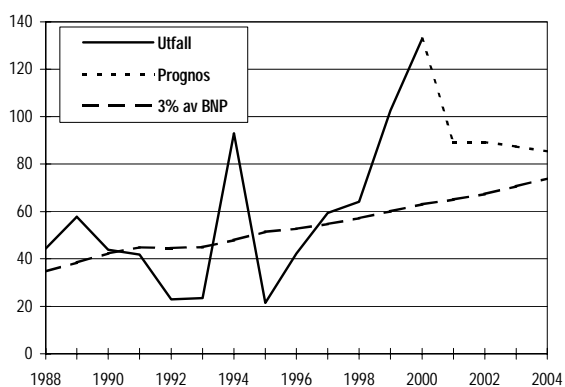
Miljarder kronor

I diagram 5.2 redovisas kapitalvinster för perioden 1988–2004 och den långsiktiga relationen mellan kapitalvinster och BNP. Kapitalvinsterna har justerats för att endast en viss andel av den totala vinsten är beskattningsbar. Av diagrammet framgår att kapitalvinsterna för 1999 och 2000, uttryckt som andel av BNP är väsentligt högre än den långsiktiga nivån. Prognosen avseende 2002–2004 utgår från att kapitalvinsterna successivt anpassas till den långsiktiga nivån.

Diagram 5.2 Kapitalvinster

Miljarder kronor

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen har intäkterna reviderats upp åren 2000 till 2002. Kapitalvinsterna inkomståret 2000 blev drygt 7 miljarder kronor högre än i beräkningen till budgetpropositionen. För 2001 beräknas kapitalvinsterna till 89 miljarder kronor, vilket är 3 miljarder kronor högre än i budgetpropositionen. För 2002 och framåt har

kapitalvinsterna anpassats till den långsiktiga relationen till BNP.

Skattereduktioner m.m.

Miljarder kronor

	Utfall 2000	Prognos			
		2001	2002	2003	2004
Aktuell beräkning	-17,1	-35,1	-57,4	-54,3	-56,3
Diff. BP2002	0,8	0,3	0,8	1,2	1,0

Under skattereduktioner m.m. redovisas nettot av skattereduktioner och ett antal beloppsmässigt mindre skatter. På intäktsidan redovisas skattetillägg, förseningsavgift och expansionsfondsskatt. Skattereduktioner utgörs i huvudsak av skattereduktion för allmän pensionsavgift, särskild skattereduktion för låg- och medelinkomsttagare, reducerad fastighetsskatt samt från och med 2002 skattereduktion för fackföreningsavgift.

Nettot av skattereduktioner m.m. visar ett underskott under hela perioden. Underskottet 2000 förklaras till största delen av skattereduktion för allmän pensionsavgift och av skattereduktion för låg- och medelinkomsttagare. Åren därefter stiger underskottet till följd av den höjda reduktionen för allmän pensionsavgift från 25 till 75 procent av den debiterade avgiften. År 2002 beräknas underskotten även öka till följd av en skattelättnad för pensionärer och skattereduktion för fackföreningsavgifter.

Från och med 2003 ersätts den särskilda skattereduktionen med ett höjt grundavdrag vilket leder till att skattereduktionerna minskar med 4,3 miljarder kronor.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen minskar underskotten något under hela prognosperioden. En högre timlön medför lägre skattereduktion för låg- och medelinkomsttagare fr.o.m. 2000. Den allmänna pensionsavgiften ökar emellertid till följd av högre lönesumma, vilket ökar skattereduktionen fr.o.m. 2001.

5.2.2 Inkomstskatt företag

Inkomstskatt

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos			
	2000	2001	2002	2003	2004
Aktuell beräkning	72,5	54,2	55,0	60,4	64,4
Diff. BP2002	2,5	2,0	0,6	1,9	3,0

År 2001 beräknas intäkterna bli 18,3 miljarder kronor lägre än året innan. Förklaringen är att skatterna 2000 påverkades både av en stark konjunkturuppgång och av en engångsutbetalning från försäkringsbolaget Alecta. Effekten på inkomstskatten av de återförda pensionsmedlen har uppskattats till ca 10 miljarder kronor. Sammantaget beräknas företagets inkomstskatter för 2001 falla tillbaka till 1999 års nivå. I beräkningarna för 2001 har även beaktats (1) att återföringar från skatteutjämningsreserver upphör från och med 2001, (2) att tidigare avsättningar till periodiseringsfonder återförs till beskattning och (3) att taket för avsättningar till periodiseringsfonder höjs från 20 till 25 procent av inkomsten från och med 2001.

År 2002 beräknas företagets inkomstskatt stiga med knappt 1 miljard kronor jämfört med 2001. Den svaga ökningen förklaras av utvecklingen av konjunkturen, vilken påverkar företagets driftsöverskott. Utvecklingen av företagets skatteintäkter beräknas ske i en jämnare takt 2002–2004. Den årliga ökningen av inkomstskatten förväntas i genomsnitt bli omkring 5 miljarder kronor.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen överskred intäkterna prognosen med 2,5 miljarder kronor. Då uppskattningen av effekten av de återförda pensionsmedlen är mycket osäker är det svårt att särskilja effekter av denna från effekter av förändringar i den underliggande vinstnivån. Inte minst för att återföringarna i sin tur har påverkat företagets kostnader på lite längre sikt. Prognosen för 2001 är uppjusterad med 2 miljarder kronor beroende på att företagets bokslut indikerar en något högre vinstnivå än vad som tidigare antogs. Sammantaget med en nu beräknad långsammare återhämtning av konjunkturen medför detta en uppjustering av prognosen för 2002 med endast 0,6 miljarder kronor. Prognoserna för åren 2003

och 2004 är i genomsnitt 2,4 miljarder kronor högre jämfört med budgetpropositionen.

Avkastningsskatt

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos			
	2000	2001	2002	2003	2004
Aktuell beräkning	13,0	14,7	13,3	15,1	16,0
Diff. BP2002	-0,2	0,4	-0,3	0,2	0,2

Avkastningsskatten uppgick till 13 miljarder kronor 2000. År 2001 beräknas skatteintäkterna öka med 1,7 miljarder kronor. De högre intäkterna förklaras av det högre värdet på livbolagens tillgångar den 31 december 2000, vilket följde av den positiva utvecklingen på kapitalmarknaden under 2000. Intäktsökningen beror dessutom på en allt högre fonderingsgrad av tjänstepensioner. Mellan 2001 och 2002 beräknas skatteintäkterna minska med 1,4 miljarder kronor, främst beroende på att den genomsnittliga statslåneräntan under 2001 blev 0,38 procentenheter lägre än under föregående år. Nedgången förklaras även av en något svagare utveckling av livbolagens tillgångar. År 2003 beräknas intäkterna öka med 1,8 miljarder kronor. Förändringen beror på den uppjusterade prognosen på den genomsnittliga statslåneräntan, vilken är 0,32 högre än tidigare.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen blev intäkterna 2000 något lägre. Prognosen för 2001 är dock högre. För den reviderade prognosen 2002 svarar en svagare utveckling på aktiemarknaden under den senare delen av 2001 än vad som antogs i budgetpropositionen. Skatteintäkterna för 2003 och 2004 har justerats upp något till följd av att prognosen på den genomsnittliga statslåneräntan 2002 och 2003 nu beräknas bli högre jämfört med tidigare beräkningar.

5.2.3 Socialavgifter och allmän pensionsavgift

Arbetsgivaravgifter, egenavgifter och särskild löneskatt

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos			
	2000	2001	2002	2003	2004
Aktuell beräkning varav	312,8	328,9	337,9	351,0	365,0
Arbetsgivaravgifter	288,3	303,7	312,7	325,6	338,6
Egenavgifter	8,1	8,3	8,6	8,9	9,3
Särskild löneskatt	22,3	22,9	23,6	23,7	24,6
Nedsättningar	-5,9	-6,0	-7,1	-7,3	-7,5
Diff. BP2002	1,9	2,4	-1,3	-1,8	-1,5

Socialavgifter betalas i form av arbetsgivaravgifter på lön och andra ersättningar för utfört arbete, och i form av egenavgifter på inkomster av aktiv näringsverksamhet. Särskild löneskatt tas ut på pensionsutfästelser och på inkomster av passiv näringsverksamhet. Utvecklingen av intäkterna beror framförallt på timlön, sysselsättning och inkomst av näringsverksamhet.

År 2001 ökade intäkterna med 16,1 miljarder kronor jämfört med föregående år. Ökningen förklaras till största delen av lönesummans utveckling. Åren fram till och med 2004 beräknas intäkterna öka med i genomsnitt 12 miljarder kronor per år. Utvecklingen följer den antagna förändringen av lönesumman. År 2002 beräknas nedsättningarna öka till 7,1 miljarder kronor. Av ökningen förklaras 0,8 miljarder kronor av den regionala nedsättningen till företag och näringsidkare i stödområde A.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen blev utfallet för skatteintäkterna 1,9 miljarder kronor högre för 2000. Vidare har prognosen för 2001 justerats upp med 2,4 miljarder kronor. Anledningen till justeringen är en starkare tillväxt än förväntat, både avseende lönesumman och avsättningar till pensioner. De följande åren har prognoserna justerats ned något på grund av den nu vikande konjunkturen.

Allmän pensionsavgift

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos			
	2000	2001	2002	2003	2004
Aktuell beräkning	63,1	65,8	67,7	69,8	72,4
Diff. BP2002	-0,3	-0,2	-0,6	-0,9	-0,7

Allmän pensionsavgift betalas av fysiska personer och utgår på lön och skattepliktiga transfereringar. Avgiften tas ut på inkomster under taket för pensionsförmåner. Intäktsförändringen över åren följer i stort utvecklingen av lönesumman.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen har intäkterna justerats ned samtliga år. Nedjusteringen förklaras i huvudsak av högre reallöner, vilket innebär att fler löntagare hamnar över den takbegränsade inkomsten.

5.2.4 Egendomsskatter

Förmögenhetsskatt

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos			
	2000	2001	2002	2003	2004
Aktuell beräkning	8,2	6,4	5,1	5,2	5,4
Diff. BP2002	0,1	0	0	0	0

Förmögenhetsskatten uppgick 2000 till 8,2 miljarder kronor. År 2001 beräknas intäkterna ha minskat bland annat till följd av att aktieindex på Stockholms fondbörs vid årsskiftet var 17 procent lägre än föregående år. Intäkterna förväntas även minska till följd av att fribeloppet för uttag av förmögenhetsskatt har höjts från 900 000 kronor till 1 000 000 kronor för ensamstående och till 1 500 000 kronor för sambeskattade. Förmögenhetsskatten minskar ytterligare 2002 på grund av att fribeloppen höjs till 1 500 000 kronor för ensamstående och 2 000 000 kronor för sambeskattade par.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen är prognosen för 2001–2004 oförändrad.

Fastighetsskatt

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos			
	2000	2001	2002	2003	2004
Aktuell beräkning	23,3	20,3	23,0	23,5	23,8
Diff. BP2002	0,1	0,4	1,1	1,1	1,1

Fastighetsskatt tas ut på småhus, flerfamiljshus, lokaler och industrifastigheter. Prognosen utgår från antaganden om hur priserna och tillväxten i bestånden utvecklas för de olika fastighetskategorierna.

De totala skatteintäkterna minskar med 3 miljarder kronor mellan 2000 och 2001. År 2002 beräknas intäkterna öka med nästan 3 miljarder kronor, främst beroende på prisutvecklingen. Trots en kraftig utveckling av taxeringsvärdena under prognosperioden får detta inte full effekt på skatterna beroende på att fastighetskattesatserna på småhus sänkts från 1,5 till 1,0 procent 2001. Tabell 5.7 redovisar skatteintäkterna för de olika fastighetskategorierna.

Tabell 5.7 Fastighetsskatt fördelad på fastighetstyp

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos			
	2000	2001	2002	2003	2004
Småhus	13,2	11,8	13,2	13,3	13,5
Flerfamiljshus	4,5	2,8	3,2	3,4	3,5
Lokaler	3,6	3,9	4,7	4,9	5,0
Industrier	1,8	1,8	1,9	1,9	1,9

Småhus och bostadsdelen i flerfamiljshus svarar för knappt 80 procent av de totala skatteintäkterna. Intäkterna från lokaler beräknas bidra med 1,8 miljarder kronor per år mellan 1999 och 2004. Intäkterna från industrifastigheter som inte omräknas beräknas öka med 0,2 miljarder kronor under perioden.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen bedöms intäkterna 2002–2004 öka med 1,1 miljarder kronor per år till följd av att prisutvecklingen antas bli högre på bostadsfastigheter.

Stämpelskatt

Miljarder kronor

	Utfall	Utfall	Prognos		
	2000	2001	2002	2003	2004
Aktuell beräkning	4,9	5,4	5,2	5,2	5,3
Diff. BP2002	0	0,4	0,2	0,2	0,2

Stämpelskatt utgår vid förvärv av fast egendom (lagfart) och beviljande av inteckningar. Intäkterna är beroende av omsättningen och prisutvecklingen på fastighetsmarknaden. År 2001 ökade intäkterna med 0,5 miljarder kronor jämfört med 2000. Ökningen förklaras främst av stigande fastighetspriser.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen har stämpelskatten justerats upp till följd av en högre prisnivå på fastigheter.

Arvs- och gåvoskatt

Miljarder kronor

	Utfall	Utfall	Prognos		
	2000	2001	2002	2003	2004
Aktuell beräkning	2,5	2,6	2,7	2,7	2,8
Diff. BP2002	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Intäkterna från arvs- och gåvoskatten uppgick 2001 till 2,6 miljarder kronor. Prognosen för 2002–2004 visar på en svag tillväxt. Förklaringen ligger i den beräknade utvecklingen av tillgångspriser och förmögenheter.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen är prognosen oförändrad.

5.2.5 Skatt på varor och tjänster

Mervärdesskatt

Miljarder kronor

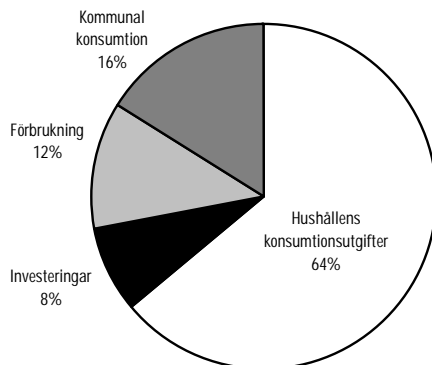
	Utfall	Prognos			
	2000	2001	2002	2003	2004
Aktuell beräkning	181,6	188,5	197,0	207,1	214,7
Diff. BP2002	-0,1	-1,5	-1,5	-0,7	-2,1

Mervärdesskatten uppgick 2000 till 181,6 miljarder kronor. Under prognosperioden beräknas intäkterna öka med ca 9 miljarder kronor per år. Sammanlagt innebär det att

intäkterna ökar med ca 26 miljarder kronor under perioden 2001–2004.

Diagram 5.3 Mervärdesskatt uppdelad efter användning

Anm: Företagens och kommunsektorns investeringar är sammanslagna i diagrammet.

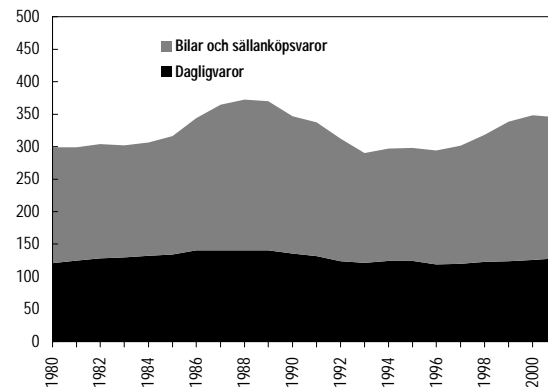
Mervärdesskatt redovisas som ett netto av inkomster och utgifter. Inkomsterna består till största delen av debiterad mervärdesskatt för företag, för vilka den utgående mervärdesskatten överstiger den ingående. Utgifterna består främst av debiterad mervärdesskatt att återbetala till företag där den ingående mervärdesskatten överstiger den utgående. Det senare är aktuellt till exempel vid export, eftersom svensk mervärdesskatt inte tas ut vid försäljning av varor till utlandet. Mervärdesskatten påverkas främst av hushållens konsumtionsutgifter, men även av investeringar och förbrukning i de företag som har undantag från skatteplikt samt av kommunsektorns förbrukning och investeringar. Diagram 5.3 illustrerar fördelningen av mervärdesskatten 2001 uppdelad efter användning.

Andelen för hushållens konsumtionsutgifter har minskat från 65 till 64 procent jämfört med 2000, medan motsvarande ökning har skett för kommunal konsumtion. Förbrukning och investeringar i företag undantagna från skatteplikt är oförändrade.

Fördelningen av konsumtionen på olika varugrupper har stor betydelse för hur intäkterna utvecklas. En större andel konsumtion av högbeskattade varor ökar intäkterna från mervärdesskatten även om de totala konsumtionsutgifterna är konstanta. I diagram 5.4 visas hushållens konsumtionsutgifter för dagligvaror samt bilar och sällanköpsvaror 1980–2001 i fasta priser.

Diagram 5.4 Hushållens konsumtionsutgifter för bilar och sällanköpsvaror samt för dagligvaror 1980-2001

Miljarder kronor

I diagrammet framgår tydligt att konsumtionen av dagligvaror är relativt jämn under hela perioden medan konsumtionen av bilar och sällanköpsvaror varierar med konjunkturen. Dagligvaror mervärdesbeskattas med 12 procent medan bilar och sällanköpsvaror mervärdesbeskattas med 25 procent. Intäkterna från mervärdesskatten har därför en tendens att variera kraftigare med konjunkturella svängningar i ekonomin än vad de underliggande konsumtionsutgifterna gör.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen beräknas den periodiserade mervärdesskatten för 2001 bli 1,5 miljarder kronor lägre. Huvuddelen av detta belopp är utfall medan den del som fastställs vid inkomsttaxeringen fortfarande är en prognos. Det lägre utfallet förklaras främst av att hushållens konsumtionsutgifter fjärde kvartalet varit lägre än väntat. Speciellt märkbart blir det då det är konsumtionen av högbeskattade varor som avvikit mest från vad som antogs i beräkningen till budgetpropositionen. För kommande år beräknas intäkterna bli i genomsnitt 1,4 miljarder kronor lägre än i beräkningen till budgetpropositionen. Detta är en direkt följd av nivåjusteringen för 2001. Utvecklingstakten är i stort oförändrad.

Tobaksskatt

Miljarder kronor

	Utfall	Utfall	Prognos		
	2000	2001	2002	2003	2004
Aktuell beräkning	7,7	8,1	8,2	8,4	8,3
Diff. BP2002	0,0	0,2	0,2	0,3	0,3

Intäkterna från tobaksskatten uppgick till 8,1 miljarder kronor 2001. För de första två prognosåren antas en svagt uppåtgående trend som bryts 2004 p.g.a. att införselkvoterna för tobak antas utökas enligt gällande rådsdirektiv. Senast den 1 januari 2004 skall Sverige införa samma införselregler som gäller för övriga EU-länder. Idag är den tillåtna mängden en privatperson får föra in i landet utan att betala svensk punktskatt: 400 st. cigaretter *eller* 200 st. cigariller *eller* 100 st. cigarrer *eller* 550 gram röktoak. Den 1 januari 2004 utökas detta till: 800 cigaretter *och* 400 cigariller *och* 200 cigarrer *samt* 1000 gram röktoak.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen blev utfallet för intäkterna 0,2 miljarder kronor högre beroende på en ökning av tobakskonsumtionen 2001. Ökningen av tobakskonsumtionen påverkar i sin tur intäkterna under prognosåren vilka revideras upp med mellan 0,2 och 0,3 miljarder kronor.

Alkoholskatt

Miljarder kronor

	Utfall	Utfall	Prognos		
	2000	2001	2002	2003	2004
Aktuell beräkning	10,8	11,0	9,8	8,9	8,1
Diff. BP2002	0,0	0,2	0,1	0,1	0,1

Under alkoholskatt redovisas skatt på etylalkohol, skatt på vin, skatt på andra jästa drycker än vin och öl, skatt på mellanklassprodukter samt skatt på öl. Alkoholskatten uppgick 2001 till 11,0 miljarder kronor. Under prognosperioden beräknas en årlig minskning av intäkterna med i genomsnitt 1,0 miljarder kronor. Detta till följd av en upptrappning av införselkvoterna för alkohol, dvs. en upptrappning av den mängd alkohol en privatperson får föra in i landet utan att betala svensk punktskatt.

Senast den 1 januari 2004 gäller för alkohol liksom för tobak, att Sverige skall tillämpa samma införselregler som gäller för övriga EU-länder. Enligt gällande rådsdirektiv skall införselkvoterna trappas upp successivt för att den 1 januari 2004 överensstämmer med dem som gäller för övriga EU-länder. Den aktuella beräkningen tar hänsyn till detta och utgår från den upptrappning av införselkvoterna som redovisas i tabell 5.8.

Tabell 5.8 Införselkvotupptrappning 2002–2004

Liter	2002	2003	2004
Sprit	2	5	10
Starkvin	6	6	20
Vin	26	52	90
Öl	32	64	110

Anm: Av 90 liter vin som får föras in 2004 får max 60 liter vara mousserande.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen har intäkterna reviderats upp med 0,2 miljarder kronor för 2001 beroende på att konsumtionen av alkohol blev högre än beräknat andra halvåret. För efterföljande år revideras prognosen upp med 0,1 miljarder kronor som en följd av det högre utfallet.

Skatt på energi

Miljarder kronor

	Utfall	Utfall	Prognos		
	2000	2001	2002	2003	2004
Aktuell beräkning	50,4	53,6	56,8	56,5	56,8
Diff. BP2002	0,0	-1,7	-0,9	-1,0	-0,9

För 2002–2004 beräknas intäkterna från skatt på energi vara i stort sett oförändrade.

Skillnaden i nivå mellan utfallet för 2001 och prognosåren förklaras av en rad skatteomläggningar. Den 1 januari 2002 höjdes koldioxidskatten med 15 procent. Höjningen har utformats så att skattebelastningen för tillverkningsindustrin samt jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksnäringarna skall vara oförändrad jämfört med föregående år. För drivmedel sänktes energiskattesatsen så att det sammanlagda skatteuttaget för drivmedel skall förbli oförändrat. För bränslen som används för uppvärmning har däremot inte energiskatten justerats för att motverka höjningen av

koldioxidskatten. Vid samma tidpunkt höjdes också energiskatten på el med 1,2 öre per kWh. Sammantaget höjde dessa skattejusteringar intäkterna med 1,8 miljarder kronor per år. Till detta skall läggas den årliga indexuppräknningen av energiskattesatserna.

Detta motverkas av två åtgärder som aviserades i budgetpropositionen för 2002 – dels en skattesänkning på alkylatbensin med 1,50 kr per liter, dels en skattestrategi för biodrivmedel. Det sammanlagda intäktsbortfallet blir 1,0 miljarder kronor per år från och med 2003. Skattestrategin för biodrivmedel består av dels en generell befrielse från koldioxidskatt för s.k. koldioxidneutrala drivmedel, dels befrielse från energi- och koldioxidskatt för pilotprojektdispenser i enskilda fall. Den generella befrielsen från koldioxidskatt svarar för större delen av intäktsbortfallet. I regeringens proposition 2001/02:143: *Samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning* har vissa skatteåtgärder aviserats. Regeringen avser att återkomma till dessa i budgetpropositionen för 2003.

Fördelningen av intäkterna på de olika inkomstslagen framgår av tabell 5.9. Det energislag som dominerar i grupperna övrigt är oljeprodukter. Tabellen illustrerar även effekten av den offentlig-finansiellt neutrala omläggning riksdagen beslutat om där koldioxidskatten ges ökad tyngd i förhållande till energiskatten.

Tabell 5.9 Skatt på energi

Miljarder kronor

	2000	2001	2002	2003	2004
Energiskatt	38,3	36,5	38,8	39,3	39,5
varav					
Elektrisk kraft	11,3	12,6	13,9	14,1	14,4
Bensin	19,3	17,4	17,8	17,9	17,7
Övrigt	7,7	6,4	7,0	7,3	7,4
Koldioxidskatt	12,0	17,0	18,0	17,0	17,2
varav					
Bensin	4,6	6,6	6,7	5,9	5,8
Övrigt	7,4	10,4	11,3	11,2	11,3
Svavelskatt	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Från och med 2001 ökar koldioxidskattens andel av de totala intäkterna av skatten på energi från 25 procent till mellan 30 och 32 procent. Energiskatten, som nästan uteslutande svarar för de resterande skatteintäkterna, minskar från 75 procent till mellan 68 och 70 procent av de totala intäkterna. Svavelskatten bidrar endast med 2 promille av de totala intäkterna.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen blev utfallet 1,7 miljarder kronor lägre för 2001. 0,5 miljarder kronor kan förklaras av att intäkterna från energiskatten på elektrisk kraft blev lägre än vad som antogs i budgetpropositionen. Den resterande delen av avvikelserna härrör i huvudsak från energi- och koldioxidskatten på oljeprodukter. De lägre intäkterna förklaras delvis av en högre medeltemperatur i riket än vad som antogs i budgetpropositionen. Detta påverkar främst behovet av uppvärmning i bostäder och lokaler med minskad energiförbrukning som följd. De lägre intäkterna förklaras även av en något lägre förbrukning av oljeprodukter än väntat beroende på oljepriset. Oljepriset i dollar var visserligen lägre jämfört med vad som antogs i budgetpropositionen men p.g.a. en svag utveckling av kronkursen förblev oljepriset högt året ut. Prognosen för kommande år är nedreviderad med i genomsnitt 0,9 miljarder kronor.

Skatt på vägtrafik

Miljarder kronor

	Utfall	Utfall	Prognos		
	2000	2001	2002	2003	2004
Aktuell beräkning	7,0	7,7	7,8	7,9	8,1
Diff. BP2002	0,0	-0,1	0,0	0,1	0,2

Under skatt på vägtrafik redovisas fordonsskatt och vägavgifter. Fordonsskatt utgår på personbilar, bussar, lastbilar, motorcyklar, traktorer, tunga terrängvagnar, motorredskap och släpvagnar. Skatten beräknas efter fordonets skattevikt. Som ett led i hävdandet av det svenska jordbrukets konkurrenskraft togs fordonsskatten på jordbrukstraktorer bort den 1 januari 2002. Vägavgift utgår på trafik med lastbilar och lastbils ekipage som har totalvikt på minst 12 ton. För svenskregistrerade lastbilar gäller vägavgift på hela vägnätet samt att fordonsskatten reduceras för berörda lastbilar. För utländska fordon betalas vägavgift för färd på motorvägar samt på vissa europavägar som inte är motorvägar.

Nivåskillnaden mellan 2000 och 2001 på 0,7 miljarder kronor förklaras av två faktorer. Från 2001 redovisas vägavgifterna under skatt på vägtrafik, vilket ökar intäkterna med 0,6–0,7 miljarder kronor årligen. Den resterande

ökningen beror i huvudsak på att den lägre skattesats som gällt för dieseldrivna personbilar av 1993 års modell och äldre tagits bort. Från och med den 1 januari 2001 gäller samma skattesats för dieseldrivna personbilar oberoende av årsmodell.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen blev utfallet 0,1 miljarder kronor lägre för 2001 beroende på en något lägre tillväxt i fordonsparken än vad som då antogs. Prognosen för 2002–2004 är dock uppreviderad med i genomsnitt 0,1 miljarder kronor jämfört med budgetpropositionen.

Övriga skatter på varor och tjänster

Miljarder kronor

	Utfall	Utfall	Prognos		
	2000	2001	2002	2003	2004
Aktuell beräkning	8,2	8,0	8,1	8,4	8,2
Diff. BP2002	-0,1	-0,5	-0,6	-0,6	-0,5

Under övriga skatter på varor och tjänster redovisas tullmedel, jordbrukstullar och sockeravgifter, övriga skatter på import, försäljnings-skatt på motorfordon, skatt på elektrisk kraft från kärnkraftverk, särskild skatt mot försurning, avfallsskatt, skatt på bekämpnings- och gödselmedel, Systembolaget AB:s inlevererade överskott, skatt på annonser och reklam, skatt på spel samt övriga skatter på varor och tjänster. Den största enskilda inkomsttiteln är *Tullmedel*, vilken står för närmare hälften av inkomsterna i gruppen.

Från och med den 1 januari i år höjs avfallsskatten med 15 procent. Sammantaget med tekniska justeringar i avfallsskattelagen ökar detta intäkterna med 0,1 miljarder kronor per år.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen har prognosen för tullmedel sänkts med mellan 0,2 och 0,4 miljarder kronor på grund av en lägre prognoserad varuimport. Tillsammans med justeringar av intäkterna från de övriga skatterna gör det att prognosen revideras ned med mellan 0,5 och 0,6 miljarder kronor 2001–2004.

5.2.6 Restförda skatter m.m.

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos			
	2000	2001	2002	2003	2004
Aktuell beräkning	-2,5	-6,5	-6,9	-8,0	-8,9
Diff. BP2002	2,8	1,8	2,7	1,2	0

Under restförda skatter m.m. redovisas ändringar av skatter som gjorts efter taxeringen, restförda skatter samt vissa nedsättningar av skatter. Skatterna kan även ändras efter inkomståret genom omprövningar. I redovisningen hänförs dessa skatter inte till ett specifikt inkomstår utan till det år då beslutet fattas.

De debiterade skatterna kommer aldrig i sin helhet in till staten utan en viss del restförs hos kronofogdemyndigheten. En del av detta belopp kan kronofogdemyndigheten driva in medan resterande belopp så småningom skrivs av. En redovisning av de periodiserade skatterna utan hänsyn tagen till omprövningar, nedsättningar och restföringar innebär i regel en överskattning av de totala skatterna.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen förklaras de stora avvikelserna dels av att restförda skatter har justerats ned, dels av att omprövningar har justerats upp.

5.3 Offentliga sektorns inkomster enligt nationalräkenskaperna

Skatteinkomsterna svarar för nästan 90 procent av den offentliga sektorns totala inkomster. De skatter som ingår i den offentliga sektorns inkomster enligt nationalräkenskaperna (NR) skiljer sig från de periodiserade skatterna i flera avseenden, vilket framgår av tabell 5.10.

Mervärdesskatt som betalas av kommuner samt skatter som tillhör EU ingår inte som en del av NR-skatterna. De delar av avgiften till EU-budgeten som avser tullar samt den momsbaseade delen av avgiften är definitionsmässigt inte nationella skatter utan skatter som tillhör Europeiska unionen. Ytterligare en skillnad är att även en del andra avgifter enligt NR redovisas som skatter. Bland dessa kan nämnas insättningsgarantin, avgifter till kärnbränslefonden och inlevererat överskott från AB Svenska Spel. Resterande skillnad utgörs av

periodiseringseffekter, som uppkommer när debiteringen av skatten sker efter det inkomstår skatten avser.

Mellan 2001 och 2004 ökar de periodiserade skatterna med 114 miljarder kronor medan skatterna enligt NR ökar med 71 miljarder kronor. Av tabell 5.10 framgår att skillnaden till största delen förklaras av periodiserings-effekterna 2001, vilka i sin tur förklaras dels av bolagsskatter, dels av hushållsskatter på kapitalvinster, avseende inkomståret 2000.

Tabell 5.10 Periodiserade skatter och skatter enligt NR

Miljarder kronor och procent

	Utfall 2000	Prognos			
		2001	2002	2003	2004
Periodiserade skatter	1155	1153	1167	1224	1268
- Kommunmoms	28	30	31	32	33
- EU-skatter	13	14	8	9	6
+ Övriga NR-skatter	-3	8	6	6	6
+ Periodiseringseffekter	-23	42	6	-5	-3
= Summa NR-skatter	1088	1160	1139	1184	1231
Skattekvot	52,5	54,2	51,1	50,6	50,2

I tabell 5.11 redovisas den offentliga sektorns skatteinkomster fördelat på sektorer samt övriga inkomster.

Tabell 5.11 Offentliga sektorns inkomster

Miljarder kronor

	2000	2001	2002	2003	2004
Staten	623	666	619	646	670
Pensionssystemet	127	134	138	143	149
Kommunerna	338	360	382	395	412
S:a NR-skatter	1088	1160	1139	1184	1231
Övriga inkomster	137	124	126	134	139
S:a NR-inkomster	1225	1284	1265	1318	1370
Diff. BP2002					
Skatter	0	16	6	1	-3
Övriga inkomster	-1	-5	-7	-7	-10

I absoluta tal beräknas kommunsektorns skatter öka med 53 miljarder kronor under prognosperioden. Ökningen för pensionssystemet och staten beräknas uppgå till 15 respektive 3 miljarder kronor under motsvarande period. Den svaga utvecklingen för staten beror till stor del på de skatteändringar som trädde ikraft 2002. Om effekten av pensionsomläggningen 2003 exkluderas ökar kommunskatterna med sammanlagt 40 miljarder kronor. Både kommunsektorns och pensionssystemets inkomster följer i stort sett löneutvecklingen. Övriga inkomster ökar med 16 miljarder kronor under perioden.

5.4 Statsbudgetens inkomster – kassamässig redovisning

Statsbudgetens inkomster, utgörs av skatter och övriga inkomster. De senare består främst av inkomster av statlig verksamhet, försäljning av statlig egendom samt bidrag från EU. Inkomsterna på statsbudgeten redovisas huvudsakligen kassamässigt.

5.4.1 Skatter

Övergången från periodiserad till kassamässig redovisning

I avsnitt 5.2 redovisas skatterna periodiserat. Det innebär att de är beräknade utifrån gällande skatteregler och de inkomster den skattskyldige har ett visst inkomstår. De periodiserade skatterna avser hela den offentliga sektorn. Statsbudgeten omfattar enbart statens skatteinkomster. Statsbudgetens inkomster redovisas huvudsakligen kassamässigt, vilket innebär att det är de skatter och avgifter som under budgetåret betalas in till staten som redovisas. Skillnaden mellan de periodiserade skatterna (intäkter) och de kassamässiga skatterna (inkomster) förklaras i huvudsak av förskjutningar i den månatliga uppbörden och av att vissa skatter betalas in som preliminära skatter med slutreglering ett till två år senare.

För enskilda inkomsttitlar finns ytterligare skillnader genom att de titlar vars skatter redovisas över skattekontot inte redovisar inbetalda skatter utan deklarerade/debiterade skatter. För t.ex. juridiska personers inkomstskatt innebär detta att underuttaget av slutlig skatt avseende inkomståret 2000 (kvarstående skatt) redovisas som inkomst budgetåret 2001 trots att betalningen sker 2002. Om betalningen avviker från de deklarerade beloppen redovisas denna skillnad under *Betalningsdifferenser, skattekonto*. Betalningsdifferensen kan således redovisa antingen ett positivt eller ett negativt belopp. Juridiska personers underuttag av slutlig skatt påverkar betalningsdifferensen negativt 2001. År 2002, när betalningen sker, visar differensen däremot ett positivt saldo.

För de skatter som ingår i den samordnade uppbörden och som omförs från titlarna fysiska och juridiska personers inkomstskatt kan

skillnaden bli än större. Den fastighets- och förmögenhetsskatt som redovisas i statsbudgeten avser den periodiserade skatten två år tillbaka i tiden. Detta innebär att fastighets-skatten som avser 2001 redovisas mot inkomstiteln fastighetsskatt i statsbudgeten först 2003.

Redovisningsordningen innebär att vissa titlar redovisar ett mellanting mellan intäkt och inkomst medan andra endast redovisar inkomster. Statsbudgetens totala skatter blir däremot alltid kassamässigt redovisade eftersom även betalningsdifferenser ingår.

Utöver uppbördsförskjutningar förklaras skillnaden mellan statens periodiserade skatter och statsbudgetens skatter av förskjutningar i utbetalningar till kommunsektorn och pensions-systemet. Statens utbetalningar av kommunal-skatt avseende inkomståret 2002 baseras på de uppräkningsfaktorer som regeringen fastställde i september året före budgetåret. Om det kommunala skatteunderlaget utvecklas snabbare än prognosen innebär detta att de högre kommunalskatterna tillfaller staten 2002 medan kommunerna får del av denna ökning som en slutreglering först två år senare. I regel är slutregleringen positiv för kommunsektorn. Även gentemot pensionssystemet förekommer slutregleringar. Redovisningen av enskilda inkomstitlar framgår av tabell 5.13.

1000 Skatter m.m.

De skatter som i statsbudgeten redovisas under inkomsttypen *Skatter m.m.* skiljer sig från de periodiserade skatterna för staten. Som framgår av tabell 5.12 förklaras skillnaden av den kommunala utjämningsavgiften, betalnings-förskjutningar samt det föreslagna tillfälliga sysselsättningsstödet till kommunsektorn. Den kommunala utjämningsavgiften, som enbart är en inomkommunal avgift, bruttoredovisas i statsbudgeten, vilket innebär att inkomsterna redovisas på statsbudgetens inkomstsida medan utgifterna redovisas på statsbudgetens utgifts-sida.

Under prognosperioden beräknas stats-budgetens skatteinkomster öka med 14 miljarder kronor. År 2002 minskar emellertid inkomsterna med 36 miljarder kronor. Den kraftiga förs-ämringen har till största delen sin förklaring i bolagens inkomstskatt och hushållens skatt på kapitalvinster 2000. Huvuddelen av dessa skatter

påverkar statsbudgetens inkomster 2001. I och med att dessa skatter faller i storleksordningen 30 miljarder kronor mellan 2000 och 2001, påverkas statsbudgeten med motsvarande inkomstminskning 2002. De följande åren ökar skatterna med 18 respektive 32 miljarder kronor.

Tabell 5.12 Statsbudgetens skatter

Miljarder kronor

	2000	2001	2002	2003	2004
Periodiserade skatter	1155	1153	1167	1224	1268
- Kommunsektorn	336	358	374	395	412
- Pensionssystemet	147	153	158	163	170
= Periodiserade skatter, staten	672	641	635	665	686
+ Utjämningsavgift	19	21	24	21	21
+ Betalningsförskjutn.	-18	22	-8	-19	-8
- Sysselsättningsstöd			2	1	
= Statsbudgetens skatter	673	685	648	667	698
Diff. BP2002	2	2	0	-1	-1

Jämfört med beräkningen till budget-propositionen för 2002 är förändringarna små och uppgår till mellan -1 och 2 miljarder kronor.

Tabell 5.13 Statsbudgetens inkomster 2001–2004

Miljarder kronor

Budgetår		Utfall 2001	Prognos		
			2002	2003	2004
1000	Skatter m.m.	684,6	648,5	666,8	698,5
1100	Skatt på inkomst	134,9	65,1	70,7	84,2
varav	1111 Fysiska personers inkomstskatt	33,2	-14,6	-10,2	-0,5
	1121 Juridiska personers inkomstskatt	94,1	74,0	75,5	79,7
	Övriga inkomstskatter	7,6	5,7	5,3	5,0
1200	Socialavgifter och allmän pensionsavgift	238,8	246,0	255,1	265,0
1300	Skatt på egendom	39,9	39,3	34,6	36,1
varav	1310 Skatt på fast egendom	23,3	23,3	20,3	23,0
	1320 Förmögenhetsskatt	8,6	8,2	6,4	5,1
	1330 Arvs- och gåvoskatt	2,6	2,7	2,7	2,8
	1341 Stämpelskatt	5,4	5,2	5,3	5,3
1400	Skatt på varor och tjänster	271,5	284,4	295,9	303,7
varav	1411 Mervärdesskatt	184,8	195,7	205,6	213,5
	1424 Tobaksskatt	8,0	8,1	8,4	8,3
	1425 Alkoholskatt	11,0	9,7	8,9	8,2
	1428 Energiskatt	51,9	55,0	56,6	57,0
	1460 Skatt på vägtrafik	7,7	7,7	7,9	8,1
	1470 Skatt på import	3,6	3,6	3,9	4,0
	Övriga skatter på varor och tjänster	4,4	4,5	4,6	4,6
1500	Utjämningsavgift	20,9	23,8	20,9	20,9
1600	Betalningsdifferenser	-19,7	-3,0	-5,9	-6,6
1700	Nedsättningar	-1,6	-7,2	-4,5	-4,8
2000	Inkomster av statens verksamhet	50,8	48,8	28,2	28,6
varav	2411 Inkomster av statens aktier	5,0	4,1	4,1	4,8
3000	Inkomster av försäld egendom	0,2	15,0	15,0	15,0
varav	3312 Övriga inkomster av försäld egendom	0,2	15,0	15,0	15,0
4000	Återbetalning av lån	2,6	2,7	2,4	2,2
5000	Kalkylmässiga inkomster	8,4	8,4	7,3	7,3
6000	Bidrag m.m. från EU	8,5	11,2	11,7	11,0
Statsbudgetens totala inkomster		755,1	734,5	731,4	762,6

5.4.2 Övriga inkomster

Mellan 2001 och 2004 uppskattas övriga inkomster minska med ca 5 miljarder kronor. Försäljningsinkomsterna beräknas öka med 15 miljarder kronor mellan 2001 och 2002. Detta motverkas av att Riksbankens extrautdelning på 20 miljarder kronor 2001 och 2002 därefter upphör. Exklusive dessa extraordinära inkomster är nivån i stort sett konstant över tiden.

2000 Inkomster av statens verksamhet

Miljarder kronor

	Utfall 2001	Prognos		
		2002	2003	2004
Aktuell beräkning	50,8	48,8	28,2	28,6
Diff. BP2002	0,9	0,8	0,3	0,2

Under denna inkomsttyp redovisas *Riksbankens inlevererade överskott, Inlevererat överskott från AB Svenska Spel, Inkomster från statens aktier, Ränteinkomster* samt *Finansieringsavgift från arbetslöshetskassor*.

År 2001 uppgick inkomsterna till 50,8 miljarder kronor. Detta historiskt sett höga utfall förklaras av Riksbankens extrautdelning på 20 miljarder kronor till följd av bankens överkapitalisering. En extrautdelning sker även 2002 med 20 miljarder kronor vilket innebär att inkomsterna för denna inkomsttyp sammantaget beräknas uppgå till 48,8 miljarder kronor. För 2003 och 2004 beräknas inga extraordinära inkomster varför inkomster av statlig verksamhet stabiliseras runt 28 miljarder kronor.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen ökar inkomsterna 2002 med 0,9 miljarder kronor. Upprevideringen förklaras till största delen av att inkomstitlarna *Räntor på skattekonto m.m.* och *Räntor på studielån* ökar.

3000 Inkomster av försäld egendom

Miljarder kronor

	Utfall 2001	Prognos		
		2002	2003	2004
Aktuell beräkning	0,2	15,0	15,0	15,0
Diff. BP2002	0,1	0,0	0,0	0,0

Under denna inkomsttyp redovisas försäljning av olika typer av statlig egendom. Försäljning av statligt ägda bolag utgör vanligtvis den största delen.

Under perioden 2002–2004 budgeteras totalt 45 miljarder kronor i försäljningsinkomster vilket motsvarar 15 miljarder kronor per år. Försäljningsbeloppen och tidpunkterna är behäftade med stor osäkerhet.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen är prognosen oförändrad.

4000 Återbetalning av lån

Miljarder kronor

	Utfall 2001	Prognos		
		2002	2003	2004
Aktuell beräkning	2,6	2,7	2,4	2,2
Diff. BP2002	0,0	0,3	0,1	0,0

Under denna inkomsttyp redovisas bl.a. återbetalningar av studiemedel (lån upptagna före 1989) och återbetalningar av övriga lån såsom lokaliseringlån och lån avseende såddfinansiering.

År 2001 uppgick inkomsterna till 2,6 miljarder kronor varav återbetalningar av studiemedel utgjorde den största delen. Under perioden 2002–2004 beräknas inkomsterna bli i stort sett oförändrade mellan åren.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen sker en liten höjning 2002 avseende inkomstitlarna *Återbetalning av studiemedel* samt *Återbetalning av lån för svenska FN-styrkor*.

5000 Kalkylmässiga inkomster

Miljarder kronor

	Utfall 2001	Prognos		
		2002	2003	2004
Aktuell beräkning	8,4	8,4	7,3	7,3
Diff. BP2002	-0,2	0,2	-1,1	-1,1

Under denna inkomsttyp redovisas vissa avskrivningar och amorteringar samt statliga pensionsavgifter. Statliga pensionsavgifter utgör merparten av inkomsterna.

År 2001 uppgick inkomsterna till 8,4 miljarder kronor. År 2003 och framåt beräknas inkomsterna vara 1,1 miljarder kronor lägre. Detta beror

på att ett nytt statligt pensionsavtal tecknats, med giltighet fr.o.m. 2003. Det nya avtalet innebär bl.a. att pensionen övergår till att vara avgiftsbestämd från att tidigare ha varit förmånsbestämd.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen är prognosen för 2003 och 2004 nedreviderad med 1,1 miljarder kronor beroende på det nya statliga pensionsavtalet.

6000 Bidrag m.m. från EU

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos		
	2001	2002	2003	2004
Aktuell beräkning	8,5	11,2	11,7	11,0
Diff. BP2002	-0,9	0,1	0,7	0,1

Under denna inkomsttyp redovisas bidrag från olika EG-fonder. De största enskilda bidragen avser arealbidrag och bidrag från EG:s socialfond.

Nivåhöjningen mellan 2001 och 2002 förklaras av ökade inkomster under titlarna Bidrag från EG:s regionalfond, Bidrag från EG:s jordbruksfonds garantisektion och Bidrag från EG:s jordbruksfond.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen är prognosen för 2002–2004 uppreviderad med i genomsnitt 0,3 miljarder kronor.

5.5 Kommunskatter

Kommunernas skatteinkomster är framför allt beroende av lönesummans utveckling, dvs. sysselsättning och timlön. Även utvecklingen av skattepliktiga transfereringar är viktig. Av skatteunderlaget 2001 utgörs 68 procent av löner, 20 procent av pensioner och 7 procent av transfereringar exklusive pensioner medan inkomst av näringsverksamhet endast utgör 2 procent. Nivån på skatterna är även beroende av den kommunala utdebiteringen. Medelutdebiteringen 2002 är 20,47 procent för kommunerna och 10,05 procent för landstingen, dvs. totalt 30,52 procent. Jämfört med 2001 är det en minskning med 0,01 procentenheter.

Kommunskatterna kan redovisas enligt tre olika redovisningsprinciper – periodiserat av-

seende inkomståret, enligt nationalräkenskaperna (NR) och kassamässigt avseende budgetåret (utbetalt). Den kassamässiga skatten utgörs dels av ett förskott avseende inkomståret, dels av en slutavräkning som avser inkomståret två år tidigare. Slutregleringar påverkar prognosen avseende de kassamässiga skatterna t.o.m. 2004. Även NR-skatterna påverkas av slutregleringarna, men endast med ett års eftersläpning, vilket innebär att NR-skatterna överensstämmer med den periodiserade skatten fr.o.m. 2003. I tabell 5.14 redovisas den beräknade utvecklingen av kommunernas och landstingens skatteunderlag 2000–2004.

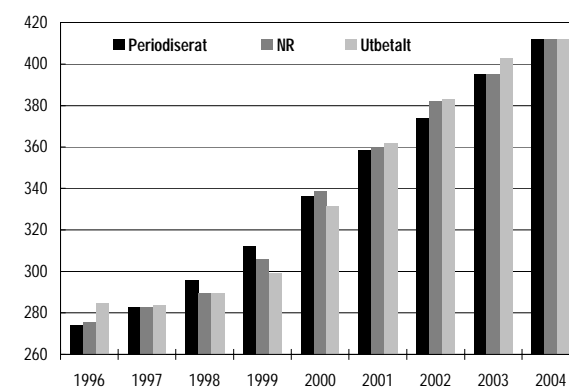
Tabell 5.14 Utvecklingen av skatteunderlaget 2000–2004

	Procent				
	2000	2001	2002	2003	2004
Procent					
Aktuell beräkning	7,47	6,07	4,42	6,05	4,26
BP2002	7,06	5,54	5,01	6,53	4,18
VP2001	7,00	5,27	3,96	8,03	3,98
Akkumulerat					
Aktuell beräkning	7,5	14,0	19,0	26,2	31,6
BP2002	7,1	13,0	18,7	26,4	31,7
VP2001	7,0	12,6	17,1	26,5	31,5

Utvecklingen av skatterna under prognosperioden framgår av diagram 5.5. Mellan 1998 och 2004 beräknas de periodiserade skatterna öka med 116 miljarder kronor, vilket är betydligt mindre än ökningen av NR-skatterna och de utbetalda skatterna, vilka ökar med 123 respektive 122 miljarder kronor.

Diagram 5.5 Kommun- och landstingsskatter

Miljarder kronor

Att ökningen är betydligt större i de senare fallen beror på slutregleringar av kommunalskatt avseende tidigare år. Den periodiserade skatten påverkas av högre grundavdrag och den begränsade avdragsrätten för allmän pensionsavgift (se tabell 5.5). Det högre grundavdraget

minskar kommunskatterna med 2 miljarder kronor både 2001 och 2002 samt med 4 miljarder kronor 2003, medan den begränsade avdragsrätten ökar skatterna med 5 miljarder kronor per år. De ökade intäkterna medför dock ingen inkomstförstärkning för kommuner och landsting, eftersom en motsvarande nivå-sänkning görs av de generella statsbidragen.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen för 2002 har skatteunderlaget för 2001 reviderats upp med 1,3 procentenheter. Större delen av upprevideringen förklaras av en ökad lönesumma. Upprevideringen medför även att kommunerna får en stor slutreglering 2002. Motsvarande upprevidering för 2001 uppgår till 0,4 procentenheter.

5.6 Skattekvoten

Skattekvoten visar förhållandet mellan det totala skatteuttaget och BNP. Det finns flera olika definitioner av skattekvoten och i regel är de internationellt bestämda. Den vanligaste definitionen av skattekvoten baseras på skatter redovisade enligt NR. Denna skattekvot är dock inte strikt periodiserad, eftersom skillnaden mellan slutlig skatt och preliminär skatt redovisas påföljande år. Skattekvoten är således beroende av hur stor andel av den slutliga skatten som den skattskyldige betalar i preliminär skatt, vilket inte är fallet med den skattekvot som beräknas utifrån en fullständig periodisering av skatterna. En skatteändring för ett visst år påverkar den periodiserade skattekvoten för samma år medan detta inte behöver vara fallet vid beräkningen av NR:s skattekvot.

Internationella jämförelser av skattekvoter är svåra att göra, eftersom olika länders skattelagstiftningar behandlar inkomster och avdrag på skilda sätt. Ett land som t.ex. ger stöd till barnfamiljer via en transferering får en högre skattekvot, särskilt om transfereringen är skattepliktig, jämfört med det land som i stället ger stödet som ett avdrag eller skattereduktion. Transfereringar till hushåll behandlas skattemässigt mycket olika bland OECD-länderna. I vissa länder är huvuddelen av transfereringarna skattepliktiga medan det motsatta förhållandet gäller i andra länder. Sverige tillhör den grupp av länder inom OECD som har en hög andel

skattepliktiga transfereringar. Ett alternativ vid internationella jämförelser är därför att exkludera skatter på offentliga transfereringar vid beräkning av skattekvoten. Även om det går att beakta en del av olikheterna i skatte- och transfereringssystemen blir jämförelser mellan olika länder haltande eftersom skattekvoten inte tar hänsyn till hur de olika ländernas trygghetssystem finansieras. Exempelvis har vissa länder relativt stora inslag av obligatoriska avtalsförsäkringar – som för den enskilde individen har en skattelikhande karaktär – medan andra länder finansierar samma typ av försäkringar via skattemedel. Vid en jämförelse av skattekvoter, i syfte att ge en mer rättvisande ekonomisk innebörd, bör så långt som möjligt korrigeras för detta. Sådana korrigeringar är emellertid mycket svåra att göra.

En jämförelse av den okorrigerade skattekvoten över tiden ger dock en indikation på hur skattenivån i olika länder utvecklas. I tabell 5.15 redovisas skattekvoten 1999 samt förändringen av skattekvoten mellan 1990 och 1999 för ett antal OECD-länder. Länderna är indelade i olika grupper beroende på vilken inverkan de skattepliktiga transfereringarna har på skattekvoten. I den första gruppen förklarar skatt på transfereringar högst 0,5 procentenheter av skattekvoten medan den i tredje gruppen förklarar mellan 4 och 6 procentenheter.

Av tabellen framgår att skattekvoten under perioden minskat i fem länder medan den i flertalet länder ökat med mellan två och fem procentenheter. OECD:s redovisning av skattekvoten skiljer sig något från den som Nationalräkenskaperna tillämpar.

5.15 Skattekvoten 1999, förändring av skattekvoten 1990–1999 samt skattepliktiga transfereringars inverkan på skattekvoten för ett urval av OECD-länder

Procent av BNP

Ländergruppering efter transfereringars inverkan på skattekvoten i procentenheter	Redovisad skattekvot	varav skatt på transfereringar	Förändring 1990–1999
0,0–0,5 procentenheter			
Storbritannien	36,3	0,4	0,4
Irland	32,3	0,3	-1,2
Australien	30,6	0,3	1,2
Förenta staterna	28,9	0,4	2,2
Japan	26,2	0,2	-4,5
Korea	23,6	0,0	4,5
0,5–3,0 procentenheter			
Belgien	45,7	1,8	2,6
Österrike	43,9	2,5	3,5
Italien	43,3	2,9	4,4
Norge	41,6	2,6	-0,2
Kanada	38,2	1,7	1,6
Tyskland	37,7	1,3	5,1
3,0–6,0 procentenheter			
Sverige	52,2	4,4	-1,4
Danmark	50,4	5,1	3,3
Finland	46,2	4,4	1,5
Nederländerna	42,1	4,4	-0,7
Uppgift saknas			
Frankrike	45,8		2,8
Luxemburg	41,8		1,3
Grekland	37,1		7,8
Island	36,3		5,3
Spanien	35,1		2,1
Schweiz	34,4		3,8
Portugal	34,3		4,9
Turkiet	31,3		11,3
OECD–totalt	37,3		2,3
EU–15	41,6		2,4

Anm: Transfereringarnas inverkan på skattekvoten avser inkomståret 1997. Förändringen för Sveriges del förklaras i huvudsak av statens och kommunernas avlyfta moms.
Källa: OECD.

I tabell 5.16 redovisas Sveriges skattekvot för perioden 1999–2004, dels enligt NR:s definition, dels beräknad utifrån de periodiserade skatterna. NR-skattekvoten var som högst 2001 då skattekvoten uppgick till 54,2 procent. Åren därefter beräknas skattekvoten minska. De skattesänkningar som regeringen genomfört sedan 2000 syns inte i NR-skattekvoten förrän 2002. Den periodiserade skattekvoten minskar dock stegvis utom för år 2000 då den kraftiga ökningen av skatter från kapitalvinster samt bolagsskatter motverkar så mycket att skattekvoten ökar jämfört med 1999. År 2003 slopas det särskilda grundavdraget för pensionärer och ersätts med en beskattad garantipension. Omläggningen beräknas höja skattekvoten med 0,5 procentenheter. Den periodiserade skattekvoten är därmed

oförändrad jämfört med 2002 medan NR-skattekvoten, beroende på periodiseringseffekter, i stället minskar med 0,5 procentenheter.

Tabell 5.16 Skattekvot enligt nationalräkenskaperna (NR) och periodiserad skattekvot

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Skattekvot enl. NR	52,5	52,5	54,2	51,1	50,6	50,2
Periodiserad skattekvot	53,2	54,0	52,1	50,8	50,8	50,3
Periodiserad skattekvot exkl. skatt på transfereringar m.m.	48,9	50,4	48,4	47,2	46,5	46,0

I tabellen redovisas även den periodiserade skattekvoten exklusive skatt på offentliga transfereringar. En övergång från brutto- till nettoredovisning, dvs. att pensioner, sjuk- och föräldrapenning samt ersättningar vid arbetslöshet gjordes skattefria, skulle inte påverka de offentliga finanserna men skattekvoten skulle sjunka med 3–5 procentenheter till ca 46 procent.

5.7 Aktuella skatteregler

1111 Fysiska personers inkomstskatt

Arbetsinkomster

Statlig och kommunal inkomstskatt tas ut på beskattningsbar förvärvsinkomst. Beskattningsbar förvärvsinkomst är summan av inkomst av tjänst och inkomst av näringsverksamhet, minskad med allmänna avdrag, allmän pensionsavgift, grundavdrag och sjöinkomstavgifter.

Grundavdraget uppgår till som lägst 0,293 prisbasbelopp. År 2002 är prisbasbeloppet 37 900 kronor. För taxerade förvärvsinkomster i intervallet 1,86–2,89 prisbasbelopp trappas grundavdraget upp med 25 procent av inkomsten inom detta skikt. För inkomster över 3,04 prisbasbelopp trappas grundavdraget ned med 10 procent av den del av inkomsten som överstiger 3,04 prisbasbelopp tills grundavdraget åter når nivån 0,293 prisbasbelopp. För pensionärer kan i vissa fall grundavdraget ersättas med ett högre så kallat särskilt grundavdrag.

Kommunal inkomstskatt beräknas på beskattningsbara förvärvsinkomster som uppgår till minst 100 kronor. Inkomståret 2002 varierar skattesatsen mellan 27,50 och 33,30 procent beroende på kommundillhörighet. Den genomsnittliga skattesatsen i riket är 30,52 procent. Även under 2002 är det fasta beloppet om 200 kronor per skattskyldig en kommunal inkomstskatt.

Statlig inkomstskatt betalas med 20 procent av den del av den beskattningsbara förvärvsinkomsten som överstiger den s.k. nedre skiktgränsen, som för inkomståret 2002 uppgår till 273 800 kronor. Därutöver betalas ytterligare 5 procent av den del av den beskattningsbara förvärvsinkomsten som överstiger den övre skiktgränsen, som är 414 200 kronor för inkomståret.

Statlig inkomstskatt betalas med 20 procent av den del av den beskattningsbara förvärvsinkomsten som överstiger den nedre skiktgränsen och med 25 procent av den del som överstiger den övre skiktgränsen. Inkomståret 2002 uppgår den nedre skiktgränsen till 273 800 kronor och den övre till 414 200 kronor.

I tabell 5.17 redovisas den totala inkomstskatten för olika årslöner 2002. Skatten är beräknad utifrån den genomsnittliga kommunala skattesatsen. Hänsyn har även tagits till grundavdrag och allmän pensionsavgift (se 1200 Socialavgifter och allmän pensionsavgift).

Tabell 5.17 Inkomstskatt för olika årslöner 2002

Kronor och procent

Årslön	Skatt 2002	Marginalskatt 2001	Marginalskatt 2002
120 000	30 719	36,0%	34,8%
144 000	39 235	37,2%	36,0%
168 000	47 861	37,2%	36,0%
192 000	56 488	37,2%	36,0%
216 000	65 023	34,2%	32,9%
240 000	72 917	34,2%	32,9%
264 000	80 652	33,0%	31,7%
288 000	88 258	52,3%	31,7%
312 000	100 164	50,5%	51,4%
336 000	112 292	50,5%	50,5%
360 000	124 420	50,5%	50,5%
420 000	154 739	55,5%	50,5%
480 000	187 514	55,5%	55,5%
600 000	254 154	55,5%	55,5%
900 000	420 753	55,5%	55,5%

Kapitalinkomster

Statlig inkomstskatt tas dessutom ut på kapitalinkomster. Kapitalinkomster beskattas med en skattesats på 30 procent. Beskattningen kan delas in i två huvudgrupper: löpande avkastning och kapitalvinster. Löpande avkastning är bl.a. räntor och utdelningar på aktier. En kapitalvinst är en realiserad värdestegring. För vissa tillgångar begränsas skatteuttaget på kapitalvinster genom att endast en del av den realiserade värdestegringen tas upp till beskattning.

1121 Juridiska personers inkomstskatt

Inkomstskatt

Skattskyldiga under denna titel är aktiebolag, ekonomiska föreningar, stiftelser, föreningsbanker, sparbanker, svenska värdepappersfonder, svenska försäkringsanstalter som inte är aktiebolag, utländska juridiska personer, hypoteksföreningar, vissa juridiska personer som förvaltar samfälligheter samt övriga juridiska personer med undantag av svenska dödsbon. Den statliga inkomstskatten uppgår för dessa till 28 procent av den beskattningsbara inkomsten. För värdepappersfonderna är skattesatsen 30 procent.

Dagens skattesystem utmärks i huvudsak av följande:

- All beskattning av aktiebolag och flertalet andra juridiska personer sker i ett inkomstslag – näringsverksamhet.
- Reserveringsmöjlighet genom att avdrag medges för avsättning till periodiseringsfond. Avdraget får uppgå till högst 25 procent av inkomsten och skall återföras till beskattning senast det sjätte beskattningsåret efter det är då avsättningen skedde.

Avkastningsskatt

Pensionssparande och sparande i kapitalförsäkringar beskattas genom en avkastningsskatt på den sparade förmögenheten. Skatten baseras på en schablonmässigt beräknad avkastning och är lika med kapitalunderlaget multiplicerat med den genomsnittliga statslåne-

räntan året före beskattningsåret. För pensionsförsäkringsavtal tillämpas en skattesats på 15 procent medan avkastningen på kapitalförsäkringar beskattas med 27 procent.

1200 Socialavgifter och allmän pensionsavgift

Socialavgifter betalas av arbetsgivare och den som bedriver aktiv näringsverksamhet.

Arbetsgivaravgifter

Det totala avgiftsuttaget av arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift för 2002 summerar till 32,82 procent av utbetald bruttolön samt andra ersättningar som ger rätt till socialförsäkringsförmåner.

Egenavgifter

Enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag betalar socialavgifter i form av egenavgifter. För inkomståret 2002 utgör de 31,01 procent av beskattningsunderlaget.

Särskild löneskatt

Den särskilda löneskatten utgår på inkomster av passiv näringsverksamhet och på pensionsutfästelser samt på inkomster för personer som är äldre än 65 år. Den särskilda löneskatten är 24,26 procent av beskattningsunderlaget.

Allmän pensionsavgift

Under denna inkomsthuvudgrupp redovisas även allmän pensionsavgift. Denna betalas av den enskilde inkomsttagaren och fastställs i samband med taxeringen av inkomstskatt. Den utgör 7 procent av avgiftsunderlaget, dock högst 8,07 inkomstbasbelopp. År 2002 är inkomstbasbeloppet 38 800 kronor.

1300 Skatt på egendom

Fastighetsskatt

Skatt utgår om en fastighet taxerats som småhusenhet, hyreshusenhet, industrienhet inklusive elproduktionsenhet eller lantbruksenhet om det på lantbruksenheten finns vad som vid fastighetstaxeringen betecknas som småhus eller mark för småhus. Från skatteplikt undantas fastighet som året före taxeringsåret inte varit skattepliktig enligt fastighetstaxeringslagen. Skattskyldig är ägare till fastigheten. Skattesatserna för olika slag av fastigheter inkomståret 2002 redovisas i tabell 5.18.

Tabell 5.18 Skattesatser för olika slag av fastigheter

Procent	
Slag av fastighet	Skattesats
Småhus	1,0
Hyreshus, bostadsdel	0,5
Hyreshus, lokaler	1,0
Industrienhet	0,5

Skatten utgår på fastighetens taxeringsvärde, vilket skall motsvara 75 procent av fastighetens marknadsvärde. Med marknadsvärde avses det pris fastigheten sannolikt betingar vid en försäljning på den allmänna marknaden.

För småhus och hyreshus fastställs ett värdeår som normalt motsvarar det år då fastigheten färdigställs. Det kan dock förändras vid ombyggnader. De fem första åren efter värdeåret utgår ingen fastighetsskatt och för de därpå följande fem åren utgår endast halv fastighetsskatt.

En begränsningsregel för fastighetsskatten har införts från och med inkomståret 2001. Denna regel innebär i huvudsak att ett hushåll, under vissa förutsättningar, skall betala maximalt fem procent av inkomsten i fastighetsskatt.

Fysiska personers förmögenhetsskatt

Skattskyldighet till förmögenhetsskatt föreligger för fysiska personer som vid årsskiftet var bosatta i Sverige. Denna skattskyldighet omfattar all skattepliktig förmögenhet i Sverige och utlandet. För skattepliktig förmögenhet under 1 500 000 kronor för enskild person och 2 000 000 kronor för sambeskattade utgår ingen förmögenhetsskatt för fysiska personer. Skatte-

satsen är 1,5 procent av den del av den skattepliktiga förmögenheten som överstiger fribeloppet.

Juridiska personers förmögenhetsskatt

Skattskyldiga är dels svenska föreningar och samfund till den del medlemmarna inte har del i förmögenheten genom sin andel, dels svenska stiftelser. Om sådana juridiska personer är helt eller delvis befriade från statlig inkomstskatt föreligger inte skattskyldighet för förmögenhetsskatt. Skattskyldighet inträder vid en beskattningsbar förmögenhet som överstiger 25 000 kronor. För familjestiftelser uppgår fribeloppet till 900 000 kronor. Skatten är proportionell och utgår med 1,5 promille för den del som överstiger fribeloppet.

Arvsskatt

Skattskyldig är den som förvärvar egendomen. Befriade från arvsskatt är bland andra staten och vissa stiftelser. Arvsskatt utgår efter värdet av den skattskyldiges lott och beräknas efter en progressiv skatteskala, som beror på vilken av tre olika skatteklasser den skattskyldige tillhör. I tabell 5.19 anges arvsskatten för de olika skatteklasserna.

Tabell 5.19 Arvsskatt för olika skatteklasser

Kronor

Skattepliktig lott, klass I	Arvsskatt	
0 – 300 000	10 %	
300 000 – 600 000	30 000 + 20 %	inom skiktet
600 000 –	90 000 + 30 %	inom skiktet
Skattepliktig lott, klass II	Arvsskatt	
0 – 70 000	10 %	
70 000 – 140 000	7 000 + 20 %	inom skiktet
140 000 –	21 000 + 30 %	inom skiktet
Skattepliktig lott, klass III	Arvsskatt	
0 – 90 000	10 %	
90 000 – 170 000	9 000 + 20 %	inom skiktet
170 000 –	25 000 + 30 %	inom skiktet

Till klass I hänförs bland andra make, sambo, barn, avkomling till barn, make och sambo till barn och make eller sambo till avlidet barn. Till klass II hänförs annan än sådan som avses i klass I eller klass III som till exempel förälder, syskon, syskonbarn eller någon som inte är besläktad med den avlidne eller givaren. Till klass III

hänförs bland annat förvärv genom testamente som tillfaller stiftelse eller sammanslutning som har ett visst allmännyttigt ändamål.

Skatten beräknas efter att grundavdrag gjorts. Vid arvsbeskattningen utgör grundavdraget för den efterlevande maken eller sambon 280 000 kronor och för övriga i klass I utgör grundavdraget 70 000 kronor. För arvs- eller testamentslott som beskattas enligt klass II och klass III är grundavdraget 21 000 kronor.

Gåvoskatt

Gåvoskatt utgår för egendom som förvärvas genom gåva. Skattskyldig är den som förvärvar egendomen. Befriade från gåvoskatt är bland andra staten och vissa stiftelser eller sammanslutningar som har ett visst allmännyttigt ändamål. För gåvoskatt gäller samma klasser och skattesatser som för arvsskatten. Dock är grundavdraget alltid 10 000 kronor.

Stämpelskatt

Stämpelskatt utgår vid förvärv av fast egendom och tomträtter samt vid beviljande av in-teckningar. Vid förvärv är skatten 1,5 procent av egendomens värde. Förvärvas egendomen av en juridisk person är dock skatten med vissa undantag 3 procent. Vid in-teckning är skatten 2 procent av in-teckningsbeloppet för fast egendom och tomträtt, 1 procent för luftfartyg och näringsverksamhet samt 0,4 procent för skepp.

1400 Skatt på varor och tjänster

Mervärdesskatt

Mervärdesskatt utgår på värdet av omsatta och skattepliktiga varor och tjänster. Skattskyldig är den som har skattepliktig omsättning av varor och tjänster, import av skattepliktiga varor samt den som gör ett gemenskapsinternt förvärv av varor. Skatt tas ut i varje led, varvid den som är skattskyldig har avdragsrätt för den skatt som betalats till leverantör. Detta medför att det endast är mervärdet som beskattas i varje produktions- eller distributionsled. Omsättning

av alla varor och tjänster är, om inte annat särskilt stadgas, skattepliktig.

Huvudregeln är att mervärdesskatt utgår med 25 procent av beskattningsunderlaget. Från denna regel gäller följande undantag:

- 12 procent för livsmedel, hotell och camping, transport i skidliftar, konstnärs försäljning av egna konstverk, import av konstverk, samlarföremål och antikviteter,
- 6 procent för allmänna nyhetstidningar (dagstidningar) och tidskrifter, personbefordran, entréavgifter till konserter, cirkus-, biograf-, teater-, opera- eller balettföreställningar, djurparker, biblioteks- och museiverksamhet, vissa immateriella rättigheter, idrottslig verksamhet, böcker, broschyrer och liknande samt kartor.

Vid beräkning av skatten som en del av försäljningspriset motsvaras de tre olika skattesatserna av 20,00 procent, 10,71 procent respektive 5,66 procent.

Tobaksskatt

Tobaksskatt skall betalas för tobaksvaror som tillverkas i Sverige, som förs in eller tas emot från ett annat EG-land eller som importerar från tredje land. Tobaksskatt utgår för cigaretter, cigarrer, cigariller, röktoke, tuggtobak och snus. I tabell 5.20 anges de skattesatser som gäller för 2002.

Tabell 5.20 Skattesatser för olika tobakslag

Cigaretter	20 öre st + 39,2 % av detaljhandelspriset
Cigarrer och cigariller	56 öre styck
Röktoke	630 kronor per kilogram
Snus	123 kronor per kilogram
Tuggtobak	201 kronor per kilogram

Alkoholskatt

Alkoholskatt skall betalas för öl, vin och andra jästa drycker, mellanklassprodukter samt för etylalkohol som tillverkas inom landet, som förs in eller tas emot från annat EG-land eller som importerats från tredje land. I tabell 5.21 anges de skattesatser som gäller för 2002.

Tabell 5.21 Skattesatser för olika alkoholslag

Volymprocent	
Öl	Skattesats/liter och volymprocent
Över 2,80	1,47 kronor
Vin	Skattesats/liter
2,25 – 4,50	7,58 kronor
4,50 – 7,00	11,20 kronor
7,00 – 8,50	15,41 kronor
8,50 – 15,00	22,08 kronor
15,00 – 18,00	45,17 kronor
Mellanklassprodukter	Skattesats/liter
1,20 – 15,00	27,20 kronor
15,00 – 22,00	45,17 kronor
Etylalkohol	Skattesats
Över 1,20	501,41 kronor/liter ren alkohol

Energiskatt

Energiskatt skall erläggas för elkraft och vissa bränslen som kolbränslen, petroleumkoks, bensen, fotogen, motorbrännolja, eldningsolja, råttolja, naturgas, metan och gasol samt andra oljeprodukter, med undantag för smörjolja och smörjefetter. Dessutom skall energiskatt i vissa fall erläggas även för andra produkter om en sådan produkt används som motorbränsle eller för uppvärmning. Energiskatten på bensen och högbeskattade oljor är differentierad med hänsyn till deras miljöegenskaper. Några av de vanligaste skatterna på energi redovisas i tabell 5.22.

Tabell 5.22 Några av de vanligaste skattesatserna på energi

Bensen	4,62 kronor/liter
Dieselolja, miljöklass 1	3,12 kronor/liter
Eldningsolja	2505 kronor/m ³
Elektrisk kraft	
- hushåll i Norrland	14,00 öre/kWh
- hushåll i övriga landet	19,80 öre/kWh
- el-, gas-, värmeförsörjning	17,40 öre/kWh
- industri	00,00 öre/kWh

Fordonsskatt

Fordonsskatt tas ut för motorcyklar, personbilar, lastbilar, bussar, trafiktraktorer, tunga terrängvagnar, motorredskap och släpvagnar, om de är eller bör vara upptagna i trafikregistret och inte är avställda (skattepliktiga fordon). Släpvagnar som dras av motorredskap eller av tunga terrängvagnar är skattepliktiga

endast i vissa fall. Traktorer som används uteslutande i jordbruket är inte skattepliktiga från och med den 1 januari 2002.

Fordonsskatten beräknas efter fordonets skattevikt. Skattevikten är för personbil, motorcykel, traktor och motorredskap lika med tjänstevikten och för buss, lastbil, tung terrängvagn och annan släpvagn än påhängsvagn i princip lika med totalvikten. Särskilda bestämmelser gäller beträffande beräkningen av skattevikten för påhängsvagnar. Fordonsskattens storlek är beroende av bland andra fordonsslag, drivmedelsslag och antal hjulaxlar. I tabell 5.23 redovisas hur fordonsskatten för ett urval av fordon beror på skattevikten.

Tabell 5.23 Vissa fordonsskattesatser

<i>Kronor per år</i>		
Personbilar	Skattevikt (tjänstevikt)	
	För 900 kg	För varje 100 kg däröver
Dieseldrivna	2245	569
Inte dieseldrivna	585	149
Motorcyklar	För 0-75 kg	För 76 kg och däröver
	110	137

Som stöd för glesbygden är fordonsskatten för personbilar, vars ägare är bosatta i vissa kommuner, nedsatt med 384 kronor per år.

6

Utgifter

6 Utgifter

6.1 Utgiftsprognos 2002

Under löpande budgetår skall regeringen enligt 36 § lagen (1996:1059) om statsbudgeten vid minst två tillfällen redovisa prognoser över utfallet av statens inkomster och utgifter samt statens lånebehov. Väsentliga skillnader mellan budgeterade belopp och beräknat utfall skall förklaras.

I denna proposition redovisas nu den första prognosen för 2002. I avsnitt 6.1.1 redovisas prognosen för de takbegränsade utgifterna, medan beräkningarna av inkomsterna och statsbudgetens saldo redovisas i kapitel 5 respektive avsnitt 4.4.4.

Tabell 6.1 Statsbudgetens utgifter 2002

Miljarder kronor

	Stats- budget	Prognos	Differens
Utgifter exkl. statsskuldräntor	650,2 ¹	655,0	4,9
Statsskuldräntor	63,3	60,7	-2,6
Summa utgifter	713,5	715,7	2,3

¹ Inklusive posten Minskning av anslagsbehållningar.

I budgetpropositionen för 2002 beräknades statsbudgetens utgifter till 717 miljarder kronor. Riksdagen beslutade därefter att tidigarelägga utbetalningar av arealersättning till 2001, varför statsbudgetens utgifter för budgetåret 2002 fastställdes till 713,5 miljarder kronor. I den aktuella prognosen beräknas utgifterna till 715,7 miljarder kronor. Förändringen på 2,3 miljarder kronor förklaras av att de primära utgifterna har reviderats upp med 4,9 miljarder kronor medan statsskuldräntorna har reviderats ned med 2,6 miljarder kronor. Nedrevideringen av prognosen för statsskuldräntor beror främst på lägre utländska räntenivåer och på en tidigare-

lagd räntebetalning till 2001. Den del av förändringen som hänförs till utgifter exklusive statsskuldräntor förklaras i avsnitt 6.1.1.

6.1.1 Takbegränsade utgifter jämfört med statsbudgeten för 2002

Utgiftstaket för staten omfattar utgiftsområdena 1 till 25 samt 27. Däremot ingår inte utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m. Till de takbegränsade utgifterna räknas utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. I budgeteringen ingår även posten Minskning av anslagsbehållningar. Skillnaden mellan utgiftstaket och de takbegränsade utgifterna utgörs av budgeteringsmarginalen.

Utgiftstaket för staten är ett centralt budgetpolitiskt åtagande för regeringen och riksdagen. Om det finns risk för att utgiftstaket för staten kommer att överskridas skall regeringen, enligt 42 § lagen (1996:1059) om statsbudgeten, för att undvika detta, vidta sådana åtgärder som den har befogenheter till eller föreslå riksdagen nödvändiga åtgärder.

Det av riksdagen beslutade utgiftstaket för staten på 809 miljarder kronor för 2002 ligger fast. Regeringen följer noggrant utgiftsutvecklingen genom månatlig uppföljning och regelbundna prognoser för att i tid kunna vidta nödvändiga åtgärder om utgiftstaket bedöms vara hotat.

De takbegränsade utgifterna beräknades i budgetpropositionen för 2002 till 807,1 miljarder kronor. Budgeteringsmarginalen uppgick därmed till 1,9 miljarder kronor. Till följd av riksdagens beslut om tidigareläggning av arealersättning ökade budgeteringsmarginalen till 5,4

miljarder kronor. I den nu aktuella beräkningen bedöms de takbegränsade utgifterna uppgå till 808,1 miljarder kronor. Detta innebär att budgeteringsmarginalen har minskat med 4,6 miljarder kronor jämfört med statsbudgeten.

Jämfört med 2001 ökar de takbegränsade utgifterna med ca 22 miljarder kronor, vilket motsvarar en real ökning på 0,5 procent. Om hänsyn tas till tekniska förändringar som motiverat justeringar av utgiftstaket ökar dock de underliggande utgifterna med 28 miljarder kronor mellan 2001 och 2002, vilket motsvarar en real ökning på 1,3 procent.

Som andel av BNP beräknas de takbegränsade utgifterna uppgå till 36 procent, vilket är 0,3 procentenheter lägre än 2001.

Tabell 6.2 Takbegränsade utgifter 2002

Miljarder kronor

	Stats- budget	Prognos	Differens
Utgifter exkl. statsskuld räntor	650,2 ¹	655,0	4,9
Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	153,4	153,1	-0,3
Takbegränsade utgifter	803,6	808,1	4,6
Budgeteringsmarginal	5,4	0,9	-4,6
Utgiftstak för staten	809,0	809,0	0

¹ Inklusive posten Minskning av anslagsbehållningar på 1,2 miljarder kronor.

I tabell 6.3 redovisas de prognostiserade utgifterna för respektive utgiftsområde 2002 och de beräknade utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. För vissa utgiftsområden avviker utgiftsprognoserna kraftigt i förhållande till anvisade medel i statsbudgeten. Nedan beskrivs de största skillnaderna jämfört med statsbudgeten.

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Utgifterna beräknas bli 1 miljard kronor högre än anvisade medel i statsbudgeten, främst avseende *Bistandsverksamhet* och *Samarbete med Central- och Östeuropa* där anslagsbehållningar beräknas utnyttjas. I statsbudgeten bestod posten Minskning av anslagsbehållningar på 1,2 miljarder kronor i hög utsträckning av en prognostiserad förbrukning av anslagsbehållningar inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Prognosen för Invandrare och flyktingar är högre än vad som anvisades i statsbudgeten. Ökad inströmning av asylsökande bl.a. till följd

av Sveriges operativa inträde i Schengensamarbetet medför högre utgifter för anslaget *Mottagande av asylsökande*. Även utgifterna för anslaget *Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna* beräknas bli högre än i statsbudgeten beroende på vissa eftersläpningar i verksamheten tidigare år.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Sjukfrånvaron fortsätter att öka. Utgifterna för *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* beräknas därmed bli högre än vad som anvisades i statsbudgeten. Även prognosen för *Förtidspensioner* är högre än i statsbudgeten.

Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad

Antalet arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program väntas bli högre jämfört med den bedömning som gjordes i budgetpropositionen för 2002. Som en konsekvens av detta beräknas utgifterna för *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* bli högre än vad som anvisades i statsbudgeten. Antalet konkurser ökade under förra året och utfallen hittills i år indikerar att den utvecklingen fortsätter även under 2002. Utgifterna för *Bidrag till lönegarantiersättning* bedöms därför öka jämfört med vad som anvisades i statsbudgeten.

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Utgifterna beräknas bli ca 0,8 miljarder kronor lägre än anvisade medel i statsbudgeten. Detta beror främst på ett antagande om lägre studerandevolymer inom både eftergymnasial utbildning och vuxenutbildning. Vidare har prognosen för *Studiemedel m.m.* justerats ned då effekten av ändrade fribellopsregler förväntas bli mindre än tidigare beräknat.

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Utgifterna för *Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting* blir högre än vad som anvisades i statsbudgeten. Enligt Statistiska centralbyråns definitiva beräkningar ökar omslutningen i utjämningsystemet.

Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen

Avgiften till Europeiska gemenskapen beräknas bli lägre än i statsbudgeten dels till följd av att EGBudgetens överskott 2001 medför en lägre avgift i år, dels på grund av en tidigareläggning av januariavgiften till december 2001.

Minskning av anslagsbehållningar

I statsbudgeten för 2002 var förbrukningen av anslagsbehållningar inte fördelad per utgiftsområde, utan redovisades under posten Minskning av anslagsbehållningar. I den aktuella prognosen ingår emellertid förbrukningen av anslagsbehållningar under respektive anslag och utgiftsområde.

Statsbudgetens utfall visar att anslagsbehållningarna på reservations- och ramanslag uppgick till 34,4 miljarder kronor vid utgången av 2001. Under 2002 kommer anslagsbehållningarna att minska i den mån utgifterna överstiger anvisade medel på statsbudgeten eller till följd av beslut om indragningar.

Tillskott av medel på tilläggsbudget kan i stället bidra till en ökning av anslagsbehållningarna.

Posten Minskning av anslagsbehållningar uppgick till 1,2 miljarder kronor i statsbudgeten för budgetåret 2002 och beräknades där som skillnaden mellan prognostiserade utgifter och anvisade medel. Anvisade medel föreslås öka med 6,5 miljarder kronor på tilläggsbudget i denna proposition. Skillnaden mellan prognos och totalt anvisade medel exklusive statsskuld-räntor beräknas nu till -0,4 miljarder kronor, vilket innebär att anslagsbehållningarna beräknas öka till knappt 35 miljarder kronor vid årets slut. Kommande indragningar, bl.a. till följd av den s.k. treprocentregeln⁵, kan dock komma att innebära att anslagsbehållningarna blir lägre.

---

⁵ För att en myndighet skall få disponera den del av ramanslagssparandet som överstiger 3 procent av föregående års tilldelade anslag krävs beslut av regeringen (SFS 1996:1189).

Tabell 6.3 Takbegränsade utgifter 2001 och 2002 per utgiftsområde

Miljarder kronor

Utgiftsområde	2001		2002			Differens prognos- statsbudget
	Utfall	Stats- budget	Förslag till tilläggs- budget	Totalt anvisat	Prognos	
1 Rikets styrelse	5,4	7,3	0,1	7,4	7,4	0,1
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	2,1	8,8	0,0	8,8	9,0	0,3
3 Skatt, tull och exekution	6,4	8,1	0,0	8,1	8,1	0,1
4 Rättsväsendet	24,1	23,6	0,2	23,8	24,0	0,4
5 Internationell samverkan	3,0	1,2		1,2	1,2	0,0
6 Totalförvar	44,9	45,8	0,0	45,8	46,3	0,5
7 Internationellt bistånd	17,0	15,0	-0,2	14,8	16,0	1,0
8 Invandrare och flyktingar	5,3	5,2	0,7	5,9	6,5	1,2
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	29,5	31,1	0,3	31,4	31,4	0,3
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	107,3	108,4	2,5	110,9	113,0	4,6
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	33,8	33,5		33,5	33,6	0,0
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	48,3	49,8		49,8	49,8	-0,1
13 Arbetsmarknad	58,6	58,9	0,3	59,2	60,1	1,2
14 Arbetsliv	8,5	1,0	0,0	1,1	1,0	0,0
15 Studiestöd	19,1	22,6	-0,2	22,3	21,8	-0,8
16 Utbildning och universitetsforskning	33,3	41,4	-0,1	41,4	41,2	-0,3
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	7,8	8,1	0,0	8,1	8,1	0,0
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande	10,4	9,5	0,2	9,7	9,1	-0,5
19 Regional utjämning och utveckling	3,3	3,6		3,6	3,5	-0,1
20 Allmän miljö- och naturvård	2,2	3,1	0,0	3,1	2,8	-0,4
21 Energi	2,0	2,1	0,0	2,1	2,0	-0,2
22 Kommunikationer	24,6	24,5	0,0	24,5	24,4	-0,1
23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar	16,6	10,8	-0,1	10,8	11,0	0,2
24 Näringsliv	3,3	3,4	0,0	3,4	3,4	0,0
25 Allmänna bidrag till kommuner	100,6	98,9	2,8	101,7	101,9	3,0
26 Statsskuldräntor m.m.	81,3	63,3		63,3	60,7	-2,6
27 Avgiften till Europeiska gemenskapen	23,3	23,1		23,1	18,6	-4,4
Minskning av anslagsbehållningar		1,2				-1,2
Summa utgiftsområden	722,0	713,5	6,5	718,7	715,7	2,3
Summa utgiftsområden exkl. statsskuldräntor	640,8	650,2		655,4	655,0	4,9
Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	145,5	153,4			153,1	-0,3
Takbegränsade utgifter	786,3	803,6			808,1	4,6
Budgeteringsmarginal	4,7	5,4			0,9	-4,6
Utgiftstak för staten	791,0	809,0			809,0	0,0

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

6.2 Konsekvensberäkning av utgifternas fördelning på utgiftsområden 2003–2004

Regeringen presenterade i budgetpropositionen för 2002 en preliminär fördelning av utgifter på utgiftsområden för åren 2003 och 2004. Riksdagen godkände förslaget (prop. 2001/02:1, bet. 2001/2002:FiU10, rskr. 2001/2002:137).

I detta avsnitt redovisar regeringen en konsekvensberäkning av utgifterna på utgiftsområden för åren 2003–2004. Skillnaderna i förhållande till de preliminära ramarna i budgetpropositionen för 2002 framgår av tabell 6.4. Beräkningarna är baserade på nu kända förutsättningar vad avser den ekonomiska utvecklingen och på gällande regelsystem.

I konsekvensberäkningen tilläts förändrade makroekonomiska förutsättningar, förändrade volymantaganden inom vissa transfereringssystem och förändrad pris- och löneomräkning påverka utgifterna per utgiftsområde jämfört med utgiftsramarna i budgetpropositionen.

Förändrade antaganden om förbrukning av anslagsbehållningar för förvaltnings- och investeringsanslag redovisas inte på respektive utgiftsområde utan ingår i beräkningsposten minskning av anslagsbehållningar.

Konsekvensberäkningen visar anslagsnivån

baserad på vissa givna förutsättningar.

Beräkningarna avser anslagsnivån under förutsättning att inga nya utgiftspåverkande beslut fattas.

Beslut som riksdagen redan fattat beaktas både vad gäller reformer och besparingar. Motsvarande gäller för aviserade beslut som inkluderats i utgiftsramarna i budgetpropositionen för 2002. Vid sidan av den politik och de reformer och andra utgiftsförändringar som föreslogs eller aviserades i budgetpropositionen för 2002 för åren 2002–2004 tar konsekvensberäkningen även hänsyn till att inkomstprövningen av änkepensioner upphör från och med 2003 och att investeringsbidraget för anordnande av bostäder för studenter förlängs t.o.m. 2003 (de enskilda reformernas budgeteffekt redovisas i tabell 4.7, avsnitt 4.3). För utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp förutsätter beräkningen att kraftfulla och offensiva insatser föreslås i budgetpropositionen för 2003 för att hejda kostnadsutvecklingen inom utgiftsområdet och minska sjuktalet i förhållande till dagens nivå.

I budgetpropositionen för 2003 kan utgiftsramarna komma att justeras på grund av att exempelvis pris- och lönekänsliga anslag ändras till följd av nya bedömningar om den ekonomiska utvecklingen.

Tabell 6.4 Konsekvensberäkning av utgifterna på utgiftsområden för åren 2003–2004

Miljoner kronor

Utgiftsområden	2003	2004	Differens mot budgetpropositionen för 2002	
			2003	2004
1 Rikets styrelse	7 357	7 703	48	61
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	9 528	9 706	348	522
3 Skatt, tull och exekution	8 311	8 513	44	72
4 Rättsväsendet	24 385	25 377	99	175
5 Internationell samverkan	1 168	1 173	-2	-2
6 Totalförsvaret	45 269	45 387	344	504
7 Internationellt bistånd	17 079	18 999	-466	-476
8 Invandrare och flyktingar	5 193	4 678	28	32
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	33 218	35 318	-325	129
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	118 280	123 502	1 352	1 287
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	52 524	51 406	669	72
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	52 088	54 002	-201	186
13 Arbetsmarknad	57 385	56 120	-1 215	-2 033
14 Arbetsliv	1 080	1 102	7	10
15 Studiestöd	22 790	24 090	-318	68
16 Utbildning och universitetsforskning	42 806	44 590	36	148
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	8 306	8 505	25	49
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande	9 427	9 279	-74	-58
19 Regional utjämning och utveckling	3 433	3 433	0	0
20 Allmän miljö- och naturvård	3 362	4 182	9	19
21 Energi	1 321	1 302	5	5
22 Kommunikationer	25 980	29 046	254	326
23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar	14 461	14 465	4	10
24 Näringsliv	3 422	3 298	14	18
25 Allmänna bidrag till kommuner	93 767	95 913	-300	-250
26 Statsskuldsräntor m.m.	57 860	55 360	2 663	-1 143
27 Avgiften till Europeiska gemenskapen	24 111	23 578	355	-362
Minskning av anslagsbehållningar	1 000	3 002	-1 555	-6
Summa utgiftsområden	744 911	763 028	1 851	-635
Summa utgiftsområden exkl. statsskuldsräntor	687 051	707 668	-813	508
Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	154 164	162 803	71	-958
Takbegränsade utgifter	841 215	870 471	-742	-450
Budgeteringsmarginal	2 785	7 529	742	450
Utgiftstak för staten	844 000	878 000	0	0

6.2.1 De takbegränsade utgifternas förändring jämfört med budgetpropositionen för 2002

Det finns flera orsaker till att utgifterna för enskilda utgiftsområden enligt konsekvensberäkningen har förändrats för 2003 och 2004 jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2002. Utgiftsramarna har ändrats till följd av föreslagna utgiftsreformer och utgiftsminskningar, reviderade makroekonomiska förutsättningar, reviderad pris- och löneomräkning, förändrade volymer inom vissa regelstyrda bidragssystem och förändrade prognosmetoder. I tabell 6.5 har förändringen jämfört med beräkningen i budgetpropositionen av de takbegränsade utgifterna för 2003–2004 delats upp på dessa faktorer.

Tabell 6.5 Förändring av takbegränsade utgifter mellan budgetpropositionen för 2002 och 2002 års ekonomiska vårproposition

Miljarder kronor

	2003	2004
Takbegränsade utgifter i budgetpropositionen för 2002	842,0	870,9
Nya utgiftsreformer och utgiftsminskningar	0,5	0,5
Ändrade makroekonomiska förutsättningar	1,5	0,0
Reviderad pris- och löneomräkning	0,9	1,4
Volymförändringar	1,5	0,9
Övrigt	-3,6	-3,3
Förändrad prognos för anslagsbehållningar	-1,6	0,0
Total utgiftsförändring	-0,7	-0,5
Takbegränsade utgifter i 2002 års ekonomiska vårproposition	841,2	870,5

Utgiftsreformer och utgiftsminskningar

I avsnitt 4.3 redogörs för de förslag till reformer och utgiftsminskningar som aviseras i denna proposition. Från och med 2003 upphör inkomstprövningen av änkepensioner. Detta innebär att utgifterna för utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom ökar med brutto 0,8 miljarder kronor. De ökade utgifterna för änkepensionen innebär samtidigt ökade skatteintäkter uppgående till ca 0,2 miljarder kronor för landets kommuner. Statsbidraget till kommunerna nedjusteras med motsvarande belopp, nettokostnaden för reformen uppgår därför till ca 0,5 miljarder kronor. En viss minskning sker även av utgifterna för statliga tjänstepensioner, ca 0,1 miljard kronor, då dessa är samordnade med änkepensionen. Vidare avser

regeringen att i budgetpropositionen för 2003 föreslå att *investeringsbidrag för anordnande av bostäder för studenter* tillförs 0,125 miljarder kronor 2003. Satsningen är finansierad.

Makroekonomiska förutsättningar

Utgifternas fördelning på utgiftsområden påverkas av en ändrad bedömning av den ekonomiska utvecklingen. Anslag som är beroende av den makroekonomiska utvecklingen har för 2003 och 2004 justerats med hänsyn till de reviderade makroekonomiska prognoserna. Denna justering berör huvudsakligen ett fyrtiotal olika anslag för transfereringsändamål. De makroekonomiska förändringarna i form av bl.a. högre arbetslöshet och fler deltagare i arbetsmarknadspolitiska program, medför högre utgifter 2003 jämfört med budgetpropositionen för 2002. Sammantaget beräknas de förändrade makroekonomiska prognoserna medföra att de takbegränsade utgifterna blir 1,5 miljarder kronor högre 2003. Utgifterna 2004 påverkas däremot totalt sett inte av de ändrade makroekonomiska förutsättningarna. Högre utgifter till följd av högre prisbasbelopp och fler personer i arbetsmarknadspolitiska program motverkas av att inkomstindex beräknas bli lägre än i beräkningen i budgetpropositionen för 2002. Det lägre inkomstindexet beräknas ge lägre utgifter för främst ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten.

Pris- och löneomräkning av anslagen till myndigheternas förvaltningskostnader

I den inledande fasen av budgetprocessen hanteras anslag för förvaltningsändamål i fasta priser. Dessa anslag räknas om till löpande priser genom att pris- och löneindex knyts till anslagen.

I budgetpropositionen för 2002 gjordes en preliminär pris- och löneomräkning av anslagen för förvaltningsändamål för 2003–2004. Slutlig pris- och löneomräkning av anslagen för förvaltningsändamål för 2003 har därefter genomförts. Den baseras bl.a. på löneutvecklingen inom tillverkningsindustrin. Vid beräkningen görs ett avdrag för produktivitet utvecklingen motsvarande den genomsnittliga utvecklingen inom den privata tjänstesektorn under de senaste 10 åren. För 2004 revideras den preliminära pris- och löneomräkningen av anslagen för förvaltningsändamål. Pris- och löneomräkningen för 2004 baseras bl.a. på

antaganden om löneutvecklingen mellan 2001 och 2002 i den konkurrensutsatta sektorn. Avdrag görs också för en prognostiserad produktivitetsutveckling som följer den privata tjänstesektorn.

Till följd av den slutgiltiga pris- och löneomräkningen ökar utgiftsramarna med 0,9 miljarder kronor 2003 jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2002. Förändringen berör främst utgiftsområdena 6 Totalförsvaret samt 22 Kommunikationer, vars utgiftsramar höjs med drygt 0,6 miljarder kronor till följd av de nya beräkningarna. För 2004 medför den nya preliminära pris- och löneomräkningen att anslagsbeloppen ökar med 1,4 miljarder kronor i förhållande till beräkningen i budgetpropositionen. Ramarna höjs inom de ovan angivna utgiftsområdena med sammantaget drygt 0,8 miljarder kronor.

Volymer

Utgiftsramarna kan också förändras till följd av nya prognoser för volymer inom vissa regelstyrda system. De största volymförändringarna prognostiseras inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp där utgifterna revideras upp främst till följd av att antalet förtidspensionärer antas öka. Upprevideringarna uppgår till drygt 1,3 miljarder kronor 2003 och till ca 1,1 miljarder kronor 2004 jämfört med beräkningarna i budgetpropositionen.

Sammantaget beräknas ändrade volymer bidra till att utgiftsområdesramarna ökar med ca 1,5 miljarder kronor 2003 och med 0,9 miljarder kronor 2004 jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2002.

Övriga ramförändringar

Revideringar av ramarna kan också orsakas av nya prognosmetoder, justeringar till följd av nytillkommen information, korrigeringar av tidigare gjorda fel samt regeländringar utom regeringens omedelbara kontroll.

Dessa revideringar beräknas bidra till att utgifterna blir 3,6 miljarder kronor lägre 2003 och 3,3 miljarder kronor lägre 2004. Revideringarna berör flera utgiftsområden, men kan till största delen hänföras till utgiftsområde 13 Arbetsmarknad. Nya beräkningar av bidrag till arbetslöshetsersättning tar hänsyn till att en mindre andel av de öppet arbetslösa, enligt Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökning, uppbär inkomstrelaterad ersättning. De

nya beräkningarna är förklaringen till att utgifterna för utgiftsområde 13 Arbetsmarknad, i jämförelse med beräkningen i budgetpropositionen för 2002, totalt sett beräknas bli lägre trots antaganden om högre arbetslöshet 2003 och fler deltagare i arbetsmarknadspolitiska program 2003 och 2004.

Minskning av anslagsbehållningar

Statliga myndigheter har vissa möjligheter att fördela sina utgifter över tiden.

Medel på ram- och reservationsanslag som inte utnyttjas fullt ut kan sparas till efterföljande år. På motsvarande sätt kan en myndighet använda tidigare sparade anslagsmedel som komplement till årets anslag.

Myndigheter med ramanslag har också möjligheter att inom vissa gränser låna av efterföljande års anslag om medelstilldelningen ett visst år är otillräcklig. Förskjutningar av detta slag redovisas som en för alla ramanslag och reservationsanslag gemensam beräkningspost kallad minskning (eller ökning) av anslagsbehållningar. Denna post ingår i de takbegränsade utgifterna. För kommande budgetår erhålls en prognos för de takbegränsade utgifterna genom att en beräknad storlek på minskningen av anslagsbehållningarna läggs till utgiftsramarna och ålderspensionssystemets utgifter. Myndigheternas förbrukning av anslagsbehållningar och utnyttjande av anslagskrediter är en osäker faktor i utgiftsberäkningen.

Jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 2002 beräknas förbrukningen av anslagsbehållningar bli ca 1,5 miljarder kronor lägre 2003 och beräknas nu till totalt 1 miljard kronor 2003. Bedömningen är bl.a. gjord med hänsyn till historiska utfall. Områden med stor prognostiserad förbrukning av anslagsbehållningar för 2003 är utgiftsområde 6 Totalförsvaret och utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. År 2004 beräknas ett antal utgiftsområden förbruka anslagsbehållningar. Störst förbrukning beräknas för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd, utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande, utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling, utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård och utgiftsområde 21 Energi.

6.3 Takbegränsade utgifter 1997–2004

Riksdagen har tidigare tillkännagivit (bet. 2000/01: FiU16) att regeringen skall återkomma till riksdagen med utökad jämförande information över tiden vad gäller statsbudgetens utgifter. För att jämföra de takbegränsade utgifterna över tiden redovisas i detta avsnitt de takbegränsade utgifterna per utgiftsområde i miljarder kronor och som andel av totala takbegränsade utgifter. Tidsserierna är angivna i 2002 års anslagsstruktur. Genom att utgiftsområdena redovisas i en och samma struktur för åren 1997–2004 elimineras de skillnader som beror på att anslag före år 2002 kan ha tillhört ett annat utgiftsområde än under perioden 2002–2004.

Av tabell 6.6a och tabell 6.6b framgår hur resurserna fördelas varje år mellan de olika utgiftsområdena. Skillnader i fördelningen av utgifterna mellan åren kan bero på utgiftsreformer och utgiftsminskningar, förändrade makroekonomiska förutsättningar, förändrade volymer inom vissa regelstyrda bidragssystem, engångshändelser och vissa tekniska förändringar. Tabell 6.6a har inte rensats för tekniska förändringar som givit upphov till tekniska justeringar av utgiftstaket eller till följd av att betalningsansvaret för vissa utgifter flyttats mellan statsbudgeten och ålderspensionssystemet utanför statsbudgeten (socialförsäkringssektorn före 1999). Förändrad beskattning av vissa transfereringar (som påverkar utgiftsområdesramarna men inte de totala utgifterna på grund av samtidig justering av bidragen till kommunerna) har inte heller beaktats. Sådana förändringar ger upphov till brott i tidsserien. För att underlätta jämförelser över tiden redovisas därför för ikraftträdandeåret större sådana tekniska effekter i fotnoter till tabellerna.

I tabell 6.6b, som visar utgifterna per utgiftsområde som andel av totala takbegränsade utgifter, särredovisas även en för större tekniska förändringar justerad utgiftsandel (i kursiv stil). Justering för teknisk förändring görs i dessa fall för åren före det att förändringen ägde rum, med lika stor relativ andel av de takbegränsade utgifterna som för ikraftträdandeåret. De justerade beloppen är approximativa men ger en översiktlig bild av hur fördelningen av utgifterna har förändrats över tiden.

De tekniska förändringar som påverkat jämförbarheten av de takbegränsade utgifterna mest är förändringar till följd av ålderspensionsreformen (se prop. 1998/99:1 Bilaga 3). Reformen som trädde i kraft 1999 innebar betydande förändringar i betalningsflödena mellan statsbudgeten, AP-fonden och premiepensionssystemet. Vidare innebar reformen att ramarna för främst utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom samt utgifterna för ålderspensionssystemet påverkades kraftigt. Ett annat exempel på en redovisningsteknisk skillnad är att arbets-skadefonden t.o.m. 1998 redovisades utanför statsbudgeten medan den fr.o.m. 1999 redovisas på statsbudgeten. Därutöver skall hänsyn tas till att anslagen för förvaltningsändamål 2000 ökade till följd av ändrad finansieringsprincip för de statliga avtalsförsäkringarna. Förändringen var saldoneutral men ökade utgifterna för förvaltningsanslagen med totalt 5 miljarder kronor. Den ändrade finansieringsprincipen för avtalsförsäkringarna gav ökade utgifter främst på personalintensiva utgiftsområden, såsom utgiftsområde 6 Totalförsvaret och utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning som ökade utgifterna med 1,4 respektive 1,6 miljarder kronor under 2000 i jämförelse med 1999 (se prop. 1999/2000:1).

Tabell 6.6 a Utgifter 1997–2004, utfall 1997–2001, prognos 2002, beräknat 2003–2004 (miljarder kronor)

Anslagen har fördelats till de utgiftsområden de tillhör i statsbudgeten för 2002

Utgiftsområden	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
1 Rikets styrelse	5,6	6,1	6,5	6,7	7,3	7,4	7,4	7,7
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	10,6	10,0	9,1	8,9	9,6	9,0	9,5	9,7
3 Skatt, tull och exekution	7,0	7,2	7,3	7,6	7,8	8,1	8,3	8,5
4 Rättsväsendet	19,9	20,1	20,9	21,9	22,8	24,0	24,4	25,4
5 Internationell samverkan	0,8	0,8	1,0	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2
6 Totalförsvaret	40,9	42,4	44,3	46,2	44,9	46,3	45,3	45,4
7 Internationellt bistånd	12,1	11,5	12,4	15,3	17,0	16,0	17,1	19,0
8 Invandrare och flyktingar	3,6	4,2	4,4	4,5	5,3	6,5	5,2	4,7
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	24,2	23,1	24,5	28,6	29,5	31,4	33,2	35,3
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp ¹	35,7	39,7	88,5	97,9	107,3	113,0	118,3	123,5
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom ²	63,1	62,7	34,5	33,5	33,8	33,6	52,5	51,4
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn ³	32,6	35,9	41,2	44,6	48,3	49,8	52,1	54,0
13 Arbetsmarknad ⁴	81,3	75,8	75,4	65,6	58,6	60,1	57,4	56,1
14 Arbetsliv	1,4	1,1	1,2	1,3	1,0	1,0	1,1	1,1
15 Studiestöd ⁵	16,0	21,9	19,7	19,7	19,1	21,8	22,8	24,1
16 Utbildning och universitetsforskning	25,1	27,7	29,1	31,4	33,3	41,2	42,8	44,6
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	7,2	7,3	7,6	7,6	7,8	8,1	8,3	8,5
18 Samhällsplan., bostadsförsörjning och byggande	30,8	22,2	17,1	11,7	10,4	9,1	9,4	9,3
19 Regional utjämning och utveckling	2,9	3,4	3,7	3,0	3,3	3,5	3,4	3,4
20 Allmän miljö- och naturvård	1,9	1,7	1,9	2,0	2,4	2,8	3,4	4,2
21 Energi	0,6	0,9	1,1	1,7	2,0	2,0	1,3	1,3
22 Kommunikationer	24,3	27,2	25,4	25,2	24,3	24,4	26,0	29,0
23 Jord- och skogsbruk, fiske med ansl. näringar	10,9	11,8	11,9	9,7	16,6	11,0	14,5	14,5
24 Näringsliv	3,1	2,8	3,2	3,8	3,3	3,4	3,4	3,3
25 Allmänna bidrag till kommuner ⁶	87,3	96,8	102,5	97,5	100,6	101,9	93,8	95,9
26 Statsskuldräntor m.m. ⁷	98,4	113,4	89,9	90,2	81,3	60,7	57,9	55,4
27 Avgiften till Europeiska gemenskapen	20,2	21,2	20,9	22,3	23,3	18,6	24,1	23,6
Minskning av anslagsbehållningar							1,0	3,0
Summa utgiftsområden	667,6	699,1	705,2	709,6	722,0	715,7	744,9	763,0
Summa utgiftsområden exkl. statsskuldräntor	569,2	585,7	615,3	619,4	640,8	655,0	687,1	707,7
Ålderspensionssystemet vid sidan av SB ⁸	129,7	132,3	136,2	140,7	145,5	153,1	154,2	162,8
Takbegränsade utgifter	698,9	718,0	751,5	760,0	786,3	808,1	841,2	870,5
Budgeringsmarginal	24,1	2,0	1,5	5,0	4,7	0,9	2,8	7,5
Utgiftstak för staten	723,0	720,0	753,0	765,0	791,0	809,0	844,0	878,0

¹ 1999 ökar utgifterna med 41,5 mdkr, varav 24,2 mdkr beror på ändrat finansieringsansvar och 11,4 mdkr beror på ökade statliga ålderspensionsavgifter till följd av ålderspensionsreformen. Vidare ökar utgifterna med 6 mdkr till följd av att arbetsskadeförsäkringen lyfts in på statsbudgeten. 2003 ökar utgifterna med 2,9 mdkr när det särskilda grundavdraget för förtidspensionärer slopas och ersätts av högre förtidspensioner.

² 1999 minskar utgifterna med 29,4 mdkr till följd av ändrat finansieringsansvar enligt ålderspensionsreformen och ökar samtidigt med 0,6 mdkr när delpensioner lyfts in på statsbudgeten. 2003 ökar utgifterna med 16,5 mdkr när den bosättningsbaserade delen av utgifterna av folkpens. förs över från ålderspens.syst. vid sidan av statsbudgeten (7,0 mdkr) och folkpension och pensionstillskott ersätts med en beskattad garantipension (9,5 mdkr).

³ 1999 ökar utgifterna med 4,8 mdkr när statliga ålderspensionsavgifter införs till följd av ålderspensionsreformen.

⁴ 1999 ökar utgifterna med 2,7 mdkr när statliga ålderspensionsavgifter införs till följd av ålderspensionsreformen.

⁵ 1999 ökar utgifterna med 0,6 mdkr när statliga ålderspensionsavgifter införs till följd av ålderspensionsreformen.

⁶ Sammantaget sker tekniska förändringar på UO 25 med -4,8 mdkr 2000, -3,0 mdkr 2001, -3,5 mdkr 2002, -8,0 mdkr 2003. Inkomstskattereformerna 2000–2002 innebär att statsbidragen till kommunerna sänks med 4,8 mdkr 2000, 5 mdkr 2001 och 5,2 mdkr 2002. 2001 höjs statsbidraget med 2 mdkr p.g.a. höjt särskilt grundavdrag till pensionärer. 2002 höjs statsbidraget med 1,8 mdkr p.g.a. höjt grundavdrag för låg- och medelinkomsttagare. Samtidigt sänks statsbidraget 2002 med 0,1 mdkr för att avdragsrätten för fackavgifter ersätts med en skattereduktion. 2003 sänks statsbidragen i och med att kommunernas skatteinkomsterna beräknas öka med 9,5 mdkr när ny garantipension införs. Sänkningen 2003 förklaras också av att inkomsterna för kommunerna ökar med 2,9 mdkr i och med att det särskilda grundavdraget för förtidspensionärer slopas (se UO11). Vidare höjs statsbidraget 2003 med 4,3 mdkr p.g.a. att skattereduktion för låginkomsttagare ersätts med avdrag.

⁷ Ingår ej i takbegränsade utgifter. För jämförbarhet anges dock även statsskuld räntorna som andel av takbegränsade utgifter i tabell 6.6 b.

⁸ 1999 ökar utgifterna med 4,6 mdkr som en följd av förändrat finansieringsansvar enligt ålderspensionsreformen (se prop. 1998/99:1 bilaga 3). 2003 minskar utgifterna med 7,0 mdkr när utgifterna för den bosättningsbaserade delen av folkpensionen förs över till statsbudgetens utgiftsområde 11.

Tabell 6.6 b Utgifternas procentuella andel av takbegränsade utgifter 1997–2004. Utfall 1997–2001, prognos 2002 och beräknat 2003–2004

Anslagen har fördelats till de utgiftsområden de tillhör i statsbudgeten för 2002. (Justerat för tekniska förändringar anges i kursiv stil)

Utgiftsområden	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
1 Rikets styrelse	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	1,5	1,4	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1
3 Skatt, tull och exekution	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
4 Rättsväsendet	2,8	2,8	2,8	2,9	2,9	3,0	2,9	2,9
5 Internationell samverkan	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
6 Totalförsvaret	5,9	5,9	5,9	6,1	5,7	5,7	5,4	5,2
7 Internationellt bistånd	1,7	1,6	1,7	2,0	2,2	2,0	2,0	2,2
8 Invandrare och flyktingar	0,5	0,6	0,6	0,6	0,7	0,8	0,6	0,5
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	3,5	3,2	3,3	3,8	3,8	3,9	3,9	4,1
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp ¹	5,1	5,5	11,8	12,9	13,6	14,0	14,1	14,2
<i>10 Justerat för teknisk förändring¹</i>	<i>11,0</i>	<i>11,4</i>	<i>12,1</i>	<i>13,2</i>	<i>14,0</i>	<i>14,3</i>	<i>14,1</i>	<i>14,2</i>
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom ²	9,0	8,7	4,6	4,4	4,3	4,2	6,2	5,9
<i>11 Justerat för teknisk förändring²</i>	<i>7,2</i>	<i>6,9</i>	<i>6,5</i>	<i>6,4</i>	<i>6,3</i>	<i>6,1</i>	<i>6,2</i>	<i>5,9</i>
12 Ekonomisk trygghet för familj och barn ³	4,7	5,0	5,5	5,9	6,1	6,2	6,2	6,2
<i>12 Justerat för teknisk förändring³</i>	<i>5,3</i>	<i>5,7</i>	<i>5,5</i>	<i>5,9</i>	<i>6,1</i>	<i>6,2</i>	<i>6,2</i>	<i>6,2</i>
13 Arbetsmarknad ⁴	11,6	10,6	10,0	8,6	7,5	7,4	6,8	6,4
<i>13 Justerat för teknisk förändring⁴</i>	<i>12,0</i>	<i>10,9</i>	<i>10,0</i>	<i>8,6</i>	<i>7,5</i>	<i>7,4</i>	<i>6,8</i>	<i>6,4</i>
14 Arbetsliv	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
15 Studiestöd ⁵	2,3	3,1	2,6	2,6	2,4	2,7	2,7	2,8
<i>15 Justerat för teknisk förändring⁵</i>	<i>2,4</i>	<i>3,1</i>	<i>2,6</i>	<i>2,6</i>	<i>2,4</i>	<i>2,7</i>	<i>2,7</i>	<i>2,8</i>
16 Utbildning och universitetsforskning	3,6	3,9	3,9	4,1	4,2	5,1	5,1	5,1
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
18 Samhällsplan., bostadsförsörjning och byggande	4,4	3,1	2,3	1,5	1,3	1,1	1,1	1,1
19 Regional utjämning och utveckling	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
20 Allmän miljö- och naturvård	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5
21 Energi	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
22 Kommunikationer	3,5	3,8	3,4	3,3	3,1	3,0	3,1	3,3
23 Jord- och skogsbruk, fiske med ansl. näringar	1,6	1,6	1,6	1,3	2,1	1,4	1,7	1,7
24 Näringsliv	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4
25 Allmänna bidrag till kommuner ⁶	12,5	13,5	13,6	12,8	12,8	12,6	11,1	11,0
<i>25 Justerat för teknisk förändring⁶</i>	<i>10,1</i>	<i>11,1</i>	<i>11,2</i>	<i>11,1</i>	<i>11,4</i>	<i>11,7</i>	<i>11,1</i>	<i>11,0</i>
26 Statsskuldräntor m.m. ⁷	14,1	15,8	12,0	11,9	10,3	7,5	6,9	6,4
27 Avgiften till Europeiska gemenskapen	2,9	3,0	2,8	2,9	3,0	2,3	2,9	2,7
Minskning av anslagsbehållningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,3
Summa utgiftsområden	95,5	97,4	93,8	93,4	91,8	88,6	88,6	87,7
Summa utgiftsområden exkl. statsskuldräntor	81,4	81,6	81,9	81,5	81,5	81,1	81,7	81,3
Ålderspensionssystemet vid sidan av SB ⁸	18,6	18,4	18,1	18,5	18,5	18,9	18,3	18,7
<i>Justerat för teknisk förändring⁸</i>	<i>18,3</i>	<i>18,2</i>	<i>17,3</i>	<i>17,7</i>	<i>17,7</i>	<i>18,1</i>	<i>18,3</i>	<i>18,7</i>
Takbegränsade utgifter	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Budgeteringsmarginal	3,5	0,3	0,2	0,7	0,6	0,1	0,3	0,9
Utgiftstak för staten	103,5	100,3	100,2	100,7	100,6	100,1	100,3	100,9

Fotnoter se tabell 6.6.a.

Fördelningen av de takbegränsade utgifterna mellan olika utgiftsområden kan ses som ett uttryck för de politiska prioriteringar som gjorts under perioden 1997–2004 (se tabell 6.7 b). Över hälften av utgiftsområdena uppvisar en liten eller ingen förändring över tiden av utgiftsområdets andel av de totala utgifterna under utgiftstaket. De största förändringarna berör transfererings-intensiva utgiftsområden. Under perioden minskar utgiftsandelens för utgiftsområde 13 Arbetsmarknad och utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande kraftigt, medan utgiftsandelens för utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp och utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn ökar. Till de utgiftsområden som ökar mest hör också utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Under perioden 1997–2004 har de makroekonomiska förutsättningarna varierat. För t.ex. utgiftsområde 13 Arbetsmarknad innebär nedgången i den öppna arbetslösheten, från 8,0 procent av arbetskraften 1997 till prognostiserade 3,9 procent av arbetskraften 2004, väsentligt minskade utgifter. Även utgifterna för arbetsmarknadspolitiska program har minskat kraftigt under perioden.

Utgifterna kan också förändras mellan åren till följd av förändrade volymer inom vissa regelstyrda system. De största volymförändringarna under perioden 1997–2004 återfinns inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp. Både antalet sjukdagar och antalet förtidspensionärer ökar kraftigt under perioden.

Exempel på engångshändelser som påverkar de takbegränsade utgifterna återfinns under utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar där utbetalningen av arealersättning flyttades från 2000 till 2001 och sedan från 2002 till 2001.

Nedan kommenteras de utgiftsområden som uppvisar störst förändringar som andel av takbegränsade utgifter mellan 1997 och 2004.

Utgiftsområde 6 Totalförsvar

Under perioden 1997–2004 minskar utgifterna för Totalförsvar som andel av de takbegränsade utgifterna med 0,7 procentenheter, vilket främst beror på den försvarsomställning som riksdagen tidigare beslutat om.

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Utgifterna för Internationellt bistånd beräknas öka från 12,1 miljarder kronor 1997 till 19 miljarder kronor 2004. Som andel av de takbegränsade utgifterna ökar utgiftsområdet med 0,5 procentenheter mellan 1997 och 2004. Utgifterna för anslaget *Bistandsverksamhet* har stigit med drygt 4 miljarder kronor mellan 1997 och 2001. Utgifterna för bistandsverksamheten beräknas öka med ytterligare knappt 3 miljarder kronor 2002–2004. Bistandsramen har ökat från 0,7 procent av BNI 1997 till 0,86 procent av BNI (plus 200 miljoner kronor) 2004.

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Utgifterna för utgiftsområdet ökar med drygt 11 miljarder kronor mellan 1997 och 2004 eller med ca 0,6 procentenheter som andel av totala utgifter under utgiftstaket. Cirka 5 miljarder kronor av ökningen förklaras av ökade kostnader för statlig assistansersättning. Under perioden ökar antalet assistansberättigade med drygt 4 000 personer. Samtidigt ökar det genomsnittliga antalet assistanstimmar per person med ca 25 timmar per vecka. Resterande del av ökningen kan hänföras till ökade utgifter för bidrag till läkemedelsförmånen.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Utgifterna för *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* (exkl. statliga ålderspensionsavgifter) har stigit med knappt 24 miljarder kronor 1997–2001, främst till följd av ökad sjukfrånvaro, men också till följd av förkortad sjuklöneperiod fr.o.m. april 1998 samt höjd ersättningsnivå (till 80 procent) fr.o.m. januari 1998. Antalet sjukdagar har stigit från 47,6 miljoner 1997 till 102,4 miljoner 2001. Utgifterna förväntas fortsätta öka under 2002. Även utgifterna för *Förtidspensioner* har stigit kraftigt under perioden. Antalet förtidspensionärer har stigit från 423 000 år 1997 till 454 000 år 2001. Justerat för tekniska förändringar ökar utgiftsområdets utgifter som andel av de totala utgifterna, med drygt 3 procentenheter under perioden 1997–2004.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Tekniska förändringar medför att utgifterna för Ekonomisk trygghet vid ålderdom varierar

kraftigt under perioden 1997–2004 (se tabell 6.7a, not 2). Justerat för tekniska förändringar minskar utgifterna under perioden med ca 1,3 procentenheter som andel av de takbegränsade utgifterna. Antalet personer utan ATP minskar stadigt och den genomsnittliga ATP-nivån höjs. Vidare bidrar följsamhetsindexeringen under perioden till att de reala pensionerna höjs enligt prognosen. Sammantaget ger detta högre utgifter för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten, vilket i sin tur minskar behovet av garantipension och bostadstillägg från statsbudgeten.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Utgifterna för Allmänna barnbidrag ökade från 14,4 miljarder kronor 1997 till 21,1 miljarder kronor 2001. Utgiftsökningen förklaras av att barnbidraget successivt har höjts från 7 680 kronor 1997 till 11 400 kronor per barn och år fr.o.m. 2001. Föräldraförsäkringen ökade med ca 5 miljarder kronor under perioden 1997–2001. Rensat för införandet av statliga ålderspensionsavgifter förklaras ökningen främst av högre medelersättning och fler ersatta nettodagar i föräldrapenningen. Under perioden 2001–2004 beräknas utgifterna öka med ca 5,2 miljarder kronor. Från och med 2000 ökar antalet födda barn enligt SCB:s befolkningsprognos. Fler födda barn tillsammans med ett antal beslutade eller aviserade reformer, löneutvecklingen, och pappornas successivt ökande användning av försäkringen förklarar utgiftsutvecklingen under perioden 2001–2004. Utgiftsområdets utgiftsandel beräknas öka med ca 1 procentenhet under perioden 1997–2004.

Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad

Utgifterna för *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd m.m.* samt *Köp av arbetsmarknadsutbildning* (exkl. statliga ålderspensionsavgifter) har minskat med ca 23 miljarder kronor 1997–2001. Antalet öppet arbetslösa har sjunkit från 342 000 personer 1997 till 175 000 personer 2001. Antalet deltagare i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program har under samma period minskat med 80 000 personer till 111 000 personer 2001. Den förbättrade situationen på arbetsmarknaden har även inneburit minskade utgifter för köp av arbetsmarknadsutbildning. Justerat för tekniska förändringar minskar utgiftsområdets utgifter

som andel av de totala utgifterna, med 5,6 procentenheter under perioden 1997–2004.

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Utgifterna ökar kraftigt från 25,1 miljarder kronor 1997 till 44,6 miljarder kronor 2004, varför utgiftsområdets utgiftsandel ökar med ca 1,5 procentenheter under perioden. Flera stora reformer införs under perioden. Bland annat införs maxtaxa i barnomsorg 2002 och en satsning görs på fler vuxna i skolan genom ett bidrag till personalförstärkning i skolan. Ökningen förklaras vidare av en fortsatt utbyggnad av högskolor, universitet och forskning.

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Utgifterna för *Räntebidrag m.m.* har minskat från 20,8 miljarder kronor 1997 till 1,7 miljarder kronor 2001 till följd av tidigare beslutade förändringar av systemet och lägre räntor. Utgifterna för *Bostadsbidrag* har under samma period sjunkit med 2,2 miljarder kronor till 4 miljarder kronor 2001. Som andel av de takbegränsade utgifterna minskar utgiftsområdet med hela 3,3 procentenheter mellan 1997 och 2004.

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Justerat för tekniska regleringar har utgiftsområdets andel av de takbegränsade utgifterna ökat med 0,9 procentenheter mellan 1997 och 2004. Förstärkningarna syftar till att värna kvaliteten i vården och omsorgen och att minska behovet av att höja kommunalskatterna. Totalt höjs nivån på de generella statsbidragen till kommuner och landsting med ca 28 miljarder kronor under perioden 1997–2004.

Utgiftsområde 26 Statsskuld räntor m.m.

Utgifterna för *Räntor på statsskulden* har sjunkit från 98 miljarder kronor 1997 till 81 miljarder kronor 2001. Utgifterna beräknas minska till 55 miljarder kronor 2004. Den kraftiga utgiftsminskningen beror i huvudsak på två faktorer: lägre räntenivåer och minskad statsskuld. Under perioden förfaller lån som löper till en relativt hög kupongränta. Dessa lån ersätts successivt med nya lån som löper till en lägre ränta. Statsskulden beräknas minska med ca 280 miljarder kronor från och med 1997 till och med 2004.

6.4 Ändrat namn på utgiftsområde

Regeringens förslag: Utgiftsområde 6 ändrar namn till Försvar samt beredskap mot sårbarhet.

Bakgrund: Regeringen har i prop. 2001/02:10 Fortsatt förnyelse av totalförsvaret och i prop. 2001/02:158 Samhällets säkerhet och beredskap poängterat vikten av en helhetssyn i planeringen av åtgärder för svåra påfrestningar på samhället i fred och för höjd beredskap. För att tydliggöra denna helhetssyn bör utgiftsområde 6 byta namn från Totalförsvaret till Försvar samt beredskap mot sårbarhet. Genom detta namnbyte synliggörs den nya inriktningen på högsta strukturella nivå. Förslaget medför ändring i riksdagsordningen. Ett lagförslag i ärendet finns i avsnitt 3.1.

6.5 Utgiftsområde 1–27 samt ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

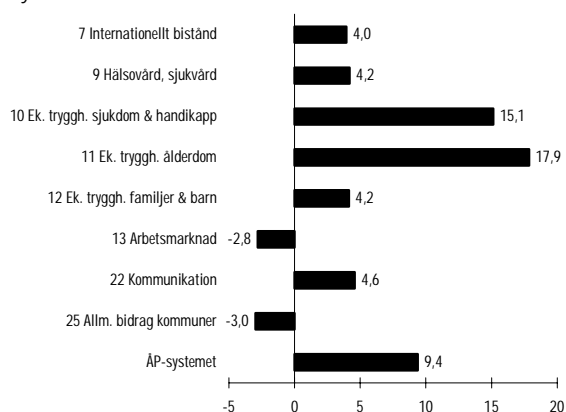
I följande avsnitt gör regeringen en kortfattad beskrivning av varje utgiftsområde och ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. I tabellform redovisas utfall för 2001, anvisade medel i statsbudgeten för 2002 (inkluderar inte förslag på tilläggsbudget), prognos för 2002 samt konsekvensberäkningar för åren 2003–2004.

Utgiftsprognoserna för budgetåret 2002 avviker i vissa fall från anvisade medel på statsbudgeten. Detta beror bl.a. på att anslags-sparanden och reservationer förbrukas, nu föreslagna förändringar på tilläggsbudget samt på förändrade antaganden om den ekonomiska utvecklingen.

I diagram 6.1 visas större förändringar mellan statsbudgeten för 2002 och konsekvensberäkningen för 2004. Dessa förändringar kommenteras kortfattat under de berörda utgiftsområdena.

Diagram 6.1 Större utgiftsförändringar mellan statsbudgeten för 2002 och konsekvensberäkningen för 2004

Miljarder kronor

Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
5 413	7 284	7 404	7 357	7 703

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Demokrati samt delar av politikområdena Mediepolitik och Samepolitik. I utgiftsområdet ingår även anslagen Kungliga hov- och slottsstaten, Riksdagens ledamöter och partier m.m., Riksdagens förvaltningskostnader, Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen, Regeringskansliet m.m., Stöd till politiska partier samt Expertgruppen för EU-frågor. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 7,3 miljarder kronor, varav anslaget Regeringskansliet m.m. svarar för ca 5 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 48 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
2 122	8 754	9 013	9 528	9 706

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Effektiv statsförvaltning och Finansiella system och tillsyn. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 8,8 miljarder kronor, varav Effektiv statsförvaltning svarar för ca 8,3 miljarder kronor och Finansiella system och tillsyn för ca 0,5 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet med 348 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002. Förändringen består till största delen av en ökning av anslaget 1:14 *Statliga tjänstepensioner* med totalt 327 miljoner kronor. Tidigare har anslaget varit lägre än de prognostiserade utgifterna och differensen har täckts med det anslagssparande som finns för anslaget. Regeringen avser att dra in anslagssparandet och anslaget höjs därför för att motsvara de prognostiserade utgifterna. Denna förändring har ingen utgiftseffekt. Från och med 2003 upphör inkomstprövningen av änkepensioner. Då statliga tjänstepensioner är samordnade med änkepensionen innebär detta en beräknad minskning av utgifterna under anslaget med 90 miljoner kronor. Till följd av ny pris- och löneomräkning ökar utgiftsområdet med 21 miljoner kronor.

Det pensionsavtal som parterna slöt på det statliga avtalsområdet den 1 februari 2002 kommer att få statsfinansiella effekter. Avtalet har slutits med förbehåll om regeringens godkännande. Initialt kommer statsbudgetens saldo att försvagas, men på sikt förväntas förändringarna vara saldoneutrala. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i budgetpropositionen för 2003 och då föreslå riksdagen att fatta erforderliga beslut så att avtalet kan träda i kraft 2003. Beräkningar över de statsfinansiella effekterna kommer då också att redovisas. I konsekvensberäkningarna för 2003 och 2004 har avtalet inte beaktats.

Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
6 432	8 058	8 133	8 311	8 513

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Skatt, tull och exekution. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 8,1 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 44 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
24 149	23 641	24 029	24 385	25 377

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Rättsväsendet. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 23,6 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 99 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Såsom tidigare aviserats tillförs utgiftsområdet 100 miljoner kronor 2003 och 600 miljoner kronor 2004. Medlen skall huvudsakligen användas till en fortsatt förstärkning av polisen.

Utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
3 015	1 162	1 189	1 168	1 173

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Utrikes- och säkerhetspolitik och avser från 2002 bidrag till vissa internationella organisationer, fredsfrämjande verksamhet, information om

Sverige i utlandet, nedrustnings- och säkerhetspolitiska frågor samt Europainformation. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 1,2 miljarder kronor.

Från 2003 minskas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 2 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Utgiftsområde 6 Totalförsvaret

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
44 895	45 810	46 305	45 269	45 387

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Totalförsvaret och Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 45,8 miljarder kronor, varav Totalförsvaret svarar för ca 44,7 miljarder kronor och Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar svarar för ca 1,1 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 344 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002. Utgiftsområdet minskar 2003 som en följd av försvarsomställningen.

Regeringen föreslår att utgiftsområde 6 byter namn från Totalförsvaret till Försvar samt beredskap mot sårbarhet.

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
16 989	15 044	16 023	17 079	18 999

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Internationellt utvecklingssamarbete samt Samarbete med Central- och Östeuropa. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 15 miljarder kronor varav 14,3 miljarder kronor till Internationellt utvecklingssamarbete och 0,7 miljarder kronor till Samarbete med Central- och Östeuropa.

Den totala biståndsramen för 2003 uppgår till 18,9 miljarder kronor vilket motsvarar 0,81 procent av bruttonationalinkomsten (BNI). Från biståndsramen avräknas vissa asylkostnader, medel för EU:s gemensamma bistånd, vissa FN-bidrag samt administration.

Förändringen av biståndsramen mellan 2002 och 2004 beräknas till 4,7 miljarder kronor. Biståndsramen ökar från 0,74 procent av BNI 2002 till 0,86 procent av BNI plus 200 miljoner kronor 2004.

Från 2003 minskas beräknade resurser för utgiftsområdet med 465 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002. Detta förklaras främst av högre avräkningar.

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
5 282	5 239	6 459	5 193	4 678

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Migrationspolitik, Integrationspolitik, Storstadspolitik och Minoritetspolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 5,2 miljarder kronor, varav Migrationspolitiken svarar för ca 2,7 miljarder kronor och Integrationspolitiken för ca 2,4 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 3 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Utgiftsområde 9 Hälsövård, sjukvård och social omsorg

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
29 492	31 129	31 433	33 218	35 318

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Hälsa- och sjukvårdspolitik, Folkhälsopolitik, Barnpolitik, Handikappolitik, Äldrepolitik, Socialtjänstpolitik och Forskningspolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten

till 31,1 miljarder kronor, varav läkemedelsförmånen svarar för 17,6 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002 minskar utgiftsområdet 2003 med 325 miljoner kronor medan det ökar med 129 miljoner kronor 2004. Skillnaderna beror på förändrade antaganden om utgifterna för assistansersättningen samt ny pris- och löneomräkning. Enligt tidigare beslut tillförs utgiftsområdet 300 miljoner kronor 2003 vilket är ett led i satsningen för att förbättra tandvårdsstödet för äldre.

Utgiftsramen beräknas öka med ca 4 miljarder kronor under perioden 2001–2004 till totalt 35,3 miljarder kronor 2004. Denna ökning beror främst på utvecklingen av anslagen för assistansersättningen och bidrag för läkemedelsförmånen. Kostnaderna för assistansersättningen beräknas öka med ca 2 miljarder kronor till följd av förväntad ökning av antalet assistansberättigade och assistanstimmar per individ. Bidrag för läkemedelsförmånen ökar med knappt 2 miljarder kronor i enlighet med den beräkning som framgår av överenskommelsen med Landstingsförbundet.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
107 316	108 357	112 980	118 280	123 502

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ersättning vid arbetsförmåga. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 108,4 miljarder kronor, varav sjukpenning och rehabilitering svarar för 45,7 miljarder kronor, förtidspensioner för 47,8 miljarder kronor, arbetsskadeersättningar för 7,6 miljarder kronor och de allmänna försäkringskassorna för 5,3 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet med 1,4 miljarder kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002. Ökningen beror på antagna utgiftsökningar för sjukpenning och förtidspension. Beräkningen förutsätter kraftfulla åtgärder för att hejda utgiftsutvecklingen och minska sjuktalen i förhållande till dagens nivå.

Som tidigare aviserats i budgetpropositionen för 2002 avser regeringen att föreslå en höjning av inkomsttacken i sjuk- och föräldraförsäkringen från 7,5 till 10 prisbasbelopp från den 1 juli 2003 om det statsfinansiella läget så medger. I ramen för utgiftsområdet ligger därför utgiftsökningar i sjukförsäkringen motsvarande ca 0,8 miljarder kronor för 2003 och ca 1,6 miljarder kronor för 2004.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
33 839	33 535	33 551	52 524	51 406

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ekonomisk äldrepolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 33,5 miljarder kronor, varav ålderspensioner svarar för ca 9,6 miljarder kronor, efterlevandepensioner för ca 13,5 miljarder kronor och bostadstillägg till pensionärer för ca 10,2 miljarder kronor.

För 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet med 669 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002. Detta är främst en följd av att utgifterna för bostadstillägg till pensionärer och efterlevandepensioner beräknas bli högre än tidigare beräknat.

Den kraftiga utgiftsökningen mellan åren 2002 och 2003 beror i huvudsak dels på att utgifterna för den bosättningsbaserade folkpensionen till pensionärer som även uppbär ATP (ca 7 miljarder kronor) flyttas från ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till utgiftsområde 11, dels på att det särskilda grundavdraget (SGA) avskaffas 2003 (ca 9,5 miljarder kronor). Då SGA avskaffas omvandlas denna skatteförmån tillsammans med nuvarande bosättningsbaserade folkpension och pensions-tillskott till en beskattad garantipension på statsbudgetens utgiftssida. Utöver omvandlingen till en beloppsmässigt högre bruttoförmån, blir utgifterna för den nya garantipensionen netto ca 1,3 miljarder kronor högre än utgifterna för det hittillsvarande grundskyddet.

I enlighet med tidigare beslut tillförs utgiftsområdet även ca 700 miljoner kronor 2003 för införandet av ett äldreomsorgsstöd.

Stödet införs för att personer över 65 år bosatta i Sverige skall garanteras en viss lägsta levnadsnivå.

Sedan 1997 inkomstprövas den del av änkepensionen som består av folkpension. Från och med 2003 upphör denna inkomstprövning vilket innebär att utgifterna för efterlevandepensioner beräknas öka med ca 800 miljoner kronor. Dessa ökade utgifter innebär ökade skatteintäkter uppgående till ca 250 miljoner kronor för landets kommuner. Statsbidraget till kommunerna nedjusteras därför med motsvarande belopp. En viss minskning sker även av utgifterna för statliga tjänstepensioner då dessa är samordnade med änkepensionen. Sammantaget innebär reformen ökade utgifter för statsbudgeten om ca 460 miljoner kronor.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
48 289	49 841	49 777	52 088	54 002

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ekonomisk familjepolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 49,8 miljarder kronor, varav barnbidraget svarar för ca 21 miljarder kronor och föräldraförsäkringen för ca 19,6 miljarder kronor.

Utgiftsramen beräknas öka med ca 4,2 miljarder kronor mellan 2002 och 2004. Utgifterna för föräldraförsäkringen ökar med knappt 4 miljarder kronor till följd av stigande medelersättning och fler utbetalda dagar samt ett antal beslutade eller aviserade reformer.

Beräknade resurser för utgiftsområdet minskar med 201 miljoner kronor för 2003 och ökar med 186 miljoner kronor för 2004 i jämförelse med de beräknade ramarna i budgetpropositionen för 2002. Minskningen 2003 förklaras till större delen av lägre utgifter för föräldraförsäkringen. Orsaken är främst ett lägre förväntat utnyttjande av den ytterligare pappa-/mammamånaden. Utgiftsökningen för 2004 härrör bl.a. från anslaget pensionsrätt för barnår.

Den 1 januari 2002 förlängdes föräldraförsäkringen genom att ytterligare en pappa-/mammamånad infördes. Budgeteffekten uppkommer dock först 2003. Utgiftsökningar med anledning av denna reform beräknas till ca 0,5

miljarder kronor år 2003 och ca 1 miljard kronor år 2004.

Grundnivån i föräldraförsäkringen höjdes från 60 till 120 kronor per dag den 1 januari 2002. Som tidigare aviserats i 2001 års ekonomiska vårproposition avser regeringen att höja grundnivån till 150 kronor den 1 januari 2003 och till 180 kronor den 1 januari 2004. I ramen för utgiftsområdet har utgiftsökningar i föräldraförsäkringen därför beaktats med ca 100 miljoner kronor år 2003 och ca 200 miljoner kronor år 2004.

Som tidigare aviserats i budgetpropositionen för 2002 avser regeringen att höja inkomsttaket i såväl sjuk- som föräldraförsäkringen från 7,5 till 10 prisbasbelopp från den 1 juli 2003 om det statsfinansiella läget så medger. I ramen för utgiftsområdet har utgiftsökningar i föräldraförsäkringen med anledning av en höjning av inkomsttaket beaktats med ca 0,3 miljarder kronor år 2003 och ca 0,6 miljarder kronor år 2004.

Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
58 627	58 915	60 075	57 385	56 120

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Arbetsmarknadspolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 58,9 miljarder kronor, varav bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd svarar för ca 36 miljarder kronor.

De beräknade resurserna för utgiftsområdet minskar med ca 1,2 miljarder kronor 2003 och med ca 2,0 miljarder kronor 2004 i jämförelse med de beräknade ramarna i budgetpropositionen för 2002. Nya beräkningar av hur stor andel av de arbetslösa som uppbär inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning medför att utgifterna för arbetslöshetsersättningen beräknas bli lägre i förhållande till de beräknade utgifterna i budgetpropositionen för 2002.

Enligt tidigare beslut beräknas 100 miljoner kronor för åtgärder för minskad deltidsarbetslöshet 2003–2004. I utgiftsområdesramarna beräknas även 500 miljoner kronor för finansiering av den höjning av högsta och lägsta dagersättningen inom arbetslöshetsförsäkringen som gjordes den 2 juli 2001. I utgifts-

områdesramarna beräknas även, enligt tidigare beslut, 700 miljoner kronor 2003–2004 för ökade personalresurser på arbetsförmedlingarna samt 70 miljoner kronor 2003 för kompletterande utbildning för personer med utländsk högskoleutbildning inom bristyrken.

Utgiftsområde 14 Arbetsliv

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
8 507	1 048	1 047	1 080	1 102

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Arbetslivspolitik och Jämställdhetspolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 1,0 miljard kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 7 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
19 089	22 567	21 760	22 790	24 090

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Utbildningspolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 22,6 miljarder kronor.

För 2003 minskas beräknade resurser för utgiftsområdet med 318 miljoner kronor och för 2004 ökas beräknade resurser med 68 miljoner kronor i jämförelse med de beräknade ramarna i budgetpropositionen för 2002. Förändringen i utgiftsområdesramen för 2003 jämfört med budgetpropositionen för 2002 förklaras främst av lägre studerandevolymer inom vuxenutbildning och eftergymnasial utbildning. Jämfört med budgetpropositionen för 2002 görs för 2003 och 2004 även ett högre antagande om ränta, och för 2003 även om prisbasbelopp, vilket medför högre utgifter för studiemedelsräntor respektive studiemedel.

Från och med 2003 beräknas ökade utgifter med 300 miljoner kronor till följd av att

studiebidraget till gymnasiestuderande enligt tidigare beslut skall utgå under tio månader mot nuvarande nio månader. Från och med 2003 beräknas, enligt tidigare beslut, även resurser inom utgiftsområdet för ett rekryteringsbidrag vid vuxenstudier i enlighet med förslag i propositionen Rekryteringsbidrag vid vuxenstudier (prop. 2001/02:161).

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
33 259	41 447	41 170	42 806	44 590

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Utbildningspolitik, Forskningspolitik samt del av politikområdet Storstadspolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 41,4 miljarder kronor, varav Utbildningspolitik svarar för 38,5 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 23 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Bidraget till personalförstärkningar i skola och fritidshem ökar med 1 miljard kronor för 2003 till 2,5 miljarder kronor och ytterligare 1 miljard kronor för 2004 till 3,5 miljarder kronor.

Enligt tidigare beslut tillförs detta utgiftsområde och utgiftsområde 15 Studiestöd sammanlagt ytterligare 500 miljoner kronor från och med 2003 för en fortsatt utbyggnad av grundutbildningen vid universitet och högskolor. I beloppet ingår de utökade kostnaderna för studiemedel. Utöver detta tillförs 500 miljoner kronor för grundforskning och forskarutbildning. I utgiftsområdesramen har även enligt tidigare beslut beräknats ytterligare 100 miljoner kronor från och med 2003 för kvalitetsfrämjande åtgärder inom humanistiskt, teologiskt, juridiskt och samhällsvetenskapligt utbildningsområde.

Utgiftsområde 17

Kultur, medier, trossamfund och fritid

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
7 814	8 107	8 131	8 306	8 505

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Kulturpolitik, Ungdomspolitik och Folkhälso- och utbildningspolitik samt delar av politikområdena Mediepolitik, Finansiella system och tillsyn, Utbildningspolitik och Forskningspolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 8,1 miljarder kronor, varav Kulturpolitik svarar för ca 4,8 miljarder kronor och Utbildningspolitik (Folkbildning) för ca 2,6 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 25 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Utgiftsområde 18

Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
10 434	9 529	9 078	9 427	9 279

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Bostadspolitik och Regional samhällsorganisation samt delar av politikområdena Ekonomisk familjepolitik och Miljöpolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 9,5 miljarder kronor, varav Bostadspolitik svarar för ca 2,7 miljarder kronor, Regional samhällsorganisation för ca 2,0 miljarder kronor, Ekonomisk familjepolitik för ca 4,0 miljarder kronor och Miljöpolitik för ca 0,8 miljarder kronor.

Beräknade resurser för utgiftsområdet minskar med 74 miljoner kronor för 2003 och 58 miljoner kronor för 2004 i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002. Detta är en följd av att utgifterna för bostadsbidrag beräknas bli lägre på grund av att färre familjer blir berättigade till bostadsbidrag. Utgifterna för räntebidrag beräknas minska på grund av en något lägre nyproduktion och ombyggnad av bostäder.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 12 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Utgiftsområde 19

Regional utjämning och utveckling

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
3 258	3 563	3 459	3 433	3 433

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Regional utvecklingspolitik och del av politikområdet IT, tele och post. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 3,6 miljarder kronor, varav Regional utvecklingspolitik svarar för ca 3,3 miljarder kronor.

Utgiftsområde 20

Allmän miljö- och naturvård

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
2 153	3 125	2 762	3 362	4 182

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Miljöpolitik och del av politikområdet Forskningspolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 3,1 miljarder kronor, varav politikområdet Miljöpolitik svarar för ca 2,8 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 9 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Enligt tidigare beslut tillförs utgiftsområdet resurser för bl.a. bevarande av biologisk mångfald, sanering av förorenade områden och lokala investeringsprogram för klimatåtgärder under åren 2003 och 2004.

Utgiftsområde 21 Energi

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
1 950	2 132	1 963	1 321	1302

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Energi- politik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 2,1 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 5 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

I proposition 2001/02:143 Samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning föreslås åtgärder som kommer att påverka beräknade utgifter för 2003 och 2004. Regeringen avser att återkomma till anslagsfrågorna i budgetpropositionen för 2003.

Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
24 568	24 469	24 369	25 980	29 046

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Transportpolitik och delar av politikområdet IT, tele och post. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 24,5 miljarder kronor, varav Transportpolitik svarar för 23,7 miljarder kronor och IT, tele och post svarar för ca 0,7 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 254 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Utgiftsramen beräknas öka med 4,6 miljarder kronor mellan 2002 och 2004. Ökningen beror främst på att utgiftsområdet enligt tidigare beslut tillförs 0,5 miljarder kronor från 2003 och 2,8 miljarder kronor från 2004. Medlen från 2004 skall i enlighet med regeringens proposition om Infrastruktur för ett långsiktigt hållbart transportsystem (prop. 2001/02:20, bet. 2001/02:TU2, rskr. 2001/02:126) användas till ambitionshöjningar avseende infrastruktur-

satsningar. Pris- och löneomräkningen över perioden uppgår till ca 1,2 miljarder kronor.

Utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande närings

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
16 627	10 839	11 034	14 461	14 465

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Skogspolitik, Djurpolitik, Livsmedelspolitik, Landsbygdspolitik samt delar av politikområdena Utbildningspolitik, Forskningspolitik och Samepolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 10,8 miljarder kronor, varav Livsmedelspolitik svarar för 4,3 miljarder kronor, Landsbygdspolitik för 4,1 miljarder kronor och Utbildningspolitik för 1,2 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 4 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

I samband med riksdagens behandling av statsbudgeten för 2002 tidigare lades utbetalningen av 2001 års arealstöd, motsvarande 3,5 miljarder kronor, till 2001. Samtidigt minskades anslaget för arealstöd 2002 med motsvarande belopp, vilket förklarar den lägre anslagsnivån 2002.

Utgiftsområde 24 Näringsliv

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
3 348	3 410	3 363	3 422	3 298

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Näringspolitik, Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande, Konsumentpolitik samt delar av politikområdet Forskningspolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 3,4 miljarder kronor, varav politikområdet Näringsliv svarar för ca 1,6 miljarder kronor, Forskningspolitik för ca 1 miljard kronor och

Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande för ca 0,6 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 14 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002. Efter 2003 upphör anslaget till Näringslivsutveckling i Östersjöregionen (Östersjömiljarden 2).

Utgiftsområde 25

Allmänna bidrag till kommuner

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
100 639	98 899	101 916	93 767	95 913

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Allmänna bidrag till kommuner. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 98,9 miljarder kronor.

Mellan 2002 och 2004 minskas beräknade resurser för utgiftsområdet med ca 3 miljarder kronor (se diagram 6.1). En del av förändringen är en konsekvens av tidigare beslut som påverkar kommuners och landstings skatteintäkter. Åtgärder som leder till ökade skatteintäkter för kommunsektorn är skattereduktion för allmän pensionsavgift, avskaffande av det särskilda grundavdraget (SGA) och skattereduktion för fackföreningsavgift. Höjningen av grundavdraget leder till minskade skatteintäkter för kommunsektorn. Sammantaget innebär dessa åtgärder att nivån på det generella statsbidraget 2003 minskas med ca 8,1 miljarder kronor. Från och med 2003 slopas inkomstprövningen av änkepensionen, vilket innebär ökade skatteintäkter för kommunerna med ca 0,25 miljarder kronor. Det generella statsbidraget minskas därför med motsvarande belopp från och med 2003.

Enligt tidigare beslut tillförs utgiftsområdet 3,2 miljarder kronor för 2003. Av dessa medel avser 2,0 miljarder kronor en förstärkning av hälso- och sjukvården samt 1,2 miljarder kronor införandet av en allmän förskola för 4- och 5-åringar. 2004 tillförs utgiftsområdet ytterligare 1,0 miljard kronor avseende en fortsatt förstärkning av hälso- och sjukvården.

Utgiftsområde 26

Statsskuldräntor m.m.

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
81 260	63 327	60 693	57 860	55 360

Utgiftsområdet omfattar utgifter för räntor på statsskulden, oförutsedda utgifter samt Riksgäldskontorets provisionskostnader i samband med upplåning och skuldförvaltning.

Utgiftsområdet Statsskuldräntor m.m. ingår inte under utgiftstaket för staten eftersom regering och riksdag endast i begränsad omfattning kan påverka dessa utgifter på kort sikt.

För 2002 uppgår utgiftsramen till 63,3 miljarder kronor, varav anslaget Räntor på statsskulden svarar för 63,1 miljarder kronor. Anslaget avräknas kassamässigt och påverkas i stor utsträckning av Riksgäldskontorets upplåningsteknik och låneplan för respektive år. De underliggande förklaringsvariablerna är skuldens storlek, ränte- och valutakurser samt lånebehovet. Då upplåning sker löpande och i genomsnitt på långa löptider kommer dessa faktorer att påverka utgifterna under flera år.

Den primära förklaringen till de lägre utgifterna på utgiftsområdet under 2002 jämfört med beräkningarna i budgetpropositionen för 2002 är lägre utländska räntenivåer samt en tidigare lagd räntebetalning under december 2001. För 2003 ökar utgifterna jämfört med budgetpropositionen för 2002 med 2,7 miljarder kronor, främst till följd av reviderade låneplaner.

Ränteutgifterna minskar över åren till följd av att äldre lån med relativt hög ränta successivt ersätts med lån som löper till en lägre ränta samt av att statsskulden fortsätter att minska fram till 2003. För 2003 beräknas utgifterna för utgiftsområdet minska med 2,8 miljarder kronor och för 2004 minskar utgifterna med ytterligare 2,5 miljarder kronor.

Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
23 272	23 055	18 619	24 111	23 578

Utgiftsområdet avser Sveriges avgift till Europeiska gemenskapernas budget.

För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 23 miljarder kronor. Den aktuella utgiftsprognosen för 2002 uppgår till 18,6 miljarder kronor. Skillnaden mellan budgeterat belopp och utgiftsprognos beror framför allt på att EU-budgetens överskott för 2001 kommer att regleras genom en lägre avgift för 2002 och att betalningen av januariavgiften 2002 tidigarelades till december 2001.

Avgiften beräknas på grundval av EU-budgeten för 2002 (i denna beräkning enligt kommissionens förslag till tilläggs- och ändringsbudget nr 2), uppräknad med utgiftsutvecklingen enligt det finansiella perspektivet och antaganden om den ekonomiska utvecklingen. Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet med 355 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002, främst beroende på ändrade antaganden om den ekonomiska utvecklingen.

Beräkningen av resursbehovet kommer att revideras i budgetpropositionen för 2003 på grundval av kommissionens förslag avseende EU-budgeten för 2003, inklusive reviderade avgiftsbaser för samtliga medlemsstater.

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Miljoner kronor

Utfall 2001	Beräknat 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
145 508	153 414	153 106	154 164	162 803

Området omfattar ålderspension i form av tilläggspension, ålderspension i form av folkpension till pensionärer som även uppbär ATP, inkomstpension och premiepension. För 2002 uppgår de totala utgifterna enligt beräkningen i budgetpropositionen för 2002 till 153,4 miljarder kronor.

För 2003 ökas beräknade resurser för ålderspensionssystemet med 71 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Utgifterna för ålderspensionerna ökar årligen. Detta beror dels på en trendmässig ökning av den genomsnittliga ATP-nivån, dels på indexeringen av pensionerna som från och med 2002 är kopplad till inkomstutvecklingen i hela samhället.

År 2003 förs kostnaderna för den bosättningsbaserade folkpensionen till pensionärer som även uppbär ATP, från ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till garanti-pensionsanslaget på utgiftsområde 11. Denna överföring av kostnader uppgår till ca 7 miljarder kronor och justerat för denna tekniska förändring är utgiftsökningen för ålderspensionssystemet således kraftigare än vad ovanstående tabell visar.

7

Tilläggsbudget

7 Tilläggsbudget

7.1 Förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för 2002

Enligt 9 kap. 5 § regeringsformen kan riksdagen för löpande budgetår på tilläggsbudget göra en ny beräkning av statsinkomster samt ändra anslag och anvisa nya anslag. De förändringar av gällande statsbudget som nu kan överblickas och andra frågor som regeringen anser bör tas upp, redovisas i det följande.

Anslagsförändringarna i detta förslag till tilläggsbudget innebär att anvisade medel ökar med 6 451 miljoner kronor netto. De föreslagna ökningarna av anslagen uppgår till 9 370 miljoner kronor och de föreslagna minskningarna uppgår till 2 919 miljoner kronor.

Efter de föreslagna åtgärderna uppgår budgeteringsmarginalen till 0,9 miljarder kronor för år 2002.

7.2 Tilläggsbudget per utgiftsområde

7.2.1 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

46:1 Allmänna val

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 215 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 46:1 *Allmänna val* ökas med 55 000 000 kronor. Anslaget 90:6 *Stöd till politiska partier* minskas med 3 800 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Personer med utländskt medborgarskap har enligt vallagen (1997:157) rösträtt vid och är valbara i val till kommunala församlingar. Inför 1998 års val anvisade riksdagen 12 400 000 kronor som regeringen fördelade till riksdagspartierna för information till invandrare (prop. 1997/98:150, bet. 1997/98:FiU27, rskr. 1997/98:317). I 1998 års val sjönk ändå valdeltagandet även för kategorin röstberättigade med utländskt medborgarskap. Regeringen anser därför att 30 000 000 kronor bör tillföras för ändamålet inför 2002 års val. Finansiering sker delvis genom att anslaget 90:6 *Stöd till politiska partier* minskas med 3 800 000 kronor. Detta innebär inte att stödet till de politiska partierna minskar.

Från anslaget betalas även kostnader för administrationen av de allmänna valen. En del i detta är förtidsröstningen på Posten AB:s postkontor. Mot bakgrund av de strukturförändringar som Posten AB för närvarande genomgår bedömer regeringen att kostnaderna för att bibehålla den höga ambitionsnivån för poströstningen kommer att bli högre än tidigare beräknat. Regeringen anser därför att ytterligare 25 000 000 kronor bör tillföras för ändamålet.

Sammantaget skall anslaget 46:1 *Allmänna val* ökas med 55 000 000 kronor.

90:5 Regeringskansliet m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 4 998 149 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 90:5 *Regeringskansliet m.m.* ökas med 75 400 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Försvagningen av den svenska kronan mot framför allt USD, har för utrikesrepresentationen medfört en kursförlust uppgående till 75 400 000 kronor. Regeringen anser att anslaget 90:5 *Regeringskansliet m.m.* bör ökas med detta belopp.

7.2.2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

1:6 Statistiska centralbyrån

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 394 439 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 1:6 *Statistiska centralbyrån* ökas med 2 825 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 1:1 *Konjunkturinstitutet* minskas med 2 825 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Konjunkturinstitutet har statistikansvar för enkäten om Näringslivets investeringar. Denna statistik har numera relativt liten betydelse för Konjunkturinstitutets prognosarbete. Statistiska centralbyråns (SCB) nationalräkenskapsprogram är i stället den helt dominerande användaren av investeringsenkäten. Därför anser regeringen att ansvaret för investeringsenkäten skall flyttas från Konjunkturinstitutet till SCB. Anslaget 1:6 *Statistiska centralbyrån* skall därför tillföras 2 825 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 1:1 *Konjunkturinstitutet* minskas med motsvarande belopp.

2:1 Finansinspektionen

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 141 853 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 2:1 *Finansinspektionen* ökas med 540 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 2:2 *Insättningsgarantinämnden* minskas med 540 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Inom Finansinspektionen pågår ett arbete med att införa ett riskhanteringssystem som syftar till att utveckla tillsynen för de väsentligaste instituten, att möjliggöra en årlig samlad riskbedömning samt att anpassa tillsynen till de nya reglerna för kapitaltäckning. Ytterligare medel behövs för att slutföra arbetet.

Finansinspektionen har en aktiv roll i Europeiska värdepapperstillsynskommittén. Arbetet inom kommittén kommer att bli betydande när ny EU-reglering inom finansmarknadsområdet arbetas fram. Inspektionen behöver ytterligare medel för detta arbete.

Anslaget 2:1 *Finansinspektionen* skall därför ökas med 540 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 2:2 *Insättningsgarantinämnden* minskas med motsvarande belopp. Finansieringsåtgärden påverkar inte nämndens verksamhet under 2002.

Statens fastighetsverk

Riksdagen har för innevarande år godkänt en investeringsplan för Statens fastighetsverk.

Regeringens förslag: Riksdagen godkänner att staten förvärvar fastigheten Proserpina 4 – det s.k. Norra Bancohuset – i Gamla Stan i Stockholms kommun samt godkänner en ny investeringsplan för Statens fastighetsverk för perioden 2001 – 2004.

Skälen för regeringens förslag: Fastigheten Proserpina 4 – det s.k. Norra Bancohuset – i Gamla stan i Stockholms kommun tillhörde under lång tid staten. Byggnaderna inom kvarteret Proserpina löstes in successivt av Riksbanken i slutet av 1700-talet. Banken hade en del av sin verksamhet där fram till 1907. Riksarkivet övertog därefter lokalerna. Fastigheten såldes av Byggnadsstyrelsen i mitten

Tabell 7.1 Investeringsplan för Statens fastighetsverk

Miljoner kronor

	Investerat 2000	Prognos 2001	Budget 2002	Beräknat 2003	Beräknat 2004
Inrikes	280	218	503	358	200
Utrikes	26	20	18	15	10
Mark	11	23	12	7	4
Summa investeringar	317	261	533	380	214
Lån	317	261	533	380	214
Summa finansiering	317	261	533	380	214

av 1980-talet. Staten har nu möjlighet att förvärva fastigheten.

Regeringen anser att det är av stort intresse att fastigheten, som enligt Riksantikvarieämbetet uppfyller kriterierna för att kunna räknas till det nationella kulturarvet, åter kommer i statens ägo. Därigenom skapas också värdefulla lokaltrymmen för staten i Stockholms innerstad.

Statens fastighetsverk och Norra Bancohuset HB, dotterbolag till Drott AB, har ingått ett avtal, villkorat av regeringens godkännande, avseende förvärv av det s.k. Norra Bancohuset för en köpeskilling om 145 miljoner kronor. Denna anskaffning ingår inte i den investeringsplan som riksdagen godkänt. En ny investeringsplan (tabell 7.1) behöver därför godkännas. Förslaget innebär att beloppet för Inrikes fastigheter 2002 höjs med 145 miljoner kronor.

Finansieringen av förvärvet av fastigheten ryms inom den låneram för Fastighetsverkets investeringar på högst 7 000 000 000 kronor som riksdagen bemyndigat regeringen att besluta om.

Vidgat uppdrag för Vasallen AB

Regeringens förslag: Det bolag som har till uppgift att utveckla försvarsfastigheter skall även få förvärva kommunala bostadsfastigheter för omvandling till företagslokaler eller andra lämpliga ändamål.

Bakgrund: I samband med 1997 års ekonomiska vårproposition beslutades att ett aktiebolag skulle bildas för att utveckla försvarsfastigheter som avvecklades genom 1996 års försvarsbeslut (prop. 1996/97:150, bet. 1996/97:FiU20, rskr. 1996/97:284). Skälet till detta var bl.a. att det var viktigt att en professionell organisation för

fastighetsutveckling gavs finansiell uthållighet och affärsmässiga incitament för utveckling av fastigheterna. Det bolag som bildades – Vasallen AB – skulle i samarbete med kommuner och lokalt näringsliv utveckla och förädla fastigheterna för att slutligen sälja dem på kommersiella villkor.

I propositionen Allmännyttiga bostadsföretag, m.m. (prop. 2001/02:58, bet. 2001/02:BoU4, rskr. 2001/02:160) angavs att staten bör få möjlighet att förvärva bostadsfastigheter av kommunala bostadsföretag för att utveckla eller avveckla bostäderna. Regeringen angav att huvudambitionen måste vara att ansvaret för planering och genomförande av de åtgärder som kan bli aktuella vid en rekonstruktion av ett kommunalt bostadsföretag ligger kvar hos kommunen. Det kan dock i vissa situationer finnas organisationer som genom sin särskilda kompetens har bättre förutsättningar än kommunen eller det kommunala bostadsföretaget att genomföra de åtgärder som blir aktuella. En möjlighet som angavs var att Vasallen AB övertar de bostadsfastigheter som inte längre behövs för bostadsändamål.

Skälen för regeringens förslag: Inom Vasallen AB finns en stor erfarenhet av att finna ny användning för lokaler som blivit överflödiga vid regementsnedläggningar. Bolaget äger stor kännedom om lokala förutsättningar för att utveckla fastigheter för ny kommersiell användning. Omvandling av bostäder på regementsområdena ingår ibland som en del av detta arbete. Bolagets geografiska verksamhetsområden överensstämmer i flera fall med de regioner som har särskilda problem med befolkningsminskning och höga vakanser i de kommunala bostadsföretagen. Sammantaget ger detta Vasallen AB god kunskap om de lokala förutsättningarna att hitta ny användning för tomma lokaler. Regeringen anser mot denna

bakgrund att Vasallen AB även bör ges möjlighet att på kommersiella villkor förvärva kommunala bostadshus för omvandling till företagslokaler eller andra lämpliga ändamål för att sedan sälja dessa på kommersiella villkor. Se även avsnitt 7.2.15.

7.2.3 Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

3:2 Skattemyndigheterna

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 4 966 115 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 3:2 *Skattemyndigheterna* ökas med 1 652 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Skattemyndigheterna skall kompenseras för kostnaderna för att administrera uttag av avgifter till registrerade trossamfund (prop. 1998/99:124 avsnitt 7.1). Kostnaderna för uppbördshjälpen kan beräknas till 21 kronor per person. Regeringen har beslutat om uppbördshjälp för sju trossamfund. Enligt uppgift uppgår antalet personer där skattemyndigheterna svarar för uppbörden år 2002 till 78 668 stycken. Regeringen föreslår därför att anslaget 3:2 *Skattemyndigheterna* ökas med 1 652 000 kronor. Finansiering sker genom utgiftsminskning under ett annat utgiftsområde.

7.2.4 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

4:5 Domstolsväsendet m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 3 617 192 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 4:5 *Domstolsväsendet m.m.* ökas med 1 300 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: I propositionen Redovisningen av Svenska kyrkans fastigheter i fastighetsregistrets inskrivningsdel (prop. 2001/02:136) föreslås att frågor om lagfart för fastigheter som tillhör Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar skall regleras. Syftet är att göra det möjligt för kyrkan att på ett enkelt sätt få lagfart på sin fasta egendom samt att åstadkomma en mera fullständig redovisning i fastighetsregistrets inskrivningsdel. Reformen medför ökat arbete och kostnadsökningar för inskrivningsmyndigheterna, särskilt som kyrkans lagfartsärenden ofta är mer komplicerade än vanliga lagfartsärenden. Anslaget 4:5 *Domstolsväsendet m.m.* behöver därför tillföras 3 200 000 kronor. Den väntade ökningen av antalet inskrivningsärenden beräknas medföra inkomster i form av expeditionsavgifter som bedöms täcka denna tillfälliga resursförstärkning.

Ändringar i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård och lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk tvångsvård har medfört ökade kostnader för domstolsväsendet för förordnanden av sakkunniga. Regeringen anser därför att anslaget 4:5 *Domstolsväsendet m.m.* behöver tillföras 12 200 000 kronor varav 2 000 000 kronor avser år 2000, 5 100 000 kronor avser år 2001 och 5 100 000 kronor avser 2002. Finansiering sker genom utgiftsminskning under ett annat utgiftsområde.

Riksdagen har beslutat (prop. 2000/01:88, bet. 2000/01:JuU24, rskr. 2000/01:223) att Sjöfartsverket skall svara för sjöfartsregistret i stället för Stockholms tingsrätt. Verksamheten flyttades i december 2001. Anslaget 4:5 *Domstolsväsendet m.m.* bör med anledning härav minskas med 4 100 000 kronor.

För att finansiera ökade utgifter inom kriminalvården anser regeringen att anslaget 4:5 *Domstolsväsendet m.m.* bör minskas med 10 000 000 kronor.

Sammantaget innebär detta att anslaget 4:5 *Domstolsväsendet m.m.* skall ökas med 1 300 000 kronor.

4:6 Kriminalvården

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 4 122 603 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 4:6 *Kriminalvården* ökas med 160 000 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 4:5 *Domstolsväsendet m.m.* minskas.

Skälen för regeringens förslag: Beläggningen inom anstalter och häkten fortsätter att öka. Kriminalvården kan inte möta volymökningarna inom nuvarande anslagsram. För att ge kriminalvården förutsättningar att möta det ökade platsbehovet anser regeringen att anslaget behöver tillföras 150 miljoner kronor.

I propositionen Nationell narkotikahandlingsplan (prop. 2001/02:91) föreslås att en särskild satsning görs för att bekämpa narkotikamissbruket inom kriminalvården under åren 2002–2004. Som ett led häri behöver kriminalvårdens resurser nu förstärkas med 10 miljoner kronor.

Sammantaget föreslår regeringen att anslaget 4:6 *Kriminalvården* ökas med 160 000 000 kronor. Finansiering sker delvis genom att anslaget 4:5 *Domstolsväsendet m.m.* minskas med 10 000 000 kronor.

7.2.5 Utgiftsområde 6 Totalförsvaret

6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 20 338 658 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 6:1 *Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.* minskas med 3 750 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget 6:1 *Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.* minskas med 3 750 000 kronor för att finansiera en ökning av utgifterna under ett annat utgiftsområde.

6:19 Krisberedskapsmyndigheten

Något anslag för detta ändamål finns inte uppfört på statsbudgeten för innevarande år.

Regeringens förslag: Ett nytt ramanslag 6:19 *Krisberedskapsmyndigheten* på 59 000 000 kronor anvisas. Finansiering sker genom att anslaget 6:3 *Funktionen Civil ledning* minskas.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har i propositionen Samhällets säkerhet m.m. (prop. 2001/02:158) föreslagit att den nya Krisberedskapsmyndigheten skall inrättas den 1 juli 2002. Till följd av detta behöver ett nytt ramanslag 6:19 *Krisberedskapsmyndigheten* på 59 000 000 kronor anvisas. Finansiering sker genom att anslaget 6:3 *Funktionen Civil ledning* minskas.

6:20 Styrelsen för psykologiskt försvar

Något anslag för detta ändamål finns inte uppfört på statsbudgeten för innevarande år.

Regeringens förslag: Ett nytt ramanslag 6:20 *Styrelsen för psykologiskt försvar* på 5 400 000 kronor anvisas. Finansiering sker genom att anslaget 6:6 *Funktionen Psykologiskt försvar* minskas.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har i propositionen Samhällets säkerhet m.m. (prop. 2001/02:158) angett att verksamhetsområdet Det civila försvaret bör finansieras från ett anslag för Krisberedskapsmyndighetens förvaltningsutgifter, ett anslag för förvaltningsutgifter vid Styrelsen för psykologiskt försvar samt ett samlat anslag för övriga utgifter inom verksamhetsområdet. Till följd av detta behöver ett nytt ramanslag 6:20 *Styrelsen för psykologiskt försvar* på 5 400 000 kronor anvisas. Finansiering sker genom att anslaget 6:6 *Funktionen Psykologiskt försvar* minskas.

6:21 Civilt försvar

Något anslag för detta ändamål finns inte uppfört på statsbudgeten för innevarande år.

Regeringens förslag: Ett nytt ramanslag 6:21 *Civilt försvar* på 957 737 000 kronor anvisas. Finansiering sker genom att anslagen 6:3 *Funktionen Civil ledning* minskas med 258 367 000 kronor, 6:4 *Funktionen Försörjning med industrivaror* minskas med 35 341 000 kronor, 6:5 *Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst* minskas med 285 274 000 kronor, 6:6 *Funktionen Psykologiskt försvar* minskas med 10 665 000 kronor, 6:7 *Funktionen Ordning och säkerhet* minskas med 12 242 000 kronor, 6:8 *Funktionen Hälso- och sjukvård m.m.* minskas med 92 065 000 kronor, 6:9 *Funktionen Telekommunikationer m.m.* minskas med 102 985 000 kronor, 6:10 *Funktionen Postbefordran* minskas med 239 000 kronor, 6:11 *Funktionen Transporter* minskas med 78 997 000 kronor och 6:12 *Funktionen Energiförsörjning* minskas med 145 962 000 kronor.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2002, för ramanslaget 6:21 *Civilt försvar* besluta om avtal och beställningar avseende beredskapsåtgärder och andra åtgärder som syftar till att motstå svåra påfrestningar på samhället i fred, som inklusive tidigare avtal och beställningar som ingåtts med stöd av bemyndiganden för anslagen 6:3 *Funktionen Civil ledning*, 6:4 *Funktionen Försörjning med industrivaror*, 6:5 *Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst*, 6:8 *Funktionen Hälso- och sjukvård m.m.*, 6:9 *Funktionen Telekommunikationer m.m.* och 6:11 *Funktionen Transporter* medför utgifter på högst 445 000 000 kronor efter 2002.

Skälen för regeringens förslag: Riksdagen har beslutat att Överstyrelsen för civil beredskap skall läggas ned den 30 juni 2002 (prop. 2001/02:10, bet. 2001/02:FöU2, rskr. 2001/02:91). Anslaget 6:3 *Funktionen Civil ledning* skall därför minskas.

Regeringen har i propositionen Samhällets säkerhet m.m. (prop. 2001/02:158) angett att

verksamhetsområdet Det civila försvaret bör finansieras från ett anslag för Krisberedskapsmyndighetens förvaltningsutgifter, ett anslag avseende förvaltningsutgifter för Styrelsen för psykologiskt försvar samt ett samlat anslag för övriga utgifter inom verksamhetsområdet.

Till följd av detta behöver ett nytt ramanslag 6:21 *Civilt försvar* anvisas. Ändamålet för detta nya anslag skall motsvara de ändamål som i dag finns för de anslag inom verksamhetsområdet det civila försvaret som finns uppförda i statsbudgeten exklusive förvaltningsutgifter för Krisberedskapsmyndigheten och Styrelsen för psykologiskt försvar. Detta innebär att anslagen avseende det civila försvaret skall förändras i enlighet med tabell 7.2.

Regeringen avser att även finansiera utgifter för GotSam projektet och för vissa särskilda investeringar i etermedia från detta anslag.

Regeringen bör vidare bemyndigas att besluta om avtal och beställningar som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 445 000 000 kronor efter år 2002. Summan motsvarar bemyndiganden som för 2002 lämnats för ramanslagen 6:3 *Funktionen Civil ledning*, 6:4 *Funktionen Försörjning med industrivaror*, 6:5 *Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst*, 6:8 *Funktionen Hälso- och sjukvård m.m.*, 6:9 *Funktionen Telekommunikationer m.m.* och 6:11 *Funktionen Transporter*.

Tabell 7.2 Ökningar och minskningar av anslag

Kronor	
	Ökning av anslag
6:19 Krisberedskapsmyndigheten	59 000 000
6:20 Styrelsen för psykologiskt försvar	5 400 000
6:21 Civilt försvar	957 737 000
Summa	1 022 137 000
	Minskning av anslag
6:3 Funktionen Civil ledning	258 367 000
6:4 Funktionen Försörjning med industrivaror	35 341 000
6:5 Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst	285 274 000
6:6 Funktionen Psykologiskt försvar	10 665 000
6:7 Funktionen Ordning och säkerhet	12 242 000
6:8 Funktionen Hälso- och sjukvård	92 065 000
6:9 Funktionen Telekomunikationer	102 985 000
6:10 Funktionen Postbefordran	239 000
6:11 Funktionen Transporter	78 997 000
6:12 Funktionen Energiförsörjning	145 962 000
Summa	1 022 137 000

7.2.6 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

8:1 Biståndsverksamhet

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett reservationsanslag på 13 796 752 000 kronor. Vidare har regeringen ett bemyndigande att ingå ekonomiska förpliktelser om högst 25 948 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* minskas med 200 000 000 kronor. Avräkningen från biståndsramen för flyktingkostnader ökar med 200 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för reservationsanslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* under 2002 besluta om att ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 26 148 000 000 kronor efter 2002.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser att anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* skall minskas med 200 000 000 kronor för att bidra till att finansiera utgifter inom ett annat utgiftsområde. Avräkningen från biståndsramen för flyktingkostnader skall öka med 200 000 000 kronor.

Förhandlingar om påfyllnad av den internationella utvecklingsfonden och den afrikanska utvecklingsfonden pågår för närvarande. Vidare medför den svenska kronans försvagade ställning i förhållande till USD att ett utökat bemyndigande att ingå ekonomiska förpliktelser behövs för det multilaterala utvecklings-samarbetet. Totalt behöver bemyndigandet ökas med 200 miljoner kronor för att Sverige skall kunna behålla sin andel i respektive fond.

9:2 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett reservationsanslag på 1 000 000 kronor. Vidare har regeringen ett bemyndigande att ställa ut garantier för finansiellt stöd till länder i Central- och Östeuropa till ett belopp om högst 150 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2002 för reservationsanslaget 9:2 *Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier* ställa ut garantier för finansiellt stöd till länder i Central- och Östeuropa, som inklusive tidigare ställda garantier uppgår till högst 950 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Sedan 1996 finns en nordisk miljöinvesteringsslåneordning (MIL) på 100 miljoner ecu vid Nordiska investeringsbanken (NIB) för att skapa förbättrade förutsättningar för finansiering av miljöprojekt i Nordens närområden. Den ursprungliga MIL-ramen är nu så gott som fullt utnyttjad. För att kunna fortsätta beredningen av nya angelägna projekt och för att NIB aktivt skall kunna gå med i det planerade partnerskapet för miljöfinansiering inom den Nordliga dimensionen (NDEP) har NIB föreslagit en

utvidgning av ramen från 100 miljoner euro till 300 miljoner euro för att täcka bankens finansieringsbehov i Nordens närområden inom miljösektorn under de närmaste fem åren.

Under förutsättning att ett beslut om höjning av NIB:s garantiram fattas av de nordiska regeringarna behöver regeringens bemyndigande att ställa ut garantier för finansiellt stöd till länder i Central- och Östeuropa utökas. De lån som tidigare ställts ut under MIL-ramen har överflyttats till projektinvesteringsslåneordningen och skapar utrymme för nya lån. Regeringens bemyndigande att ställa ut garantier måste därför avse hela ramen. Sveriges andel av NIB:s garantiram uppgår till 34,2 procent, dvs. 102,6 miljoner euro, motsvarande högst 950 000 000 kronor. Riksgäldskontoret kommer att besluta om en årlig garantiavgift som skall belasta anslaget 9:2 *Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier*.

7.2.7 Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

10:5 Ombudsmannen mot etnisk diskriminering

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 13 908 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 10:5 *Ombudsmannen mot etnisk diskriminering* ökas med 2 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Antalet anmälningar till Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) om etnisk diskriminering i arbetslivet har fortsatt att öka kraftigt under 2001 och utvecklingen under det första kvartalet 2002 tyder på en fortsatt ökning. För att DO skall kunna fullgöra sina uppgifter behövs utökade resurser. Anslaget 10:5 *Ombudsmannen mot etnisk diskriminering* bör därför ökas med 2 000 000 kronor.

12:1 Migrationsverket

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 490 079 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 12:1 *Migrationsverket* ökas med 60 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Antalet asylsökande under innevarande år kommer enligt aktuella prognoser att överstiga tidigare gjorda bedömningar, främst på grund av den rörlighet som Schengensamarbetet innebär, men också av faktorer som ligger utanför Schengenområdet. För att inte handläggningstider och väntetider i Migrationsverkets mottagandesystem skall öka, bör anslaget 12:1 *Migrationsverket* ökas med 60 000 000 kronor. Regeringen följer noggrant utvecklingen på anslaget och avser att vid behov återkomma i frågan.

12:2 Mottagande av asylsökande

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 1 652 364 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 12:2 *Mottagande av asylsökande* ökas med 560 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Inströmningen av asylsökande har ökat till följd av Sveriges operativa inträde i Schengensamarbetet och en markant ökning av antalet asylsökande från Irak. Sammantaget har detta medfört att fler personer än beräknat tas emot i Migrationsverkets mottagandesystem. Anslaget 12:2 *Mottagande av asylsökande* bör därför ökas med 560 000 000 kronor. Finansiering sker delvis genom att utgifterna minskas inom ett annat utgiftsområde.

12:4 Utlänningsnämnden

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 75 854 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 12:4 *Utlänningsnämnden* ökas med 20 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Antalet asylsökande under innevarande år kommer enligt aktuella prognoser att överstiga tidigare gjorda bedömningar främst på grund av Sveriges operativa inträde i Schengensamarbetet. Som en följd av regeringens förslag att utöka Migrationsverkets förvaltningsanslag anser regeringen det även motiverat att öka Utlänningsnämndens resurser för att förkorta handläggningstiderna hos nämnden och därmed minska väntetiderna i Migrationsverkets mottagandesystem. Anslaget 12:4 *Utlänningsnämnden* bör därför ökas med 20 000 000 kronor.

12:5 Offentligt biträde i utlänningsärenden

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 77 028 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 12:5 *Offentligt biträde i utlänningsärenden* ökas med 20 000 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 10:4 *Hemutrustningslån* minskas med 10 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Antalet asylsökande har ökat och därmed ökar också utgifterna för offentligt biträde i utlänningsärenden. Anslaget 12:5 *Offentligt biträde i utlänningsärenden* bör därför ökas med 20 000 000 kronor.

Antalet personer som kommer att tas emot av kommuner bedöms bli färre än vad som tidigare beräknats. Anslaget 10:4 *Hemutrustningslån* kan därför minskas med 10 000 000 kronor och bidra till att finansiera ökningen av utgifter för offentligt biträde.

12:6 Utresor för avvisade och utvisade

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 70 043 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 12:6 *Utresor för avvisade och utvisade* ökas med 20 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Antalet verkställda utresor har ökat vilket lett till högre kostnader och en större anslagsförbrukning än tidigare beräknat. Anslaget 12:6 *Utresor för avvisade och utvisade* behöver därför tillföras 20 000 000 kronor.

12:7 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 32 000 000 kronor. Något bemyndigande för regeringen att ingå ekonomiska förpliktelser har inte lämnats.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2002 för ramanslaget 12:7 *Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar* ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 15 000 000 kronor under år 2003.

Skälen för regeringens förslag: EU-kommissionen har inrättat en europeisk flyktingfond som skall underlätta för EU-länderna att ta emot asylsökande och flyktingar. Medlen skall användas för att utveckla mottagandesystemet för asylsökande, för integrationsinsatser och för att hjälpa personer att återvända eller återvändra till sitt hemland. Fonden arbetar med ett programår i taget. Hälften av det beviljade projektstödet betalas ut när ett projekt inleds. Efter halva projekttiden betalas ytterligare 30 procent ut efter att rapport lämnats och godkänts. Resterande 20 procent betalas ut efter godkänd slutredovisning av projektet. Slutredovisningen skall göras senast

tre månader efter avslutat projekt. Regeringen behöver ett bemyndigande som innebär att beslut kan fattas under 2002 som medför utgifter under år 2003.

7.2.8 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

13:2 Bidrag för läkemedelsförmånen

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 17 624 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 13:2 *Bidrag för läkemedelsförmånen* ökas med 219 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Det finns en överenskommelse mellan staten och landstingen om hur kostnaderna för läkemedelsförmånen skall delas. Kostnaderna för 2001 har överskridit överenskommet belopp med ca 300 miljoner kronor och staten skall enligt avtalet kompensera landstingen med ca 150 miljoner kronor.

År 1998 omklassificerades vissa varor från läkemedel till medicintekniska produkter. Kostnaderna för dessa produkter skall därmed inte längre ingå i läkemedelsförmånen utan bäras av landstingen. Landstingen bör kompenseras för denna kostnad genom det generella statsbidraget. Ersättningen till landstingen, som har uppgått till 69 miljoner kronor per år, har emellertid under 1999–2001 betalats från anslaget 13:2 *Bidrag för läkemedelsförmånen* enligt en överenskommelse mellan staten och landstingen. Även för 2002 bör ersättningen få belasta detta anslag. Anslaget behöver därmed ökas med 69 miljoner kronor. Från och med 2003 avses landstingen kompenseras genom det generella statsbidraget till landstingen.

Anslaget 13:2 *Bidrag för läkemedelsförmånen* skall således ökas med sammanlagt 219 000 000 kronor.

13:3 Bidrag till hälso- och sjukvård

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 310 224 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 13:3 *Bidrag till hälso- och sjukvård* minskas med 4 700 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: För att bidra till finansieringen av ökning av utgifterna inom ett annat utgiftsområde minskas anslaget 13:3 *Bidrag till hälso- och sjukvård* med 4 700 000 kronor.

13:5 Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 24 980 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 13:5 *Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd* minskas med 1 250 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: För att bidra till finansieringen av ökning av utgifterna inom ett annat utgiftsområde minskas anslaget 13:5 *Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd* med 1 250 000 kronor.

13:6 Socialstyrelsen

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 460 736 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 13:6 *Socialstyrelsen* minskas med 5 100 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: För att bidra till finansieringen av ökning av utgifterna inom ett annat utgiftsområde minskas anslaget 13:6 *Socialstyrelsen* med 5 100 000 kronor.

14:2 Bidrag till WHO

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 39 371 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 14:2 *Bidrag till WHO* ökas med 650 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 14:5 *Smittskyddsinstitutet* minskas med 650 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Sverige betalar ett årligt bidrag till WHO i början av året. Bidraget är fastställt i USD. På grund av den oförutsett höga dollarkursen har inte hela bidraget för 2002 kunnat betalas från anslaget utan en kompletterande betalning om 59 954 USD måste göras för år 2002. Regeringen anser därför att anslaget 14:2 *Bidrag till WHO* skall ökas med 650 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 14:5 *Smittskyddsinstitutet* minskas med motsvarande belopp.

14:7 Folkhälsopolitiska åtgärder

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 86 554 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 14:7 *Folkhälsopolitiska åtgärder* ökas med 15 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: År 2001 antogs en nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador (prop. 2000/01:20, bet. 2000/01:SoU8, rskr. 2000/01:144). Syftet med handlingsplanen är att lägga fast grundvalarna för en alkoholpolitik som leder till minskad alkoholkonsumtion och begränsar alkoholskadorna. Under våren 2002 behandlas också en särskild nationell handlingsplan mot narkotika (prop. 2001/02:91, bet. 2001/02:SoU15). Syftet med handlingsplanerna är bl.a. att lägga fast målen för samhällets insatser mot alkohol- och narkotikamissbruket och att utveckla målinriktade och samordnade förebyggande insatser på kommunal nivå.

Frivilliga organisationer på alkohol- och narkotikaområdet utför insatser av betydande värde och omfattning. Det förebyggande, uppsökande, rådgivande och motivationsskapande arbetet är omfattande och en allt större del av opinionsbildning, kunskapsspridning och förebyggande insatser sker genom de frivilliga organisationerna.

Regeringen bedömer att det inom ramen för det utvecklingsarbete som nu sker på alkohol- och narkotikaområdet finns behov av ett riktat stöd till organisationer och föreningar, inkl. klientorganisationer, som verkar förebyggande och stödjande inom alkohol- och narkotikaområdet.

Medlen skall utgå till särskilda satsningar inom det förebyggande alkohol- och narkotikaområdet och fördelas av Socialstyrelsen efter direktiv från regeringen.

Anslaget 14:7 *Folkhälsopolitiska åtgärder* skall av dessa skäl ökas med 15 000 000 kronor.

16:7 Bilstöd till handikappade

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 164 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 16:7 *Bilstöd till handikappade* ökas med 50 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Bidrag till bilstöd är ett viktigt medel för att uppnå regeringens mål för handikappolitiken. För att förkorta väntetiderna för att få bidrag anser regeringen att ytterligare 50 000 000 kronor behövs för bidrag till bilstöd till handikappade. Anslaget 16:7 *Bilstöd till handikappade* skall därför ökas med detta belopp.

18:1 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 80 378 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 18:1 *Bidrag till utveckling av socialt arbetet m.m.* ökas med 10 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Insatser som syftar till skydd och hjälp till kvinnor som blivit utsatta för våld behöver kontinuerligt utvecklas. Regeringen anser därför att anslaget 18:1 *Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.* bör tillföras ytterligare 10 000 000 kronor för att utveckla kvinnojourernas verksamhet. De särskilda behov som flickor och kvinnor med utländsk bakgrund, kvinnor med funktionshinder samt kvinnor med missbruksproblem kan ha, skall särskilt uppmärksammas. Medlen bör också kunna användas för att vidareutveckla kvinnojourernas befintliga organisationer och nya insatser till stöd för våldsutsatta kvinnor. Verksamheten i storstäderna bör prioriteras och samverkan och samfinansiering skall ske med berörda kommuner så att kontinuitet och långsiktighet kan säkerställas.

7.2.9 Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 45 805 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 19:1 *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* ökas med 2 500 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Sjukfrånvaron fortsätter att öka vilket får till följd att utgifterna för sjukpenning ökar även för 2002. De medel som anvisades på statsbudgeten för 2002 har därför visat sig vara otillräckliga.

De prognoser som ligger till grund för regeringens bedömning är dock osäkra och kan komma att justeras under året. Regeringen kommer att följa utvecklingen noga för att bedöma om den föreslagna ökningen är tillräcklig. Anslaget 19:1 *Sjukpenning och*

rehabilitering m.m. behöver nu ökas med 2 500 000 000 kronor.

19:6 Ersättning för kroppsskador

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 58 900 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 19:6 *Ersättning för kroppsskador* ökas med 3 750 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har i propositionen Bättre villkor för totalförsvarspliktiga (prop. 2001/02:11) föreslagit att lägsta livränteunderlag för de totalförsvarspliktiga skall bestämmas till fem prisbasbelopp. Regeringen erfar dock att riksdagen kan komma att besluta att livränteunderlaget skall uppgå till sju prisbasbelopp från och med den 1 juli 2002.

Anslaget 19:6 *Ersättning för kroppsskador* behöver med anledning av detta ökas med 3 750 000 kronor. Finansiering sker genom utgiftsminskning under ett annat utgiftsområde.

7.2.10 Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad

Arbetslöshetsförsäkringen

Regeringens bedömning: Ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen bör höjas under 2002 under förutsättning att det statsfinansiella läget tillåter detta.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen avser att höja ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen 2002 under förutsättning att det statsfinansiella läget så tillåter. Härvid är det viktigt att alla försäkrade får del av höjningen. Regeringen avser att följa upp och utvärdera effekterna av förslagen i propositionen En rättvisare och tydligare arbetslöshetsförsäkring (prop. 1999/2000:139, bet. 2000/2001:AU5, rskr. 2000/2001:102) inför en eventuell förändring. En preliminär utvärdering kommer att redovisas inom kort. Efter ytterligare

beredning av frågan om det statsfinansiella utrymmet avser regeringen att ta ställning till frågan om höjning av ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen.

22:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2000–2006

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 1 721 460 000 kronor.

Regeringens förslag: Förskottsutbetalningar av medel från ramanslaget 22:6 *Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2000-2006* får göras till beslutade projekt som drivs av ideella föreningar, lokala kooperativ (ekonomiska föreningar), allmännyttiga stiftelser eller lokala utvecklingsgrupper.

Skälen för regeringens förslag: I samband med genomförandet av strukturfondsprogrammen i Sverige har det framkommit att vissa typer av projektanordnare, t.ex. ideella föreningar och lokala kooperativ, har haft svårigheter att starta och driva verksamheten på grund av svag likviditet.

Regeringen beslutade därför i december 2000 om en försöksverksamhet med förskottsutbetalningar av medel från olika strukturfonder för projekt beslutade under 2001 inom målprogrammen samt gemenskapsinitiativen.

Mot bakgrund av erfarenheterna av programmets genomförande och försöksverksamheten under 2001 med förskottsutbetalningar anser regeringen att det är angeläget att möjligheten till förskottsutbetalningar kvarstår. Förskottsutbetalningar bör således få göras till beslutade projekt som drivs av ideella föreningar, lokala kooperativ (ekonomiska föreningar), allmännyttiga stiftelser eller lokala utvecklingsgrupper. I villkoren ingår en beloppsgräns för förskottsbelopp och krav på prövning av projektets ekonomiska bärkraft.

22:11 Bidrag till lönegarantiersättning

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 388 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 22:11 *Bidrag till lönegarantiersättning* ökas med 970 000 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 22:4 *Särskilda insatser för arbetshandikappade* minskas med 704 000 000 kronor samt genom att anslag inom andra utgiftsområden minskas.

Skälen för regeringens förslag: Antalet konkurser har under föregående år varit större än förväntat. Utbetalningarna under de första månaderna för innevarande år tyder på att denna höga nivå kvarstår, vilket påverkar utgifterna för lönegarantiersättning. Regeringen beräknar därför att 970 000 000 kronor behöver tillföras anslaget.

Finansiering sker genom att anslaget 22:4 *Särskilda insatser för arbetshandikappade* minskas med 704 000 000 kronor och genom minskning av utgifterna inom andra utgiftsområden.

Det är viktigt att höja sysselsättningsnivån för de arbetshandikappade. Regeringen kommer att följa utvecklingen och vid behov återkomma.

7.2.11 Utgiftsområde 14 Arbetsliv

23:2 Arbetslivsinstitutet

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 310 085 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 23:2 *Arbetslivsinstitutet* ökas med 9 150 000 kronor. Anslaget 23:1 *Arbetsmiljöverket* minskas med 5 150 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Riksdagen godkände nyligen (prop. 2001/02:1 utg.omr. 14 avsnitt 4.8.2, bet. 2001/02:AU1, rskr. 2001/02:115) en överföring av delar av fyra laborativa program på arbetslivets område från

Arbetslivsinstitutet till närliggande forskning inom högskolan. Arbetslivsinstitutet får tillfälligt ökade kostnader under 2002 i samband med att delar av forskningsprogrammen flyttas. Institutet behöver tillföras ytterligare medel för detta.

Anslaget 23:1 *Arbetsmiljöverket* minskas med 4 650 000 kronor för att finansiera de extra kostnader som uppstår i samband med flytten av de laborativa programmen. Dessutom minskas detta anslag med 500 000 kronor för att finansiera ökningen av anslaget 23:7 *Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO)*. Anslaget 23:1 *Arbetsmiljöverket* skall alltså minskas med sammanlagt med 5 150 000 kronor.

Regeringen bereder f.n. frågan om att överföra ytterligare ett program från Arbetslivsinstitutet, nämligen Belastningsskadecentrum (BSC), till högskolan. BSC disponerar medel för samarbetsavtal. Regeringen anser att verksamheten vid BSC i ökad utsträckning bör finansieras med externa medel. Under en övergångsperiod anser dock regeringen att BSC bör tillföras anslagsmedel utöver de medel som beräknats under Arbetslivsinstitutet. Under 2002 behövs 4 500 000 kronor.

Sammantaget skall anslaget 23:2 *Arbetslivsinstitutet* ökas med 9 150 000 kronor.

23:7 Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO)

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 4 394 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 23:7 *Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO)* ökas med 500 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: En av HomO:s viktigaste uppgifter är att informera om sin verksamhet. HomO har i dag små möjligheter att bekosta informationssatsningar annat än genom sin webbplats. Myndigheten bör därför tillföras ytterligare 500 000 kronor för att producera trycksaker m.m. Finansiering sker genom att anslaget 23:1 *Arbetsmiljöverket* minskas med motsvarande belopp.

7.2.12 Utgiftsområde 15 Studiestöd

25:2 Studiemedel m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 11 604 520 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 25:2 *Studiemedel m.m.* minskas med 276 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Den ökade satsningen på vuxenutbildning som regeringen föreslår under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning medför att kostnaderna för studiemedel ökar med 54 000 000 kronor. Anslaget behöver ökas med detta belopp.

För att bidra till finansieringen av utgifter under andra utgiftsområden minskas anslaget samtidigt med 330 000 000 kronor.

Sammantaget innebär detta att anslaget 25:2 *Studiemedel m.m.* skall minskas med 276 000 000 kronor.

25:4 Vuxenstudiestöd m.m.

I statsbudgeten finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag om 3 378 664 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 25:4 *Vuxenstudiestöd m.m.* ökas med 54 000 000 kronor

---

Skälen för regeringens förslag: Den ökade satsningen på vuxenutbildning som regeringen föreslår under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning medför att kostnaderna för vuxenstudiestöd ökar med 54 000 000 kronor. Anslaget 25:4 *Vuxenstudiestöd m.m.* behöver därför ökas med 54 000 000 kronor.

7.2.13 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

25:17 Bidrag till den särskilda
vuxenutbildningsinsatsen

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 2 951 656 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 25:17 *Bidrag till den särskilda vuxenutbildningsinsatsen* ökas med 108 000 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 25:19 *Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning* minskas med 162 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Riksdagen har beslutat (prop. 2000/01:72, bet. 2000/01:UbU15, rskr. 2000/01:229) om en avtrappning av antalet utbildningsplatser inom den särskilda vuxenutbildningsinsatsen i två steg till den nivå för statens stöd till den kommunala vuxenutbildningen som skall gälla från 2003. Som en följd av att kommunerna fortfarande i hög grad planerar verksamheten läsårsvis, kommer en dominerande del av minskningen att ske mellan vårterminen och höstterminen 2002. För att dämpa effekterna av neddragningen på orter, som berörts av vinterns varsel och friställningar inom tillverkningsindustrin eller har särskilt svag efterfrågan på arbetskraft, bör medel motsvarande ytterligare 6 000 utbildningsplatser, 108 000 000 kronor, tillföras anslaget.

För att finansiera höjningen av anslaget 25:17 *Bidrag till den särskilda vuxenutbildningsinsatsen* samt ökningen av utgifterna under ett annat utgiftsområde minskas anslaget 25:19 *Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning* med sammanlagt 162 000 000 kronor.

25:20 Uppsala universitet: Grundutbildning

25:22 Lunds universitet: Grundutbildning

25:24 Göteborgs universitet: Grundutbildning

25:26 Stockholms universitet: Grundutbildning

25:30 Linköpings universitet: Grundutbildning

25:42 Örebro universitet: Grundutbildning

25:52 Mälardalens högskola: Grundutbildning

25:56 Högskolan i Borås: Grundutbildning

25:59 Högskolan i Gävle: Grundutbildning

25:72 Enskilda utbildningsanordnare på
högskoleområdet m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för dessa ändamål uppförda ramanslag på sammanlagt 8 415 919 000 kronor.

Regeringens förslag: De i tabell 7.3 uppräknade anslagen ökas respektive minskas med de belopp som anges.

Skälen för regeringens förslag: I syfte att åstadkomma ett bättre utnyttjande av platser inom högskolornas grundutbildning föreslås en omfördelning av platser och anslagsmedel. Det har visat sig att den fördelning av platser som tidigare gjorts inte byggde på en korrekt bedömning av kapacitet och efterfrågan på högre utbildning. Genom att omfördela anslagen mellan högskolorna kan den totala utbildningsvolymen inom högskolornas grundutbildning ökas under 2002. Ökningarna och minskningarna skall fördelas mellan anslag på det sätt som framgår av tabell 7.3.

Tabell 7.3 Ökningar och minskningar av anslag

Kronor

	Ökning av anslag
25:20 Uppsala universitet: Grundutbildning	10 290 000
25:22 Lunds universitet: Grundutbildning	17 600 000
25:24 Göteborgs universitet: Grundutbildning	11 910 000
25:26 Stockholms universitet: Grundutbildning	5 604 000
25:30 Linköpings universitet: Grundutbildning	26 784 000
25:42 Örebro universitet: Grundutbildning	14 380 000
25:52 Mälardalens högskola: Grundutbildning	27 280 000
25:56 Högskolan i Borås: Grundutbildning	18 627 000
25:59 Högskolan i Gävle: Grundutbildning	6 750 000
25:72 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet m.m.	4 750 000
Summa	143 975 000
	Minskning av anslag
25:34 Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning	33 600 000
25:40 Växjö universitet: Grundutbildning	13 400 000
25:44 Mitthögskolan: Grundutbildning	54 175 000
25:46 Blekinge tekniska högskola: Grundutbildning	3 400 000
25:50 Högskolan i Kalmar: Grundutbildning	13 400 000
25:57 Högskolan Dalarna: Grundutbildning	17 000 000
25:70 Södertörns högskola: Grundutbildning	9 000 000
Summa	143 975 000

25:73 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 592 045 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 25:73 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* ökas med 7 945 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 25:58 *Högskolan på Gotland: Grundutbildning* minskas med 7 945 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Under budgetåret 2001 har ett antal högskolor haft fler helårsstudenter och utfört fler helårsprestationer än vad som kunnat ersättas inom det särskilda åtagandet för NT-utbildning. Den produktion som inte kunnat ersättas med 2001 års anslag motsvarar totalt 7 945 000 kronor. Anslaget 25:73 *Särskilda utgifter inom universitet och*

högskolor m.m. bör därför tillföras ytterligare medel för detta ändamål. Finansiering sker genom att anslaget 25:58 *Högskolan på Gotland: Grundutbildning* minskas med samma belopp.

7.2.14 Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

28:39 Stöd till trossamfund

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 50 750 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 28:39 *Stöd till trossamfund* minskas med 1 652 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget 28:39 *Stöd till trossamfund* minskas med 1 652 000 kronor för att finansiera ökade utgifter under ett annat utgiftsområde.

7.2.15 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

31:5 Statens bostadskreditnämnd: Garantiverksamhet

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 200 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2002 till ett belopp om högst 500 000 000 kronor ställa ut kreditgarantier i obeståndshanteringen så att en ny långivare kan lämna ett lika stort bottenlån som den tidigare långivaren.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har genomfört några av de förslag som lämnades i betänkandet Statsgarantier för investeringar i bostäder – en utvärdering av BKN-systemet (SOU 2000:13). Statens bostadskreditnämnd (BKN) beslutar sålunda sedan februari 2002 om

garantiavgiftens storlek för att skapa en differentierad och riskrelaterad avgiftssättning. Även utländska kreditgivare kan sedan februari 2002 få kreditgaranti vid finansiering av bostäder i Sverige.

Regeringen föreslår nu ytterligare en åtgärd i övergången till mer försäkringsmässiga bedömningar och värderingar i BKN:s garantigivning. BKN avses få möjlighet att i obeståndshanteringen fördjupa den ursprungliga kreditgarantin så att en ny långivare kan lämna ett bottenlån av samma omfattning som den tidigare långivaren. Förslaget innebär att BKN ges bättre möjlighet att begränsa de sammanlagda kostnaderna för administration och ersättningar. Regeringen behöver ett bemyndigande att till ett belopp om högst 500 000 000 kronor ställa ut kreditgarantier i obeståndshanteringen så att en ny långivare kan lämna ett lika stort bottenlån som den tidigare långivaren.

31:7 Investeringsbidrag för anordnande av bostäder för studenter

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 125 000 000 kronor. Något bemyndigande för regeringen att ingå ekonomiska förpliktelser har inte lämnats.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2002 för anslaget 31:7 *Investeringsbidrag för anordnande av bostäder för studenter* besluta om stöd som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 125 000 000 kronor under 2003.

Skälen för regeringens förslag: Den snabba utbyggnaden av antalet utbildningsplatser vid universitet och högskolor har ökat efterfrågan på studentbostäder betydligt mer än vad regeringen tidigare beräknat. Regeringen föreslår därför att det tillfälliga investeringsbidraget för anordnande av bostäder för studenter utökas och förlängs. Investeringsbidrag bör kunna lämnas för ny- och ombyggnadsprojekt som påbörjas före utgången av december 2003. Vidare gäller att projektet skall färdigställas inom ett och ett halvt år från påbörjandet. Ett bemyndigande begärs nu att under 2002 få göra åtaganden om stöd som inklusive tidigare gjorda åtaganden

medför utgifter på högst 125 000 000 kronor under 2003.

31:11 Bidrag till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 185 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 31:11 *Bidrag till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet* minskas med 80 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Efterfrågan på bidrag till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet har varit lägre än vad regeringen beräknat. Hittills har bidrag om cirka 18 miljoner kronor beviljats. Riktlinjerna för bidraget ses över i syfte att effektivisera stödformen.

Anslaget 31:11 *Bidrag till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet* kan därmed minskas med 80 000 000 kronor, vilket bidrar till att finansiera utgiftsökningar inom utgiftsområdet.

31:12 Investeringsbidrag för nybyggnad av hyresbostäder

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 99 000 000 kronor. Något bemyndigande för regeringen att ingå ekonomiska förpliktelser har inte lämnats.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2002 för anslaget 31:12 *Investeringsbidrag för nybyggnad av hyresbostäder* besluta om stöd som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 2 500 000 000 kronor under åren 2003–2006.

Skälen för regeringens förslag: Riksdagen har beslutat (prop. 2000/01:100, bet. 2000/01:FiU27, rskr. 2000/01:279) att införa ett investeringsbidrag för byggande av hyresbostäder. Avsikten var att lämna investeringsbidrag

för byggande av hyresbostäder som uppgick till sammanlagt 2,5 miljarder kronor under fem år varav 1,3 miljarder kronor beräknades för åren 2002–2004. Regeringen anförde att den tänkte återkomma i frågan.

Regeringens tidigare bedömning om en sysselsättningsökning i tillväxtregionerna, ett lågt bostadsbyggande och en liten andel hyresrätter i nyproduktionen kvarstår. I dag råder bostadsbrist i 77 kommuner med tillsammans hälften av landets befolkning. Det fortsatt låga bostadsbyggandet kan bli en hämsko för den ekonomiska tillväxten i tillväxtregionerna och i landet som helhet. Bidragsgivningen bör därför enligt tidigare intentioner utsträckas i tiden.

Riksdagen har nyligen beslutat om upplåtelseformen kooperativ hyresrätt. Samtidigt infördes en ny lag om kooperativ hyresrätt. När investeringsbidrag för nybyggnad av hyresbostäder infördes fanns inte kooperativ hyresrätt som permanent upplåtelseform. Regeringen anser att kooperativ hyresrätt också skall kunna få investeringsbidrag.

Regeringen behöver ett bemyndigande att besluta om stöd som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 2,5 miljarder kronor under åren 2003–2006.

31:13 Statens bostadsnämnd

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål inte uppfört något anslag.

Regeringens förslag: Ett nytt ramanslag 31:13 *Statens bostadsnämnd* på 10 000 000 kronor anvisas.

Skälen för regeringens förslag: Riksdagen har beslutat att en ny myndighet skall inrättas den 1 juli 2002 med uppgift att ge fortsatt statligt stöd till omstrukturering av kommunala bostadsföretag. Beslutet innebär även att Bostadsdelegationens verksamhet läggs ned och att den nya myndigheten tar över dess verksamhet (prop. 2001/02:58, bet. 2001/02:BoU4, rskr. 2001/02:160). För Statens bostadsnämnd behövs ett anslag på 10 000 000 kronor. Finansiering sker genom att utgifter under ett annat utgiftsområde minskas.

31:14 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål inte uppfört något anslag eller något bemyndigande att ingå ekonomiska förpliktelser.

Regeringens förslag: Ett nytt ramanslag 31:14 *Omstrukturering av kommunala bostadsföretag* på 240 000 000 kronor anvisas. Finansiering sker genom att anslaget 31:11 *Bidrag till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet* minskas.

Regeringen bemyndigas att *bilda ett eller flera bolag* med uppgift att äga och förvalta eller avveckla bostadsföretag och fastigheter som övertas från kommuner. Regeringen bemyndigas att skjuta till aktiekapital m.m. med medel från anslaget.

Regeringen bemyndigas att under 2002 ställa ut *kreditgarantier för lån till kommunala bostadsföretag* till ett belopp om högst 3 000 000 000 kronor inklusive tidigare gjorda åtaganden. Garantierna får motsvara högst 95 procent av det bokförda värdet på ett företags fastigheter när garantiavtalet träffas.

Regeringen bemyndigas att under 2002 ställa ut *kreditgarantier för lån som kooperativa hyresrättsföreningar* tar upp för nybyggnation eller förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativ hyresrätt intill ett belopp om högst 1 000 000 000 kronor inklusive tidigare gjorda åtaganden. Garantierna får motsvara högst 95 procent av en fastighets marknadsvärde när garantiavtalet träffas.

Skälen för regeringens förslag: Riksdagen har beslutat om fortsatt statligt stöd till omstrukturering av kommunala bostadsföretag (prop. 2001/02:58, bet. 2001/02:BoU4, rskr. 2001/02:160). Regeringen återkommer nu med förslag till bemyndigande att bilda ett eller flera bolag med uppgift att äga och förvalta eller avveckla bostadsföretag som övertas från kommuner.

Dessutom föreslås att regeringen bemyndigas att ställa ut kreditgarantier för lån till kommunala bostadsföretag samt för lån som kooperativa hyresrättsföreningar tar upp för nybyggnation eller förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativ hyresrätt.

Finansdepartementet anordnande den 4 mars 2002 ett möte i syfte att belysa eventuella effekter för bl.a. mindre företag av de förslag i propositionen Allmännyttiga bostadsföretag (prop. 2001/02:58) som avser ett fortsatt stöd till omstrukturering av kommunala bostadsföretag respektive kreditgarantier och eventuella pilotprojekt för kooperativ hyresrätt. Vid mötet framkom att *Svenskt Näringsliv* och *Sveriges Fastighetsägareförbund* ställde sig negativa till den snedvridning av konkurrensen som skulle kunna bli följden av stöd till en del av en bransch. Samtidigt noterade Sveriges Fastighetsägareförbund att det stöd som den befintliga Bostadsdelegationen gett ej har haft någon sådan konkurrenssnedvridande effekt. *Bankföreningen* påtalade det positiva i att en avveckling av övertaliga lägenheter på en svag marknad kan leda till att den känsliga balansen mellan tillgång och efterfrågan på bostads- och fastighetsmarknaden återställs. *SABO* ansåg att ett stöd till avveckling av övertaliga bostäder är positivt för kommunen, det kommunala bostadsföretaget samt för privata fastighetsägare eftersom det återställer balansen på bostadsmarknaden. En samlad bedömning av de effekter för mindre företag som har redovisats, föranleder enligt regeringen inte några särskilda åtgärder. En remissammanställning i ärendet finns tillgänglig i Finansdepartementet (dnr Fi2002/1045 och Fi2002/1207).

Regeringen har tidigare preliminärt bedömt att den ekonomiska ram som den nya myndigheten inledningsvis kan komma att behöva motsvarar ca 3 miljarder kronor under en period t.o.m. 2004. Regeringen avser att i budgetpropositionen återkomma ifråga om anslaget omfattning och finansiering. För att arbetet med omstruktureringen skall komma igång så snabbt som möjligt anser emellertid regeringen att 240 miljoner kronor behöver anslås redan nu. Finansiering sker delvis genom att anslaget 31:11 *Bidrag till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet* minskas.

Regeringen föreslår nu ett bemyndigande för regeringen att besluta om att bilda ett eller flera bolag. Regeringen bedömer att det kan vara lämpligt att låta det av staten ägda bolaget eller bolagen ta upp lån som garanteras av staten. Regeringen avser att i budgetpropositionen återkomma i denna fråga.

För att i vissa fall kunna ta över bostadsbestånd för omvandling till annat ändamål före-

slås Vasallen AB få ett utökat uppdrag (se avsnitt 7.2.2).

Regeringen har sedan tidigare bemyndigande att utfärda kreditgarantier till kommuners upplåning samt kreditgarantier för avlösen av kommunala borgensåtaganden för bostadsrättsföreningar (prop. 1997/98:119, bet. 1997/98:BoU10, rskr. 1997/98:306). Regeringen bör också kunna ställa ut kreditgarantier för kommunala bostadsföretags upplåning intill ett belopp som motsvarar 95 procent av det bokförda värdet på ett företags fastigheter. Ett villkor för att garanti kan ges, skall vara att detta utgör en del av en överenskommelse mellan en kommun och staten. Den totala ramen 2002 för dessa kreditgarantier bör vara högst 3 miljarder kronor.

Tidigare försöksverksamhet har visat att finansieringsmöjligheterna för de kooperativa hyresrättsföreningarna är sämre än för övriga upplåtelseformer. För att förbättra den situationen skall regeringen, till ett belopp om högst 1 miljard kronor, ha rätt att 2002 utfärda kreditgarantier för lån som en kooperativ hyresrättsförening tar för att finansiera en ombildning. Sådana garantier skall också kunna ges vid nyproduktion. Garantier får ges upp till ett belopp som motsvarar 95 procent av marknadsvärdet för fastigheterna när garantiavtalet träffas.

I båda fallen gäller att garantierna skall redovisas inom ett eget resultatområde samt att avgiftssättning och andra villkor skall följa de regler för statlig garantigivning som riksdagen har beslutat om.

Regeringen har uppdragit åt en utredare att undersöka förutsättningarna att genom olika pilotprojekt stimulera tillkomsten av kooperativa hyresrättsföreningar enligt ägarmodellen. Utredaren har redovisat resultatet av sina undersökningar. Av rapporten framgår att flera kommuner är beredda att fortsätta diskussionerna om att starta projekt med syfte att på olika sätt bilda föreningar med kooperativ hyresrätt. Av praktiska skäl har endast nio kommuner kontaktats. Utredaren drar dock slutsatsen, att det intresse som han mött tyder på att den nya upplåtelseformen med tiden skulle kunna utvecklas till mer än en marginell företeelse på den svenska bostadsmarknaden. Regeringen anser att det är angeläget att den nya upplåtelseformen prövas i praktiken. Fortsatta diskussioner bör därför föras med de kommuner

som visat intresse för upplåtelseformen. Resultatet av dessa diskussioner får visa om förutsättningar finns att genomföra avsedda pilotprojekt.

7.2.16 Utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling

33:6 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000–2006

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 1 000 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Förskottsutbetalningar av medel från ramanslaget 33:6 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000–2006* får göras till beslutade projekt som drivs av ideella föreningar, lokala kooperativ (ekonomiska föreningar), allmännyttiga stiftelser eller lokala utvecklingsgrupper.

Skälen för regeringens förslag: I samband med genomförandet av strukturfondsprogrammen i Sverige har det framkommit att vissa typer av projektanordnare, t.ex. ideella föreningar och lokala kooperativ, har haft svårigheter med att starta och driva verksamheten på grund av svag likviditet.

Regeringen beslutade därför i december 2000 om en försöksverksamhet med förskottsutbetalningar av medel från olika strukturfonder för projekt beslutade under 2001 inom målprogrammen samt gemenskapsinitiativen.

Mot bakgrund av erfarenheterna av programmens genomförande och försöksverksamheten under 2001 med förskottsutbetalningar anser regeringen att det är angeläget att möjligheten till förskottsutbetalningar kvarstår. Förskottsutbetalningar bör således få göras till beslutade projekt som drivs av ideella föreningar, lokala kooperativ (ekonomiska föreningar), allmännyttiga stiftelser eller lokala utvecklingsgrupper. I villkoren ingår en beloppsgräns för förskottsutbetalningar och krav på prövning av projektens ekonomiska bärkraft.

7.2.17 Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Förslag till lag om rätt för kommuner att ge stöd till åtgärder i vissa investeringsprogram

---

Regeringens förslag: En kommun får ge ekonomiskt och annat stöd till enskilda också på grund av statligt bidrag till klimatinvesteringsprogram. Lagen (1997:1323) om rätt för kommuner att ge stöd till åtgärder i lokala investeringsprogram som ökar den ekologiska hållbarheten i samhället skall upphävas och en ny lag med angivet innehåll antas.

Ärendet och dess beredning: Sedan 1997 kan svenska kommuner ansöka om bidrag till s.k. lokala investeringsprogram. Totalt har regeringen beräknat drygt 6,5 miljarder kronor för investeringsstöd fram till och med år 2003. Hittills har 144 kommuner och två kommunalförbund beviljats sammanlagt 5,9 miljarder kronor i bidrag. Företag, enskilda och organisationer kan också få del av pengarna om kommunen inkluderar deras projekt i sitt investeringsprogram. Kommuner får i princip inte ge stöd till enskilda personer om det inte finns särskilt rättslig stöd för detta. När det gäller näringslivet kan kommuner och landsting genomföra åtgärder för att allmänt främja näringslivet, men inte lämna stöd till enskilda näringsidkare om det inte finns synnerliga skäl, jfr 2 kap. 8 § 2 st. kommunallagen (1991:900). När de lokala investeringsprogrammen infördes stiftades därför en särskild lag för att möjliggöra för kommunerna att ge stöd till enskilda i samband med åtgärder i lokala investeringsprogram (1993:1323).

Miljödepartementet har upprättat en promemoria i vilken det föreslås att en kommun ges rätt att ge ekonomiskt och annat stöd till enskilda också på grund av statligt bidrag till klimatinvesteringsprogram. Promemorian har remitterats till berörda myndigheter och ett större antal kommuner. Ingen remissinstans har haft invändningar mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Det nya klimatinvesteringsstödet, som skall införas under år 2002, skall liksom de lokala investeringsprogrammen utgå ifrån det kommunala

perspektivet och bör i första hand ges till samlade program med åtgärder som minskar utsläppen av växthusgaser (se bl.a. prop. 2001/02:1 utg.omr. 18, bet. 2001/02:BoU1, rskr. 2001/02:67). Kommuner bör kunna fördela bidrag till enskilda, företag och andra aktörer på samma sätt som för de lokala investeringsprogrammen.

Regeringen föreslår därför en ny lag som ger en kommun rätt att lämna ekonomiskt och annat stöd till enskilda också på grund av statligt bidrag till klimatinvesteringsprogram. Ett lagförslag i ärendet finns i avsnitt 3.2.

Lagen ersätter lagen (1997:1323) om rätt för kommuner att ge stöd till åtgärder i lokala investeringsprogram som ökar den ekologiska hållbarheten i samhället som därför skall upphävas.

26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 38 924 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 26:1 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader* ökas med 638 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: För att korrigera en felaktighet i pris- och löneomräkningen för anslaget 26:1 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader* bör anslaget ökas med 638 000 kronor.

26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 255 720 000 kronor. Vidare har regeringen ett bemyndigande att ingå ekonomiska förpliktelser på högst 280 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under år 2002 för ramanslaget 26:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 110 000 000 kronor under 2003, högst 90 000 000 kronor under 2004, högst 75 000 000 kronor under 2005, högst 45 000 000 kronor under 2006 och högst 40 000 000 kronor under 2007.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget 26:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* fick 2002 en förstärkning på 80 000 000 kronor, vilket innebär att större åtaganden om ekonomiska förpliktelser behöver kunna göras. Regeringen bör därför få ett ökat bemyndigande att under år 2002 fatta beslut som medför utgifter för åren 2003–2007. Bemyndigandet bör höjas med 80 000 000 kronor till 360 000 000 kronor. Hela ökningen fördelas på perioden 2003–2005.

34:1 Naturvårdsverket

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 311 035 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 34:1 *Naturvårdsverket* ökas med 2 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Ett projekt för myggbekämpning i nedre Dalälven har inletts 2001. Under 2001 bidrog staten med 4 000 000 kronor. Innevarande år avsågs kostnaderna finansieras av kommunerna och med EU-medel. Ansökan om EU-medel har dock avslagits och i denna situation anser regeringen att staten och kommunerna bör dela på kostnaderna så att projektet kan slutföras. Anslaget bör därför ökas med 2 000 000 kronor. Finansiering sker genom att utgifterna inom ett annat utgiftsområde minskas.

7.2.18 Utgiftsområde 21 Energipolitik

35:4 Åtgärder för effektivare energianvändning

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 115 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Av anslaget 35:4 *Åtgärder för effektivare energianvändning* bör ytterligare 5 000 000 kronor få användas för Information, utbildning m.m. och 5 000 000 kronor mindre användas för Kommunal energirådgivning.

Skälen för regeringens förslag: Genom ett initialt stöd från Save II, ett energieffektiviseringsprogram inom EU, har ett stort antal regionala energikontor bildats i Europa. För närvarande finns 12 kontor i Sverige. Energikontoren är viktiga när det gäller att föra ut information på energiområdet. EU-finansieringen är tillfällig, och kontoren förväntas efter en tid kunna finansiera sin verksamhet på annat sätt. Denna omställning är just nu aktuell för flertalet energikontor. Inom 1997 års energipolitiska program finns begränsade möjligheter att stödja energikontorens basverksamhet mer långsiktigt.

I regeringens proposition Samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning (prop. 2001/02:143) föreslås fr.o.m. 2003 en ökad satsning på lokal och regional energirådgivning. För att säkerställa en kontinuitet i de regionala energikontorens verksamhet behöver under innevarande år möjligheten finnas att med ökade medel stödja energikontorens verksamhet. Regeringen anser att ytterligare 5 miljoner kronor bör få användas för detta ändamål och att motsvarande mindre resurser används för kommunal energirådgivning. Detta innebär att en mindre avvikelse behöver göras i förhållande till den ursprungliga inriktningen av åtgärderna enligt 1997 års energipolitiska proposition (prop. 1996/97:84, bet. 1997/97 NU12, rskr. 1996/97:272).

35:9 Skydd för småskalig elproduktion

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 210 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 35:9 *Skydd för småskalig elproduktion* ökas med 75 000 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 35:2 *Bidrag för att minska elanvändning* minskas med 75 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: För de bidrag som avser sista kvartalet 2002 bedöms ytterligare 75 000 000 kronor behövas för att klara de utbetalningar som sker första kvartalet 2003. I januari 2003 avses ett system med handel av elcertifikat träda i kraft som bl.a. ersätter nuvarande stöd till småskalig elproduktion. Innan elcertifikatsystemet träder i kraft är det emellertid viktigt att de elproduktionsanläggningar som nu är berättigade till bidrag ges rimliga övergångsregler. Anslaget 35:9 *Skydd för småskalig elproduktion* bör höjas med 75 miljoner kronor och bidrag bör kunna utgå för hela kalenderåret 2002. Därmed undviks att osäkerhet skapas i samband med övergång till ett nytt stödsystem. Finansiering sker genom att anslaget 35:2 *bidrag för minskad elanvändning* minskas med motsvarande belopp.

7.2.19 Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Affärsverket Statens Järnvägar

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att genom Riksgäldskontoret ställa ut en kreditgaranti på högst 170 000 000 kronor för Green Cargo AB:s åtagande gentemot Nordisk Renting AB.

Skälen för regeringens förslag: Green Cargo AB är ett av staten helägt aktiebolag som bildades vid årsskiftet 2000/2001 i samband med bolagiseringen av affärsverket Statens järnvägar. I Green Cargo bedrivs verksamhet i form av godstransporter, framför allt på järnväg. Green

Cargo omsätter ca 6,5 miljarder kronor och har ca 4 000 anställda. Under år 2001, som var Green Cargos första verksamhetsår, uppmärksammades ett avtal mellan staten genom affärsverket Statens järnvägar och Nordisk Renting avseende finansiering av ett flertal fastigheter inom Green Cargo. Avtalet löper ut den 30 juni 2021. För att avtalet med Nordisk Renting skall kunna överföras från staten till Green Cargo och affärssamarbetet mellan Green Cargo och Nordisk Renting därmed skall kunna bestå i oförändrad omfattning behöver riksdagen godkänna att staten genom Riksgäldskontoret får ställa ut en kreditgaranti på högst 170 000 000 kronor för Green Cargos förpliktelser gentemot Nordisk Renting. För denna garanti tas en riskavspeglande avgift ut som fastställs av Riksgäldskontoret.

36:8 Ersättning till viss kanaltrafik m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 62 660 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 36:8 *Ersättning till viss kanaltrafik m.m.* ökas med 4 100 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Riksdagen har beslutat (prop. 2000/01:88, bet. 2000/01:JuU24, rskr. 2000/01:223) att Sjöfartsverket skall svara för sjöfartsregistret i stället för Stockholms tingsrätt. Lagen trädde i kraft den 1 december 2001. Kostnaderna för överflyttning och drift under december 2001 har beräknats till 4 100 000 kronor och regeringen föreslår att anslaget 36:8 *Ersättning till viss kanaltrafik m.m.* ökas med 4 100 000 kronor. Finansiering sker genom utgiftsminskning under ett annat utgiftsområde. Eftersom kostnaderna för den fortsatta driften av registret ännu inte kan bedömas med tillräcklig precision avser regeringen att återkomma i denna fråga.

36:10 Rederinämden: Administration

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 2 500 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 36:10 *Rederinämden: Administration* ökas med 300 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 36:9 *Bidrag till sjöfarten* minskas med 300 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget uppfördes för första gången i budgetpropositionen för 2002 för att Rederinämdens administrationskostnader skulle kunna redovisas på ett tydligt sätt när det nya sjöfartsstödet infördes. Anslagsbehovet uppskattades till 2 500 000 kronor. Rederinämden har sedan dess kunnat ta fram noggrannare beräkningar för sina administrationskostnader. Regeringen anser att anslaget 36:10 *Rederinämden: Administration* behöver ökas med 300 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 36:9 *Bidrag till sjöfarten* minskas med motsvarande belopp.

Luftfartsverkets finansiella befogenheter

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2002 låta Luftfartsverket få rätt att ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret inom en total ram på 8 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Luftfartsverket (LFV) har under den senaste treårsperioden beslutat att genomföra stora investeringar på framför allt Arlanda flygplats. Tillsammans med en vikande flygmarknad har detta resulterat i ett väsentligt försämrat kassaflöde. För att möta de försämrade marknadsförutsättningarna har LFV beslutat om ett åtgärdsprogram som bl.a. innebär att betydande delar av ännu inte påbörjade investeringar på Arlanda skjuts på framtiden. Åtgärdsprogrammet omfattar även resultatförbättrande åtgärder motsvarande 10 procent av verkets omsättning, eller ca 500 miljoner kronor. Trots dessa åtgärder bedöms att LFV kommer att tangera låneramen under 2002. Regeringen anser därför att LFV:s låneram behöver höjas från 6 000 000 000 kronor till 8 000 000 000 kronor.

36:13 Rikstrafiken: Trafikupphandling

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 786 000 000 kronor. Vidare har regeringen ett bemyndigande att ingå ekonomiska förpliktelser på högst 3 200 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2002 för ramanslaget 36:13 *Rikstrafiken: Trafikupphandling* ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 3 700 000 000 kronor under åren 2003–2008.

Skälen för regeringens förslag: Under arbetet med budgetpropositionen för 2002 bedömde regeringen att Rikstrafiken inte skulle behöva utnyttja hela anslaget för upphandlingar under de kommande sju åren. Regeringen begärde därför att under 2002 få ingå ekonomiska förpliktelser som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, innebär utgifter på endast högst 3 200 000 000 kronor t.o.m. 2008. Senare har andra bedömningar gjorts. Dessutom har de aviserade flygupphandlingarna nu kunnat tas med i beräkningsunderlaget. Regeringen anser därför att bemyndiganderamen avseende anslaget 36:13 *Rikstrafiken: Trafikupphandling* nu behöver höjas till 3 700 000 000 kronor.

37:4 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 144 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 37:4 *Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal* ökas med 6 000 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 37:5 *Informationsteknik: Telekommunikation m.m.* minskas med 6 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget för ersättning till SOS Alarm Sverige AB har visat sig vara otillräckligt för att företaget skall kunna

fullgöra sin uppgift. En förstärkning är nödvändig för att alarmfunktionen i samhället skall fungera tillfredställande. Anslaget 37:4 *Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal* bör därför ökas med 6 000 000 kronor.

Finansiering sker genom att anslaget 37:5 *Informationsteknik: Telekommunikation m.m.* minskas med 6 000 000 kronor. Denna minskning är möjlig i och med att staten fr.o.m. maj 2002 inte längre upphandlar telegramtjänst. Omkring 3 300 000 kronor hade beräknats för detta ändamål under återstoden av året.

7.2.20 Utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar**42:3 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder**

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 22 603 000 kronor. Vidare har regeringen ett bemyndigande att ingå ekonomiska förpliktelser på högst 8 200 000 kronor.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2002 för ramanslaget 42:3 *Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder* ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 12 100 000 kronor efter 2002, varav högst 8 200 000 kronor under 2003 och 3 900 000 kronor under 2004.

Skälen för regeringens förslag: För att verksamheten skall kunna planeras och genomföras på ett rationellt sätt är det nödvändigt att beslut fattats om fleråriga projekt inom området djurskyddsfrämjande åtgärder. Det nuvarande bemyndigandet är fullt utnyttjat och nya projekt kan därför inte påbörjas. Bemyndigandet att ingå ekonomiska förpliktelser bör därför ökas med 3 900 000 kronor och sträckas ut ett år i tiden.

42:5 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 107 100 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 42:5 *Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar* ökas med 3 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: För att kunna tillgodose EU:s krav på kontrollprogram för BSE (galna ko-sjukan) hos nötdjur och fr.o.m. den 1 januari 2002 förekomsten av scrapie hos får och getter, behöver ytterligare medel anvisas för den svenska finansieringen. Anslaget 42:5 *Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar* bör därför ökas med 3 000 000 kronor. Finansiering sker genom att anslaget 43:16 *Åtgärder inom livsmedelsområdet* minskas.

42:6 Ersättningar för viltskador m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 84 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 42:6 *Ersättningar för viltskador m.m.* ökas med 3 500 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: För att möjliggöra att samma ersättningsnivåer som beslutats för 2002 vad avser järv skall kunna tillämpas även för lo vid ersättning för rovdjur anser regeringen att anslaget 42:6 *Ersättningar för viltskador m.m.* behöver ökas med 3 500 000 kronor.

42:7 Djurskyddsmyndigheten

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 13 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 42:7 *Djurskyddsmyndigheten* ökas med 15 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen kommer under 2002 att lägga fram en proposition med förslag om att en särskild djurskyddsmyndighet inrättas för att förstärka djurskyddet. För att finansiera eventuella kostnader för en omlokalisering av verksamhet vid inrättandet av myndigheten anser regeringen att anslaget 42:7 *Djurskyddsmyndigheten* behöver ökas med 15 000 000 kronor.

43:1 Statens jordbruksverk

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 310 104 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 43:1 *Statens jordbruksverk* ökas med 15 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Trots tidigare resursförstärkningar och omprioriteringar vid länsstyrelserna och Jordbruksverket har de svenska åtagandena i arbetet med återkrav av bl.a. miljöersättningar, inte kunnat slutföras under 2001. Åtaganden inom miljö- och landsbygdsprogrammet har också försenats och det finns en risk att återkravshanteringen under 2002 kommer att eftersättas om inte ytterligare resurser tillförs verksamheten. Jordbruksverket bör därför tillföras ytterligare medel för att förbättra verkets och länsstyrelsernas administrativa rutiner samt för fjärranalyser och återkravsarbete. Sammanlagt behöver 15 000 000 kronor tillföras anslaget. Finansiering sker genom att anslaget 44:1 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* minskas.

43:10 Från EG-budgeten finansierade strukturstöd till fisket m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 80 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Förskottsutbetalningar av medel från ramanslaget 43:10 *Från EG-budgeten finansierade strukturstöd till fisket m.m.* får göras till beslutade projekt som drivs av ideella föreningar, lokala kooperativ (ekonomiska föreningar), allmännyttiga stiftelser eller lokala utvecklingsgrupper.

Skälen för regeringens förslag: I samband med genomförandet av strukturfondsprogrammen i Sverige har det framkommit att vissa typer av projektanordnare, t.ex. ideella föreningar och lokala kooperativ, har haft svårigheter med att starta och driva verksamheten på grund av svag likviditet.

Regeringen beslutade därför i december 2000 om en försöksverksamhet med förskottsutbetalningar av medel från olika strukturfonder för projekt beslutade under 2001 inom målprogrammen samt gemenskapsinitiativen.

Mot bakgrund av erfarenheterna av programmens genomförande och försöksverksamheten under 2001 med förskottsutbetalningar anser regeringen det angeläget att möjligheten till förskottsutbetalningar kvarstår. Förskottsutbetalningar bör således få göras till beslutade projekt som drivs av ideella föreningar, lokala kooperativ (ekonomiska föreningar), allmännyttiga stiftelser eller lokala utvecklingsgrupper. I villkoren ingår en beloppsgräns för förskottsutbetalningar och krav på prövning av projektens ekonomiska bärkraft.

43:17 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 37 089 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 43:17 *Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.* ökas med 4 500 000 kronor. Anslaget 43:16 *Åtgärder inom livsmedelsområdet* minskas med 7 500 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Under anslaget 43:17 *Bidrag till vissa internationella organisa-*

tioner m.m. anvisas medel främst för Sveriges medlemskap i Food and Agriculture Organization (FAO). Avgiften är uttryckt i USD och till följd av valutakursernas utveckling har kostnaderna ökat väsentligt i svenska kronor. Ytterligare medel behöver därför tillföras anslaget. Finansieringen sker genom att anslaget 43:16 *Åtgärder inom livsmedelsområdet* minskas med 4 500 000 kronor. Detta anslag minskas med ytterligare 3 000 000 kronor för att finansiera ökningen av anslaget 42:5 *Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar*. Effekterna av finansieringsåtgärden är att ett begränsat antal mindre projekt inom livsmedelsområdet inte kan tilldelas resurser under innevarande år.

44:1 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 2 203 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 44:1 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* minskas med 115 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: För att finansiera ökade utgifter inom detta och andra utgiftsområden minskas anslaget 44:1 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* med 115 000 000 kronor. Minskningen påverkar inte genomförandet av miljö- och landsbygdsprogrammet som löper under perioden 2000–2006, eftersom anslagssparande från den tidigare programperioden finns att tillgå.

44:2 Från EG-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 1 529 469 000 kronor.

Regeringens förslag: Förskottsutbetalningar av medel från ramanslaget 44:2 *Från EG-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* får göras till beslutade projekt som drivs av ideella föreningar, lokala kooperativ (ekonomiska föreningar), allmännyttiga stiftelser eller lokala utvecklingsgrupper.

Skälen för regeringens förslag: I samband med genomförandet av strukturfondsprogrammen i Sverige har det framkommit att vissa typer av projektanordnare, t.ex. ideella föreningar och lokala kooperativ, har haft svårigheter med att starta och driva verksamheten på grund av svag likviditet.

Regeringen beslutade därför i december 2000 om en försöksverksamhet med förskottsutbetalningar av medel från olika strukturfonder för projekt beslutade under 2001 inom målprogrammen samt gemenskapsinitiativen.

Mot bakgrund av erfarenheterna av programmens genomförande och försöksverksamheten under 2001 med förskottsutbetalningar anser regeringen det angeläget att möjligheten till förskottsutbetalningar kvarstår. Förskottsutbetalningar bör således få göras till beslutade projekt som drivs av ideella föreningar, lokala kooperativ (ekonomiska föreningar), allmännyttiga stiftelser eller lokala utvecklings. I villkoren ingår en beloppsgräns för förskottsutbetalningar och krav på prövning av projektens ekonomiska bärkraft.

7.2.21 Utgiftsområde 24 Näringsliv

38:20 Kostnader för omstrukturering av vissa statligt ägda företag, m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 25 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 38:20 *Kostnader för omstrukturering av vissa statligt ägda företag, m.m.* minskas med 20 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: För att finansiera ökning av utgifterna under ett annat utgiftsområde minskas anslaget 38:20 *Kostnader för omstrukturering av vissa statligt ägda företag, m.m.* med 20 000 000 kronor.

7.2.22 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

91:2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett reservationsanslag på 487 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 91:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting* minskas med 60 000 000 kronor.

Anslaget får även användas för att bistå kommuner som haft betydande kostnader till följd av översvämningar under 2000.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget 91:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting* minskas med 60 miljoner kronor för att finansiera ökningen av utgifterna inom andra utgiftsområden.

Ett antal kommuner, som drabbades av översvämningar i juli 2000, har redan erhållit stöd. Under senare delen av 2000 drabbades ytterligare några kommuner av översvämningar. Regeringen bör också under 2002 ha möjlighet att besluta om ersättning till sådana kommuner som inte redan erhållit stöd och som drabbades av översvämningar under 2000. Utan ett sådant stöd finns det risk för att verksamheten i berörda kommuner påverkas negativt.

Regeringen bedömer att högst 55 miljoner kronor av anslaget behöver användas för att bistå kommuner, som har haft betydande kostnader till följd av översvämningarna år 2000.

91:3 Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett obetecknat anslag på 20 861 414 000 kronor.

Regeringens förslag: Anslaget 91:3 *Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting* ökas med 2 898 000 000 kronor. Finansiering sker genom att den utjämningsavgift som kommuner och landsting betalar in till staten ökar i motsvarande omfattning.

Skälen för regeringens förslag: Det kommunala utjämningsystemet syftar till att ge kommuner och landsting likvärdiga ekonomiska förutsättningar. Detta sker genom en utjämning för skillnader i skatteunderlag (inkomstutjämning) och för strukturellt betingade kostnadsskillnader (kostnadsutjämning). Utgifterna för utjämningsbidraget belastar anslaget 91:3 *Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting*. Inkomsterna från den utjämningsavgift kommuner och landsting betalar till staten redovisas på statsbudgetens inkomstsida. Systemet är i princip självfinansierat och statsbudgetens saldo påverkas därmed inte.

Storleken på utjämningsbidraget respektive utjämningsavgiften fastställs slutligt under budgetåret, varför avvikelser kan förekomma i förhållande till det av riksdagen beslutade anslaget. De definitiva beräkningarna av Statistiska centralbyrån avseende bidragsåret 2002 visar att omslutningen i utjämnings blir drygt 2 898 miljoner kronor högre än vad som beräknades i budgetpropositionen för 2002. Orsaken är främst nominella ökning av skatteunderlaget samt att skillnaden i skatteunderlaget per invånare hos kommuner och landsting har ökat.

Höjningen av utjämningsbidraget skulle kunna motivera en beräkningsteknisk uppräkning av utgiftstaket med 2,9 miljarder kronor innevarande år. Regeringen avser att behandla tekniska justeringar i ett sammanhang och återkommer därför med en samlad bedömning i budgetpropositionen (se även avsnitt 4.1.1).

8

Kommunal ekonomi

8 Kommunal ekonomi

8.1 Beslutade och aviserade reformer

De senaste åren har varit förhållandevis gynnsamma för den kommunala ekonomin, med god tillväxt, ökad sysselsättning och ökade kommunala skatteintäkter.

För att värna kvaliteten i skolan, vården och omsorgen och för att minska behovet av att höja kommunalskatterna, har nivån på statsbidragen inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner 2002 höjts med över 24 miljarder kronor efter 1996. I detta belopp ingår bl.a. närmare 1 miljard kronor som är kopplade till den

nationella handlingsplanen för vården. I enlighet med handlingsplanen höjs det generella statsbidraget till kommuner och landsting med ytterligare 3 miljarder kronor fram till 2004. Vidare ingår den särskilda satsningen för att förbättra tillgängligheten till behandling inom sjukvården i form av ett särskilt statsbidrag till landstingen på 1,25 miljarder kronor per år från och med 2002, varav 0,5 miljarder kronor 2002 och 2003 finansieras inom utgiftsområdet (anslaget 91:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting*).

Tabell 8.1 Tillskott 1997–2004

Miljoner kronor

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
1997 års ekonomiska vårprop.	4 000	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000
Budgetprop. för 1998			4 000	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000
1998 års ekonomiska vårprop.		4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000
Budgetprop. för 1999					300	710	850	850
1999 års ekonomiska vårprop. ¹					2 000	2 943	4 943	5 943
Budgetprop. för 2000 ²					1 650			
2000 års ekonomiska vårprop. ³						500	500	500
Budgetprop. för 2001 ⁴					500	1 500	2 500	3 500
2001 års ekonomiska vårprop.								
- ökad tillgänglighet inom sjukvården						1 250	1 250	1 250
därav finansiering inom utg.omr. 25						-500	-500	
- komp. för befolkningsminskning							200	200
- överföring till utg.omr. 11 ⁵							-310	
"200-kronan"			1 300	1 300	1 300	1 300		
Ett tillfälligt sysselsättningsstöd ⁶						2 200	800	
Ökning jämfört med 1996	4 000	12 000	17 300	21 300	25 750	29 903	30 233	32 243

¹Från och med 2002 ingår även de medel som tillförs vården i samband med minskningen av försvaret.

²Omfattar den första "värdmiljarden" 2001 (950 mnkr) samt en tillfällig höjning av bidraget till särskilda insatser om 700 mnkr.

³Bidrag till kvalitetssäkring i förskolan under utgiftsområde 16.

⁴Bidrag till personalförstärkning inom skolan under utgiftsområde 16.

⁵Överföring till utgiftsområde 11 för att möjliggöra utbetalning till kommuner av socialbidragskostnader avseende 2002 för vissa flyktingar.

⁶Prop. 2001/02:95.

Ytterligare 200 miljoner kronor tillförs utgiftsområdet 2003 och 2004 vardera året riktade till kommuner och landsting med befolkningsminskning.

Till detta kommer vissa tillskott till kommuner och landsting inom andra utgiftsområden samt ca 1,3 miljarder kronor per år 1999–2002 i form av extra skatteintäkter, genom att de 200 kronor som samtliga inkomsttagare tidigare betalat i statlig inkomstskatt dessa år tillfaller kommuner och landsting.

Bedömningar av kommunsektorns finansiella utveckling och resultatutvecklingen i kommuner och landsting redovisas i avsnitten 8.2 och 8.3.

Ett tillfälligt sysselsättningsstöd

Mot bakgrund av konjunkturavmattningen har regeringen för innevarande år föreslagit ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting (prop. 2001/02:95). Därigenom ges dessa möjlighet att upprätthålla sysselsättningen och tidigare lägga nyanställningar. Som en följd av detta kan kommunernas och landstingens verksamheter stärkas samtidigt som en ökning av arbetslösheten motverkas.

Stödet består av två delar (ett generellt sysselsättningsstöd och ett nyanställningsstöd) och beräknas sammanlagt uppgå till 3 miljarder kronor. Beloppet tillgodogörs kommuner och landsting genom krediteringar av deras skattekonton.

Åtgärder för att stärka kommuner och landsting med befolkningsminskning

För kommuner och landsting med en kraftig befolkningsminskning införs ett särskilt statsbidrag för 2003 och 2004 med 200 miljoner kronor per år (prop. 2001/02:4, bet. 2001/02:NU4, rskr. 2001/02:118). Medlen tillförs anslaget 91:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting* inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.

En del av bidraget, 150 miljoner kronor per år, fördelas endast till kommuner och efter generella principer där ersättning lämnas med ett enhetligt belopp per invånare för varje procents befolkningsminskning utöver fem procent under tioårsperioden 1990–2000. Cirka 100 kommuner kommer därmed att få ytterligare statsbidrag.

Den andra delen av bidraget, 50 miljoner kronor per år, lämnas efter ansökan och skall främja samverkan mellan kommuner och mellan

landsting. Dessutom har ytterligare 25 miljoner kronor avsatts för detta ändamål redan 2002. Därigenom främjas åtgärder som underlättar erforderliga omställningar och skapar förutsättningar för en bättre utveckling i berörda kommuner och landsting.

Kommunkontosystemet

I propositionen Förändringar i kommunkontosystemet (prop. 2001/02:112) föreslår regeringen att det fr.o.m. 2003 införs en statlig finansiering av systemet. Från kommunkontosystemet utbetalas ersättningar som kompenserar kommuner och landsting för ingående mervärdesskatt i icke skattepliktig verksamhet. I dag finansieras systemet genom att kommuner och landsting betalar avgifter till systemet.

I propositionen föreslås även vissa bestämmelser som möjliggör kontroll och omprövning m.m. i systemet.

Förändringen av finansieringen skall vara kostnadsneutral. I samband med den förändrade finansieringen av systemet kommer en preliminär reglering att göras i budgetpropositionen för 2003 genom att det generella statsbidraget sänks med ett belopp motsvarande den avgift kommuner och landsting betalar 2002. En slutlig reglering görs i budgetpropositionen för 2004. Det statliga utgiftstaket kommer att justeras i motsvarande grad i samband med dessa regleringar. Utgångspunkten för den nya finansieringsmodellen är att kommuner och landsting även fortsättningsvis skall bära kostnaden för mervärdesskatt i icke skattepliktig verksamhet. Uttagen från kommunkontosystemet kommer därför att beaktas i samband med den årliga bedömningen av nivån på de generella statsbidragen.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2003.

8.2 Utvecklingen i den kommunala sektorn

Regeringen överlämnar samtidigt med denna proposition en skrivelse till riksdagen om utvecklingen i den kommunala sektorn (skr. 2001/02:102). Skrivelsen är ett underlag för en samlad bedömning av den finansiella utvecklingen i kommuner och landsting samt av

resursutnyttjandet och måluppfyllelsen i de kommunala verksamheterna. I det följande redovisas en sammanfattning av skrivelsen.

8.2.1 Den kommunala ekonomin

Det övergripande målet för den kommunala ekonomin är enligt kommunallagen att kommuner och landsting skall ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet.

För kommunerna sammantaget har resultatet förbättrats sedan mitten av 1990-talet. Landstingen redovisar dock fortfarande sammantaget ett negativt resultat. Även om den kommunala ekonomin har förbättrats under senare år finns det fortfarande kommuner och landsting som har problem med få kostnader och intäkter att gå ihop.

Antalet kommuner och landsting som redovisar positiva resultat har ökat under de senaste åren. Spridningen i resultatet mellan enskilda kommuner och landsting är dock stor. Cirka 2/3 av kommunerna och hälften av landstingen redovisar enligt preliminära uppgifter ett positivt resultat för 2001.

Årets resultat påverkas även av extraordinära poster, t.ex. realisationsvinster och realisationsförluster, vilket kan försvåra jämförelser mellan åren och mellan delsektorerna. I tabell 8.2 redovisas resultatutvecklingen för kommunerna respektive landstingen exklusive extraordinära poster.

Tabell 8.2 Resultat före extraordinära poster i kommuner och landsting 1996–2001

Miljarder kronor

	1996	1997	1998	1999	2000	2001 ¹
Kommuner	-6,5	-4,9	-2,8	0,9	5,2	3,8
Landsting	-3,5	-4,0	-5,1	-5,1	-3,8	-3,4

¹Preliminära uppgifter

Källor: Statistiska centralbyrån och Landstingsförbundet

8.2.2 De kommunala verksamheterna

Hälsa- och sjukvård

Primärvårdens kapacitet bedöms som otillräcklig, vilket leder till problem med tillgänglighet, kvalitet och samordning. Brister förekommer även i samverkan mellan olika huvudmän inom sjukvården och mellan sjukvården och äldreomsorgen. Köerna i vården har ökat trots att produktionen har ökat.

Utvecklingen av läkemedel har bidragit till att fler sjukdomar kan botas eller behandlas.

De totala kostnaderna för hälso- och sjukvården uppgick 2000 till 160,6 miljarder kronor. Kostnaden för läkemedelsförmånen uppgick 2001 till 17 miljarder kronor.

Äldreomsorg

Andelen som erhåller äldreomsorg minskade under 1990-talet, men har de senaste åren varit konstant. Ökade resurser har under senare år främst använts till äldre med omfattande vårdbehov varför resurstillskottet inte syns i ett ökande antal eller ökande andel äldre som erhåller vård eller omsorg.

Många kommuner har alltså brist på platser i särskilda boendeformer. Detta medför att personer som fått bifallsbeslut får vänta på verkställighet och att personer som bedöms ha behov får avslag på ansökningar om plats i särskilt boende.

Kostnaderna för äldreomsorgen uppgick 2000 till ca 67 miljarder kronor, en ökning med nära 5 procent från 1999.

Handikappomsorg

Länsstyrelsernas tillsyn visar att verksamheten för personer med funktionshinder behöver förbättras för att tillgodose den enskildes rätts-säkerhet och verksamhetens laglighet. Antalet icke verkställda domar och icke verkställda kommunala beslut ligger kvar på samma nivå som föregående år. Det är fortsatt brist på bostäder med särskild service.

Kostnaderna för handikappomsorgen uppgick 2000 till 27,8 miljarder kronor.

Individ- och familjeomsorg

Såväl antalet bidragshushåll som kostnaderna för socialbidrag fortsätter att minska. Antalet biståndshushåll är tillbaka på 1991 års nivå. Även antalet hushåll med långvarigt socialbidragstagande har minskat. Den huvudsakliga orsaken bakom denna utveckling är det förbättrade arbetsmarknadsläget. Den genomsnittliga bidragstiden var 2000 oförändrad jämfört med 1999 (5,8 månader).

Kostnaderna för individ- och familjeomsorgen uppgick 2000 till sammanlagt 22,6 miljarder kronor, varav 8,7 miljarder kronor avsåg ekonomiskt bistånd. Kostnaderna för det ekonomiska biståndet har minskat med 17 procent jämfört med 1999.

Förskola

Behovstäckningen inom förskolan var god i större delen av landet under 2001. Antalet inskrivna barn var oförändrat jämfört med 2000. Andelen inskrivna barn fortsätter emellertid att öka och uppgick 2001 till 77 procent, en ökning med en procentenhet jämfört med året innan.

Avgiftsfinansieringsgraden inom förskolan fortsatte att öka och uppgick 2000 till 19 procent för riket i genomsnitt.

Den totala kostnaden för barnomsorgen uppgick 2000 till 39,8 miljarder kronor, en ökning med ca 1 procent jämfört med 1999.

Skola för barn och ungdom

Förskoleklassen är en egen skolform för sex-åringar. Antalet inskrivna i förskoleklassen uppgick 2001/02 till 99 013 barn.

Antalet elever i grundskolan läsåret 2001/02 uppgick till 1 059 122. Andelen elever som går ut grundskolan med behörighet att läsa ett nationellt program på gymnasieskolan uppgick våren 2001 till 89,2 procent. Andelen elever som fått godkänt i alla ämnen minskade våren 2001 till ca 74 procent, jämfört med ca 76 procent våren 2000 och ca 77 procent våren 1999. Kostnaden för grundskolan uppgick 2000 till 59,7 miljarder kronor, en ökning med 7 procent jämfört med 1999.

Andelen elever som lämnar gymnasieskolan med slutbetyg minskade våren 2001 med 3,5 procentenheter jämfört med 2000 och uppgick till 79,2 procent. Av dessa hade 84,6 procent behörighet för universitets- och högskolestudier, en ökning med 4,3 procentenheter jämfört med 2000.

Kostnaden för gymnasieskolan uppgick 2000 till 22,4 miljarder kronor, en ökning med nära 2 procent jämfört med 1999.

Antalet elever i särskolan fortsätter att öka. Sedan hösten 1995 har antalet elever ökat med 40 procent jämfört med ca 10 procents ökning inom grundskolan. Kostnaden för särskolan uppgick 2000 till 3,3 miljarder kronor, en minskning med 2 procent från 1999.

Vuxenutbildning

Den gymnasiala vuxenutbildningen ökade kraftigt fr.o.m. 1997 som en följd av kunskapslyftet. Omfattningen var som störst läsåret 1998/99. Antalet studerande minskade med 4 procent läsåret 2000/01 jämfört med föregående

läsår. Under läsåret 2000/01 slutförde närmare 76 procent av kursdeltagarna inom den gymnasiala vuxenutbildningen sina kurser. Kursavbrotten inom den gymnasiala vuxenutbildningen har legat på ungefär samma nivå den senaste femårsperioden.

Kostnaden för den kommunala vuxenutbildningen uppgick 2000 till 6,6 miljarder kronor, vilket var detsamma som 1999.

8.3 Utvecklingen de närmaste åren

8.3.1 Den finansiella utvecklingen i kommunsektorn

Bedömningen av kommunsektorns finansiella utveckling under de närmaste åren baseras på de förutsättningar som redovisas i bilagan Svensk Ekonomi (bilaga 1). Till grund för beräkningarna ligger det preliminära utfallet från nationalräkenskaperna för 2001.

Prognosen för den kommunala sektorn görs med beaktande av balanskravet. Den genomsnittliga kommunala utdebiteringen antas i prognosen ligga kvar på 2002 års nivå.

Tabell 8.3 Kommunsektorns finanser

	2001	2002	2003	2004
<i>Miljarder kronor</i>				
Inkomster	489	519	529	547
Skatter och statsbidrag ¹	441	470	478	495
<i>procentuell utveckling</i>	5,0	6,4	1,8	3,6
<i>% av BNP</i>	20,4	20,9	20,3	20,1
därav				
Skatter	360	382	395	412
Statsbidrag	82	88	83	83
Övrigt	48	49	51	52
Utgifter	487	511	527	546
Konsumtion	415	434	449	465
<i>Volymförändring %²</i>	1,9	0,7	0,5	0,5
Övrigt	73	76	78	81
Finansiellt sparande	2	8	2	1
<i>% av BNP</i>	0,1	0,3	0,1	0,0

¹ Statsbidrag redovisas i nationalräkenskaperna exklusive bidrag till utjämningsystemet och avgiften till det kommunala momssystemet och skiljer sig i och med det från statsbidragen i statsbudgeten.

² År 2002 byter världhögskolorna huvudman från landstingen till staten vilket påverkar utvecklingstalen. Den underliggande utvecklingen, exklusive denna effekt, uppgår till ca 1 %.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Trots en fallande sysselsättning i den svenska ekonomin i år väntas kommunsektorns inkomster från skatter och statsbidrag stiga med drygt 6 procent, vilket är något mer än 2001. Den kraftiga ökningen 2001 och 2002 beror bl.a. på vissa tillfälliga effekter. Stora slutavräkningar på skatten och den s.k. 200-kronan, som kommuner och landsting tillfälligt erhåller, bidrar till ökningen. Till detta kan läggas bl.a. det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting. År 2003 och 2004 ökar inkomsterna långsammare.

Den kommunala sektorns finansiella sparande, som under flera år på 1990-talet varit negativt, var 2000 och 2001 åter positivt. Förbättringen mellan 2001 och 2002 beräknas till ca 5 miljarder kronor. Då de tillfälliga inkomsterna faller bort försämras det finansiella sparandet 2003–2004. Trots detta bedöms sektorn som helhet kunna redovisa ett positivt resultat samtliga prognosår.

Under krisären på 1990-talet utvecklades den kommunala konsumtionsvolymen svagt, men har de senaste åren åter stigit. År 2000 steg de kommunala konsumtionsutgifterna med 2,6 procent i volym. År 2001 var volymökningen 1,9 procent enligt det preliminära utfallet från nationalräkenskaperna. I år byter värdehögskolorna huvudman från landstingen till staten vilket påverkar konsumtionsutvecklingen. Exklusive denna effekt ökar konsumtionen med 1 procent 2002.

Regeringen återkommer med en bedömning av den finansiella utvecklingen i den kommunala sektorn i budgetpropositionen för 2003.

8.3.2 Utvecklingen i enskilda kommuner och landsting

Hur årets resultat, dvs. inklusive extraordinära kostnader och intäkter, utvecklas 2001–2004 enligt budgetar och planer från kommuner och landsting, redovisas i tabell 8.4. För åren 2002–2004 avser resultatutvecklingen för kommunerna de 256 kommuner av totalt 289 som lämnat uppgifter.

Tabell 8.4 Årets resultat i kommuner och landsting

Miljarder kronor

	2001 ¹	2002	2003	2004
Kommuner	11,1	1,8 ²	1,9 ²	3,1 ²
Landsting	-4,4	-2,1	-0,9	0,2

¹Preliminära uppgifter

²Avser 256 av 289 kommuner

Källor: Statistiska centralbyrån och Landstingsförbundet

Kommunerna redovisar 2001 preliminärt extraordinära intäkter på 12,2 miljarder kronor och extraordinära kostnader om 4,5 miljarder kronor. Därmed förbättras resultatet med 7,7 miljarder kronor. I normalfallet skall endast extraordinära kostnader beaktas i samband med att kommunen eller landstinget bedöms ha uppfyllt balanskravet. I vissa fall kan dock s.k. synnerliga skäl åberopas för att inte återställa det egna kapitalet.

I regel budgeterar kommuner och landsting inte extraordinära poster. Åren 2002–2004 utvecklas resultat enligt budgetar och planer i positiv riktning för både kommuner och landsting. Kommunerna räknar dock med en resultatförsämring mellan 2001 och 2002.

8.3.3 Sammanfattande bedömning

Kommunsektorns finansiella sparande utgör en del av den offentliga sektorns finansiella sparande och är därmed av betydelse för de offentliga finansernas saldomål.

Vid bedömningar av kommunsektorns möjligheter att tillgodose de krav som ställs på de kommunala verksamheterna är resultatutvecklingen av avgörande betydelse. Det kommunala balanskravet innebär att ett eventuellt negativt resultat skall hämtas in inom två år. Resultatutvecklingen visar att kommunsektorn som helhet klarar balanskravet.

Den demografiska utvecklingen bedöms kräva en konsumtionsökning med ca 0,3 procent per år under prognosperioden. De kommunala inkomsterna ger därutöver ett visst utrymme för kvalitetsförbättringar vid oförändrat skatteuttag.

Resultatet för enskilda kommuner och landsting visar på stora skillnader. För att komma tillräta med underskotten behöver flera kommuner och landsting genomföra omstruktureringar av verksamheten. Sådana åtgärder medför i regel att tillfälliga kostnader uppkommer, t.ex. åtgärder för att komma till rätta med personalöverskott. Även samverkan

mellan kommuner och mellan landsting kan vara ett sätt att hantera problem.

8.4 Statsbidragen till kommuner och landsting

Det instrument som staten har för att påverka det finansiella utrymmet för sektorn som helhet är i första hand det generella statsbidraget till kommuner och landsting inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. I utgiftsområdet ingår även ett bidrag för särskilda insatser i vissa kommuner och landsting.

Förutom tillskott påverkas nivån på det generella statsbidraget även av ekonomiska regleringar mellan staten och kommunsektorn. Exkluderas sådana regleringar har statsbidragen t.o.m. 2002 höjts med över 24 miljarder kronor i förhållande till 1996 års nivå.

8.4.1 Beräkning av ramen för utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

För 2002 omfattar ramen för utgiftsområdet 98,9 miljarder kronor, varav 76,3 miljarder kronor avser generellt statsbidrag till kommuner och landsting, 0,5 miljarder kronor bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting och 20,9 miljarder kronor utjämningsbidrag till kommuner och landsting. Utjämningsbidraget motsvaras av en lika stor utjämningsavgift som kommuner och landsting betalar tills staten. Åren 2002–2004 ingår även ett bidrag om 1,25 miljarder kronor per år för ökad tillgänglighet i vården i utgiftsområdet.

I tabell 8.5 redovisas en beräkning av utgiftsområdesramen för 2002-2004 med beaktande bl.a. av förslag i tilläggsbudget för 2002.

Tabell 8.5 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner 2002-200

Miljoner kronor

	2002	2003	2004
Ram enligt budgetprop. för 2002	98 899	94 067	96 163
Inkomstprövning av änke pensionen upphör		-250	-250
Finansiering av utgiftsökningar inom andra utg.omr.	-60	-50	
Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting	2 898		
Summa	101 737	93 767	95 913

Mellan 2002 och 2004 minskas beräknade resurser för utgiftsområdet med ca 3 miljarder kronor (exkl. utjämningsbidraget), bl.a. till följd av tidigare beslut som påverkar kommuners och landstings skatteintäkter.

Från och med 2003 upphör inkomstprövningen av änke pensionen, vilket innebär att kommunernas och landstingens skatteintäkter ökar med ca 250 miljoner kronor. Det generella statsbidraget minskas därför med motsvarande belopp från och med 2003.

För att finansiera ökningarna inom andra utgiftsområden minskas ramen för utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner (anslaget 91:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting*) med 60 miljoner kronor 2002 och 50 miljoner kronor 2003.

Regeringen har beslutat om riksnormen för socialbidrag för 2002. Till grund för beslutet låg ett förslag från Konsumentverket som bl.a. innebar vissa standardförbättringar för barnfamiljer. Konsumentverkets underlag grundar sig på konsumtionsförändringar och därmed motiverade standardförbättringar. Beslutet om riksnormen för 2002 har således inneburit en anpassning till en skälig levnadsnivå för barn som lever i socialbidragshushåll. Regeringen anser att det i detta fall är rimligt att kompensera kommunerna. För 2002 tillförs kommunerna betydande resurser genom det tillfälliga sysselsättningsstödet och de får därmed anses kompenserade innevarande år genom detta stöd. När det gäller kompensationen för 2003 och framåt avser regeringen att återkomma i budgetpropositionen för 2003.

Enligt tidigare beslut tillförs utgiftsområdet 3,2 miljarder kronor för 2003. Av dessa medel avser 2 miljarder kronor en förstärkning av hälso- och sjukvården och 1,2 miljarder kronor kompensation för kostnadsökningar till följd av införandet av en allmän förskola för 4- och 5-

åringar. År 2004 tillförs utgiftsområdet ytterligare 1 miljard kronor avseende en fortsatt förstärkning av hälso- och sjukvården.

I samband med den förändrade finansieringen av kommunkontosystemet kommer en preliminär reglering att göras i budgetpropositionen för 2003 genom att det generella statsbidraget minskas 31,4 miljarder kronor 2003, vilket motsvarar den avgift kommuner och landsting betalar till kommunkontosystemet 2002. Denna reglering har inte beaktats i tabell 8.5

8.5 Övrigt

Översvämningar

För stöd till kommuner för kostnader till följd av översvämningar under sommaren och hösten 2000 har 100 miljoner kronor reserverats, varav 65 miljoner kronor hittills beviljats i bidrag.

Regeringen föreslår i denna proposition på tilläggsbudget att ytterligare medel från anslaget 91:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting* får användas för detta ändamål. Regeringen bedömer att ytterligare högst 55 miljoner kronor kommer att behövas.

En kommunal databas

Utredningen för en fortsatt utveckling av en kommunal databas m.m. överlämnade hösten 2001 betänkandet [www.kommundatabas.NU!](http://www.kommundatabas.NU) med förslag till en kommunal databas som beskriver kommunal ekonomi och verksamhet.

Betänkandet har remissbehandlats. Remissvaren finns tillgängliga i Finansdepartementet (dnr Fi2001/3819). Regeringen avser att under 2002 tillkalla en kommitté (råd) med uppgift att administrera och vidareutveckla databasen.

Det kommunala utjämningsystemet

Regeringen har tillsatt en kommitté för översyn av det kommunala statsbidrags- och utjämnings-systemet (dir. 2001:73). De grundläggande principerna om en långtgående utjämning skall ligga fast. Kommitténs uppgift är främst att se över om målen för kostnadsutjämnningen uppnås samt vid behov föreslå förändringar. Kommittén skall även se över hur effekten av regeländringar i systemet efter 2004 skall hanteras.

Kommittén skall redovisa sitt uppdrag till regeringen senast den 1 oktober 2003.

Ekonomiförvaltningsutredningen

Ekonomiförvaltningsutredningen lämnade till regeringen i november 2001 betänkandet *God ekonomisk hushållning i kommuner och landsting* (SOU 2001:76).

Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Remissvaren finns tillgängliga i Finansdepartementet (dnr Fi2001/4079).

Uppföljning av Kommun delegationens ärenden

En särskild utredare har i uppdrag att följa utvecklingen i de 36 kommuner och 4 landsting som i avtal med staten åtagit sig att vidta åtgärder för att sänka bruttokostnadsnivån och uppnå ekonomisk balans. Om så sker utbetalas ett särskilt statsbidrag till respektive kommun eller landsting.

Utredaren bedömer att flertalet kommer att uppfylla överenskommelserna. Överenskommelserna har även i regel fungerat som ett stöd för att komma igång med förändringsarbetet. De som har varit mest framgångsrika har försökt genomföra förändringar snabbt, för att undvika en långdragen process som tär på organisationen.

Vissa kommuner har konstaterat att större besparingar än de som överenskommit, behöver göras för att uppnå balans i ekonomin. Utredaren ser även tecken på att landstingen har svårigheter att genomföra förändringar.